

BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO 2021–2030 METAMS APLINKOS ANALIZĖ

BIRŽAI, 2021

SANTRUMPOS

AAA	Aplinkos apsaugos agentūra
AB	Akcinė bendrovė
AEI	atsinaujinantys energetikos ištekliai
AJC	atviras jaunimo centras
AJE	atvira jaunimo erdvė
asm.	asmuo
ASPJ	asmens sveikatos priežiūros įstaiga
BETA	Būsto energijos taupymo programa
Biržų muzikos mokykla	Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokykla
Biržų poliklinika	VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinika
Biržų SPC	VšĮ Biržų socialinių paslaugų centras
Biržų SVB	Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešoji biblioteka
Biržų ŠPT	Biržų švietimo pagalbos tarnyba
Biržų TAU	Biržų trečiojo amžiaus universitetas
Biržų TIC	Savivaldybės biudžetinė įstaiga Biržų turizmo informacijos centras
Biržų TVMC	Biržų technologijų ir verslo mokymo centras
Biržų VSB	BĮ Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras
BĮ	Biudžetinė įstaiga
BKKSC	Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centras
BO	Bendruomeninė organizacija, bendruomenė
BP	bendrasis planas
BRS	Biržų rajono savivaldybė
BRS Mero ataskaita 2019	Biržų rajono savivaldybės mero, tarybos ir savivaldybės 2019 m. veiklos ataskaita
BRS AMP 2017–2022	Biržų savivaldybės aplinkos monitoringo 2017–2022 m. programa
BRS PAT	Birų r. savivaldybės priešgaisrinė valdymo tarnyba
BRSA	Biržų rajono savivaldybės administracija
BRSA direktoriaus ataskaita 2019	Biržų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus ir savivaldybės administracijos 2019 m. veiklos ataskaita
BRSA ESK	Biržų rajono savivaldybės administracijos Ekstremalių situacijų komisija
BRSA ESOC	Biržų rajono savivaldybės administracijos Ekstremalių situacijų operacijų centras
BRSTBP	Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas
BUM	bendrojo ugdymo mokykla
BVP	bendrasis vidaus produktas
d.	diena
DU	darbo užmokestis
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
EUR	eurai
EUROSTAT	ES statistikos tarnyba
EVRK	Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius 2 red.
GIS	Geografinės informacinės sistemos
gyv.	Gyventojas
GMP	greitoji medicinos pagalba
ha	hektaras

HI	Higienos institutas
IT	Informacinės technologijos
IĮ	Individuali įmonė
JO	jaunimo organizacijos
k.	kartas
KAS	kolektyviniai apsaugos statiniai
KC	kultūros centras
km	kilometras
kub. m	kubinis metras
kv. km.	kvadratinis kilometras
kv. m.	kvadratinis metras
LEA	VšĮ Lietuvos energetikos agentūra
LLRI	Lietuvos laisvosios rinkos institutas
LNKC	Lietuvos nacionalinis kultūros centras
LPF	Labdaros ir paramos fondas
LR	Lietuvos Respublika
LRTBP	Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas
LRV	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LSD	Lietuvos statistikos departamentas
m.	metai, miestas
m. m.	mokslo metai
mėn.	mėnuo
MI	materialinės investicijos
mln.	milijonas
mlrd.	milijardas
mstl.	miestelis
Muziejus	Biržų krašto muziejus „Sėla“
NGK	Natūrali gyventojų kaita
Nr.	numeris
NT	nekilnojamasis turtas
NVO	Nevyriausybinių organizacijų
NVŠ	neformalus vaikų švietimas
NT	nuotekų tinklai
pav.	paveikslas
PRATC	UAB „Panevėžio rajono atliekų tvarkymo centras“
proc.	procentas
proc. p.	procentinis punktas
PSO	Pasaulio sveikatos organizacija
r.	rajonas
SADM	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
sav.	Savivaldybė
SG	socialinė globa
SGN	Savarankiško gyvenimo namai
SODRA	Valstybinio socialinio draudimo fondas
SP	Socialinės paslaugos
SPIS	Socialinės paramos šeimai informacinė sistema
SPP	Strateginis plėtros planas
SSGG	Stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizė

SVV	smulkusis ir vidutinis verslas
ŠVIS	Švietimo valdymo informacinė sistema
t	tona
Taryba	Biržų rajono savivaldybės taryba
TIPK	taršos integruotos prevencijos kontrolė
TUI	tiesioginės užsienio investicijos
tūkst.	tūkstantis
UAB	Uždaroji akcinė bendrovė
UNESCO	Jungtinių tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija
VBE	Valstybiniai brandos egzaminai
VDC	Vaikų dienos centras
VERT	Valstybinės energetikos reguliavimo tarnyba
VĮ	Valstybės įmonė
VLK	Valstybinė ligonių kasa
vnt.	vienetas
VšĮ	Viešoji įstaiga
VT	vandentiekio tinklai

Turinys

Santrumpos	2
I. BIRŽŲ RAJONOS SAVIVALDYBĖS VIDAUS IR IŠORĖS APLINKOS analizė	6
1.1. GEOGRAFINĖ PADĖTIS IR DEMOGRAFINIAI RODIKLIAI	6
1.2. Ekonominė ir verslo aplinka	13
1.2.1. Pagrindiniai ekonominiai rodikliai	13
1.2.2. Darbo rinka	15
1.2.3. Verslo aplinka	17
1.2.4. Žemės ūkis ir miškininkystė	21
1.2.5. Statyba ir gyvenamasis būstų fondas	24
1.2.6. Turizmas ir rekreacinė aplinka	25
1.3. Švietimas, sportas ir kultūra	32
1.3.1. Švietimas	32
1.3.2. Sportas	39
1.3.3. Kultūra	41
1.4. Socialinė aplinka	47
1.4.1. Sveikatos priežiūra	47
1.4.2. Socialinė apsauga	52
1.4.3. Viešasis saugumas	59
1.4.4. Jaunimas, bendruomenės ir nevyriausybinės organizacijos	62
1.5. Aplinkos apsauga	65
1.6. Infrastruktūra	71
1.6.1. Transporto infrastruktūra	71
1.6.2. Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas	74
1.6.3. Energetinė infrastruktūra	76
1.6.4. Technologinė aplinka	78
1.7. Viešasis valdymas	80
1.8. Stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė	84

I. BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VIDAUS IR IŠORĖS APLINKOS ANALIZĖ

1.1. GEOGRAFINĖ PADĖTIS IR DEMOGRAFINIAI RODIKLIAI

Geografinė padėtis. Biržų rajono savivaldybė – administracinis teritorinis vienetas Lietuvos šiaurėje, Panevėžio apskrityje, Latvijos pasienyje.

Biržų rajono savivaldybės plotas yra 1 476 km². Tai sudaro 2,3 proc. Lietuvos ploto. Rajono teritorija patenka į Vidurio Lietuvos žemumos zoną, jos paviršius aukštėja iš šiaurės vakarų į pietryčius. Biržų rajone yra šiauriausias Lietuvos taškas (56° 27' šiaurės platumos)

Biržų rajono teritorijoje išskirtinai dominuoja vienas dirvožemių tipas, todėl dirvožemių danga nėra įvairi. Rajono dirvožemiai yra tinkamiausi žemės ūkiui, paplitę aukščiausiais 45–50 našumo balais įvertinti dirvožemiai.

Dalis Biržų rajono teritorijos vidurio ir šiaurės vakaruose priklauso karstiniam regionui, kuriame dominuoja stipriai fragmentuoti pavienėmis karstinėmis daubomis arba jų sistemomis suskaidyti žemės ūkio naudmenų plotai.

Biržų rajono savivaldybės šiaurės rytų, šiaurės ir šiaurės vakarų riba teka Nemunėlis, vidurine dalimi – jo intakas Apaščia, vakarine – Mūšos intakas Tatula. Teritorijoje yra 17 ežerų, 2 tvenkiniai, iš jų didžiausias – seniausias Lietuvoje dirbtinis Širvėnos ežeras.

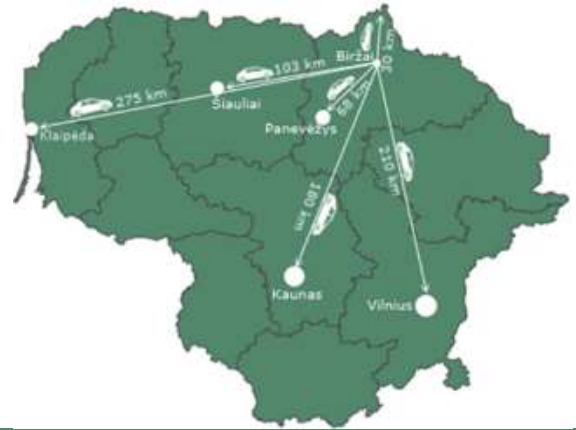
Miškai savivaldybės teritorijoje sudaro 26,4 proc. ploto. Daugiausia miškų yra rajono rytuose, didžiausi – Biržų giria, Vabalninko šilas, Salamiesčio miškas, Medžvalkių miškas.

Vadovaujantis rengiamu Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendroju planu (toliau – BRSTBP), pagrindinį Biržų rajono ryšių su išore susisiekimo karkasą formuoja krašto keliai, kaip pagrindinės jungtys su kaimyninėmis savivaldybėmis bei kaimynine šalimi (Latvijos Respublika):

- ✓ krašto kelias 125 (Biržai–Raubonys);
- ✓ krašto kelias 124 (Kupiškis–Vabalninkas–Biržai);
- ✓ krašto kelias 123 (Biržai–Pandėlys–Rokiškis);
- ✓ krašto kelias 190 (Biržai–Germaniškis);
- ✓ krašto kelias 191 (Paliūniškis–Vabalninkas).

Krašto kelias 125 yra pagrindinis rajono ekonominis koridorius, nes tai intensyviausia rajono jungtis, jungianti su I-ajame tarptautiniame transporto koridoriuje esančiu „Via Baltica“ keliu.

Atstumai nuo Biržų miesto iki didžiųjų šalies miestų nurodyti 1.1.1. pav.

1.1.1. pav. Atstumai tarp Biržų miesto ir didžiųjų šalies miestų, Latvijos Respublikos

Šaltinis: sudaryta autorių

Administracinis suskirstymas. Biržų rajono savivaldybės administracinis centras – Biržai. Teritorijoje yra 2 miestai (Biržai ir Vabalninkas), 4 miesteliai (Kupreliškis, Nemunėlio Radviliškis, Pabiržė ir Papilys), 538 kaimai. Savivaldybės teritorija suskirstyta į 8 seniūnijas bei 54 seniūnaitijas.

1.1.2. pav. Biržų rajono savivaldybės seniūnijos

Šaltinis: sudaryta autorių

Pozicionavimas šalyje. Pagal Lietuvos laisvosios rinkos instituto (toliau – LLRI) sudarytą Lietuvos savivaldybių indeksą Biržų r. sav. 2019 m. kartu su Skuodo r. sav. dalinosi 46-47 vietas tarp mažųjų šalies savivaldybių (surinko 49 balus iš 100 galimų).

Gyventojui

Lenkia 16 savivaldybių

Investuotojui

Lenkia 12 savivaldybių

Valdymas

Lenkia 11 savivaldybių

1.1.3. pav. Biržų r. sav. pozicionavimas tarp mažųjų šalies savivaldybių pagal Savivaldybių indeksą

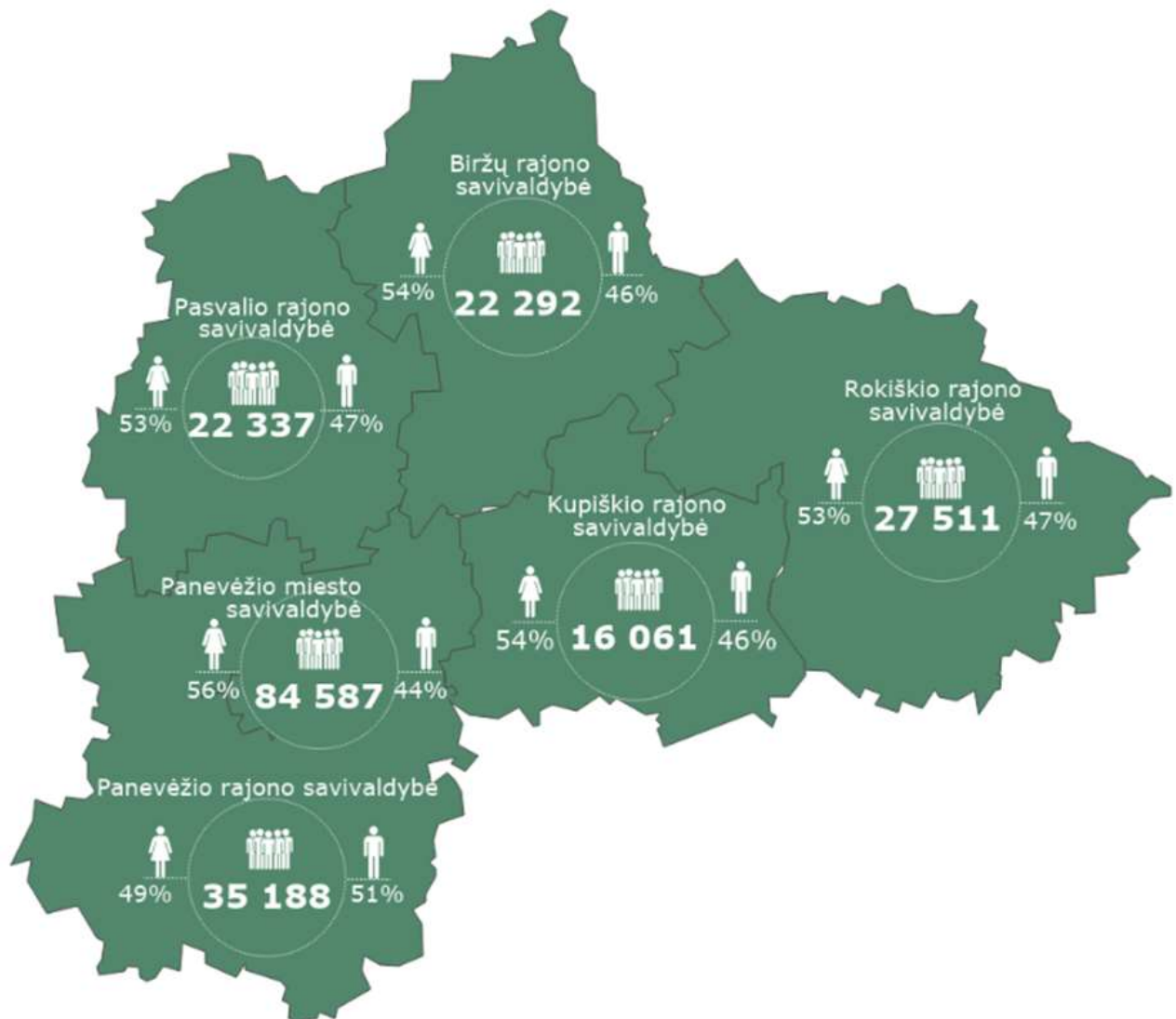
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LLRI duomenis

Šis indeksas matuojamas gyventojui (vertinamos komunalinių paslaugų, transporto, švietimo, sveikatos

bei socialinės rūpybos sritys), investuotojui (vertinamos investicijos ir plėtra, mokesčiai) bei valdymui (vertinamas biudžeto sudarymas, turto valdymo ir administracijos darbo efektyvumas). Geriausiai vertinta sritis – gyventojui.

Demografinė situacija. Lietuvos statistikos departamento (toliau – LSD) išankstiniais duomenimis, 2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybės *gyventojų skaičius* siekė 22 292 asmenis. Tai sudarė 0,8 proc. šalies bei 10,7 proc. Panevėžio apskrities gyventojų skaičiaus.

Biržų rajono savivaldybėje moterų (54 proc.) ir vyrų (46 proc.) santykis atitinka Panevėžio apskrities rodiklį, kai šalyje šis santykis lygus 53:47.

1.1.4. pav. Panevėžio apskrities savivaldybių gyventojų skaičius (asm.), moterų ir vyrų santykis (proc.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

Biržų r. sav. gyventojų skaičiaus kitimo tendencija atitiko bendrąją šalies tendenciją 2015–2021 m. laikotarpiu (vertinant metų pradžios duomenis) – gyventojų skaičius mažėjo. Tačiau palyginti su 2020 m. pradžia, gyventojų skaičius šalyje išliko stabilus ir net šiek tiek padidėjo. Šia tendencija 2020–2021 m. nepasižymėjo nei viena Panevėžio apskrities savivaldybė.

1.1.5. pav. Gyventojų skaičiaus dinamika (proc.), 2015–2021 m. ir 2020–2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

Biržų rajono savivaldybės *gyventojų tankio* rodiklis 2020 m. pradžioje siekė 15,4 gyv./kv. km, ir tai buvo 2,8 karto mažesnis rodiklis nei šalyje ir 1,7 karto – nei apskrityje. Mažesni rodiklį iš Panevėžio apskrities savivaldybių, neskaitant Panevėžio miesto, turėjo tik Kupiškio r. sav. (15,1 gyv./kv.km).

1.1.6. pav. Gyventojų tankis (gyv./ kv.m), 2020 m. pradžioje

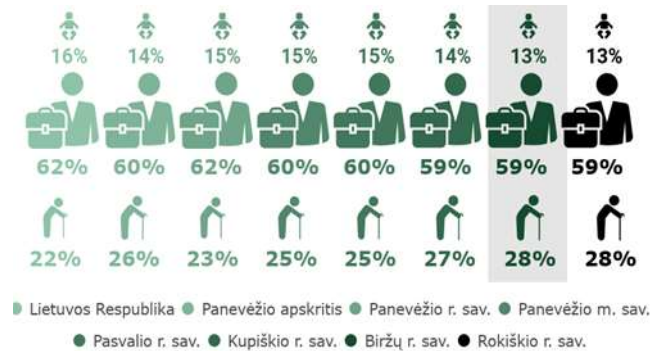
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2020 m. pradžioje Biržų r. sav. gyveno 3 051 vaikas, kurie sudarė 13 proc. visų rajono gyventojų. Tai buvo 16,6 proc. mažiau nei 2015 m. pradžioje (3 260 vaikų). Šis rodiklis buvo vienas mažiausių analizuojamų teritorijų tarpe ir 2020 m. pradžioje sudarė 13 proc. bendro Biržų r. sav. gyventojų skaičiaus (kai šalyje vaikų dalis siekė 16 proc., apskrityje – 14 proc.).

Darbingo amžiaus gyventojai 2020 m. pradžioje sudarė 59 proc. visų gyventojų (siekė 13 251

gyventoją) ir atsiliko nuo šalies vidurkio (62 proc.) bei apskrities vidurkio (60 proc.). Analizuojamu laikotarpiu Biržų r. sav. rodiklis sumažėjo 10,6 proc.

2020 m. pradžioje Biržų r. sav. gyveno 6 417 pensinio amžiaus gyventojų, kurie sudarė 28 proc. visų gyventojų. Šios amžiaus grupės gyventojų skaičius 2015–2020 m. sumažėjo 10,3 proc. Šalyje, Panevėžio apskrityje ir daugelyje lyginamų savivaldybių, išskyrus Rokiškio r. sav., pensinio amžiaus gyventojų dalis buvo mažesnė.

1.1.7. pav. Gyventojų struktūra pagal amžių (proc.), 2020 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Įtakos veiksniai. Gyventojų skaičiaus pokyčiams įtakos turi kelios priežastys:

- 1) visuomenės amžiaus pokyčiai;
- 2) natūrali gyventojų kaita;
- 3) gyventojų migracija.

2020 m. pradžioje *medianinis (vidutinis) gyventojų amžius* Biržų r. sav. siekė 50 metų, kai šalies vidurkis – 44 metai, Panevėžio apskrities – 48 metai. 2015–2020 m. Biržų r. sav. (kaip ir Kupiškio r. sav.) rodiklis blogėjo sparčiausiai – padidėjo 4 metais.

1.1.8. pav. Medianinis gyventojų amžius 2020 m. pradžioje ir pokytis, palyginti su 2015 m. (metais)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

1.1.9. pav. Demografinės senatvės koeficientas 2015–2020 m. pradžioje

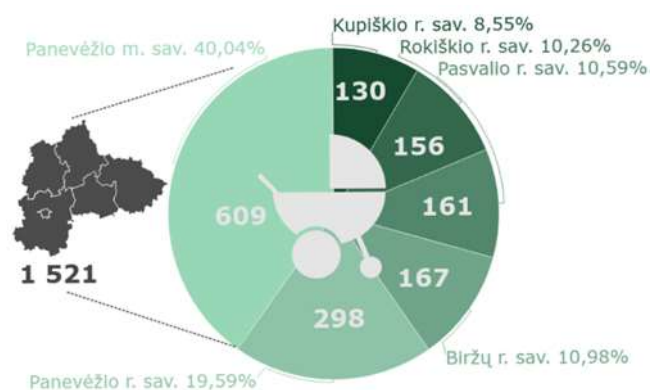
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, pastebimos populiacijos senėjimo tendencijos. Biržų rajono savivaldybės *demografinis senatvės koeficientas*¹ 2020 m. pradžioje siekė 207 (šimtui vaikų teko 207 šešiasdešimties metų ir vyresnių asmenų), kai šalyje – 75 asmenimis (arba 56,7 proc.) mažiau, Panevėžio apskrityje – 35 asmenimis (arba penktadaliu) mažiau. Tai buvo vienas blogiausių rodiklių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių. Blogesnis rodiklis 2020 m. pradžioje fiksuojamas tik Rokiškio r. sav. – 208.

Per šešerius metus Biržų rajono savivaldybės rodiklis padidėjo 11,3 proc. Labiau didėjo tik Panevėžio miesto demografinės senatvės koeficientas – 12,3 proc. Vidutinis šalies demografinės senatvės koeficientas pastaruoju metu buvo stabilizavęsis – palyginti su 2015 m. pradžia, išaugo tik 2,3 proc.

Galima sakyti, kad Biržų rajono savivaldybėje gyvena vyresni žmonės nei vidutiniškai šalyje, ir jų vidutinis amžius didėjo sparčiau nei vidutiniškai šalyje. Didesnė vyresnių asmenų dalis bei jos augimas rodo potencialių darbuotojų ir vartotojų trūkumą.

Pagal LSD išankstinius duomenis, 2020 m. Biržų r. sav. užregistruoti 167 gimę naujagimiai (0,7 proc. šalies ir beveik 11 proc. apskrities naujagimių skaičiaus). Šis rodiklis buvo vienas geriausių apskrityje. Vertinant Panevėžio apskrities savivaldybes, daugiausiai naujagimių gimė Panevėžio m., mažiausiai – Kupiškio r. sav. 2015–2020 m. *gimusųjų skaičius* šalyje sumažėjo 22,1 proc., Biržų r. sav. – 27,4 proc.

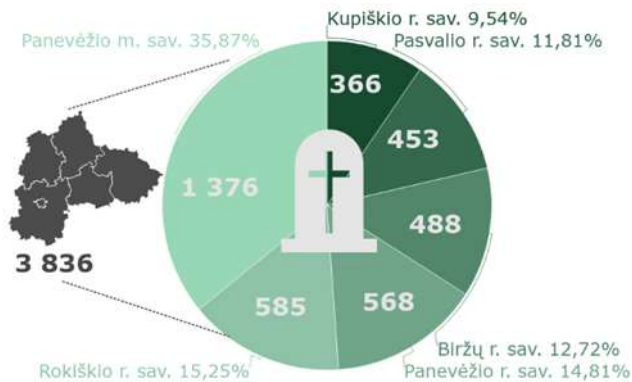

1.1.10. pav. Gimusųjų skaičius (asm.), 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

¹ Pagal elektroninį Lietuvos statistikos departamento žodyną, *demografinės senatvės koeficientas* – pagyvenusių (60 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus.

Mirusiųjų skaičius Biržų r. sav., kaip ir visoje Lietuvoje, 2015–2019 m. laikotarpiu mažėjo. Tačiau 2020 m. metais prasidėjusi pasaulinė COVID-19 pandemija pakoregavo šiuos rodiklius. Per 2020 metus šalyje mirusiųjų skaičius išaugo 5 148 asmenimis, palyginti su praėjusiais metais. 2020 m. šalies mirusiųjų skaičius (43 429 asmenys) viršijo 2015 m. rodiklį (41 776 asmenys).

1.1.11. pav. Mirusiųjų skaičius (asm.), 2020 m.

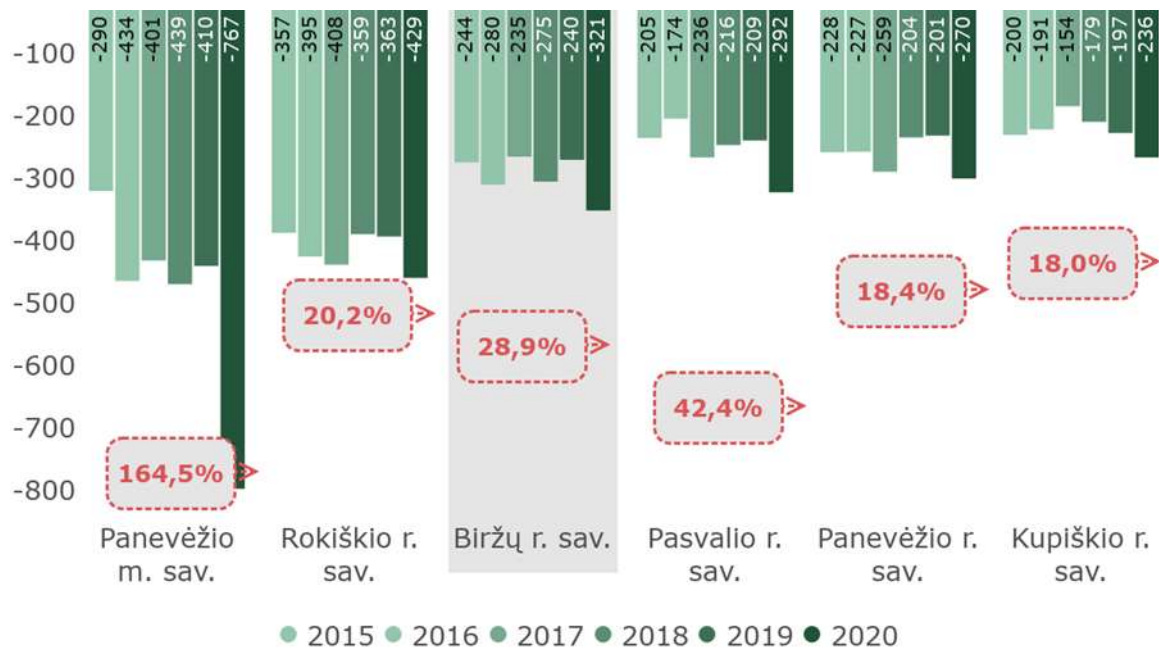
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

Biržų rajono savivaldybės mirusiųjų skaičius sudaro 12,7 proc. Panevėžio apskrities mirusiųjų skaičiaus ir per šešerius metus išaugo beveik trečdaliu. Didžiausias augimas atitinka tas pačias tendencijas, kaip ir šalyje – 2015–2019 m. mirusiųjų skaičius savivaldybėje mažėjo, o 2020 m. fiksuojamas mirčių šuolis (2019 m. mirė 416 asmenų, 2020 m. – 488 asmenys, t. y. 72 asmeniu daugiau).

Gimusiųjų ir mirusiųjų skaičiaus pokyčiai turi įtakos *natūraliai gyventojų kaitai*² (toliau – NGK), kuri šalyje ir visose nagrinėjamose savivaldybėse buvo neigiama.

NGK rodiklio kitimui įtakos turėjo mirusiųjų skaičiaus dinamika. 2020 m. padidėjęs mirusiųjų skaičius darė įtaką ir NGK rodiklio blogėjimui, tai ypatingai akivaizdu stebint Panevėžio m. sav. duomenis. Biržų r. sav. NGK rodiklis 2020 m. siekė -321, kai 2019 m. rodiklis buvo -240, 2015 m. – -244.

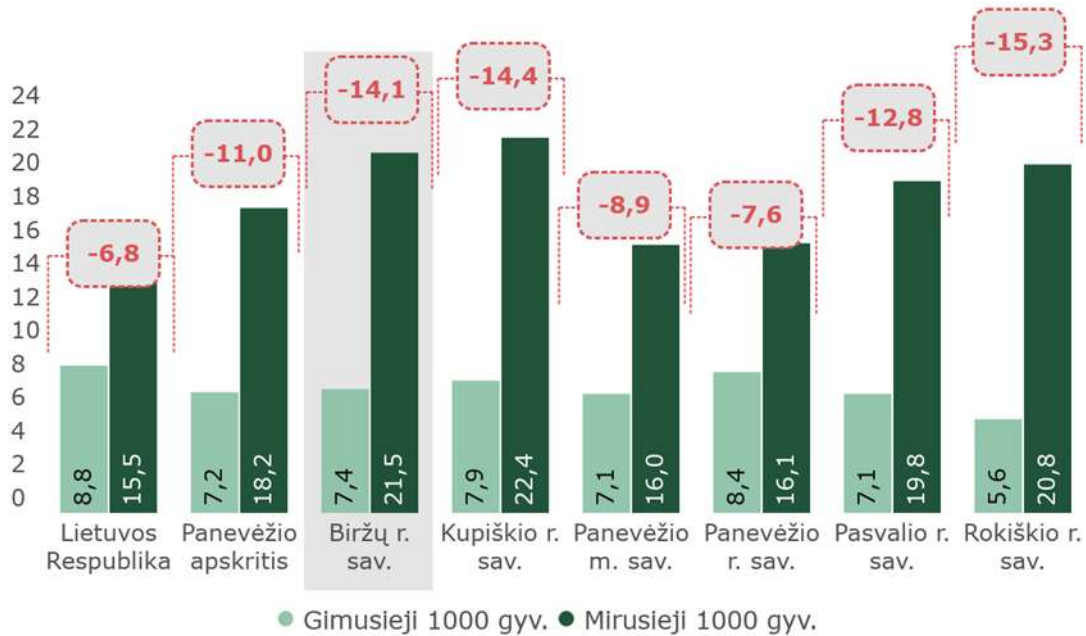
Siekiant įvertinti, kiek COVID-19 pandemija turėjo įtakos mirusiųjų skaičiaus augimui Lietuvoje ir atskirose savivaldybėse, tolimesniuose skyriuose bus nagrinėjamas mirtingumas pagal priežastis.

1.1.12. pav. NGK rodiklis 2015–2020 m. ir jo dinamika (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

² Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *natūrali gyventojų kaita* – gyvų gimusių kūdikių ir mirusių asmenų skaičiaus skirtumas.

1.1.13. pav. Gimstamumas ir mirtingumas (asm./ 1000 gyv.) bei prieaugis (asm.), 2020 m.

Patikimesni rodikliai, analizuojantys gyventojų skaičiaus kitimo tendencijas, yra gimusiųjų ir mirusiųjų asmenų skaičiaus pokyčiai, tenkantys 1000 gyventojų.

2020 m. šalyje ir visose lyginamose teritorijose *mirtingumas*³ viršijo *gimstamumą*⁴, todėl fiksuojamas neigiamas gyventojų prieaugis. Biržų r. sav. rodiklis siekė -14,1 asmenis ir 2,1 kartą buvo didesnis nei šalies bei 30,9 proc. – nei apskrities rodiklis. Tai buvo vienas blogiausių rodiklių Panevėžio apskrityje, nors Rokiškio ir Kupiškio rajono savivaldybės turėjo dar prastesnį gyventojų prieaugio rodiklį.

Lietuvos statistikos departamente skiriama tarptautinė ir vidaus migracija. Tarptautinę migraciją apibūdina *emigracija*⁵ ir *imigracija*⁶, o vidaus migraciją – *atvykusieji* ir *išvykusieji* (vidaus migrantai).

2019 m. imigrantų į Biržų r. sav. skaičius siekė 187 asmenis, ir tai sudarė dešimtadalį į Panevėžio apskritį imigravusių asmenų. 2020 m. imigrantų skaičius siekė 213, t. y. 13,9 proc. arba 26 asmenimis daugiau nei 2019 m. Tuo tarpu iš Biržų r. sav. 2019 m. emigravo 207 asmenys (taip pat sudaro apie 10 proc. iš Panevėžio apskrities emigravusių žmonių), o 2020 m. – 39 asmenimis arba 23,2 proc. mažiau nei 2019 m.

³ Bendrasis mirtingumo rodiklis – mirusiųjų skaičius per metus tūkstančiui gyventojų.

⁴ Gimstamumas – gyvų gimusiųjų per metus skaičiaus santykis su vidutiniu metiniu gyventojų skaičiumi. Šis rodiklis rodo, kiek gimė gyvų kūdikių tūkstančiui gyventojų per metus.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal išankstinius LSD duomenis

Nors emigrantų skaičius 2019 m. Biržų r. sav. buvo didesnis nei imigrantų skaičius, bet 2015–2019 m. rodiklis mažėjo. COVID-19 pandemija pakoregavo ir migracijos srautus – 2020 m. į Biržų r. sav. daugiau žmonių imigravo, nei iš jos emigravo (tarptautinės neto migracijos rodiklis siekia +45).

1.1.14. pav. Imigrantai ir emigrantai, atvykusieji ir išvykusieji Biržų r. sav. (asm.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal išankstinius LSD duomenis

⁵ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *emigracija* – išvykimas į kitą valstybę, ketinant apsigyventi naujoje gyvenamojoje vietoje nuolat arba ne trumpiau kaip 12 mėnesių.

⁶ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *imigracija* – atvykimas į šalį, ketinant apsigyventi naujoje gyvenamojoje vietoje nuolat arba ne trumpiau kaip 12 mėnesių.

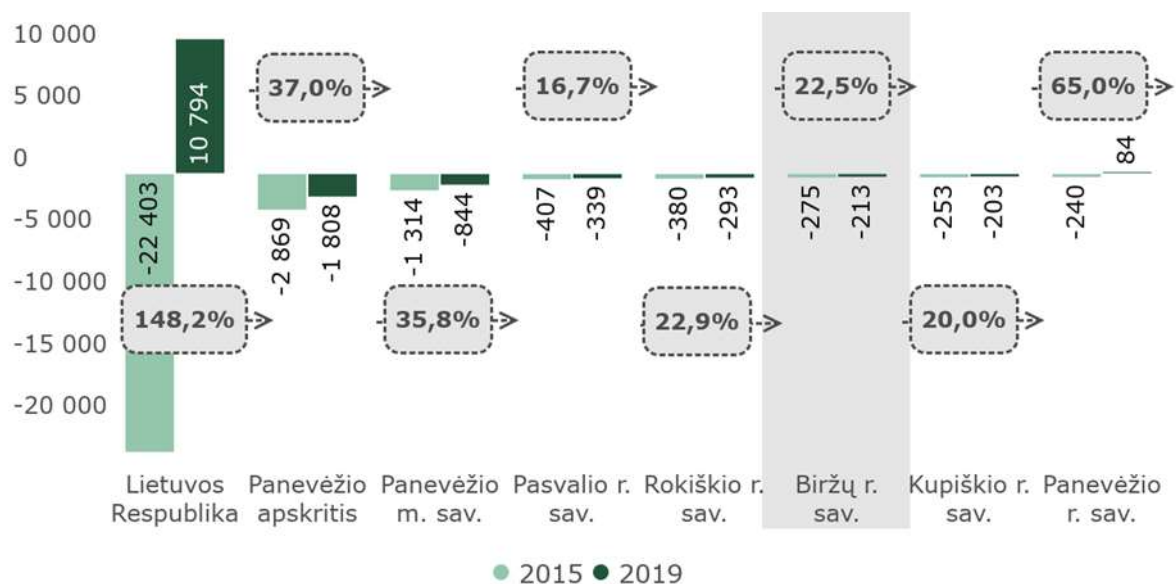

Vidaus migracija nebuvo tokia teigiama, palyginti su išorės migracija. Atvykusiųjų skaičius 2019 m. į Biržų rajono savivaldybę išliko panašus, kaip ir 2015 m., o išvykusiųjų – padidėjo 82 asmenimis (2020 m. duomenys apie vidaus migraciją analizės rengimo metu dar nebuvo teikiami). Atvykusiųjų dalis 2019 m. sudarė 10,3 proc., o išvykusiųjų – 10,8 proc. apskrities rodiklio.

Taigi, Biržų r. sav., kaip ir apskrityje ir šalyje, pastebimos gerėjančios imigracijos tendencijos, kai į šalį bei atskiras apskritis, savivaldybes atvyksta dirbti ir gyventi kitų šalių piliečiai, grįžta emigracijoje gyvenę ir dirbę mūsų šalies gyventojai. Tačiau Panevėžio apskritis bei jos savivaldybės šalies kontekste nepasižymi patrauklumu, nes iš minėtų teritorijų (išskyrus Panevėžio r. sav.) žmonės linkę išvykti į kitas šalies savivaldybes.

2019 m. Biržų r. sav. bei kitų nagrinėtų savivaldybių, išskyrus Panevėžio r. sav., *neto migracijos* rodiklis buvo neigiamas, tačiau gerėjantis, palyginti su 2015 m. Tai reiškia, kad Biržų r. sav. 2019 m. dėl migracijos neteko 213 asmenų (kai 2015 m. šis rodiklis siekė 275 asmenis). Šalyje bei Panevėžio r. sav. atvykusių ir imigrantų skaičius 2019 m. viršijo išvykusiųjų ir emigrantų skaičių. Tai rodo didesnį minėtos teritorijos patrauklumą, nei kitų Panevėžio apskrities savivaldybių.

Analizė parodė, kad gyventojų skaičiaus mažėjimui Biržų rajono savivaldybėje turėjo įtakos visuomenės senėjimo tendencijos bei neigiamas natūralus gyventojų prieaugis, kuris pasižymi gerėjimo tendencijomis. Tuo tarpu migracijos srautai pastaruosiu metu gerėjo. 2020 m. prasidėjusi COVID-19 pandemija prisidėjo prie šių procesų.

1.1.15. pav. Neto migracija (asm.), 2015 m. ir 2019 m. ir rodiklio dinamika (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

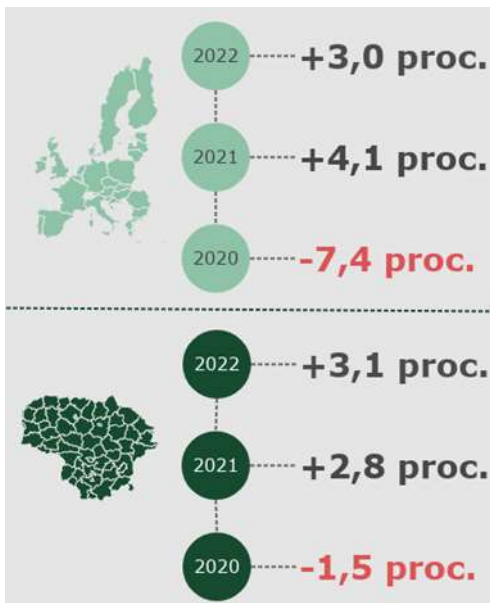
1.2. EKONOMINĖ IR VERSLO APLINKA

1.2.1. Pagrindiniai ekonominiai rodikliai

Ekonominės raidos scenarijus Lietuvoje sudaromas įvertinus faktinę šalies ekonomikos raidą, jį sudaro LR Finansų ministerija.

2020 m. lapkričio mėn. paskelbtoje Europos Komisijos (toliau – EK) rudens ekonominėje prognozėje numatoma, kad pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos – ES – ekonomika 2020 m. susitraukusi, vėliau atsigaus ir *bendrojo vidaus produkto* (toliau – BVP) augimas 2021 m. sieks 4,1 proc., 2022 m. – 3 proc. Tokiam scenarijui turi įtakos faktas, kad daugumą pasaulio valstybių vis dar smarkiai veikia COVID-19 pandemijos pasekmės. Iš kitos pusės, prasidėjusi vakcinacija leidžia tikėtis ekonomikos atsigavimo jau 2021 m. antroje pusėje.

LR Finansų ministerijos 2020 m. gruodžio mėn. projekcijoje planuojama, kad Lietuvos BVP 2021 m. augs 2,8 proc. (1,3 proc. p. mažiau nei ES), 2022 m. – 3,1 proc. (0,1 proc. p. daugiau nei ES).

1.2.1.1. pav. BVP prognozės ES ir Lietuvoje (2020 m. – faktas)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LR Finansų ministerijos duomenis

Infliacija Lietuvoje bei kitose euro zonos valstybėse mažėja, nes pandemijos sukeltas pasaulio ekonomikos nuosmukis daro įtaką tiek pasauliniams, tiek vidaus veiksniams, lemiantiems kainų pokyčius. Krizės pradžioje smuko energijos prekių paklausa ir kainos, kilus antrajai viruso bangai – infliacija išlieka pakankamai silpna, nes mažėja paslaugų, kur reikalingas betarpiškas kontaktas tarp žmonių, kainos. LR Finansų ministerijos 2020 m. gruodžio mėn. projekcijoje numatyta, kad 2021 m. infliacijos tempas paspartės iki 1,4 proc., 2022 m. – iki 2,0 proc.

2020 m. lapkričio mėn. šalyje įvestas nacionalinis karantinas pakoregavo vartotojų elgseną – ji tapo atsargesnė. *Namų ūkių vartojimo išlaidos* 2020 m. dėl epidemiologinės situacijos neapibrėžtumo ir karantino metu apribotų galimybių vartoti paslaugas mažėjo). LR Finansų ministerijos 2020 m. gruodžio mėn. projekcijoje prognozuojama, kad 2021 m. tikėtinas 3 proc. namų ūkių vartojimo išlaidų augimas, 2022 m. – 3,3 proc. augimas.

Materialinės investicijos (toliau – MI)⁷ yra ilgalaikio Lietuvos ūkio augimo pagrindas.

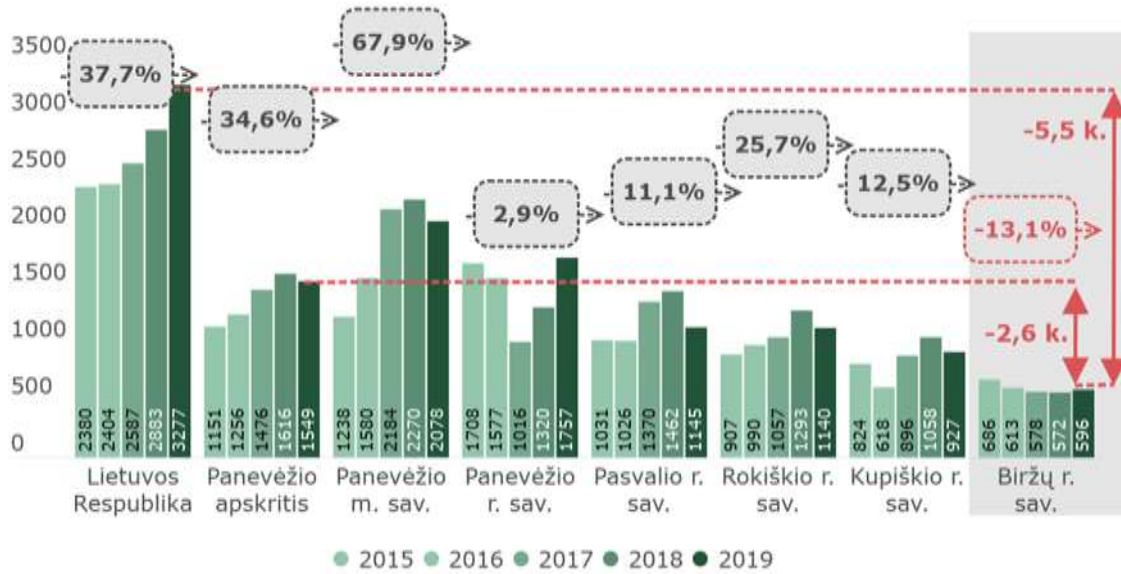
Materialinių investicijų dydis Biržų r. sav. 2019 m. siekė 13,7 mln. EUR ir tai sudarė 0,1 proc. šalies (9154,0 mln. EUR) bei 5,0 proc. Panevėžio apskrities (329,8 mln. EUR) rodiklio. Palyginti su 2015 m., MI dydis Biržų r. sav. sumažėjo 22,3 proc., kai šalyje rodiklis išaugo trečdaliu, Panevėžio apskrityje – 23 proc.

Biržų rajono savivaldybės MI, tenkančios vienam gyventojui (596 EUR), 2019 m. buvo mažiausios apskrityje ir, palyginti su 2015 m., sumažėjo, kai šalyje, apskrityje ir Panevėžio apskrities savivaldybėse rodiklis augo. Palyginti su šalies vidurkiu (3 277 EU/ 1 gyventojui), Biržų rajono savivaldybės materialinės investicijos, tenkančios 1 gyventojui, 2019 m. buvo 5,5 karto mažesnės, o palyginti su apskrities vidurkiu (1 549 EUR/ 1 gyventojui) – 2,6 karto mažesnės.

Todėl galima sakyti, kad Biržų rajono savivaldybės ūkis traukiasi.

⁷ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, materialinės investicijos (MI) – tai investicijos ilgalaikiam materialiajam turtui įsigyti, sukurti ir esamam

materialiajam turtui atnaujinti (jo vertei padidinti). Įskaitomos finansinės (išperkamosios) nuomos būdu įsigytas ilgalaikis materialusis turtas.

1.2.1.2. pav. Materialinės investicijos, tenkančios 1 gyventojui (EUR), ir dinamika (proc.), 2015–2019 m.

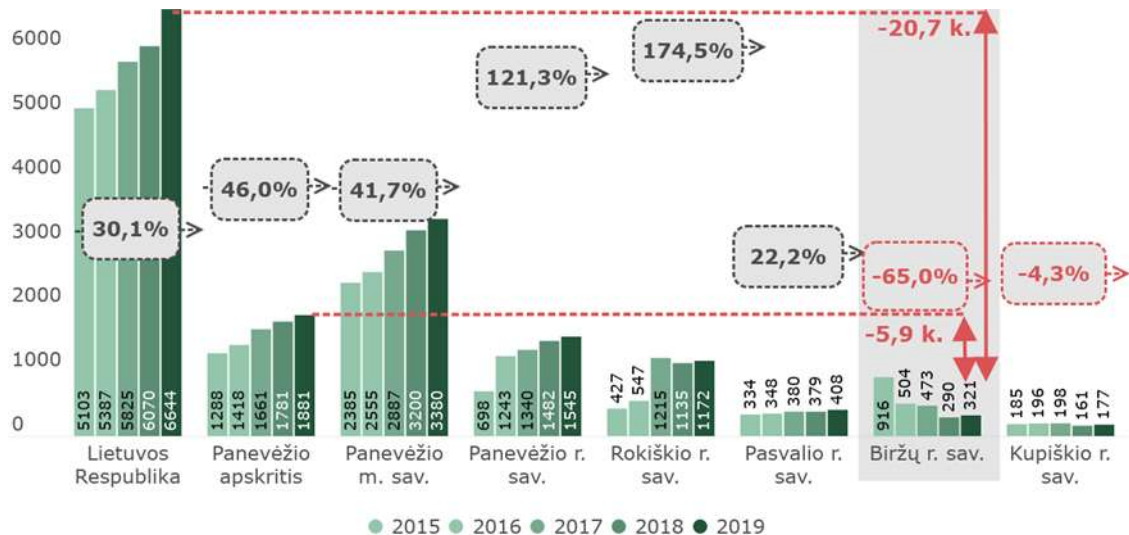
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Tiesioginės užsienio investicijos (toliau – TUI)⁸ yra vienas svarbiausių makroekonominių rodiklių, kurių pagrindu kuriami tiesioginiai šalių ryšiai, skatinama ekonomikos plėtra, sudaranti sąlygas naujoms darbo vietoms kurti, modernioms technologijoms diegti, eksporto apimtims didinti.

2019 m. Biržų r. sav. TUI siekė 7,3 mln. EUR. Tai sudarė 0,04 proc. šalies (18 563,7 mln. EUR) bei 1,8 proc. Panevėžio apskrities (397,3 mln. EUR) rodiklio. Per penkerius metus Biržų r. sav. TUI sumenko 3,2

karto, kai šalyje išaugo ketvirtadaliu, Panevėžio apskrityje – trečdaliu.

2019 m. Biržų rajono savivaldybės TUI, tenkančios 1 gyventojui (321 EUR), buvo vienos mažiausių apskrityje. Mažesnę rodiklį turėjo tik Kupiškio rajono savivaldybė – 177 EUR/ 1 gyventojui). Palyginti su šalies vidurkiu (6 644 EUR/ 1 gyventojui), Biržų rajono savivaldybės rodiklis buvo mažesnis beveik 21 kartą, palyginti su apskrities vidurkiu (1 881 EUR/ 1 gyventojui) – beveik 6 kartus.

1.2.1.3. pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios 1 gyventojui (EUR), ir dinamika (proc.), 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

⁸ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, tiesioginė užsienio investicija (TUI) – tokia investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai

finansiniai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės.

2015–2018 m. TUI, tenkančios vienam gyventojui, Biržų rajono savivaldybėje mažėjo, 2019 m., palyginti su 2018 m., – šiek tiek išaugo, tačiau bendra analizuojamo laikotarpio tendencija – mažėjanti. Rodiklis mažėjo ir Kupiškio r. sav. Kitų analizuojamų savivaldybių TUI, tenkančių vienam gyventojui, rodikliai augo.

Tai rodo, kad Biržų rajono savivaldybė tiek apskrities, tiek šalies kontekste nėra patraukli teritorija investuotojui, ir jos patrauklumas kasmet mažėja. Todėl reikia ieškoti priemonių, leisiančių Biržų rajono savivaldybę užsienio investuotojų akimis matyti, kaip patrauklų kraštą plėtoti verslą, paslaugų, turizmo ir kitus sektorius.

1.2.2. Darbo rinka

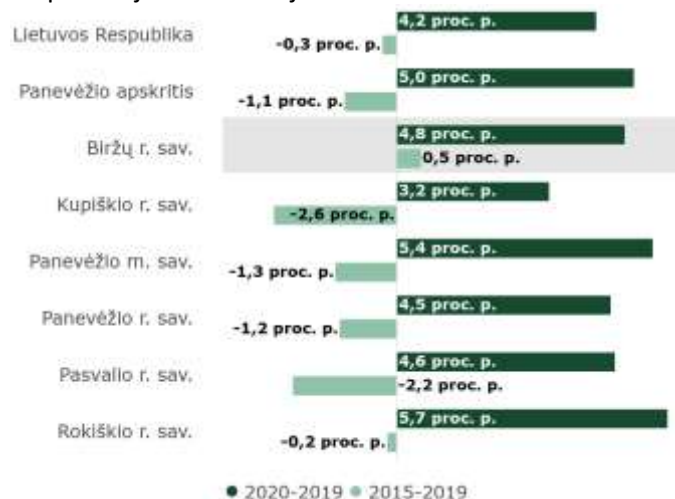
Sėkmingam Biržų rajono savivaldybės ekonominiams ir socialiniams vystymuisi, konkurencingumui ir plėtrai didelę įtaką turi **darbo rinkos** situacija bei jos pokyčiai.

COVID-19 pandemija reikšmingai pablogino darbo rinkos situaciją Lietuvoje. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis – *nedarbo lygis*⁹ – 2020 m. išaugo tiek šalyje, tiek atskirose savivaldybėse (žr. 1.2.2.1. pav.). Jei 2015–2019 m. nedarbo lygis beveik visose analizuojamose teritorijose (išskyrus Biržų r. sav.) mažėjo, tai 2020 m., palyginti su 2019 m., rodiklis augo apie 4–6 proc. p. 2020 m. šalyje nedarbo lygis siekė 12,6 proc. ir palyginti su 2019 m., išaugo 4,2 proc. p. Biržų r. sav. tais pačiais metais nedarbo lygis (15,4 proc.) buvo 2,8 proc. p. didesnis nei šalyje ir 1,3 proc. p. – nei apskrityje (14,1 proc.). Vertinant Panevėžio apskrities savivaldybes, rodiklis buvo vidutinis.

Tikėtina, kad šis nedarbo lygio šuolis bus jaučiamas tik trumpuoju periodu. 2021 m. prasidėjusi vakcinacija

teikia vilčių, kad gyvenimas grįš į normalias vėžes, o ES bei LR Vyriausybės skiriama pagalba verslui, savarankiškai dirbantiems asmenims – padės sektoriams persiorientuoti. Panagrinėjus giliau, nedarbas išaugo tam tikruose sektoriuose. Itin nukentėjo labiausiai pažeidžiamos darbuotojų grupės, pavyzdžiui, jaunimas, turintis mažiau profesinių įgūdžių ir sudarantis reikšmingą paslaugų sektoriaus dalį, žemos kvalifikacijos darbuotojai. Didžiausius nuostolius patyrė apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų įmonės, kurių darbuotojų skaičius sumažėjo penktadaliu. Kitiems sektoriams, tokiems kaip prekyba (ypatingai elektroninė), statyba, transportas bei saugojimas, apdirbamoji gamyba, COVID-19 pandemijos pasekmės buvo silpnesnės, kai kurie iš jų išgyvena pakilimą.

LR Finansų ministerijos 2020 m. gruodžio mėn. projekcijoje prognozuojama, kad 2021 m. pabaigoje šalies nedarbo lygis sudarys 8,2 proc., 2022 m. pabaigoje – 6,6 proc.

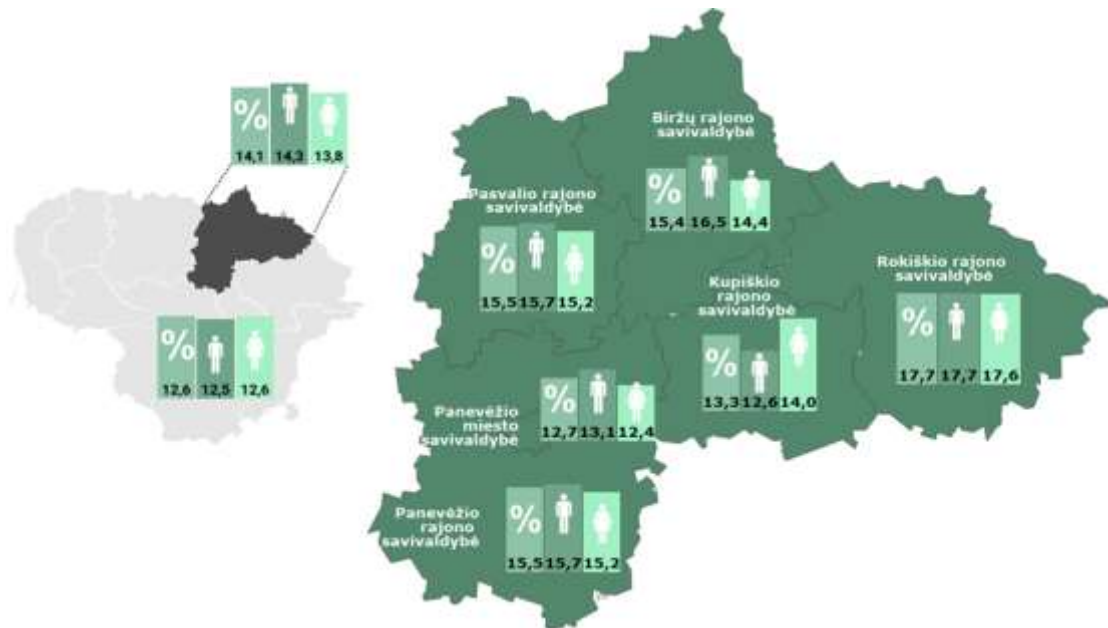

1.2.2.1. pav. Nedarbo lygio dinamika (proc. p.), 2015–2019 m. ir 2019–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

⁹ Pagal Lietuvos statistikos departamentą, *nedarbo lygis* – rodiklis, išreiškiamas bedarbių ir darbo jėgos santykiu.

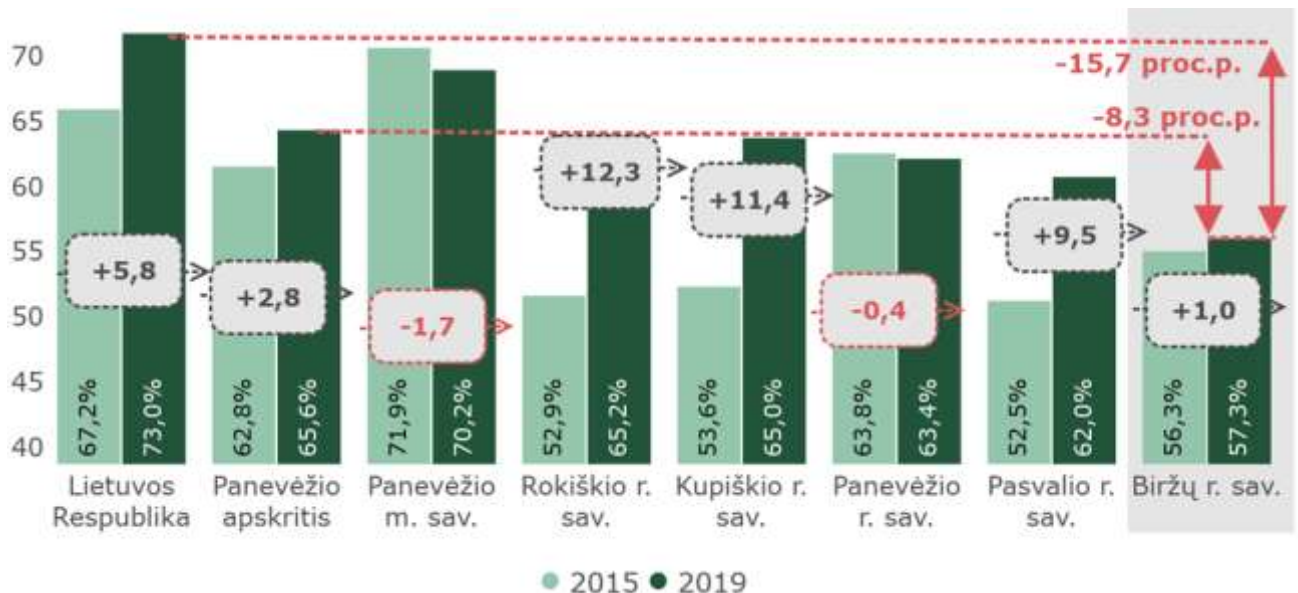
Moteryų ir vyrų darbo nedarbo lygis šalyje 2020 m. buvo apylygis, tačiau Panevėžio apskritis, Biržų rajono, Pasvalio rajono, Panevėžio miesto ir Panevėžio rajono savivaldybės išsiskyrė aukštesniu vyrų nedarbo lygiu:

1.2.2.2. pav. Bendras vyrų ir moterų nedarbo lygis (proc.), 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

Dar vienas darbo rinkos situaciją atspindintis rodiklis – *užimtumo lygis*¹⁰, kuris 2019 m. Lietuvoje siekė 73,0 proc., ir per penkerius metus padidėjo 5,8 proc. p. Biržų rajono savivaldybės užimtumo lygis buvo mažiausias tarp nagrinėjamų teritorijų (2019 m. siekė 57,3 proc.) ir nuo šalies vidurkio atsiliko 15,7 proc. p., nuo apskrities vidurkio – 8,3 proc. p. 2015–2019 m. rodiklis Biržų r. sav. išaugo 1,0 proc. p.

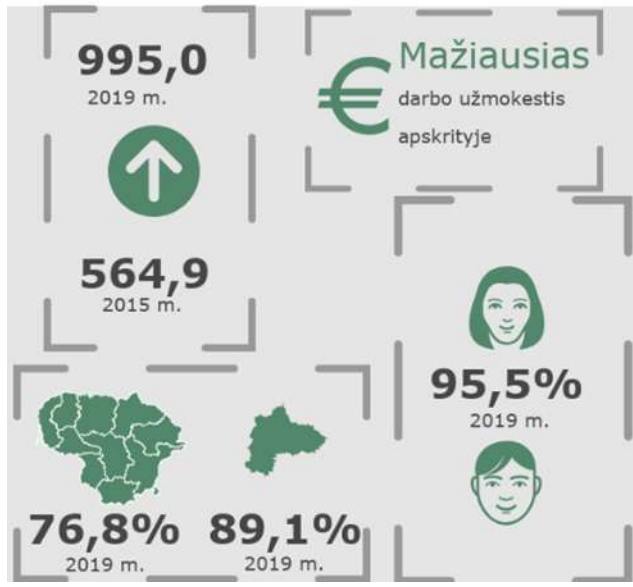

1.2.2.3. pav. Užimtumo lygis (proc.) ir dinamika (proc. p.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

¹⁰ Pagal Lietuvos statistikos departamentą, *užimtumo lygis* – teisėta (įstatymų nedraudžiama) darbinė žmonių veikla, kurianti materialines vertybes ir teikianti paslaugas, siekiant patenkinti asmeninius bei visuomeninius poreikius, bei suteikianti jiems uždarbį (darbo pajamas).

2019 m. Biržų rajono savivaldybėje vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (toliau – DU) siekė 995 EUR. Tai sudarė 76,8 proc. šalies (1 296,4 EUR) bei 89,1 proc. apskrities (1 117,2 EUR) DU. Rodiklis buvo mažiausias tarp Panevėžio apskrities savivaldybių.

1.2.2.4. pav. Vidutinio mėnesinio (bruto) darbo užmokesčio situacija Biržų rajono savivaldybėje 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Auganti ekonomika, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, mažėjantis į darbo rinką įsiliejančių jaunų žmonių skaičius, įvairios darbo rinkos politikos priemonės, įskaitant nuoseklų minimalaus darbo užmokesčio didinimą, lemia darbo užmokesčio kilimą.

1.2.3. Verslo aplinka

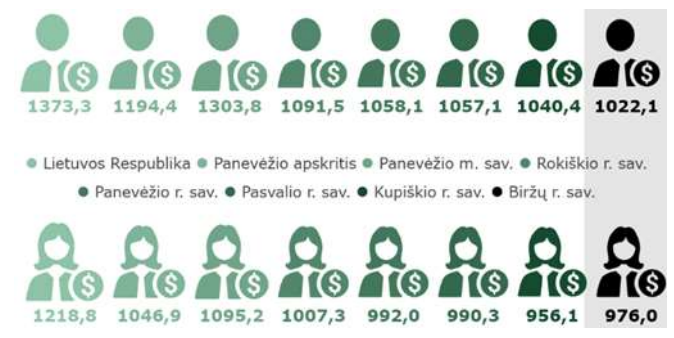
Pastaruoju metu šalyje pastebimos verslo augimo tendencijos. Tai reprezentuoja palankių sąlygų verslui kurti bei jo plėtrai sudarymą, gyventojų įsidarbinimo galimybių didinimą.

2021 m. Biržų r. sav. buvo įregistruota 1 214 ūkio subjektų, iš jų veikiantys – 501 ūkio subjektas (arba 41,2 proc.), kai šalies rodiklis – 44,0 proc., Panevėžio apskrities – 48,9 proc. Palyginti 2021 m. su 2015 m. (vertinant metų pradžios duomenis), veikiančių ūkio subjektų skaičius Biržų r. sav. išaugo 4,6 proc., o palyginti 2021 m. su 2020 m. (vertinant metų pradžios duomenis) – nepakito. Todėl galima teigti, kad 2020 m. pradžioje prasidėjusi COVID-19 pandemija trumpuoju laikotarpiu ženkliai nepaveikė verslo, nes veikiančių ūkio subjektų skaičius nesumažėjo. Šį poveikį reikėtų matuoti ilgesniu laikotarpiu, praėjus 2–3 metams po pandemijos.

Per nagrinėjamus penkerius metus Biržų r. sav. darbo užmokestis padidėjo 76,1 proc., kai šalies DU augimas siekė 81,5 proc., apskrities – 79,7 proc.

LR Finansų ministerijos 2020 m. gruodžio mėn. projekcijoje numatyta, kad pandemija gali prilėtinti darbo užmokesčio kilimo tempus: 2021 m. planuojamas augimas 4,1 proc. lygyje, 2022 m. – 4,5 proc. lygyje.

Lyginant moterų ir vyrų darbo užmokestį tiek Biržų savivaldybėje, tiek visose lyginamose teritorijose, vyrų DU buvo aukštesnis nei moterų. Biržų rajono savivaldybėje moterims mokamas atlygis 2019 m. sudarė 95,5 proc. vyrams mokamo DU.

1.2.2.5. pav. Vyrų ir moterų vidutinis mėnesinis (bruto) darbo užmokestis (EUR), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Tačiau Biržų rajono savivaldybės moterims mokamas darbo užmokestis nebuvo pats mažiausias tarp lyginamų savivaldybių – mažesnis atlygis už darbą moterims mokamas Kupiškio r. sav.

Lietuvos Respublika

Panevėžio apskritis

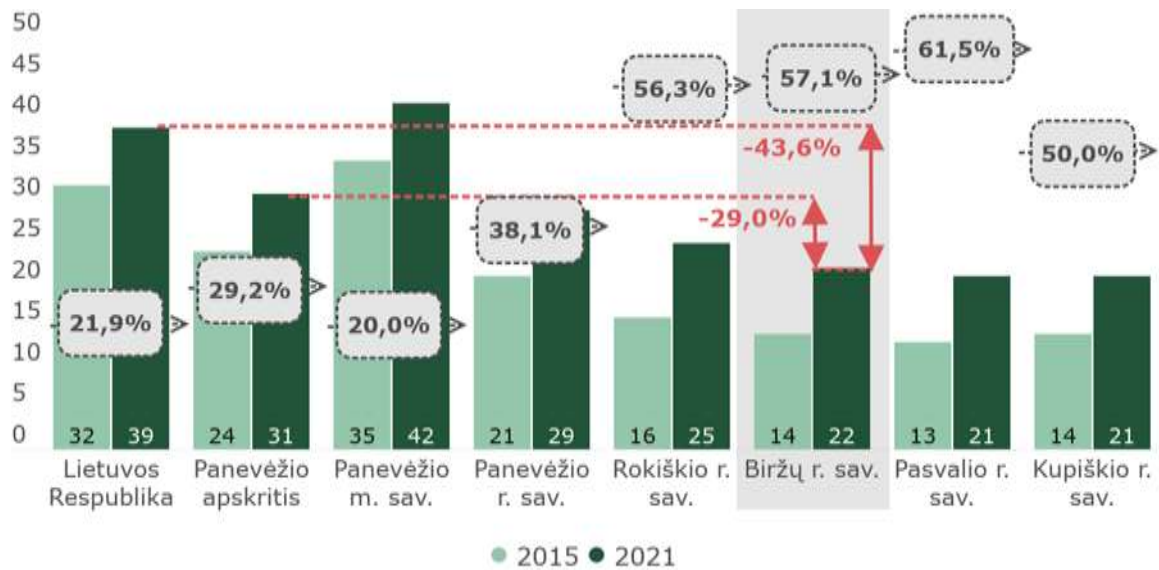

Biržų r. sav.

1.2.3.1. pav. Veikiančių ūkio subjektų dalis nuo registruotų (proc.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal išankstinius LSD duomenis

1.2.3.2. pav. Veikiančių ūkio subjektų skaičius, tenkantis 1 000 gyventojui (vnt.), ir dinamika (proc.), 2015 m. ir 2021 m. pradžioje

2015–2021 m. (vertinant metų pradžios duomenis) visose nagrinėjamose savivaldybėse *veikiančių ūkio subjektų skaičius*, tenkantis 1 000 gyventojų, augo (žr. 1.2.3.2. pav.). Nors Biržų r. sav. rodiklis (22 veikiančios ūkio subjektai/ 1 000 gyventojų) 2021 m. pradžioje buvo 43,6 proc. mažesnis nei vidutiniškai šalyje (39 veikiančios ūkio subjektai/ 1 000 gyventojų) ir 29,0 proc. mažesnis nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje (31 veikiančios ūkio subjektas/ 1 000 gyventojų), bet rodiklio augimas (57,1 proc.) buvo vienas didžiausių tarp nagrinėtų teritorijų. Didėniu rodiklio augimu pasižymėjo Pasvalio r. sav. – 61,5 proc.

Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, dominuoja *smulkusis ir vidutinis verslas* (toliau – SVV)¹¹, kuris yra vienas svarbiausių ekonomikos augimo bei konkurencingumo veiksnių, turintis esminį poveikį ne tik atskirų vietovių, bet ir bendrai Lietuvos ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui.

SVV situaciją šalyje nusako *verslumo lygio*¹² rodiklis, kuris 2020 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje siekė 15 įmonių/ 1 000 gyventojų, ir daugiau nei dvigubai atsiliko nuo šalies vidurkio (31 įmonė/ 1 000

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

gyventojų) bei 34,8 proc. – nuo apskrities vidurkio (23 įmonės/ 1 000 gyventojų).

Biržų r. sav. verslininkystės lygis, kartu su Pasvalio r. sav. ir Kupiškio r. sav., buvo mažiausias iš vertintų savivaldybių. Panevėžio apskritis nepasižymi aukštu verslininkystės lygiu, nes net Panevėžio miesto savivaldybės rodiklis (30 įmonių/ 1 000 gyventojų) 2020 m. pradžioje buvo šiek tiek žemesnis nei šalies vidurkis. Per penkerius metus verslumo lygio rodiklis augo visose nagrinėjamose teritorijose: sparčiausiai augo Biržų rajono savivaldybėje (36,4 proc.), lėčiausiai Panevėžio mieste – 15,4 proc.

1.2.3.3. pav. Verslumo lygis, 2020 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal www.verslilietuva.lt

¹¹ Pagal Lietuvos Respublikos smulkiųjų ir vidutinio verslo plėtros įstatymą, smulkusis ir vidutinis verslas (SVV) – tai ekonominė veikla, kurią vykdo labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės. Labai maža įmonė yra įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 10 darbuotojų ir kurios finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų: 1) įmonės metinės pajamos neviršija 2 mln. EUR; 2) įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija 2 mln. EUR. Maža įmonė yra įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 50 darbuotojų ir kurios finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų: 1) įmonės metinės pajamos

neviršija 10 mln. EUR; 2) įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija 10 mln. EUR. Vidutinė įmonė yra įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 250 darbuotojų ir kurios finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų: 1) įmonės metinės pajamos neviršija 50 mln. EUR; 2) įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija 43 mln. EUR (II skyrius, 3 straipsnis).

¹² Vadovaujantis www.verslilietuva.lt, verslumo lygis – tai mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų.

Žymiausios Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikiančios įmonės:

2021 m. pradžioje m. didžiąją Biržų rajono savivaldybės įmonių dalį (82,8 proc.) sudarė smulkios įmonės, turinčios iki 10 samdomų darbuotojų, ir pagal šį rodiklį atitiko bendrąsias šalies tendencijas.

Savivaldybėje 2021 m. pradžioje veikė tik 2 įmonės, turinčios daugiau nei 250 darbuotojų. Daugiau nei 500 darbuotojų turinčių įmonių savivaldybėje nėra. 12 proc. rajono įmonių turi nuo 10 iki 49 darbuotojų.

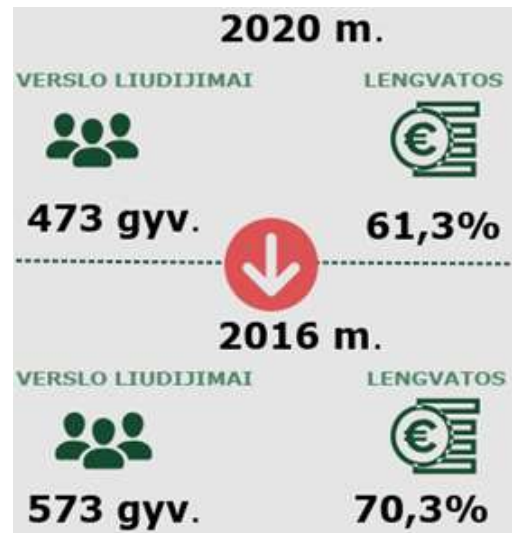
1.2.3.4. pav. Biržų r. sav. teritorijoje veikiančios įmonės pagal darbuotojų skaičių (proc.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

Biržų r. sav. remia ir skatina SVV sektorių, sudaro prielaidas verslo plėtrai, skatina naujų darbo vietų kūrimą, darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, teikdama paramą pagal *Biržų rajono smulkiojo verslo plėtros programą*¹³. Parama skiriama SVV subjektams, kurių vykdoma veikla ir buveinė/ deklaruota gyvenamoji vieta – Biržų rajono savivaldybė. Teikiant paramą prioritetą teikiamas savarankiškomis labai mažoms įmonėms ir verslininkams, kurių darbuotojų skaičius neviršija 10 ir kurių finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

- ✓ verslininko pajamos neviršija 2 mln. EUR;
- ✓ balanse nurodyto turto vertė neviršija 2 mln. EUR.

Dalis gyventojų ūkinę-komercinę veiklą vykdė įsigydami verslo liudijimus LRV nustatytoms veiklos rūšims vykdyti. Iš 89 LRV nustatytų veiklos rūšių, kurioms verčiantis gali būti perkami verslo liudijimai, Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, 2020 m. 473 Biržų r. sav. gyventojai vertėsi 54 veiklos rūšimis (2016 m. – 573 gyventojai 46 veiklos rūšimis). 2020 m. buvo įvesti tam tikri teisės aktų pakeitimai – iš sąrašo veiklų, kuriomis galima verstis turint verslo liudijimus, išbrauktos atskiros veiklos, todėl ir pastebimas rodiklių mažėjimas.

1.2.3.5. pav. Biržų r. sav. gyvenančių, išsiimančių verslo liudijimus, skaičius (vnt.) ir jiems suteiktų lengvatų proc., 2016 m. ir 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Biržų rajono savivaldybės (toliau – BRSA) duomenis

¹³ Biržų rajono smulkiojo verslo plėtros programos nuostatai patvirtinti Biržų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. 278

Biržų r. sav., skatindama gyventojus užsiimti veiklomis, kuriomis gali būti verčiamasi, turint verslo liudijimą, jiems nustato mažesnius gyventojų pajamų mokesčių tarifus. Biržų rajono savivaldybės duomenimis, nustatytomis mokesčio už verslo liudijimus lengvatomis 2020 m. pasinaudojo 290 gyventojų (arba 61,3 proc. nuo išsiėmusių verslo liudijimus), kai 2016 m. – 403 gyventojai (arba 70,3 proc. nuo išsiėmusių verslo liudijimus) (žr. 1.2.3.5 pav.).

Biržų r. sav. nekilnojamojo turto (toliau – NT) mokesčio tarifai, palyginti su kitų Panevėžio apskrities savivaldybių tarifais, nebuvo patys mažiausi. Aukščiausius tarifais apmokestinamas NT Pasvalio rajono savivaldybėje (0,8 proc.–1 proc. bei 3 proc. apleistam, nenaudojamam turtui), žemiausiais – Rokiškio r. sav. bei Panevėžio r. sav. NT (0,5 proc. bei 3 proc. apleistam, nenaudojamam turtui). Biržų r. sav. taikomas 1 proc. tarifas visam NT, išskyrus viešbučių, maitinimo ir poilsio paskirties NT, pirmą kartą Savivaldybės teritorijoje pradedančių veiklą verslo subjektų naudojamam NT (pirmus 3 metus) bei viešųjų įstaigų, asociacijų, religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų, daugiabučių namų savininkų bendrijų, garažų eksploatavimo bendrijų bei sodininkų bendrijų, labdaros ir paramos fondų veiklai naudojamam NT – jiems taikomas 0,5 proc. tarifas. Apleistam, nenaudojamam NT Biržų r. sav. taikomas 3 proc. NT mokesčio tarifas.

1.2.3.1. lentelė. NT ir žemės mokesčio tarifai Panevėžio apskrities savivaldybėse

	NT mokesčio tarifas	Žemės mokesčio tarifas
Biržų r. sav.	0,5%-1% 3% - apleistam NT	1,6%-2% 4% - apleistam NT
Rokiškio r. sav.	0,5% 3% - apleistam NT	1,3% 4% - apleistam NT
Panevėžio r. sav.	0,5% 3% - apleistam NT	n. d.
Panevėžio m. sav.	0,8% 3% - apleistam NT	0,17%-1,4% 4% - apleistam NT
Pasvalio r. sav.	0,8%-1% 3% - apleistam NT	0,75%-2% 4% - apleistam NT
Kupiškio r. sav.	1% 3% - apleistam NT	0,4%-2% 4% - apleistam NT

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Savivaldybių duomenis

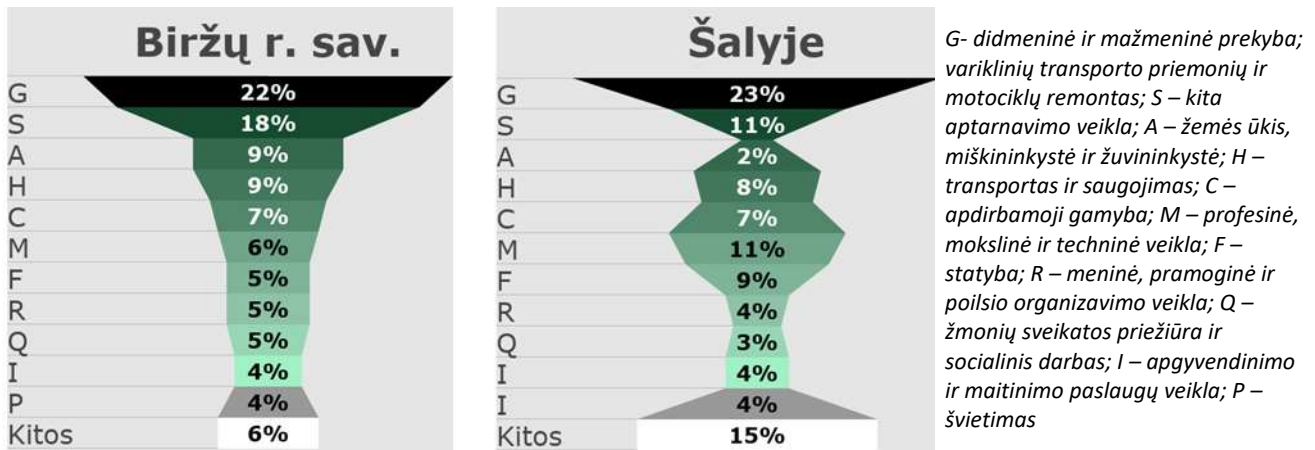
Savo ruožtu, žemės mokesčio tarifas Biržų r. sav. buvo pats didžiausias – jis siekė 1,6 proc.–2 proc., kai kitos savivaldybės, su tam tikromis išlygomis, naudoja žemesnį žemės mokesčio tarifą (net Panevėžio mieste jis siekia 0,17 – 1,4 proc.). Nors Kupiškio r. sav. bei Pasvalio r. sav. taikomo žemės mokesčio tarifo viršutinė riba yra tokia pati, kaip ir Biržų r. sav. (2 proc.), tačiau apatinė riba yra mažesnė (siekia atitinkamai 0,4 proc. ir 0,75 proc.).

Biržų r. sav. taiko įvairias mokesčių lengvatas verslo subjektams pagal *Žemės, žemės nuomos ir nekilnojamojo turto mokesčių lengvatų teikimo tvarką*¹⁴. Biržų r. sav. teikia įvairias atleidimo nuo nekilnojamojo turto, žemės ir žemės nuomos mokesčių lengvatas nukentėjusiems nuo COVID-19 verslo subjektams laikotarpiu nuo 2020-03-16 iki karantino LR teritorijoje pabaigos. Lengvatos teikiamos tik tiems verslo subjektams, kurie vykdo kultūros, laisvalaikio, pramogų, sporto, sveikatinimo paslaugų centrų, poilsio centrų, viešbučių, viešojo maitinimo įstaigų, restoranų, kavinių, barų, naktinių klubų ir kitų pasilinksminimo vietų, grožio paslaugų teikimo, lošimo namų (kazino) ir lošimo automatų salonų veiklą, parduotuvių, prekybos ir (arba) pramogų centrų, išskyrus, kurių pagrindinė veikla yra maisto, veterinarijos, vaistinių, optikos prekių ir ortopedijos techninių priemonių pardavimas, veiklą, taip pat turgaviečių, išskyrus maisto.

2021 m. pradžioje Biržų r. sav., kaip ir šalyje, daugiausiai veikiančių įmonių pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių 2 red. (toliau – EVRK) fiksuota didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto (G) sektoriuje (atitinkamai 22 proc. ir 23 proc.); 18 proc. Biržų r. sav. įmonių dirba kitoje aptarnavimo veikloje (S sektoriuje), kai šalyje – 11 proc. įmonių; po 9 proc. Biržų r. sav. įmonių veikia transporto ir saugojimo (H) bei žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (A) sektoriuose, kai šalyje H sektoriuje fiksuota 8 proc., A sektoriuje – 2 proc. įmonių. Biržų r. sav. veikia mažiau įmonių, nei šalyje profesinėje mokslinėje, ir techninėje veikloje (M sektoriuje) (atitinkamai 6 proc. ir 11 proc.), statybos (F) sektoriuje (atitinkamai 5 proc. ir 9 proc.) bei nekilnojamojo turto (L) sektoriuje (atitinkamai 2 proc. ir 5 proc.).

Taigi, Biržų r. sav. yra žemės ūkio, aptarnavimo, transporto ir logistikos paslaugas teikiantis kraštas.

¹⁴ Patvirtinta Biržų rajono savivaldybės tarybos 2005 m. lapkričio 28 d. sprendimu Nr. 252

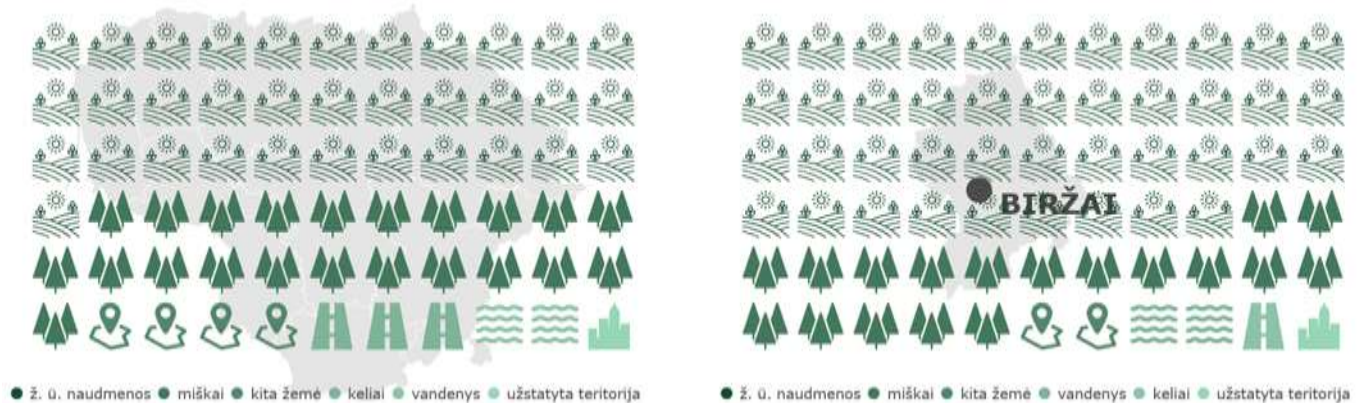

1.2.3.6. pav. Biržų r. sav. ir šalies veikiančių įmonių pasiskirstymas pagal EVRK (proc.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD išankstinius duomenis

1.2.4. Žemės ūkis ir miškininkystė

Žemės fondas. 2020 m. pradžioje didžiąją Biržų r. sav. žemės fondo dalį sudarė *žemė ūkio naudmenos*¹⁵ (63,5 proc.), jų dalis buvo didesnė nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje (60,3 proc.) bei šalyje (52,1 proc.). Šalies miškingumas (trečdalis Lietuvos teritorijos) buvo didesnis nei Biržų r. sav. (27,6 proc.), vandens telkinių dalis – šiek tiek didesnė šalyje (3,7 proc.), nei Biržų r. sav. (2,6 proc.). Užstatytos teritorijos dalis labai panaši (1,6 proc. šalyje ir 1,3 proc. Biržų r. sav.). Kelių yra dvigubai daugiau šalyje (4,1 proc.), nei Biržų r. sav. (2,2 proc.).

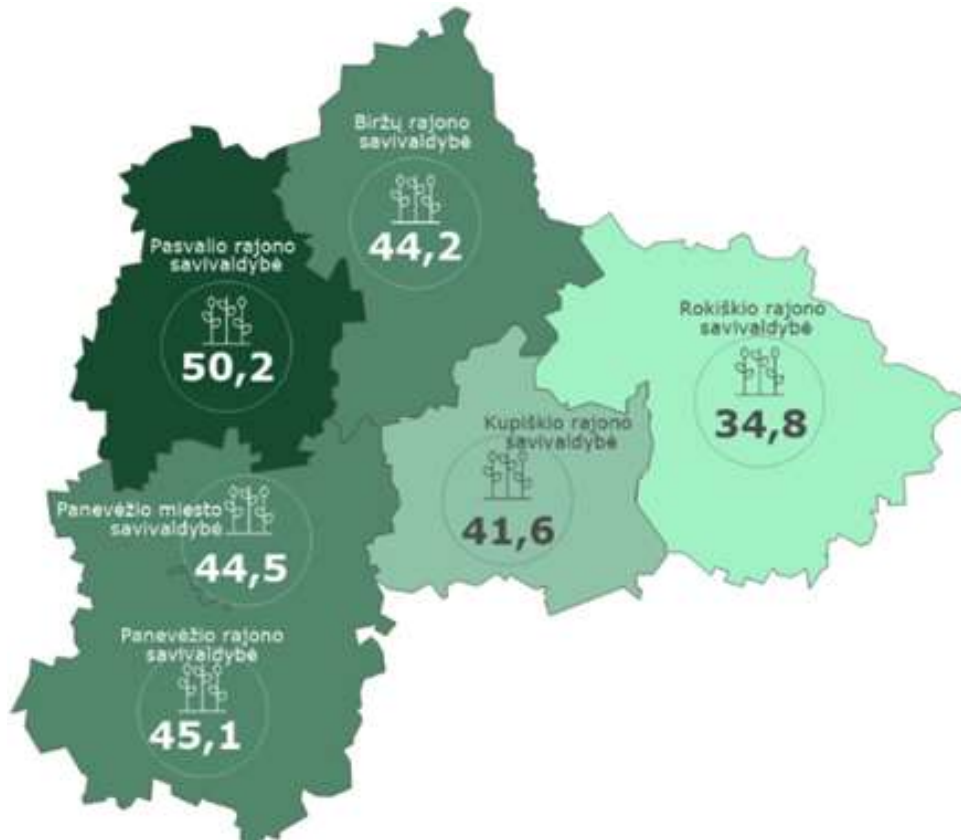

1.2.4.1. pav. Žemės fondas Lietuvoje ir Biržų rajono savivaldybėje, 2020 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenis

Žemės ūkis. Biržų rajono savivaldybės žemės priskiriamos II dirvožemių grupei – vidutiniškai našios žemės, kuriuose vyrauja geros ūkinės vertės (42,1–47,0 balai) dirvožemiai. Į šią dirvožemių grupę pakliūva trys Panevėžio apskrities savivaldybės: Panevėžio r. sav. (45,1 balo), Panevėžio m. sav. (44,5 balo) ir Biržų r. sav. (44,2 balo). Pasvalio rajono savivaldybėje yra našiausios žemės iš Panevėžio apskrities savivaldybių (siekia 50,2 balo) ir pakliūva į I dirvožemių grupę. Į III dirvožemių grupę pakliūvą Kupiškio r. sav. žemės (41,6 balo), į IV – Rokiškio r. sav. žemės (34,8 balo).

¹⁵ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *žemės ūkio naudmenos* – tai dirbamosios žemės plotas, kurį sudaro ariamoji žemė (įskaitant šiltnamių plotą), kultūrinės ir natūralios ganyklos, pievos, daugiamečių augalų plotai ir daržai, skirti naudoti asmeniškai.

1.2.4.2. pav. Žemių našumo balas

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenis

Biržų r. sav. dominuoja didesni ūkininkų ūkiai, nei vidutiniškai Lietuvoje, nes čia didžiąją dalį ūkių (64 proc.) sudaro 5-100 ha ūkiai (kai šalyje šių ūkių dalis sudaro 50 proc.), o didžiųjų ūkių (virš 100 ha) dalis (6 proc.) yra didesnė nei vidutiniškai Lietuvoje (3 proc.). Smulkių ūkių (<5 ha) dalis Biržų r. sav. (30 proc.) yra mažesnė nei vidutiniškai Lietuvoje (48 proc.).

1.2.4.3. pav. Vidutinio ūkininko ūkio dydis (ha), 2020-10-01 duomenimis

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenis

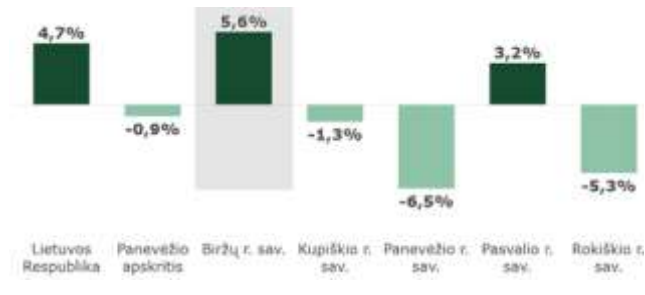
Vidutinis ūkininko ūkis Biržų r. sav. 2020 spalio 1 d. buvo vienas didžiausių apskrityje, nevertinant Panevėžio miesto, ir siekė 26,55 ha (žr. 1.2.4.3. pav.). Didesnis rodiklis fiksuojamas tik Rokiškio r. sav. – 26,64 ha. Vidutinis Biržų r. sav. ūkininko ūkis 1,7 karto viršijo šalies rodiklį (15,54 ha) ir 13,8 proc. – apskrities rodiklį (23,33 ha).

Bendrosios žemės ūkio produkcijos¹⁶, kurią sudaro augalininkystės bei gyvulininkystės produkcija, apimtys 2015–2019 m. laikotarpiu Biržų r. sav. padidėjo didžiausiu tempu (5,6 proc.), kai šalies rodiklio augimo tempas siekė 4,7 proc., o Panevėžio apskrityje bendrosios žemės ūkio produkcijos apimtys per penkerius metus sumažėjo beveik 1 proc. (žr. 1.2.4.4. pav.)

Iš viso Biržų rajono savivaldybėje per 2019 m. buvo surišta bendrosios žemės ūkio produkcijos už 74,9 mln. EUR. Tai sudarė beveik penktadalį Panevėžio apskrities ir 2,8 proc. šalies rodiklio.

¹⁶ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, bendrąją žemės ūkio produkciją sudaro kalendoriniais metais gautas žemės ūkio augalų derlius, daugiamečių sodinių, gyvulių ir paukščių išauginimo ir gyvulininkystės

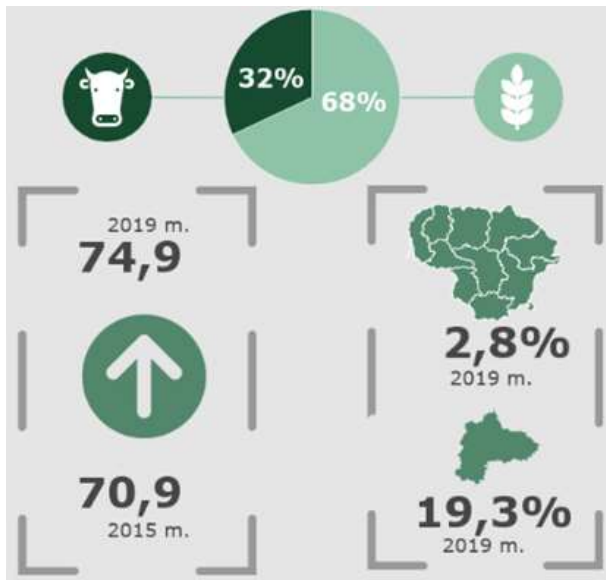
produkcija to meto kainomis. Žemės ūkio produkcijos vertės pokyčiai apskaičiuojami vadovaujantis produkcijos įvertinimu ankstesnių ir dabartiniu laikotarpiu analizuojamų metų gamintojų kainomis.

1.2.4.4. pav. Bendrosios žemės ūkio produkcijos dinamika (proc.), 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Biržų rajono savivaldybėje panašiai, kaip šalyje ir apskrityje, plėtojama augalininkystės produkcija (68 proc. bendrosios žemės ūkio produkcijos), kai šalyje – 65 proc., apskrityje – 67 proc.

1.2.4.5. pav. Bendrosios žemės ūkio produkcijos situacija Biržų rajono savivaldybėje 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Biržų rajono savivaldybė išsiskiria *ekologinių ūkių*¹⁷ gausa. Tai daugiausiai ekologinių ūkių (144 vnt.) turinti savivaldybė šalyje (iš kurių 91 proc. – augalininkystės ir gyvulininkystės ekologiniai ūkiai, 2 proc. – bitininkystės ūkių, 7 proc. – produkcijos perdirbimo

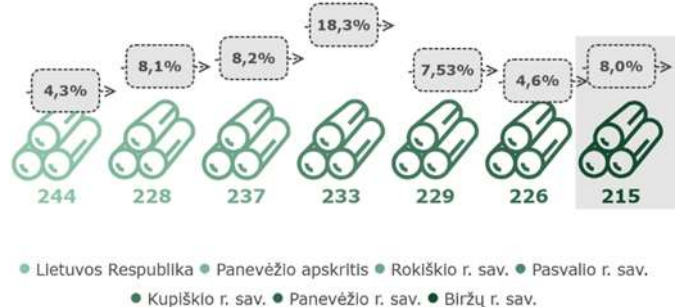
ūkiai). Ekologinių ūkių skaičius Biržų r. sav. sudaro 35 proc. visų Panevėžio apskrityje sutinkamų ekologinių ūkių (be Panevėžio miesto). Ekologinių ūkių žemėlapyje atvaizduoti tik Lietuvos ekologiniai ūkiai, kurie turi VŠĮ „Ekoagros“ išduotą sertifikata.

1.2.4.6. pav. Ekologiniai ūkiai (vnt.), 2021 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Ekologinių ūkių žemėlapy

Miškininkystė. Kadangi Panevėžio apskritis nepasižymi aukštu miškingumu, tai ir Panevėžio apskrities savivaldybių *medynų produktyvumas* 2019 m. buvo mažesnis nei vidutiniškai šalyje (244 kub. m/ha). Biržų rajono savivaldybės medynų produktyvumo rodiklis (215 kub. m/ha) buvo mažiausias apskrityje ir 11,9 proc. atsiliko nuo šalies rodiklio bei 5,7 proc. nuo Panevėžio apskrities rodiklio (228 kub. m/ha).

1.2.4.7. pav. Medynų produktyvumas (kub. m / ha) 2019 m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Biržų rajono savivaldybėje veikia 1 iš 26 VĮ „Valstybinių miškų urėdijos“ regioninių padalinių – Biržų regioninis padalinys. Šiam padaliniiui priklauso 9 girininkijos (6 iš jų – Biržų rajono savivaldybės teritorijoje).

¹⁷ Vadovaujantis www.visalietuva.lt, *ekologinis ūkininkavimas* – tai žemdirbystės sritis, teikianti vartotojui ypač šviežią, labai skanų bei natūralų maistą, kuris yra pagamintas nepažeidžiant natūralaus gamtos

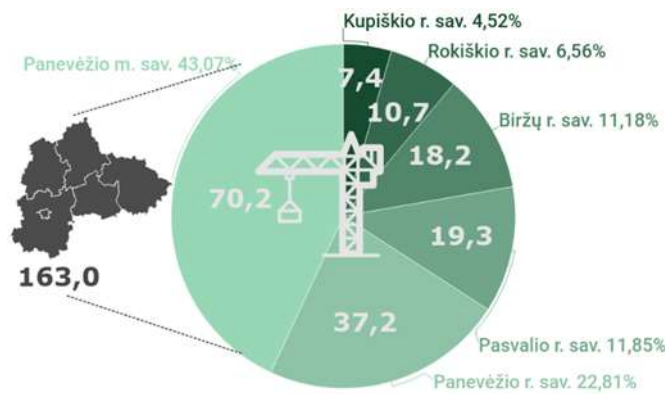
ciklo. Ekologinis ūkis išaugina ekologiškus produktus – aukštos kokybės maistą, pagamintą darant mažiausią poveikį aplinkai.

1.2.5. Statyba ir gyvenamasis būstų fondas

Statybos sektorius – vienas iš ekonomikos variklių, kurio tendencijos veikia šalies ir atskirų savivaldybių ūkio augimą, konkurencingumą, darbo rinką.

2019 m. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikiančių *statybos įmonių darbų apimtys* (18,2 tūkst. EUR) sudarė 0,5 proc. šalies (3 390,5 tūkst. EUR) ir 11,2 proc. apskrities (163,0 tūkst. EUR) rodiklių. Panevėžio apskrities teritorijoje veikiančių statybos įmonių darbų apimtys sudarė nepilnus 5 proc. šalies rodiklio.

2015–2019 m. laikotarpiu statybos įmonių darbų apimtys Biržų rajono savivaldybėje išaugo 40,5 proc., sparčiau augo tik Panevėžio m. sav. teritorijoje veikiančių statybos įmonių atliktų darbų apimtys (47,9 proc.).

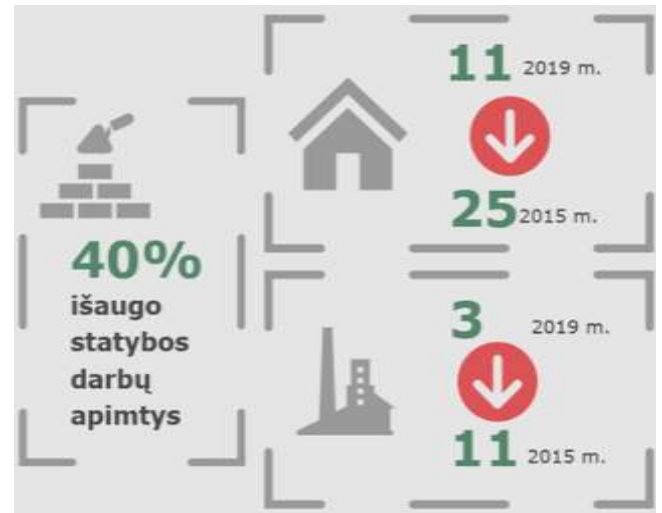

1.2.5.1. pav. Statybos įmonių darbų apimtys (tūkst. EUR) ir dalis (proc.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m. Biržų r. sav. buvo pastatyta 11 gyvenamųjų pastatų (iš jų – nei vieno daugiabučio gyvenamojo namo), kai 2015 m. – 25 gyvenamieji pastatai. Mažiau gyvenamųjų pastatų 2019 m. buvo pastatyta Kupiškio r. sav. (7).

Negyvenamųjų pastatų statybos sektorius per penkerius metus taip pat sumenko Biržų rajono savivaldybėje – šių pastatų 2019 m. buvo pastatyti 3, kai 2015 m. – 11. Mažiau negyvenamųjų pastatų 2019 m. Panevėžio apskrityje buvo pastatyta Kupiškio r. sav. (1).

1.2.5.2. pav. Statybos sektoriaus situacija Biržų r. sav. 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Gyvenamasis būstų fondas¹⁸ Biržų rajono savivaldybėje (tūkst. 1 025,2 kv.m) 2019 m. pabaigoje sudarė 12,3 proc. Panevėžio apskrities (8 313,6 tūkst. kv. m) bei 1 proc. šalies (102 430,8 kv.m) rodiklio. Tai buvo vidutinis rodiklis apskrities kontekste. Per penkerius metus rodiklis išaugo 1,5 proc.

Naudingas plotas, tenkantis 1 gyventojui, 2019 m. Biržų r. sav. (45,1 kv. m) buvo vienas didžiausių apskrityje. Erdvesniuose būstuose gyvena Kupiškio r. sav. gyventojai – naudingas plotas čia siekė 46 kv. m / 1 gyv. ir Panevėžio r. sav. gyventojai – naudingas plotas čia siekė 45,8 kv. m / gyv. Biržų r. sav. rodiklis 22,9 proc. viršijo šalies (36,7 kv. m / 1 gyv.) bei 14,5 proc. – Panevėžio apskrities (39,4 kv. m / 1 gyv.) rodiklius.

1.2.5.3. pav. Naudingas plotas, tenkantis 1 gyv. (kv.m), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

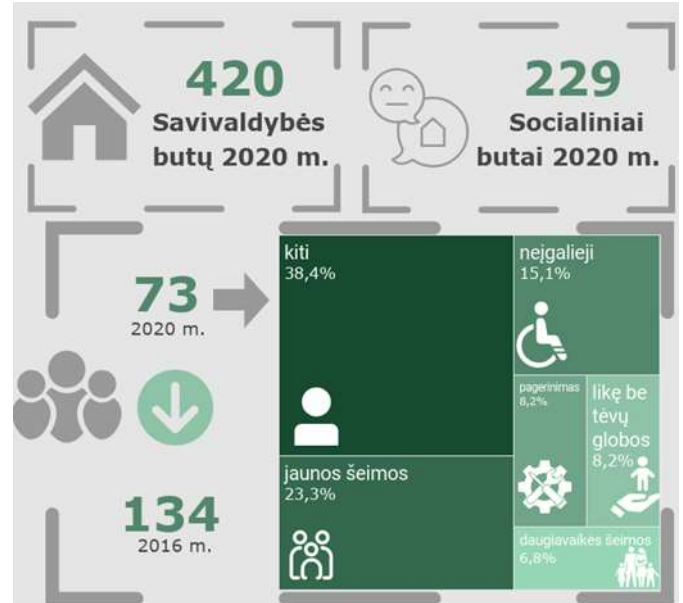
¹⁸ Vadovaujantis Lietuvos statistikos departamento leidiniu „Gyvenamasis fondas“, gyvenamasis būstų fondas – tai gyvenamosios patalpos namuose ir negyvenamuosiuose pastatuose (įskaitant sodų namus, t. y., pastatus, esančius sodininkų bendrijose, mėgėjiškų sodų žemės sklypuose).

Gyvenamajam butų fondui nepriskiriami bendrabučiai, viešbučiai, medžiotojų nameliai, poilsio namai, sanatorijos ir kiti pastatai, skirti gyventi laikinai.

Biržų rajono savivaldybės būstų fondą 2020 m. pabaigoje sudarė 420 butų, kurių bendras naudingas plotas – 16,2 tūkst. kv. m. Palyginti su 2019 m., Savivaldybės būstų fondas padidėjo 1 būstu.

Iš minėtų 420 butų 2020 m. 229 butai arba 54,5 proc. buvo socialiniai būstai (jų bendras plotas – 9 tūkst. kv. m). Palyginti su 2019 m., Savivaldybės socialinio būsto fondas padidėjo 7 būstais.

Pagal Biržų rajono savivaldybės administracijos duomenis, 2020 m. pabaigoje į Savivaldybės sudarytą asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašą buvo įrašyti 73 asmenys (šeimoms), iš kurių jaunos šeimos sudarė 23,3 proc., daugiavaikės šeimos – 6,8 proc., likę be tėvų globos – 8,2 proc., neįgalieji – 15,1 proc., asmenys pretenduojantys į socialinio būsto pagerinimą – 8,2 proc., asmenys, nepatekę į nurodytas grupes – 38,4 proc. Palyginti su 2016 m. šių asmenų ir šeimų skaičius sąrašė sumažėjo 45,5 proc. Tam turėjo įtakos ir teisės aktų pasikeitimai. Vidutinė socialinio būsto laukimo trukmė – 1,43 metų.

1.2.5.4. pav. Socialinio būsto situacija Biržų r. sav. 2016 m. ir 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

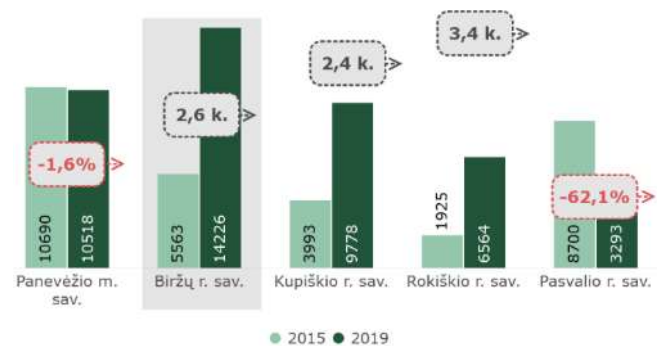
1.2.6. Turizmas ir rekreacinė aplinka

Turizmas. Palanki geografinė padėtis (netoli magistralės *Via Baltica*, 30 km nuo Latvijos Respublikos), patraukli bei unikali gamtinė aplinka (karstinė teritorija, Likėnų buvusi kurortinė teritorija, seniausias šalies dirbtinis vandens telkinys – Širvėnos ežeras) bei istorinis paveldas (Biržų pilis, kaip Radvilų palikimas) suponavo sąlygas Biržų kraštui tapti vienu patraukliausiu šalies turistiniu regionu.

Biržų rajono savivaldybėje veikia biudžetinė įstaiga *Biržų turizmo informacijos centras* (toliau – Biržų TIC), kurio pagrindiniai tikslai – turizmo informacinių ir rinkodarinių paslaugų plėtra, turizmo Biržų rajono savivaldybėje skatinimas ir populiarinimas.

Vadovaujantis Biržų TIC informacija, 2019 m. Biržų TIC apsilankė 14 226 *turistai* (žr. 1.2.6.1. pav.). Šis rodiklis 2019 m. viršijo Panevėžio m. sav. rodiklį (kur apsilankė 10 518 turistų). Turistų, apsilankančių Biržų TIC, skaičius per penkerius metus išaugo 2,6 karto, kai Panevėžio miesto bei Pasvalio rajono savivaldybėse rodikliai mažėjo.

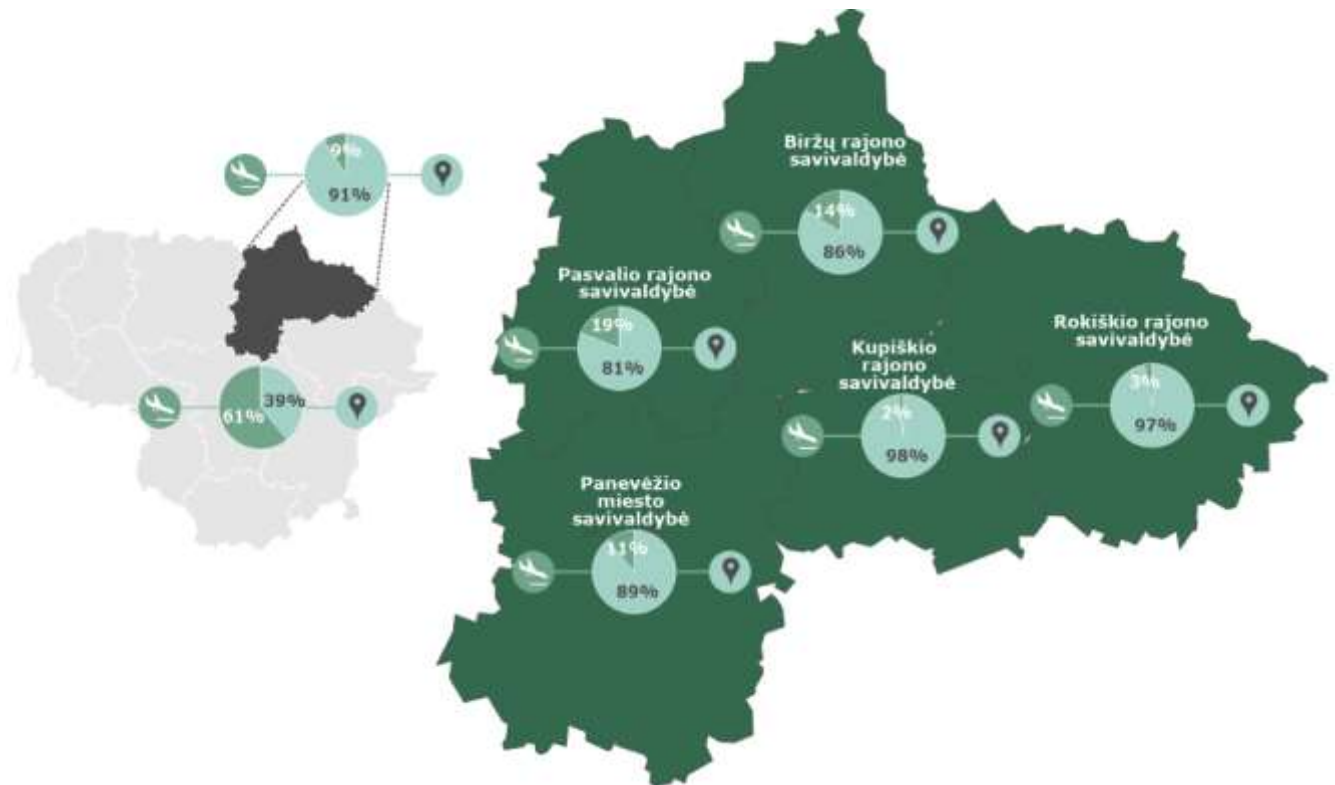
2020 m. Biržų TIC apsilankusių turistų skaičius dėl COVID-19 pandemijos sumenko iki 8 606 asmenų.

1.2.6.1. pav. Panevėžio apskrities savivaldybių TIC apsilankusių turistų skaičius (asm.) ir dinamika (proc./k.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD ir Biržų TIC duomenis

Didesnė dalis šalies TIC apsilankusių turistų skaičiaus (2019 m. – 61 proc.) sudarė užsienio turistai, kai tuo tarpu Panevėžio apskrities savivaldybių turizmo informacijos centruose daugiausiai lankosi vietiniai turistai (jie sudaro 91 proc. visų turistų, apsilankusių TIC, skaičiaus). Biržų TIC 2019 m. apsilankė 2050 užsienio turistų (14 proc. nuo visų turistų), 2020 m. – 542 turistai (7 proc. nuo visų).

1.2.6.2. pav. Vietinių ir užsienio turistų, apsilankusių TIC, dalis (proc.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD ir Biržų TIC duomenis

užsienio turistų skaičiaus. Antroje vietoje – turistai iš Vokietijos (8 proc.), trečioje – turistai iš Lenkijos (2 proc.), 1,5 proc. – turistai iš Estijos. Vertinami 2019 metai dėl to, kad 2020 m. pandeminė situacija iškreipė turistų srautus bei jų pasiskirstymą.

Turizmo informacijos centruose apsilankusių turistų skaičius neparodo teritorijos patrauklumo turistams, nes ne visi lankytojai, apsilankę Biržų rajone, užsuka į turizmo informacijos centrą. Efektyvus būdas skaičiuoti teritorijos lankytojų ir turistų skaičių – šalia lankomiausių turistinių objektų pastatyti lankytojų skaičiuotuvus. Pagal Biržų TIC duomenis, 2020 m. Biržų miesto ir rajono lankomiausius objektus (Kirkilų apžvalgos bokštą, Senovinės technikos muziejų, Kirkilų pramogų parką, Levandų ūkj, muziejų „Sėla“ ir kt.) aplankė apie 60 tūkst. lankytojų.

Vadovaujantis Biržų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus ir savivaldybės administracijos 2019 m. veiklos ataskaita (toliau – BRSA direktoriaus ataskaita 2019), kasmet auga Biržų TIC internetinės svetainės www.visitbirzai.lt lankytojų skaičius. 2015 m. šią svetainę aplankė ir informacijos apie Biržų kraštą ieškojo 71,1 tūkst. lankytojų, 2019 m. – 132,1 tūkst. lankytojų, t. y. 85,8 proc. daugiau. 2020 m. Biržų TIC internetinė svetainė buvo aplankyta 83,2

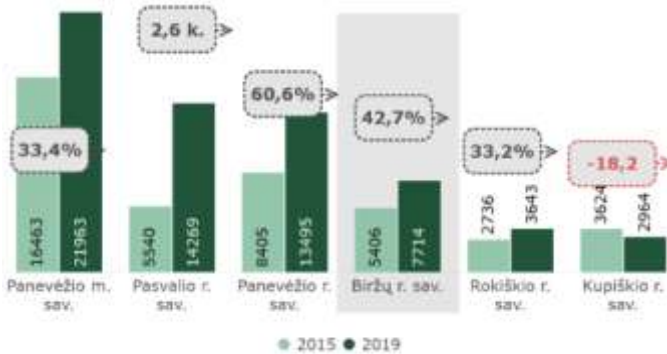

1.2.6.3. pav. Biržų TIC apsilankusių užsienio turistų pasiskirstymas pagal šalis (proc.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Biržų TIC duomenis

Didžioji dalis užsienio turistų, apsilankusių Biržų TIC, yra turistai iš Latvijos (žr. 1.2.6.3. pav.). 2019 m. jie sudarė apie 70 proc. visų Biržų TIC apsilankusių

tūkst. kartų, daugiausia lankytojų buvo iš Lietuvos (84,9 proc.). Biržų TIC internetinė svetainė buvo atnaujinta 2020 m. lapkričio mėn.

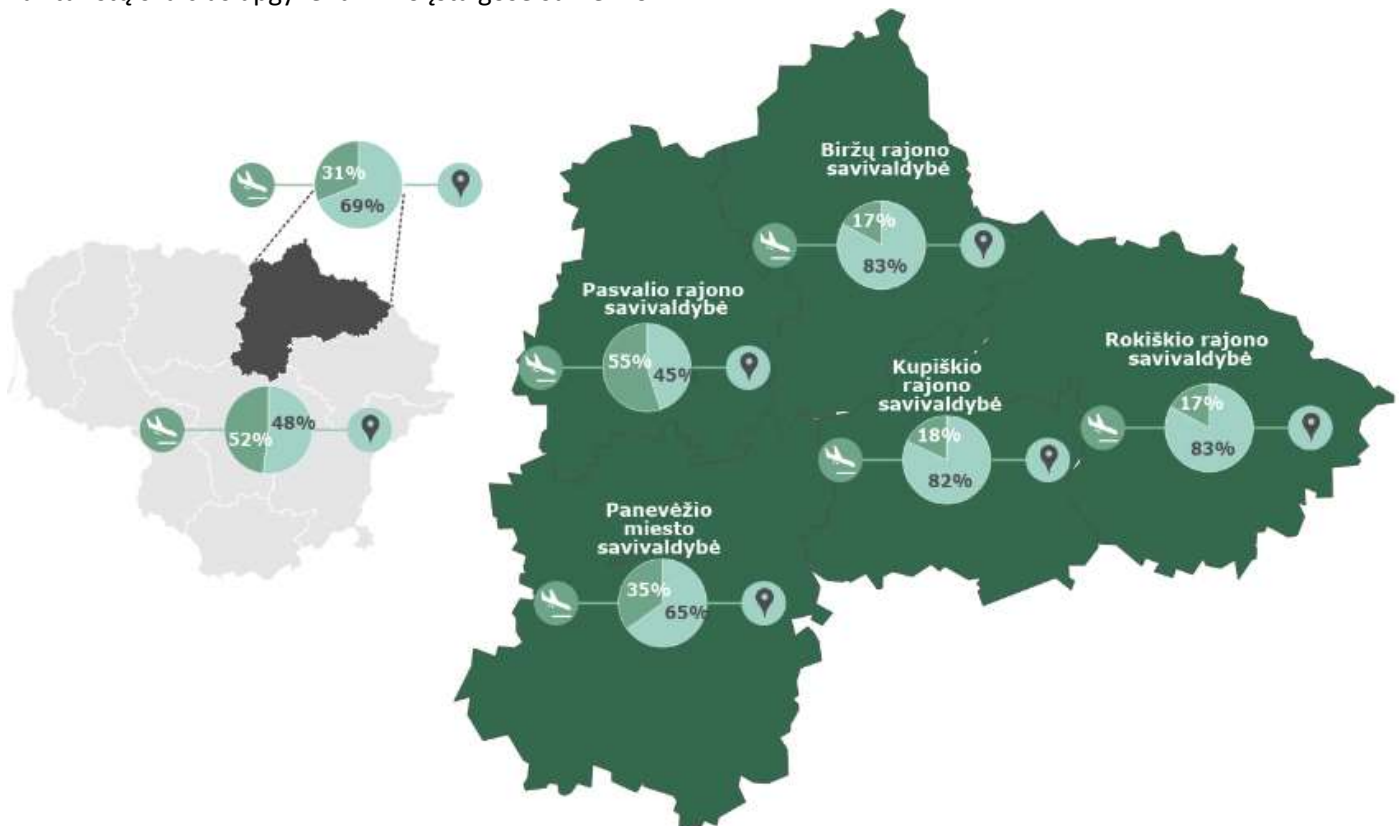
1.2.6.4. pav. Apgyvendintų turistų skaičius (asm.) ir dinamika (proc./ k.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose 2015–2019 m. laikotarpiu augo visose nagrinėjamos savivaldybėse, išskyrus Kupiškio rajono savivaldybę, kur turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose sumenko

18,2 proc. 2019 m. Biržų rajono savivaldybėje veikiančiuose viešbučiuose ir panašiuose laikinose buveinėse, poilsiautojų bei kito tipo trumpalaikio apgyvendinimo įstaigose, poilsinėse transporto priemonėse, priekabų aikštelėse bei stovyklavietėse apsigyveno 7 714 turistų (žr. 1.2.6.4. pav.). Tai sudarė 9,4 proc. Panevėžio apskrities rodiklio ir 1 proc. šalies rodiklio. Palyginti su 2015 m., apgyvendintų turistų skaičius Biržų rajono savivaldybės apgyvendinimo įstaigose išaugo 42,7 proc. Didesnis augimas fiksuojama Pasvalio r. sav. (2,6 karto) ir Panevėžio r. sav. (60,6 proc.)

Kadangi Biržų rajono savivaldybės apgyvendinimo įstaigose fiksuojama mažiau apgyvendintų turistų nei apsilankiusių Biržų turizmo informacijos centre (taip pat ženkliai mažiau nei nurodo Biržų TIC apsilankiusių apskritai Biržų rajone – pagal lankytojų skaitytuvus, pastatytus prie lankomiausių turistinių objektų), galima daryti išvadą, kad Biržų rajonas labiau populiarus trumpalaikiam arba vienadieniui turizmui, kai nesinaudojama apgyvendinimo įstaigų paslaugomis.

1.2.6.5. pav. Atvykstamojo ir vietinio turizmo turistų apgyvendinimo įstaigose pasiskirstymas (proc.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Kaip ir apsilankiusiųjų turizmo informacijos centruose, taip ir apgyvendintų turistų apgyvendinimo įstaigose pasiskirstymas į atvykstantįjį ir vietinį, yra panašus. Vidutiniškai šalies apgyvendinimo įstaigose daugiau apgyvendinama turistų iš užsienio (52 proc.), tuo tarpu Biržų rajono savivaldybės apgyvendinimo įstaigose – daugiau vietinių turistų (83 proc.). Šiuo aspektu tarp Panevėžio apskrities savivaldybių išsiskyrė Pasvalio rajono savivaldybė – ten daugiau apgyvendinama turistų iš užsienio (2019 m. duomenimis, jie sudarė 55 proc. visų apgyvendinimo įstaigose apgyvendinamų turistų).

Turizmo paslaugos. Vieni svarbiausių sėkmingo turizmo sektoriaus vystymo faktorių – apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų prieinamumas ir kokybė.

Augant atvykstančių bei vietinių turistų srautui, plečiasi apgyvendinimo bei maitinimo paslaugų pasiūla Biržų rajone. 2019 m. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Biržų rajone veikė 21 *apgyvendinimo paslaugas teikianti įstaiga* (17 proc. Panevėžio apskrities apgyvendinimo įstaigų) bei 20 *maitinimo paslaugas teikiančių įstaigų* (beveik dešimtadalis Panevėžio apskrities maitinimo įstaigų).

Per penkerius metus šių įstaigų skaičius Biržų r. sav. išaugo ženkliausiai tarp Panevėžio apskrities savivaldybių (apgyvendinimo paslaugas teikiančių įstaigų - 162,5 proc., maitinimo paslaugas teikiančių įstaigų skaičius – trečdaliu) (žr. 1.2.6.6 paveikslą).

1.2.6.6. pav. Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų įmonių skaičius (vnt.) ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Vadovaujantis Biržų TIC, BRSTBP ir Lietuvos kaimo turizmo asociacijos teikiamais duomenimis, Biržų

rajone veikia 2 viešbučiai („Tyla“ ir „Avanti“), 1 svečių namai „Helveda“, 7 nakvynės namai, 1 apartamentai, 7 kaimo turizmo sodybos, 1 Biržų kempingas, 4 stovyklavietės, 13 poilsiaviečių, 2 restoranai, 10 kavinių, 3 picerijos, 4 užkandinės ir kebabinės bei 4 valgyklos.

Dar viena turizmo paslauga, teikiama Biržų TIC, - *ekskursijos*. 2019 metais Biržų TIC užfiksavo per 160 ekskursijų. Daugiausiai per 2019 metus užsisakė ekskursijų po Biržų kraštą grupės, atvykusios iš Vilniaus, Šiaulių, Klaipėdos ir Kauno bei Panevėžio apskričių.

Biržų rajono savivaldybėje veikia *asociacija „Biržų turizmo klasteris“*, kurios pagrindinės veiklos – turizmo vystymas Biržų krašte, patrauklių laisvalaikio pramogų pasiūlymų kūrimas, konferencijų paslaugų sferos vystymas. 2021 m. asociacijoje buvo 16 narių.

2019 m. ženkliai išaugusiam turistų, besilankančių Biržų rajone, skaičiui, lyginant su ankstesniais metais, įtakos turėjo sėkmingai besitęsiantis, 2018 m. prasidėjęs projektas „Surink Lietuvą“, kuris skatina keliauti ir rinkti magnetukus, taip pat įvairūs straipsniai internetiniuose portaluose, reportažai apie Biržų kraštą LRT ir TV3 televizijose, Mariaus Jovaišos knygos „Neregėta Lietuva“ naujo tiražo viršelis, ant kurio puikuoja Kirkilų apžvalgos bokštas, nauji transporto kompanijos „LUX Express“ tarptautiniai maršrutai iš Rygos į Daugpilį per Biržus.

2019 m. tęsėsi tarptautinis projektas „Pažinkime kaimynus Žiemgaloje“, kuriame dalyvavo 7 savivaldybės: Pasvalio, Pakruojo, Biržų, Bauskės, Iecavos, Rundalės, Vecumniekų. Projekto metu sukurtas bendras maršrutas ir bukletas „Pažinkime kaimynus Žiemgaloje!“ latvių ir lietuvių kalbomis. Šiame maršrute yra 40 turizmo objektų minėtose savivaldybėse.

Rekreacinė aplinka. Turizmo išteklių – vienas iš teritorijos konkurencingumo vertinimo kriterijų, kurių nuolatinis vystymas ir tikslinis pritaikymas lemia turizmo sektoriaus plėtrą.

Vadovaujantis rengiamu BRSTBP, pagal kraštovaizdžio gamtinių komponentų (vandens, miškų, reljefo) tinkamumą įvairioms rekreacijos rūšims bei aplinkos vaizdingumą, rekreacijai tinkamos Biržų rajono savivaldybės teritorijos (rekreacinės naudmenos) sudaro apie 30 proc. rajono teritorijos. Panevėžio apskrities kontekste tai yra vienas geresnių rodiklių.

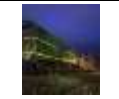

Biržų rajono savivaldybės rekreaciniai ištekliai yra susiję su agrarinės – karstinės zonos kraštovaizdžiu, miškais (didžiausi – Biržų giria, Salamiesčio ir Šilų miškai), vandens plotais (16 ežerų, kurie rekreaciniu požiūriu skirstomi į labai intensyvaus (Širvėnos ežeras), intensyvaus (Kilučių ežeras) bei riboto naudojimo (likusieji 14 ežerų); vandens turizmas vystomas ir rajono upėse, iš kurių svarbiausios – Nemunėlis, Apaščia, Tatulos dalis).

LRTBP koncepcijoje Biržų miestas priskiriamas didelį rekreacinį potencialą turintiems pasienio regiono centrams (jų iš viso Lietuvoje yra 5), kuriuose svarbu stiprinti bendradarbiavimą, siekiant plėtoti konkurencingą rekreacijos ir turizmo sektorių šalyje.

Rengiamame BRSTBP išskiriamos gyvenamosios vietovės, kuriose būtų galimas rekreacinių paslaugų vystymo potencialas, įvardijamos rekreaciniais centrais – tai Biržų, Vabalninko miestai, Nemunėlio Radviliškio, Papilio miesteliai, Pučiakalnės, Kvetkų kaimai. Taip pat išskiriama perspektyvinė Likėnų kurortinė teritorija, numatoma, kad apjungus Likėnų kurortinės teritorijos ir Biržų miesto rekreacinį bei turizmo potencialą, galima pozicionuoti šias teritorijas regioninio lygmens rekreaciniu centru.

Lankytini objektai ir vietos. Biržų TIC duomenimis, Biržų rajono savivaldybėje apie 70 lankytinų vietų (žr. 1.2.6.1 lentelę).

1.2.6.1. lentelė. Biržų rajono savivaldybės lankytinos vietos

Lankytinos vietos	
	<i>Biržų pilis/ Biržų krašto muziejus „Sėla“.</i> Kunigaikščio Kristupo Radvilo Biržų žemių ir Lietuvos šiaurinio pasienio apsaugai pastatyta moderni, didžiausia ir stipriausia tuo metu Lietuvoje itališkojo tipo bastioninė tvirtovė (baigta statyti 1589 m.), po švedų antpuolio XVII a. perstatyta olandišku stiliumi. Biržų pilies reprezentaciniai rūmai buvo atstatyti 1978-1988 m., juose 1988 m. įsikūrė Biržų viešoji biblioteka, o 1989 m. persikėlė Biržų krašto muziejus „Sėla“. Nuo 2014 m. pavasario Biržų krašto muziejuje „Sėla“, atkurtame Biržų tvirtovės arsenalo pastate, atidaryta nauja ekspozicija, skirta XVI-XVIII a. karybai pristatyti, o kartu ir parodyti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės etmonų - kunigaikščių Radvilų - arsenalo svarbą ir didybę.
	<i>Kirkilų apžvalgos bokštas</i> pastatytas Biržų regioninio parko teritorijoje prie Kirkilų karstinių ežerėlių. Jo forma primena kanoją arba grimztančią valtį. Bokšto aukštis – beveik 32 metrai. 30 metrų aukštyje esančios apžvalgos aikštelės plotas – beveik 30 kv. m. Šalia apžvalgos bokšto yra <i>pažintinis takas su pontoniniais tilteliais</i> , kuris nutiestas per karstinius ežerus. Kirkilų arba Ilgasis ežeras – didžiausias Lietuvoje karstinis ežeras, jis užima 3,9 ha ploto. Ežerą sudaro tarpusavyje susijungusios ir vandens prisipildžiusios 25 smegduobės. Ežero didžiausias gylis – 6,3 m., didžiausias plotis – apie 120 m. ilgis – 410 m. Šie karstiniai ežerėliai ypatingai patrauklūs savo vingiuotais krantais, vaizdingais pusiasaliais, įlankėlėmis ir salomis. Kirkilų ežerynas – unikalus kraštovaizdžio elementas, vienintelis toks Pabaltėje.
	<i>Kirkilų pramogų parke</i> veikia šios pramogos: gravitacinis namas, disko golfas, mini golfas, gigantiškas batutas, pažintinis paukščių takas, kanapių labirintas.
	<i>Pėsčiųjų tiltas per Širvėnos ežerą</i> – 525 m ilgio ir 2,45 ploto tiltas, jungiantis Astravą ir Biržų miestą, tai ilgiausias pėsčiųjų tiltas Lietuvoje.
	<i>Astravo dvaro sodyba.</i> Astravas – Biržų miesto dalis Širvėnos ežero šiauriniame krante prie Apaščios upės. 1862 m. Astrave grafi Tiškevičiai pastatė dviaukščius itališko stiliaus rūmus su belvederiniu bokštu. Tai viena gražiausių romantizmo laikotarpio dvarų rezidencijų Lietuvoje. Astravo dvare 1924 m. buvo įkurta pieninė, vėliau pakulinių maišų, špagato fabrikas, o 1928 m. lininių audinių fabrikas „Siūlas“, kuris veikia ir dabar.
	<i>Siaurojo geležinkelio kompleksas.</i> „Siaurukas“ – tai 750 mm pločio vėžės geležinkelis, ilgiausias Europoje ir vienas unikaliausių mūsų šalies paveldo objektų, todėl išlikę siaurojo geležinkelio ruožai yra saugoma kultūros vertybė.
	<i>Biržų regioninis parkas ir lankytojų centras.</i> Biržų regioninis parkas yra geologinio paveldo parkas. Tik jame galima pamatyti atviro karsto kraštovaizdį su smegduobėmis, įgriuvomis ir ežerėliais.
	<i>Eko basų kojų parkas</i> – 1300 m ilgio.
	<i>Levandų ūkis</i>

Lankytinos vietos	
Muziejai ir galerijos (10)	Senovinės technikos muziejus, Biržų krašto muziejaus „Sėla“ Vabalninko skyrius, Sigutės Kiaulėnienės šeimos muziejus, Portfolio Art (Studio meno galerija), Senovinių arbatinukų galerija, tarpukario Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjo Konstantino Šakenio memorialinis muziejus, Balio Sruogos gimtinė, Rašytojo Kazio Binkio memorialinė ekspozicija, Vido Jatulevičiaus drožinių galerija, Algirdo Butkeičiaus drožinių galerija
Gamtos objektai (16)	Karstinė įgriūva Karvės ola, Kirkilų karstiniai ežerėliai (ežerynas), dolomitinė atodanga Velniapilio ola, Nemunėlio-Aspasčios santaka, Muoriškių atodanga, Tabokinės atodanga, A. Jaronytės sodyba, šiauriausias Lietuvos taškas, Juodžionių riedulys, Rinkuškių (Juodelių) piliakalnis vadinamas Velniakalniu, Kišonių akmuo, Smardonės šaltinis, Smegduobės Barsuko ola teritorijos pažintinis-geologinis taškas, Užušilių pažintinis takas, pasivaikščiojimo takas Kirkilų kraštovaizdžio draustinyje, Kučgalio šaltinis, Klausučių piliakalnis, Žiobių piliakalnis
Dvarai (6)	Butautų dvaras, Mantagailišio dvaras, Daudžgirių dvaras, Pabiržės dvaras, Padaičių dvaras, Panemunės dvaras
Maldos namai (9)	Vabalninko Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia, Papilio Nekaltosios Švč. Mergelės Marijos bažnyčia, Papilio evangelikų reformatų bažnyčia, Germanišio Šv. Marijos Magdalenos bažnyčia, Nemunėlio Radviliškio evangelikų reformatų bažnyčia, Nemunėlio Radviliškio Švč. Mergelės Marijos bažnyčia, Smilgių Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia, Suosto Šv. Kryžiaus Išaukštinimo bažnyčia, Skrebiškių koplyčia
Paminklai ir skulptūros (12)	Paminklas žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę, paminklas poetui Juliiui Janoniui, paminklas kultūros puoselėtoju Sranislavui Dagiliui, knygnešio Jurgio Bielinio koplytstulpis ir antkapinis paminklas, Vytauto Didžiojo paminklinis biustas, Motiejaus Valančiaus paminklinis biustas, paminklas tautos dvasios, kultūros ir ūkio kėlėjui Antanui Macijauskui, skulptūra Vabalninko miestelyje „Svajonė“, paminklas Salaspilio mūšiui atminti, 2 stogastulpiai, Jono ir Adolfo Mekų gimtosios sodybos vieta ir paminklinis akmuo
Kitos pramogos (4)	Žirgynai (3), Biržų aeroklubas.

Šaltinis: sudaryta autorių

Biržų rajono savivaldybės įstaigos ir organizacijos bei pavieniai fiziniai asmenys vykdo 16 edukacinių-degustacinių programų suaugusiems ir vaikams:

- ✓ 7 degustacinės programos Rinkuškių alaus darykloje;
- ✓ aludarystės programa „A biržiečė vaišin dainuodamūs“;
- ✓ edukacinė programa „Grūdo kelias“;
- ✓ Levandų ūkio programa;
- ✓ edukacinė programa „Avis aprengs ir pamaitins“;
- ✓ degustacinė programa Butautų dvaro bravore;
- ✓ degustacinė programa „Biržų alaus“ darykloje;
- ✓ edukacinė programa „Buva maža grytelytė“;
- ✓ edukacinė programa „Patefonų istorijos ir muzika prie arbatos“;
- ✓ teatralizuota senovinių vestuvių edukacinė programa.

Biržų rajono teritorijoje organizuojamos 9 pažintinės ekskursijos bei maršrutai:

- ✓ pažintinė ekskursija Biržų mieste ir rajone;
- ✓ pažintinė ekskursija 3 val. ir 1,5 val.;
- ✓ Camino Lituano maršruto dalis Biržų rajone;
- ✓ dviračių maršrutas;
- ✓ maršrutas „Pažink Biržus eidamas su #walk5“;
- ✓ Jono Meko trasa su #walk5;
- ✓ maršrutas „Kur veda žydų žvaigždė“;
- ✓ maršrutas „Kur nutūpė Radvilų erelis“.

Kultūros paveldas¹⁹ – tai per kelias kartas perimtos etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu svarbios kultūros vertybės, kurios skirstomos į *materialujį*²⁰ ir *nematerialujį*²¹ paveldą. Materialusis kultūros paveldas skirstomas į *nekilnojamąsias kultūros vertybes*²² ir *kilnojamąsias kultūros vertybes*²³.

¹⁹ https://lt.wikipedia.org/wiki/Kult%C5%ABros_paveldas. Vadovaujantis Turizmo terminų žodynu, paveldas – išskirtinė materialinė ir dvasinė kultūra, perduodama vėlesnėms kartoms; kultūrinio turizmo pagrindas.

²⁰ Materialiu kultūros paveldu laikoma (pagal UNESCO Pasaulinio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvenciją): paminklai (architektūros, dailės kūriniai, archeologinio pobūdžio struktūros ar radiniai), ansambliai (izoliuotos arba susietos statinių grupės, kurių architektūra yra susijusi su kraštovaizdžiu), įžymios vietovės (žmonių ir gamtos kūriniai).

²¹ Nematerialusis kultūros paveldas (pagal UNESCO Nematerialiojo kultūros paveldo apsaugos konvenciją) – tai ilgainiui nusistovėjusi veikla, vaizdai, raiškos formos, žinios, įgūdžiai, taip pat su jais susijusios priemonės, objektai, žmogaus veiklos produktai ir su jais susijusios

kultūrinės erdvės, tam tikrų bendruomenių pripažintos kaip kultūros paveldo dalis.

²² Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymą, nekilnojamąsias kultūros vertybes – kultūrinės vertės ir visuomeninės reikšmės statiniai, jų priklausiniai bei kompleksai, ansambliai ir vietovės, įregistruotos šio įstatymo nustatyta tvarka.

²³ Pagal Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymą, kilnojamąsias kultūros vertybes – pagal paskirtį ir prigimtį kilnojamieji žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti kilnojamieji daiktai, turintys kultūrinę vertę ir įtraukti į valstybinę kilnojamųjų kultūros vertybių apskaitą.

Materialus kultūros paveldas. Šalies kultūros vertybių registre (<https://kvr.kpd.lt/#/>) 2021 m. pradžioje įrašyta 25,85 tūkst. nekilnojamųjų kultūros objektų, 17,06 tūkst. objektų, kuriems nustatytos vertingos savybės. Vadovaujantis užsienio šalių patirtimi ir geraisiais pavyzdžiais Lietuvoje, kultūros paveldas savo aktualizavimo prasme turi didžiulį pritaikymo visuomenės socialiniams, ekonominiams, kultūros ir edukacijos poreikiams potencialą – sutvarkytame ir pritaikytame kultūros paveldo objekte gali įsikurti bendruomenės centras, menų inkubatorius, mokykla, kultūros įstaiga ar kita bendruomenei reikalinga įstaiga ar organizacija.

LR kultūros vertybių registro duomenimis, 2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje buvo įregistruotos 508 kultūros vertybės (iš jų 425 – nekilnojamosios ir 83 – kilnojamosios). Daugiau kultūros vertybių turėjo tik Rokiškio rajono savivaldybė - 439 vnt., kitose savivaldybėse kultūros vertybių buvo mažiau (žr. 1.2.6.7. pav.).

1.2.6.7. pav. Kilnojamosios ir nekilnojamosios kultūros vertybės (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal <https://kvr.kpd.lt/#/>

Pagal reikšmingumą Biržų rajone daugiausiai iš kilnojamųjų kultūros vertybių sutinkama reikmenų (52 vnt.), dailės kūrinių (25 vnt.). Iš nekilnojamųjų kultūros vertybių daugiausiai randama istorinių (130 vnt.), memorialinių (119 vnt.), architektūrinių (105 vnt.).

Biržų mieste yra 1 urbanistinė nekilnojamoji kultūros vertybė – Biržų istorinė dalis, senamiestis, esanti į rytus nuo Agluonos upės, dešiniajame jos

krante. Senoji miesto dalis suformuota Valakų reformos metu XVI a., o 1661–1662 m. išplėsta. Miestas su pilimi sudarė Renesanso epochai būdingą kompleksą.

KILNOJAMOSIOS KULTŪROS VERTYBĖS			NEKILNOJAMOSIOS KULTŪROS VERTYBĖS		
25		Dailės kūriniai	119		Memorialiniai
6		Įranga	13		Memorialiniai
52		Reikmenys	24		Dailės
			1		Urbanistiniai
			105		Architektūriniai
			12		Sakraliniai
			3		Mitologiniai
			130		Istoriniai
			5		Etnokultūriniai
			29		Archeologiniai
			4		Kraštovaizdžio
			11		Želdynų

1.2.6.8. pav. Kilnojamosios ir nekilnojamosios kultūros vertybės pagal reikšmingumo savybes (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal <https://kvr.kpd.lt/#/>

Kitos reikšmingos nekilnojamosios kultūros paveldo vertybės Biržų rajono savivaldybėje: vienintelis Lietuvoje išlikęs bastiono tipo XVII a. objektas - Biržų pilies kompleksas; grafų Tiškevičių pastatyta Astravo dvaro sodyba; romantizmo neobaroko krypties Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia; neogotikos stiliaus Evangelikų reformatų bažnyčia.

Šios vertybės kartu su seniausiu Lietuvoje dirbtinu Širvėnos ežeru sudaro pagrindinius turistų traukos objektus, turinčius dideles, aktyvaus poilsio, pažintinio bei kultūrinio turizmo plėtros galimybes Biržų rajone.

*Nematerialus kultūros paveldo vertybių sąvadas*²⁴ šalyje sudaromas nuo 2017 m. Į jį nuo minėtų metų įtrauktos 39 vertybės, susijusios su įvairiomis atlikimo meno, tautodailės, amatų, švenčių, kulinarinio paveldo ir kitomis tradicijomis. Į šį sąvada yra įtrauktas 1 nematerialaus kultūros paveldo vertybė iš Biržų rajono savivaldybės – tai Biržų krašto sutartinių atlikimo tradicija (įtraukta 2018 m.).

²⁴ Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadas - Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sisteminiai sąrašai su surinktais ir nuolat atnaujinamais dabarties ir praeities duomenimis: aprašymais,

vaizdo ir garso medžiaga. Sąvado valdytojas yra LR kultūros ministerija, tvarkytojas – Lietuvos nacionalinis kultūros centras (<https://savadas.lnkc.lt/index.html>)

1.3. ŠVIETIMAS, SPORTAS IR KULTŪRA

1.3.1. Švietimas

Švietimo užtikrinimas ir jo kokybė yra visuomenės gerovės kūrimo pagrindas. Tai ekonominės sėkmės, veiksmingo asmens kultūrinio ir socialinio dalyvavimo garantas, užtikrinantis visavertį gyvenimą.

1.3.1.1. pav. Švietimo įstaigos Biržų r. sav., 2021 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal www.birzai.lt

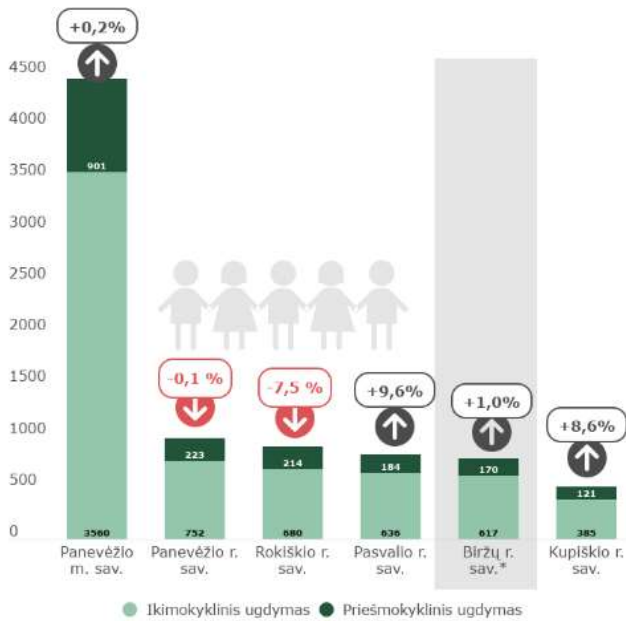
Vienas iš svarbiausių švietimo lygį savivaldybėje apibūdinančių rodiklių yra švietimo prieinamumas, kuris vertinamas pagal švietimo sistemų struktūrų ir ugdymosi poreikių dermę, pradinio, pagrindinio, vidurinio, neformaliojo, profesinio bei aukštojo mokslo švietimo teikėjų tinklo pakankumą. 2021 m. pradžioje Biržų r. sav. veikiančios **švietimo paslaugas teikiančios įstaigos** nurodytos 1.3.1.1. paveiksle.

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Pagal LR švietimo įstatymą²⁵, ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius; priešmokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui pasiręsti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis ugdymas. Priešmokyklinis ugdymas pradedamas teikti vaikui, kai kalendoriniais metais jam sueina 6 metai.

Vadovaujantis Biržų rajono savivaldybės administracijos duomenimis, ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas Biržų r. sav. 2020–2021 m. m. teiktas 3 lopšeliuose-darželiuose bei skyriuose, 1 mokykloje-darželyje, 1 universaliame daugiaviečių centre, 1 mokykloje-daugiaviečių centre, 3 bendrojo ugdymo mokyklose ir jų skyriuose, 1 gimnazijoje.

Biržų r. sav. ikimokyklinis ugdymas 2020–2021 m. m. teiktas 617 *ikimokyklinio amžiaus vaikams*, priešmokyklinis – 170 *priešmokyklinio amžiaus vaikų* (žr. 1.3.1.2 pav.). Tai buvo vienas mažiausių rodiklių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių (mažiau vaikų ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas teiktas Kupiškio r. sav.). Palyginti su 2015–2016 m. m., Biržų r. sav. ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius išaugo 1,0 proc. Rodiklio augimas fiksuotas dar Pasvalio r. sav., Kupiškio r. sav. ir Panevėžio mieste, o Panevėžio r. sav. bei Rokiškio r. sav. ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius per šešerius metus sumažėjo.

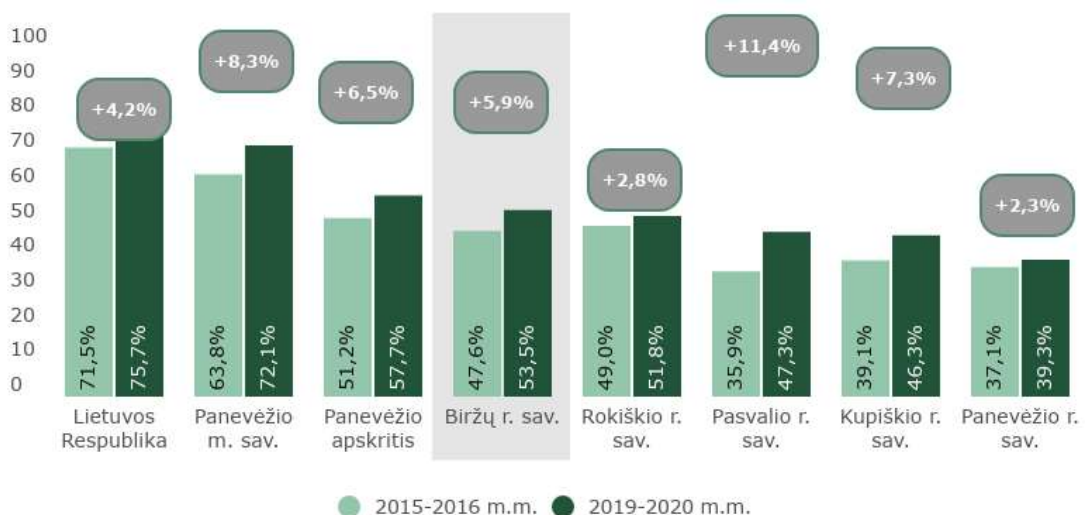
²⁵ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 38-1804.

1.3.1.2. pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius 2020–2021 m. m. (asm.) ir pokytis (proc.), palyginti su 2015–2016 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS ir BRSA duomenis

2020–2021 m. m. Biržų rajono savivaldybėje ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų dalis, palyginti su 0–5 metų vaikais, siekė 53,5 proc. (žr. 1.3.1.3. paveikslą). Rodiklis buvo didžiausias iš visų kaimiškųjų Panevėžio apskrities savivaldybių, tačiau

1.3.1.3. pav. Ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų dalis nuo 0–5 metų vaikų skaičiaus ir dinamika (proc.), 2015–2016 m. m. ir 2020–2021 m. m.

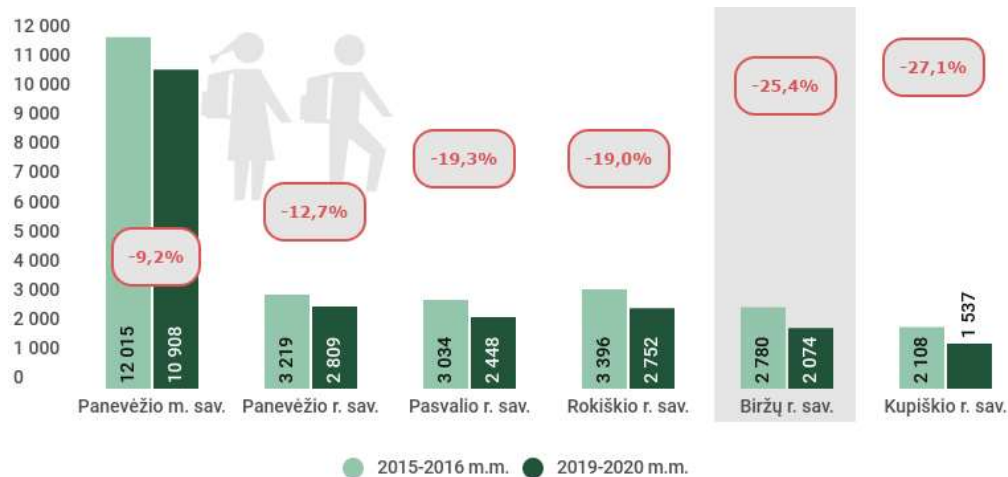
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD, ŠVIS ir BRSA duomenis

22,2 proc. p. atsiliko nuo šalies bei 4,2 proc. p. – nuo apskrities rodiklių. Didesnį rodiklį Panevėžio apskrityje turėjo Panevėžio m. savivaldybė (72,1 proc.). Palyginti su 2015–2016 m. m., vaikų ikimokykliniame ugdyme dalis augo visose lygintose teritorijose, labiausiai išaugo Pasvalio r. sav. (+11,4 proc. p.), mažiausiai – Panevėžio r. sav. (+2,3 proc. p.). Biržų r. sav. rodiklis padidėjo 5,9 proc. p.

Tai rodo, kad visoje Lietuvoje yra gerinamos sąlygos vaikus ugdyti nuo mažiausio amžiaus. Ikimokyklinio ugdymo prieinamumas gerėja ir kaimiškose šalies teritorijose. Priešmokyklinis ugdymas yra privalomas visiems vaikams nuo 6-rių metų, todėl plačiau nenagrinėtas.

Bendras ugdymas. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą²⁶, bendrasis ugdymas apima pradinį ugdymą (jo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės ir socialinės brandos pradmenis, kultūros, taip pat ir etninės, pagrindus, elementarų raštingumą), pagrindinį ugdymą (jo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės, sociokultūrinės ir pilietinės brandos pagrindus, bendrąjį raštingumą, technologinio raštingumo pradmenis, ugdyti tautinį sąmoningumą, išugdyti siekimą ir gebėjimą apsispręsti, pasirinkti ir mokytis toliau) ir vidurinį ugdymą (jo paskirtis – padėti asmeniui įgyti bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, profesinės kompetencijos pradmenis).

²⁶ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 38-1804.

1.3.1.4. pav. BUM mokinių skaičius (asm.) ir dinamika (proc.), 2015–2016 m. m. ir 2020–2021 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

2020–2021 m. m. Biržų r. sav. bendrojo ugdymo mokyklose (toliau – BUM) mokėsi 2074 *mokiniai* (žr. 1.3.1.4. pav.). Palyginti su 2015–2016 m. m., mokinių skaičius sumažėjo ketvirtadaliu. Didesniu procentu mokinių skaičius mažėjo tik Kupiškio r. sav. BUM (27,1 proc.). Mokinių skaičiaus mažėjimas visose Panevėžio apskrities savivaldybėse susijęs su gyventojų skaičiaus mažėjimu. BUM, kuriose sparčiai mažėja mokinių skaičius, susiduria su tuštėjančių mokyklų problemomis, jų išlaikymu, klasių skaičiaus mažėjimu, jungtinių klasių skaičiaus augimu bei vidutiniu klasės komplekto dydžio mažėjimu (kas didina švietimo išlaidas 1 mokiniui).

Tendenciją dar labiau išryškina efektyvesnis rodiklis – *mokinių skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų*. 2020–2021 m. m. Biržų r. sav. rodiklis buvo vienas mažiausių Panevėžio apskrityje – 1000 gyventojų teko 91 mokinys, kai šalies vidurkis – 116 mokinių:

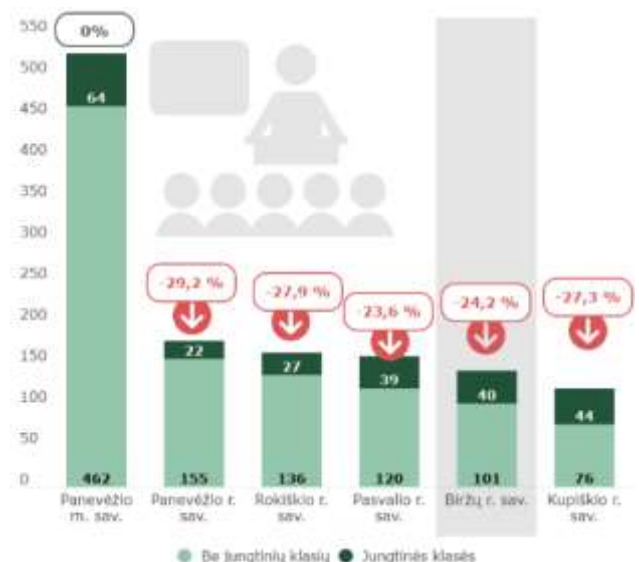

1.3.1.5. pav. BUM mokinių skaičius 1 000 gyventojų (asm.) 2020–2021 m. m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015–2016 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS ir LSD duomenis

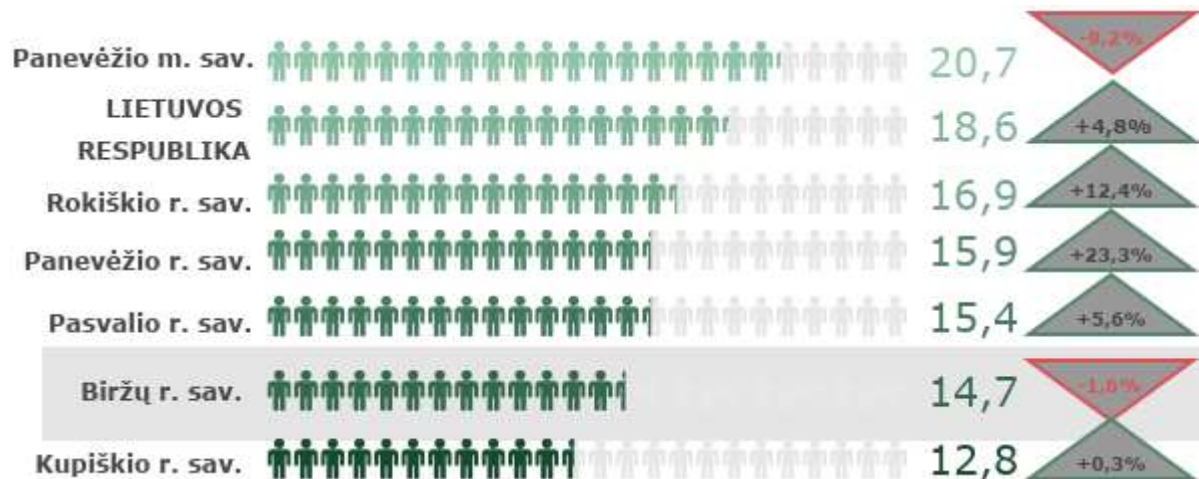
Per pastaruosius šešerius metus Biržų r. sav. mokinių skaičius, tenkantis 1000 gyv., sumažėjo 14,8 proc. (2015–2016 m. m. 1000 gyventojų teko 107 mokiniai). Priešinga tendencija pasižymi Panevėžio m. sav. ir šalies rodikliai – 1 000 gyv. tenkančių mokinių skaičius išaugo 0,6 proc., šalyje augo 1,2 proc.

2020–2021 m. m. Biržų r. sav. veikė 141 *klasė*, iš kurių 40 (arba 28,4 proc.) – *jungtinės klasės*. Daugiau jungtinių klasių turėjo Kupiškio r. sav. (36,7 proc.). Visose savivaldybėse, išskyrus Panevėžio miestą, bendras klasių skaičius mažėjo:

1.3.1.6. pav. Klasių (be jungtinių klasių ir jungtinių klasių) skaičius (vnt.) 2020–2021 m. m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015–2016 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

1.3.1.7. pav. Vidutinis BUM klasės komplekto dydis (mok.) 2020–2021 m. m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015–2016 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

Vidutinis BUM klasės komplekto dydis (mokinių skaičius vienoje BUM klasėje) parodo švietimo sistemos efektyvumą. 2020–2021 m. m. efektyviausiai veikė Panevėžio m. švietimo sistema, nes vienoje klasėje čia fiksuota daugiausiai mokinių – 20,7 (nors per šešerius metus mokinių skaičius klasėje sumažėjo 9,2 proc.). Neefektyviausiai iš Panevėžio apskrities savivaldybių veikia Kupiškio r. sav. švietimo sistema (čia vienoje klasėje 2020–2021 m. m. mokėsi tik 12,8 mokinių). Biržų r. sav. vienoje klasėje mokėsi 14,7 mokinių (penktadaliu mažiau nei vidutiniškai šalyje ir 16 proc. mažiau nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje). Tai rodo, kad Biržų r. sav. vienam mokiniui išleidžiama daugiau pinigų nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje. Palyginti su 2015–2016 m. m., vidutinis BUM klasės komplekto dydis Biržų r. sav. sumažėjo 1,6 proc. (žr. 1.3.1.7 pav.).

Biržų r. sav. rūpinasi mokinių, turinčių *specialiųjų ugdymosi poreikių*²⁷, integracija į bendrojo ugdymo procesą. 2020–2021 m. m. tokių mokinių buvo 260. Palyginti su 2015–2016 m. m., tokių mokinių sumažėjo 17,2 proc. Mokiniai, turintys spec. poreikius, Biržų r. sav. 2020–2021 m. m. sudarė 12,5 proc. visų BUM besimokančių mokinių skaičiaus (0,8 proc. p. daugiau nei vidutiniškai šalyje, bet 3,4 proc. p. mažiau nei vidutiniškai apskrityje). Tai buvo vienas geriausių rodiklių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių.

Mokinių, turinčių spec. poreikių, tenkančių 1000 Biržų r. sav. gyventojų, skaičius 2020–2021 m. m. siekė

11,4 (kai šalyje – 13,6 mok./1000 gyv., apskrityje – 16,6 mok./1000 gyv.) (žr. 1.3.1.8 pav.). Tai buvo geriausias rodiklis tarp apskrities savivaldybių, kuris per pastaruosius šešerius metus sumažėjo (pagerėjo) 5,5 proc.

1.3.1.8. pav. Mokinių, turinčių specialiųjų poreikių, dalis (proc.), jų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų (asm.) 2020–2021 m. m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015–2016 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS ir LSD duomenis

Pagal BRSA duomenis, Biržų r. sav. švietimo įstaigose mokosi visi mokiniai, gyvenantys Savivaldybės teritorijoje, išskyrus išvykstančius. 2020 m. 198 savivaldybės teritorijoje registruoti 7–18 metų vaikai išvyko gyventi į užsienį, 2 mokiniai tęsia mokslus kitų Savivaldybių mokyklose.

Pagal BRSA duomenis, 2020–2021 m. m. Biržų rajono savivaldybėje daugiau nei 3 km atstumu gyveno 711 mokinių, visi jie buvo *pavežami į ir iš mokyklos*.

²⁷ Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą, *specialieji ugdymosi poreikiai* – pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl

išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių.

Palyginti su 2019–2020 m. m., pavežamų mokinių skaičius sumažėjo 17,7 proc.

Vadovaujantis BRSA duomenimis, 2019–2020 m. m. *vidurinio ugdymo programą* baigė 99 proc. Biržų rajono savivaldybės švietimo įstaigose besimokančių abiturientų (155 iš 157), *pagrindinio mokymo programą* – taip pat 99 proc. mokinių (211 iš 213).

2020–2021 m. m. Biržų rajono savivaldybėje dirbo 246 *pedagoginiai darbuotojai*. Tai sudarė 52,5 proc. visų BUM darbuotojų skaičiaus (šalyje ir apskrityje rodiklis siekė 53,3 proc.). Visose Panevėžio apskrities savivaldybėse pedagoginių darbuotojų skaičius svyravo apie 52-53 proc. nuo bendro BUM darbuotojų skaičiaus. Biržų rajono savivaldybės pedagoginiai darbuotojai 2020–2021 m. m. sudarė dešimtadalį Panevėžio apskrities (2397 asm.) ir 0,8 proc. šalies (31840 asm.) pedagoginių darbuotojų skaičiaus.

Tikslesnis rodiklis pedagogų poreikiui ir pasiūlai, teikiamų švietimo paslaugų prieinamumui ir kokybei įvertinti – *BUM mokinių, tenkančių 1 pedagogui, skaičius*. Šis rodiklis 2020–2021 m. m. Biržų r. sav. (kartu su Pasvalio r. sav.) buvo vienas mažiausių tarp lygintų savivaldybių – 8,4 mokinių/1 pedagogui. Rodiklis 17,6 proc. atsiliko nuo šalies (10,2 mok./1 pedagogui) ir 10,6 proc. – nuo apskrities (9,4 mok./1 pedagogui) rodiklio. Mažesniu rodikliu pasižymėjo tik Kupiškio r. sav. – 7,5 mok./1 pedagogui. Mažesnis 1 pedagogui tenkantis mokinių skaičius rodo mažiau efektyviai naudojamas lėšas, skirtas ugdymui.

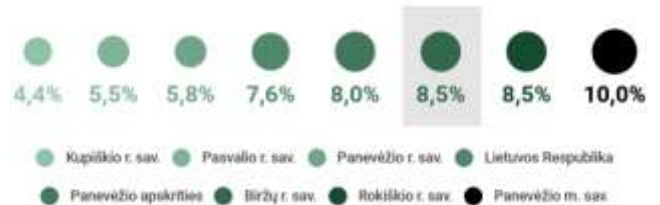

1.3.1.9. pav. Pedagoginiai darbuotojai ir BUM mokiniai, tenkantys 1 pedagoginiam darbuotojui (asm.), 2020 -2021 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

2020–2021 m. m. pradžioje Biržų rajono savivaldybės BUM dirbo 21 *pensinio amžiaus pedagoginis darbuotojas*. Tai sudarė 8,5 proc. visų pedagoginių darbuotojų Biržų r. sav., ir buvo 0,9 proc. p. daugiau nei vidutiniškai šalyje bei 0,5 proc. daugiau nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje. Tarp Panevėžio apskrities savivaldybių buvo teritorijų, kur pensinio

amžiaus pedagoginių darbuotojų dalis buvo didesnė (Panevėžio m. – dešimtadalį, Rokiškio r. sav. – tokia pati, kaip ir Biržų r. sav.). Siekiant, kad pensinio amžiaus mokytojų dalis būtų kuo mažesnė, būtina ieškoti galimybių pritraukti į mokyklas daugiau jaunų pedagogų, skatinti esamų jaunų darbuotojų motyvaciją dirbti, tobulėti, kelti kvalifikaciją.

1.3.1.10. pav. Pensinio amžiaus pedagoginių darbuotojų dalis (proc.), 2020–2021 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, vyrų skaičius bendrojo ugdymo procese yra gana mažas. *Vyrų ir moterų santykis* šalies ir Panevėžio apskrities bendrojo ugdymo mokyklose yra panašus – maždaug 12:88. Biržų rajono savivaldybė Panevėžio apskrityje išsiskiria šiek tiek didesne, nei šalyje, apskrityje ir kitose Panevėžio apskrities savivaldybėse vyrų dalimi tarp bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojų – beveik 15 proc.

1.3.1.11. pav. Moterų ir vyrų dalis tarp BUM darbuotojų (proc.), 2020–2021 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengto leidinio „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2020 m. Finansavimas“ informacija, 2019–2020 m. m. Biržų rajono savivaldybės *apibendrintas valstybinių brandos*

egzaminų (toliau – VBE) rodiklis²⁸ siekė 216,3. Biržų rajono savivaldybė pagal šį rodiklį atsidūrė trečioje vietoje tarp lyginamų savivaldybių. Aukščiausią apibendrintą VBE rodiklį turėjo Panevėžio miesto savivaldybė (227,9), žemiausią – Panevėžio rajono savivaldybė (203,6).

1.3.1.12. pav. VBE rodiklis, 2019–2020 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal [Svietimas-salyje-2020.pdf \(smm.lt\)](https://www.smm.lt/lt/veles/veles-salyje-2020)

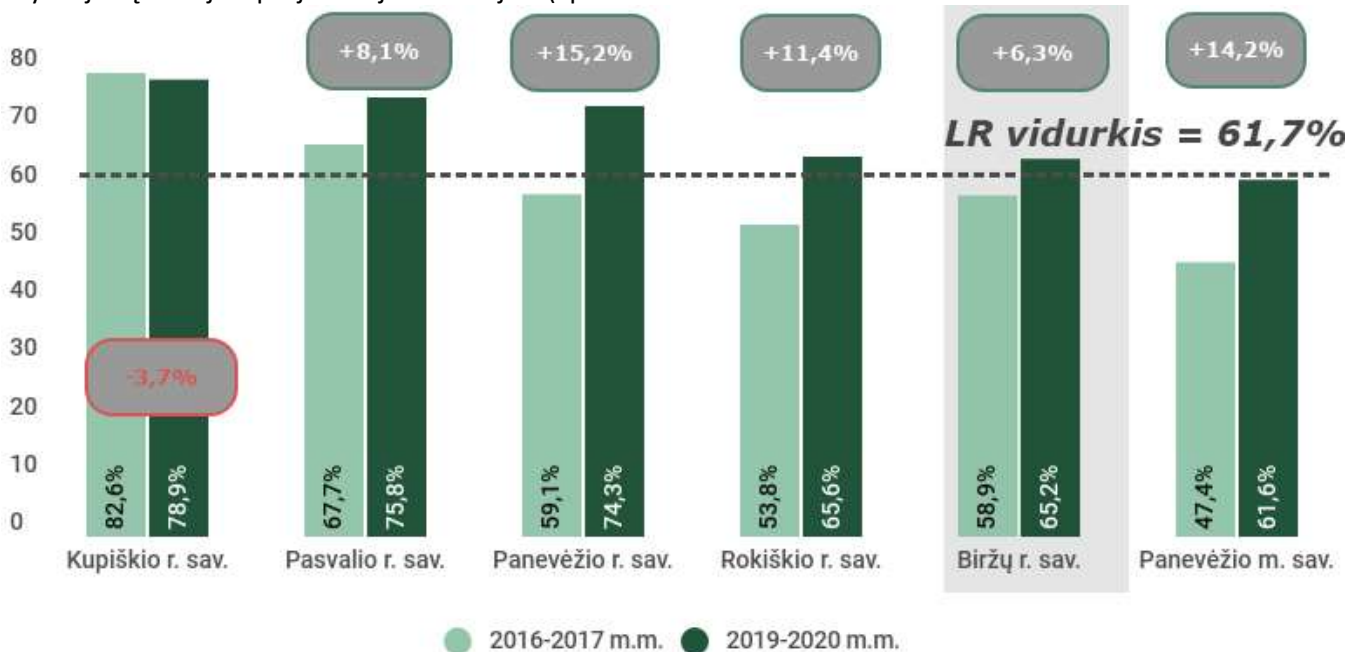
Biržų rajono savivaldybėje aktyviai įgyvendinami bendrojo ugdymo plėtotės, infrastruktūros projektai, kurių metu atnaujinamos mokyklos, gimnazijos, įstaigos aprūpinamos šiuolaikine įranga ugdymo procesui įgyvendinti. Visa tai didina bendrojo ugdymo mokyklų konkurencingumą, gerina švietimo sistemą Biržų rajono savivaldybėje.

Biržų rajono savivaldybės ugdymo įstaigos dalyvauja įvairioje projektinėje veikloje (Sporto

rėmimo fondo projektai, Erasmus projektai, tarptautiniai projektai ESFA finansuojami projektai, kt.).

Formalųjį švietimą papildantis ugdymas ir neformalusis vaikų švietimas yra neatsiejama ugdymo dalis, orientuota į kompetencijų ir sėkmingai veikiančios asmenybės formavimąsi. Dalyvavimas neformaliajame švietime gerina vaiko integraciją į visuomenės gyvenimą, o tai prisideda prie tolesnės jo sėkmės švietimo sistemoje. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme²⁹ apibrėžta neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais.

Pagal ŠVIS duomenis, 2019–2020 m. m. Biržų r. sav. 65,2 proc. mokinių dalyvavo *neformaliojo vaikų švietimo (toliau – NVŠ) programose arba formalųjį švietimą papildančiose ugdymo programose arba lankė būrelius BUM*. Tai buvo pakankamai aukštas rodiklis tarp lygintų savivaldybių, jis 3,5 proc. p. viršijo Lietuvos vidurkį. Palyginti su 2016–2017 m. m. (2015–2016 m. m. ŠVIS duomenų neteikė), rodiklis padidėjo 6,3 proc. p. (žr. 1.3.1.13. pav.).

1.3.1.13. pav. Mokinių dalyvavimas NVŠ (proc.) ir dinamika (proc. p.), 2015–2018 m. m. ir 2020–2021 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

²⁸ Pagal Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją, *apibendrintas VBE rodiklis* – vidutinio VBE balų skaičiaus, tenkančio vienam savivaldybėje besimokančiam abiturientui, ir VBE balų vidurkio suma.

²⁹ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 38-1804.

BRSA duomenimis, formalųjį vaikų švietimą papildančio ugdymo programas Biržų r. sav. 2021 m. pradžioje vykdė 2 biudžetinės įstaigos – Biržų Vlodo Jakubėno muzikos mokykla (toliau – Biržų muzikos mokykla) ir Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centras (toliau – BKKSC). 2020–2021 m. m. BKKSC lankė 276 mokiniai, Biržų muzikos mokyklą – 172 mokiniai, NVŠ programose dalyvavo 653 mokiniai, BUM būrelius lankė 647 mokiniai.

Švietimo pagalba. Biržų r. sav. veikia 1 švietimo pagalbos įstaiga – Biržų švietimo pagalbos tarnyba (toliau – Biržų ŠPT), kuri teikia visapusišką pedagoginę, sociologinę, socialinę pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai. Biržų ŠPT teikia konsultacijas mokiniams, mokytojams, mokyklų administracijos vadovams, švietimo pagalbos specialistams, tėvams/ vaikų atstovams, savivaldybės (steigėjo) administracijos atstovams, socialiniams partneriams, kitiems asmenims; organizuoja metodines, tiriamąsias, prevencines, švietėjiškas veiklas, renginius, seminarus, kursus, mokymus, gerosios patirties mainus; konsultuoja įvairius asmenis kvalifikacijos tobulinimo, gerosios patirties ir metodinės veiklos organizavimo klausimais.

Vadovaujantis LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengto leidinio „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2020 m. Finansavimas“ informacija, 2019–2020 m. m. Biržų r. sav. 100 mokinių teko 6,2 švietimo pagalbos specialistai. Tai mažiausias rodiklis tarp Panevėžio apskrities savivaldybių. Didžiausią rodiklį turėjo Panevėžio r. sav. – 11,1 švietimo pagalbos specialistų, tenkančių 100 mokinių.

1.3.1.14. pav. Švietimo pagalbos specialistų, tenkančių 100 mokinių, skaičius (asm.), 2019–2020 m. m.

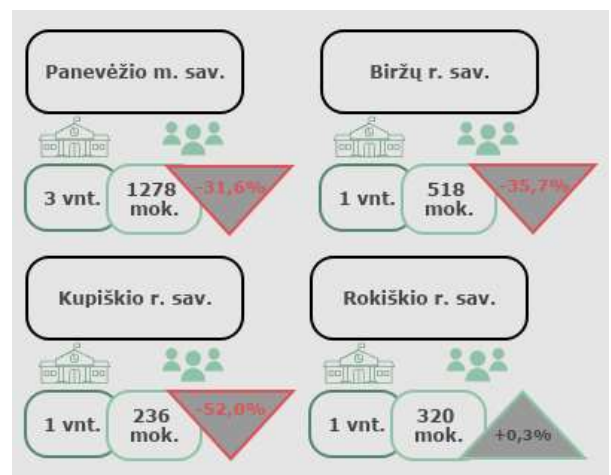
Šaltinis: sudaryta autorių pagal [Švietimas-salyje-2020.pdf \(smm.lt\)](#)

Biržų ŠPT vykdo jai pavestą *neformalūs suaugusiųjų švietimo* koordinatoriaus funkciją, t. y. koordinuoja Biržų trečiojo amžiaus universiteto (toliau – Biržų TAU) veiklą, kuriame 2020 m. buvo 150

klaustytojų. 2020 m. Biržų TAU suorganizavo 20 renginių, kuriuose dalyvavo 575 dalyviai (neformaliajame suaugusiųjų švietime dalyvaujantys asmenys).

Profesinis mokymas. Biržų r. sav. veikia 1 profesinio mokymo įstaiga – Biržų technologijų ir verslo mokymų centras (toliau – Biržų TVMC). Biržų TVMC 2020–2021 m. m. buvo vykdoma 15 mokymo programų: kambarių tvarkytojo, želdinių tvarkytojo, apdailininko, statybininko, automobilių mechaniko, dekoratyvinio želdinimo ir aplinkos tvarkymo verslo darbuotojo, floristo, pardavėjo, sekretoriaus, technikos priežiūros verslo darbuotojo, virėjo, žemės ūkio gamybos verslo darbuotojo, konditerio, socialinio darbuotojo, suvirintojo. Iš viso Biržų TVMC 2020–2021 m. m. mokėsi 518 mokinių, iš kurių 200 (38,6 proc.) – moterų/ merginų.

Vertinant Panevėžio apskrities savivaldybes, profesinio mokymo įstaigas be Biržų r. sav. dar turi Kupiškio r. sav., Rokiškio r. sav. (po 1 įstaigą) ir Panevėžio m. sav. (3 įstaigos). Iš nagrinėtų keturių savivaldybių profesinių mokymo įstaigų, neskaitant Panevėžio miesto, mokinių daugiausiai buvo Biržų TVMC. Tačiau, palyginti su 2015–2016 m. m., mokinių skaičius čia sumažėjo 35,7 proc. Vienintelėje Rokiškio r. sav. profesinio mokymo įstaigoje mokinių skaičius nuo 2015–2016 m. m. išaugo, visose kitose – mažėjo.

1.3.1.15. pav. Mokinių skaičius profesinėse mokyklose (asm.) 2020–2021 m. m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015–2016 m. m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal ŠVIS duomenis

Tendencingas mokinių skaičiaus mažėjimas profesinėse mokyklose susijęs su gimstamumo, gyventojų skaičiaus mažėjimu, ypatingai šalies regionuose.

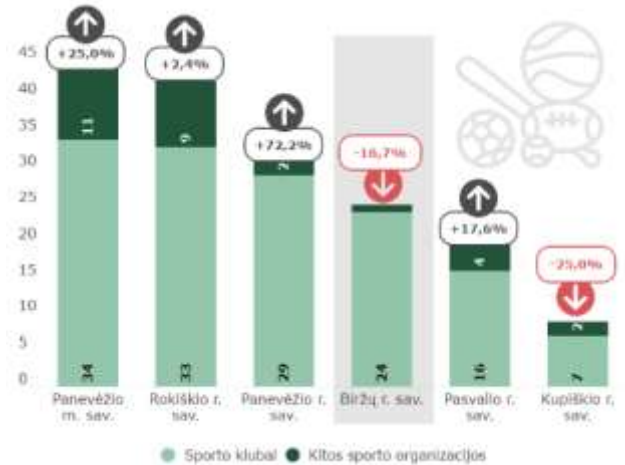
1.3.2. Sportas

Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatyme³⁰ **sportas** apibrėžiamas kaip visos asmens fizinės veiklos formos, kuriomis siekiama ugdyti ir tobulinti fizinės ir psichinės jo savybes bei įgūdžius ar stiprinti sveikatą. **Fizinis aktyvumas** – asmens fizinė veikla, kuria siekiama stiprinti sveikatą, tobulinti fizinės ir psichinės savybes bei įgūdžius neturint tikslo pasirengti aukšto meistriškumo sporto varžyboms ir (ar) dalyvauti jose, taip pat veikla šviečiant visuomenę sporto, fizinio aktyvumo ir jais pasiekiamo sveikatos stiprinimo klausimais.

Biržų rajono savivaldybėje sporto ir fizinio aktyvumo veiklomis užsiima BKKSC bei rajone veikiančios sporto klubai. BKKSC 2020 m. vykdė 7 sporto šakų ugdymo programas: bokso, krepšinio, šachmatų, lengvosios atletikos, dziudo, futbolo, šaudymo. BKKSC sporto salėje sudarytos sąlygos mankštintis pagyvenusio amžiaus žmonėms, asmenims su negalia.

Iš viso 2019 m. Biržų rajono savivaldybėje veikė 25 *sporto organizacijos* – 1 BKKSC ir 24 sporto klubai. Palyginti su 2015 m., sporto organizacijų skaičius sumažėjo 16,7 proc. Mažiau sporto organizacijų buvo Kupiškio r. sav. (9, iš kurių 7 – sporto klubai) ir Pasvalio r. sav. (20, iš kurių 16 – sporto klubų). 2015–2019 m. laikotarpiu sporto organizacijų skaičius mažėjo tik

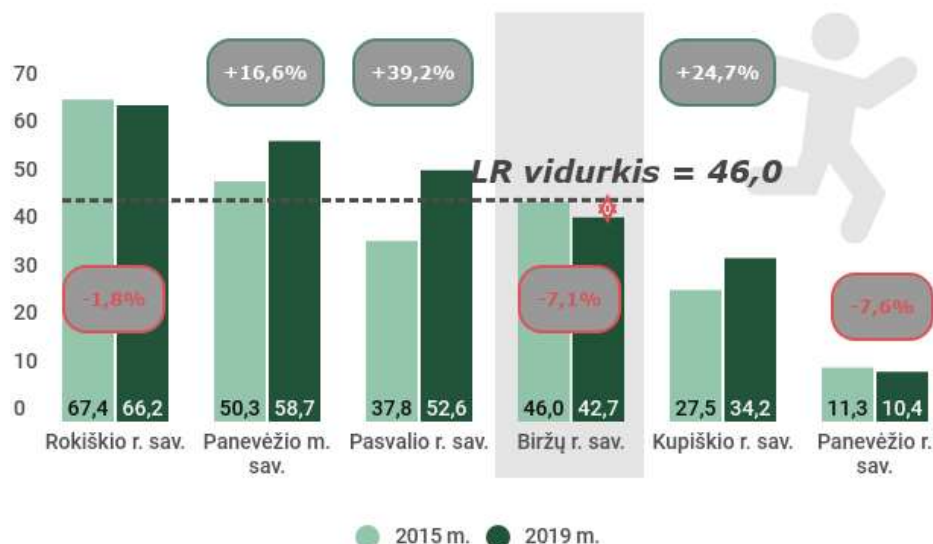
Kupiškio ir Biržų r. sav., visose kitose Panevėžio apskrities savivaldybėse – augo. BRSA duomenimis, 2021 m. Biržų r. sav. veikė 27 sporto organizacijos, taigi, palyginti su 2019 m., jų skaičius padidėjo.

1.3.2.1. pav. Sporto organizacijų skaičius (vnt.) 2019 m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos sporto statistikos metraščių duomenis

2019 m. Biržų r. sav. sportavo 4,3 proc. gyventojų. Tai buvo mažesnis rodiklis nei vidutiniškai šalyje (4,6 proc.) ir vidutiniškai Panevėžio apskrityje (4,7 proc.).

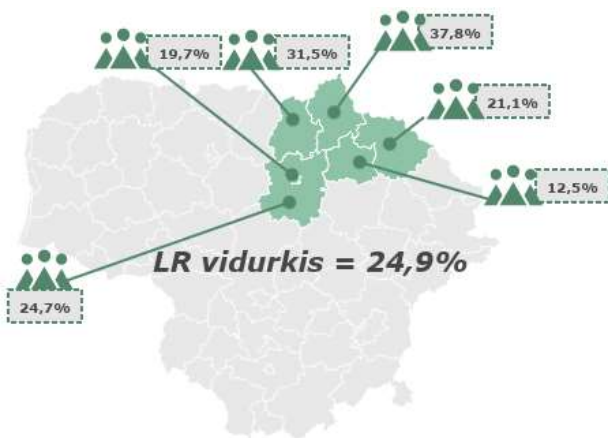
1.3.2.2. pav. Sportuojančiųjų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų (asm.), ir dinamika (proc.), 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos sporto statistikos metraščių duomenis

³⁰ Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2018, Nr. 17451

2015–2019 m. *sportuojančiųjų skaičius*, tenkantis 1000 gyventojų, lygintose teritorijose kito netolygiai. Biržų r. sav. rodiklis buvo vidutinis (42,7 asm./ 1000 gyv.), bet per penkerius metus sumažėjo 7,1 proc. Išvestinis sportuojančiųjų skaičiaus rodiklis dar mažėjo Panevėžio r. sav., Rokiškio r. sav. ir visoje šalyje, kitose nagrinėtose savivaldybėse – augo (žr. 1.3.2.2. pav.).

Teigiama yra tai, kad Panevėžio apskrities savivaldybių kontekste, Biržų r. sav. išsiskyrė sportuojančių moterų gausa – jos čia 2019 m. sudarė 35,8 proc. (kai šalies rodiklis – beveik 25 proc.). Per penkerius metus sportuojančiųjų moterų dalis Biržų r. sav. taip pat išaugo sparčiausiai – 10,7 proc. p.

1.3.2.3. pav. Sportuojančių moterų dalis (proc.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos sporto statistikos metraščių duomenis

Vadovaujantis Lietuvos sporto statistikos metraščiais, 2019 m. Biržų rajone įvyko 244 *sporto renginiai*³¹, *aukšto meistriško sporto varžybos*³² ir *aukšto meistriško sporto treniruočių stovyklos*³³, kuriuose dalyvavo virš 10 tūkst. dalyvių. Dalyvių skaičius sporto renginiuose, neskaitant Panevėžio miesto, buvo didžiausias tarp lygintų kaimiškų Panevėžio apskrities savivaldybių. Per 2015–2019 m. laikotarpį, sporto renginių ir jų dalyvių skaičius mažėjo visose nagrinėtose teritorijose, išskyrus Panevėžio m. – čia sporto renginių dalyvių skaičius išaugo 18,2 proc. Be to, sporto renginių skaičius Biržų r. sav. sumažėjo

³¹ Pagal Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymą, *sporto renginys* – viešas renginys, kuriame populiarinamas sportas ir (arba) varžomasi.

³² Pagal Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymą, *aukšto meistriško sporto varžybos* – nacionalinių ar tarptautinių subjektų organizuojamas tam tikros šakos renginių sistemai priklausantis sporto renginys, kuriame pagal iš anksto paskelbtus nuostatus ir tarptautinės nevyriausybines sporto organizacijas ar nacionalinės sporto šakos federacijos patvirtintas sporto šakos (šakų) taisykles (tiek, kiek tai

ženkliau (58 proc.), nei dalyvių skaičius juose (9,2 proc.). Tai rodo, kad sporto renginiai Biržų rajone tapo populiareni, buvo atsisakyta neįdomių, dalyvių nepritraukiančių renginių, buvo vykdomas intensyvesnis jų populiarinimas, informacijos sklaida žiniasklaidoje, socialiniuose tinkluose ir kitose platformose.

Nors COVID-19 pandemija pakoregavo galimybes organizuoti sporto renginius, varžybas ar stovyklas, tačiau pagal BRSA duomenis 2020 m. Biržų r. sav. BKKSC sporto bazėse vyko 106 renginiai, kuriuose dalyvavo 1906 sportininkai. 2020 m. Biržų r. sav. vyko tarptautinės galiūnų varžybos (po daugiau nei 10 metų pertraukos), krepšinio pirmenybės, bėgimo varžybos (Povilo Karoblio ir Biržų rajono mero taurei laimėti), seniūnijų sporto žaidynės, kiti sporto renginiai.

Biržų rajono savivaldybė neturi galimybės gyventojus *mokyti plaukti*, nes teritorijoje nėra baseino, kai tuo tarpu apskrityje tokią galimybę turi Panevėžio r. sav., Pasvalio r. sav., Rokiškio r. sav. ir Panevėžio m. sav.

Nagrinėjamu laikotarpiu Biržų r. sav. neturėjo olimpinėjų rinktinių narių/ kandidatų. 2019 m. fiksuota 14 nacionalinių/ jaunimo/ jaunių rinktinių narių, tai buvo 53,3 proc. mažiau nei 2015 m. Palyginti su kitomis savivaldybėmis, parengtų *profesionalių sportininkų* skaičius buvo vienas mažiausių (mažiau parengta tik Rokiškio r. sav. – 10, Kupiškio r. sav. – neparengta visai).

1.3.2.4. pav. Rinktinių nariai, kandidatai (asm.), 2019 m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos sporto statistikos metraščių duomenis

neprieštarauja tarptautinės sporto šakos federacijos patvirtintoms taisyklėms) sportininkai varžosi tarpusavyje (individualiai ar komandomis), o šio renginio laimėtoją (laimėtojus) ir rezultatą lemia besivaržančiųjų fizinės ir psichinės savybės ir (ar) įgūdžiai.

³³ Pagal Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymą, *aukšto meistriško sporto treniruočių stovykla* – aukšto meistriško sporto pratybų proceso dalis, kai vykdomas tikslingas ir apibrėžtos trukmės sportininko rengimas, siekiant įvertinti sportininko pasiektą parengtumo lygį ir šį lygį pakelti prieš konkrečias aukšto meistriško sporto varžybas.

Tokia tendencija paaiškinama specializuotų švietimo įstaigų nebuvimu, skurdesne, nusidėvėjusia, sporto infrastruktūra, kuri dažnai nėra pritaikyta profesionaliam sportui, mažesniu sporto įstaigų skaičiumi bei šalyje vykdoma sporto politika – perspektyvūs sportininkai ir aukštos kvalifikacijos treneriai nuteka į didžiuosius šalies miestus, sostinę.

2019 m. Biržų rajono savivaldybėje esanti sporto infrastruktūra pateikiama 1.3.2.5. paveiksle. Iš viso Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. buvo 66 sporto infrastruktūros objektai, iš kurių 46 objektai arba 70 proc. – priklauso švietimo įstaigoms.

Biržų rajono savivaldybė išsiskiria iš kitų Panevėžio apskrities savivaldybių tuo, kad vienintelė apskrityje turi BMX dviračių trasą. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikia aerodromas (2 aerodromus dar turi Panevėžio rajono savivaldybė), šaudykla (2 šaudyklas dar turi Rokiškio rajono savivaldybė). Biržų rajono savivaldybė turi tiek automobilių kroso trasą, tiek moto kroso trasą. Savo ruožtu, Panevėžio rajono savivaldybė turi tik automobilių kroso trasą, o tik moto kroso trasos yra Panevėžio miesto ir Rokiškio rajono savivaldybėse.

Iš kitos pusės, dalies svarbių sporto objektų Biržų rajono savivaldybėje nėra. Čia nėra baseino (jį turi Pasvalio rajono, Panevėžio miesto, Rokiškio rajono savivaldybės), rankinio aikštelių (jas turi Kupiškio rajono ir Pasvalio rajono savivaldybės), kt. Rokiškio rajono savivaldybė turi slidinėjimo trasą, Panevėžio rajono savivaldybė – kartodromą, Pasvalio rajono savivaldybė – universalią sporto areną, Kupiškio rajono savivaldybė – irklavimo sporto bazę ir pan.

1.3.2.5. pav. Biržų rajono savivaldybėje esanti sporto infrastruktūra, 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos sporto statistikos metraščių duomenis

1.3.3. Kultūra

Kultūra dabartiniame pasaulyje tampa vis svarbesniu elementu ne tik telkiant bendruomenes, bet ir kaip reikšmingas ekonomikos augimo veiksnys.

Kultūra, kaip sudėtinė visuma, apimanti žinias, tikėjimus, moralę, teisę, papročius ir kitus vertingus, gerbiamus ir puoselėjamus gebėjimus, apima tris svarbius vaidmenis:

- ✓ kultūros įvairovė – savarankiškas kultūros vaidmuo, kultūros kapitalas;
- ✓ tarpininkas tarp kitų sričių, aplinkos, kultūros industrijų, socialinės įtraukties;
- ✓ transformuojančios galios kultūros poveikis miestui, bendruomenei, institucijoms.

Biržų rajono savivaldybės kultūros įstaigų tinklą sudarančios įstaigos nurodytos 1.3.3.1 paveiksle.

Biržų kultūros centre iš viso yra 26 skyriai, kuriuos jungia 7 seniūnijos (Nemunėlio Radviliškio, Papilio, Parovėjos, Vabalninko, Širvėnos, Pačeriaukštės, Pabiržės).

Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos tinklą sudaro 22 bibliotekos: Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešoji biblioteka (toliau – Biržų SVB) bei 21 struktūrinis padalinys.

BIRŽŲ KULTŪROS CENTRAS IR 26 SKYRIAI

(Anglininkų, Parovėjos, Medeikių, N. Radviliškio, Germanišio, Kirdonių, Kratiškių, Kvetkų, Meilūnų, Nausėdžių, Pačeraukštės, Kuprelišio, Pasvaliečių, Papilio, Kučgalio, Juostaviečių, Šukionių, Užušilių, Mielūnų, Vabalninko, Skrebiškių, Anciškų, Ramongalių, Gaižiūnų, Obelaukių, Pabiržės)

BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS JURGIO BIELINIO VIEŠOJI BIBLIOTEKA IR 21 FILIALAS

(Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras, Vabalninko miesto, Germanišio, Juostaviečių, Kirdonių, Kratiškių, Kučgalio, Kuprelišio, Kvetkų, Medeikių, Meilūnų, Nausėdžių, Nemunėlio Radviliškio, Obelaukių, Pabiržės, Pačeraukštės, Papilio, Parovėjos, Pasvaliečių, Skrebiškių, Užušilių struktūriniai padaliniai)

BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS MUZIEJAI, GALERIJOS, EKSPOZICIJOS

Muziejai (5)

- Biržų krašto muziejus "Sėla" ir Vabalninko skyrius
- Senovinės technikos muziejus
- Sigutės Kiaulėnienės šeimos muziejus
- Tarpukario Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjo Konstantino Šakenio memorialinis muziejus

Galerijos ir ekspozicijos (6)

- Portfolio Art (Studijo meno galerija)
- Senovinių arbatinukų galerija
- Vido Jatulevičiaus drožinių galerija
- Algirdo Butkevičiaus drožinių galerija
- Balio Sruogos gimtinė
- Rašytojo Kazio Binkio memorialinė ekspozicija

Biržų kultūros centre ir skyriuose įvyko 362 renginiai, kuriuose dalyvavo apie 26 500 dalyvių ir lankytojų. Iš šių renginių buvo 100 meno mėgėjų koncertų, spektaklių; 4 – klasikinės/ džiaz muzikos koncertai; 9 – profesionalaus meno spektakliai, 18 – parodų, 18 – edukacinių renginių, 6 – kino filmai, 23 – pramoginės muzikos koncertai, 184 – kiti renginiai. Biržų kultūros centro renginiai sudarė 0,9 proc. šalies ir 6,9 proc. Panevėžio apskrities KC vykusių renginių skaičiaus. Biržų kultūros centro lankytojai ir dalyviai sudarė apie 2 proc. į šalies ir apie 4 proc. į Panevėžio apskrities kultūros centrų atėjusių dalyvių ir lankytojų skaičiaus.

Kultūros centrų renginių bei jų dalyvių ir lankytojų skaičiaus rodikliai 2020 m. Biržų rajono savivaldybėje buvo vieni mažiausių Panevėžio apskrities savivaldybių tarpe. Mažiau renginių suorganizavo Rokiškio rajono savivaldybės kultūros centrai, mažiau dalyvių ir lankytojų į renginius pritraukė Kupiškio rajono savivaldybės kultūros centrai. Daugiausia kultūros renginių vyko Panevėžio m. sav. kultūros centruose – 2 084 renginiai, kuriuose dalyvavo daugiausia lankytojų bei dalyvių – 290 385 asm.

Kaip matome iš 1.3.3.2 paveikslo, 2020 m., palyginti su 2019 m., visose lygintose savivaldybėse sumažėjo renginių ir jų dalyvių bei lankytojų skaičius. Tai susiję su COVID-19 pandemija, dėl kurios, įvedus karantiną, bet kokie renginiai uždarose (o esant ypąč ekstremaliai situacijai – ir atvirose) erdvėse 2020 m. buvo uždrausti. Tačiau palyginti su 2015 m., kai kurių savivaldybių (Panevėžio m., Panevėžio r., Rokiškio r.) kultūros centrų lankytojų ir dalyvių skaičius net išaugo.

1.3.3.1. pav. Kultūros įstaigos Biržų r. sav., 2021 m.

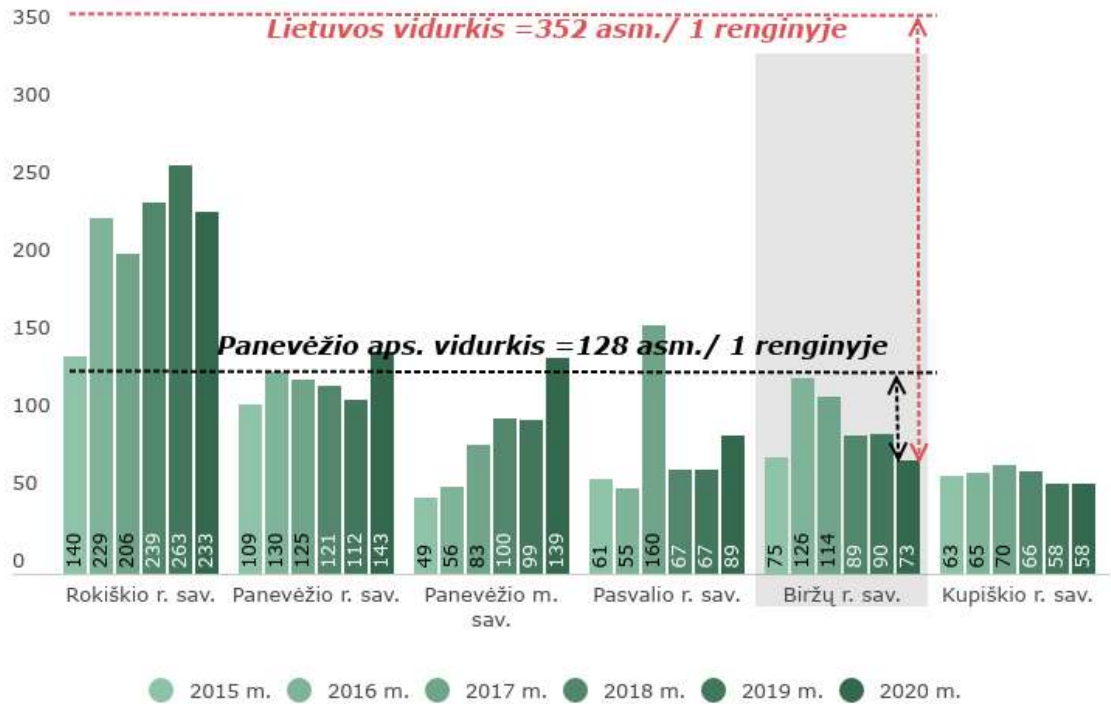
Šaltinis: sudaryta autorių pagal www.birzai.lt

Biržų kultūros centras. Lietuvos nacionalinio kultūros centro (toliau – LNKC) duomenimis, 2020 m.

1.3.3.2. pav. Kultūros centrų renginiai (vnt.), jų lankytojai ir dalyviai (asm.) bei rodiklių dinamika (proc.), 2015–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LNKC duomenis

1.3.3.3. pav. Lankytojų ir dalyvių skaičius 1 kultūros centrų organizuojamame renginyje (asm.), 2015–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LNKC duomenis

Efektyvesnis rodiklis – *lankytojų ir dalyvių skaičius viename KC renginyje*, kuris 2020 m. mažiausias buvo Kupiškio r. sav. (58 asm./ 1 renginyje), antras mažiausias rodiklis – Biržų r. sav. (73 asm./ 1 renginyje) (žr. 1.3.3.3. pav.). Daugiausiai lankytojų ir dalyvių į renginius pritraukia Rokiškio r. sav. kultūros centrai – 233 asm./ 1 renginyje. Įdomu tai, kad palyginti su 2015 m., visų nagrinėtų teritorijų, išskyrus Biržų r. sav. ir Kupiškio r. sav., rodikliai gerėjo. Tai reiškia, kad visų Panevėžio apskrities savivaldybių, išskyrus Biržų r. sav. ir Kupiškio r. sav., renginių kokybė gerėjo, į juos ateidavo vis daugiau lankytojų, nepaisant nei pandemijos, nei karantino laikotarpių. Palyginti su šalies vidurkiu, visų Panevėžio apskrities savivaldybių rodiklis 2020 m. buvo žemesnis (352 asm./ 1 renginyje). Savo ruožtu, Biržų rajono savivaldybės lankytojų ir dalyvių skaičius 1 renginyje atsiliko ir nuo Panevėžio apskrities rodiklio (128 asm./1 renginyje).

Dėl 2020 m. šalyje prasidėjusios pandemijos ir paskelbto karantino dalis kultūros centrų organizuojamų renginių persikėlė į virtualią erdvę. Tokių renginių, LNKC duomenimis, Biržų r. sav. per 2020 m. buvo suorganizuota tik 9 arba 2,5 proc. – mažiausiai iš nagrinėtų savivaldybių, mažiau nei šalyje (19,8 proc.) ir Panevėžio apskrityje (8,6 proc.). Daugiausiai tokių renginių iš lygintų savivaldybių

suorganizavo Panevėžio r. sav. – 19,1 proc. *Nuotoliniai renginiai* pasižymi ženkliai didesniu lankomumu. Daugiausiai nuotolinių renginių suorganizavusioje savivaldybėje – Panevėžio r. sav. – tokiuose renginiuose apsilankė net 76,8 proc. visų KC renginių lankytojų ir dalyvių skaičiaus. Biržų r. sav. pasižymėjo visiškai kitokiu dėsningumu – nuotoliniuose renginiuose Biržų r. sav. apsilankė tik 4 proc. visų kultūros renginių lankytojų ir dalyvių skaičiaus (kai šalyje – 71,6 proc., Panevėžio apskrityje – 46,1 proc.).

1.3.3.4. pav. Nuotolinių KC renginių dalis ir dalyvių juose dalis (proc.), 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LNKC duomenis

Biržų r. sav. 2020 m. buvo suorganizuoti 29 profesionalaus meno renginiai (2015 m. – 28 tokie renginiai). Tai sudarė 8,0 proc. visų Biržų kultūros centro renginių skaičiaus. Biržų r. sav. rodiklis buvo antras didžiausias tarp Panevėžio apskrities savivaldybių, didesnis nei šalies (6,3 proc.) ir Panevėžio apskrities vidurkis (4,7 proc.). Daugiausiai profesionalių renginių 2020 m. suorganizuota Rokiškio r. sav. (22,3 proc.), mažiausiai – Pasvalio r. sav. (0,8 proc.). Nepaisant pandemijos, visose lygintose savivaldybėse bei šalyje profesionalaus meno renginių skaičius 2015–2020 m. laikotarpiu augo.

1.3.3.5. pav. Profesionalaus meno renginių dalis (proc.) 2020 m. ir pokytis (proc. p.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LNKC duomenis

2020 m. Biržų r. sav. veikė 69 meno mėgėjų kolektyvai, kurie sudarė 2,6 proc. šalies ir 14,2 proc. Panevėžio apskrities meno mėgėjų kolektyvų skaičiaus. Rodiklis buvo vidutinis Panevėžio apskrities savivaldybių kontekste (mažiau kolektyvų turėjo Rokiškio r. sav. ir Panevėžio m. sav.). Dalyvių skaičius meno mėgėjų kolektyvuose Biržų r. sav. siekė 588 asmenis. Per šešerius metus čia tiek meno mėgėjų kolektyvų, tiek jų dalyvių skaičius sumažėjo (atitinkamai 40,6 proc. ir 45,2 proc.).

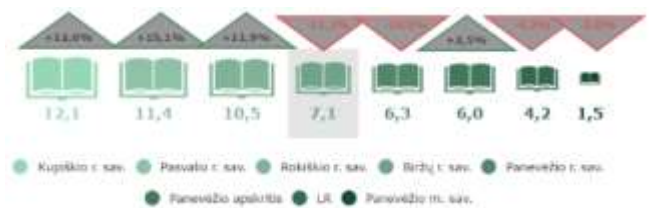
1.3.3.6. pav. Meno mėgėjų kolektyvų ir jų dalyvių skaičius, tenkantis 1000 gyv. (vnt./asm.), 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LNKC duomenis

Efektyvesni rodikliai – meno mėgėjų kolektyvų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų, ir meno mėgėjų kolektyvų dalyvių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų (žr. 1.3.3.6 pav.). 2020 m. Biržų rajono savivaldybėje 1000 gyventojų teko 3 meno mėgėjų kolektyvai (šalies vidurkis – 1 kolektyvas, Panevėžio apskrities – 2,3 kolektyvai) ir 26 meno mėgėjų kolektyvų dalyviai (šalies vidurkis – 12 asmenų, Panevėžio apskrities – 28 asmenys). Tai buvo vidutiniai rodikliai, vertinant Panevėžio apskrities savivaldybes.

Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos ir jos filialų dokumentų fondą 2020 m. sudarė 162,3 tūkst. fizinių vnt. spaudinių – tai knygos, serialiniai, vaizdiniai, garsiniai regimieji, skaitmeniniai, elektroniniai ir kiti dokumentai bei duomenų bazės. Rodiklis buvo vienas mažiausių tarp apskrities savivaldybių viešųjų bibliotekų. Mažiau dokumentų turėjo tik Panevėžio m. sav. viešosios bibliotekos ir filialai. Palyginti su 2015 m., visų lygintų savivaldybių viešųjų bibliotekų dokumentų fondas, išskyrus Pasvalio r. sav., mažėjo. Fizinių dokumentų fondas mažėjo ir vidutiniškai šalyje (11,4 proc.).

1.3.3.7. paveiksle nurodytas kitas, efektyvesnis rodiklis – 1 gyventojui tenkantis dokumentų fondas savivaldybių viešosiose bibliotekose. Biržų r. sav. rodiklis 2020 m. siekė 7,1 fiz. vnt./ 1 gyventojui ir 18,3 proc. viršijo Panevėžio apskrities (6,0 fiz. vnt./ 1 gyventojui) bei 69,0 proc. – šalies (4,2 fiz. vnt./ 1 gyventojui) rodiklius. Tačiau palyginti su 2015 m., Biržų r. sav. rodiklis sumenko sparčiausiai – 11,1 proc., kai Panevėžio apskrities išaugo 2,5 proc., šalies – sumažėjo 6,2 proc.

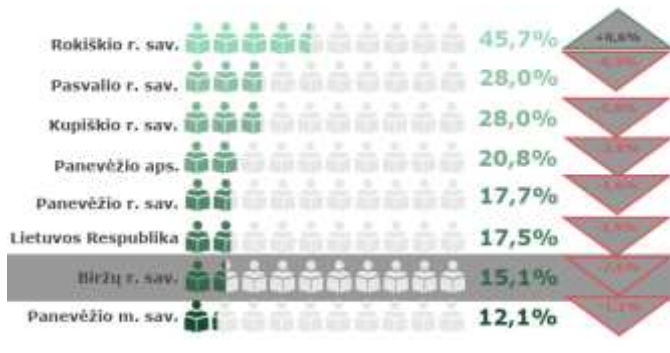
1.3.3.7. pav. Savivaldybių viešųjų bibliotekų dokumentų fondas, tenkantis 1 gyventojui (fiz. vnt.) 2020 m., ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LR Kultūros ministerijos bendrąsias bibliotekų ataskaitas

LR Kultūros ministerijos duomenimis, Biržų SVB ir filialų paslaugomis 2020 m. naudojosi 3 440 vartotojų, t. y. 15,1 proc. rajono gyventojų. Tai buvo vienas mažiausių rodiklių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių, 2,4 proc. p. mažesnis nei vidutiniškai

šalyje ir 5,7 proc. p. mažesnis nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje.

1.3.3.8. pav. Savivaldybių VB vartotojų dalis (proc.) nuo bendro gyventojų skaičiaus 2020 m., ir pokytis (proc. p.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LR Kultūros ministerijos bendrąsias bibliotekų ataskaitas

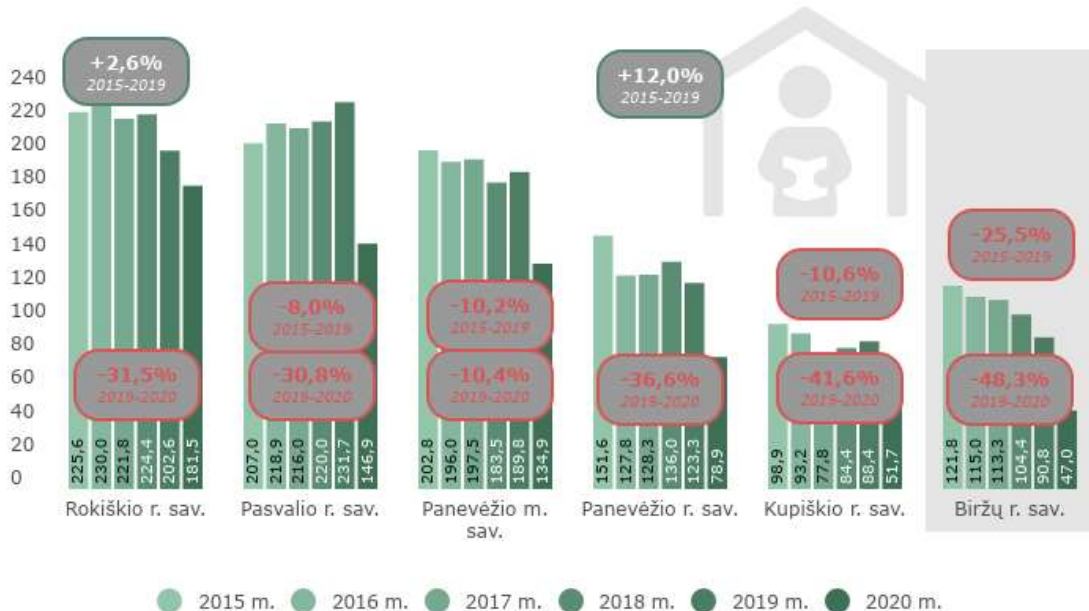
Gyventojų, besinaudojančių savivaldybės viešosios bibliotekos paslaugomis, dalis visose lygintose teritorijose, išskyrus Rokiškio r. sav., 2015–2020 m. mažėjo. Biržų r. sav. rodiklis sumažėjo sparčiausiai (7,6 proc. p.).

LR Kultūros ministerijos duomenimis, 2020 m. Biržų VB ir filialuose apsilankė beveik 47 tūkst. lankytojų. Tai mažiausias rodiklis tarp lygintų savivaldybių. Pastebėtina, kad dėl COVID-19 pandemijos ir

paskelbto karantino, 2020 m. ženkliai sumažėjo apsilankymų skaičius savivaldybių VB. Ženkliausiai šis rodiklis 2019–2020 m. mažėjo Biržų r. sav. (48,3 proc.), nors ir 2015–2019 m. rodiklis mažėjo didžiausiu tempu (25,5 proc.). Taigi, Biržų SVB lankytojų skaičius mažėjo ne vien dėl pandemijos. Tam įtakos turėjo ir gyventojų skaičiaus mažėjimas, ir gyventojų (ypač vaikų) nenoras skaityti ir kiti veiksniai.

Sumažėjus savivaldybių viešųjų bibliotekų lankytojų (apsilankymų) skaičiui, 2020 m. labai išaugo virtualių apsilankymų skaičius. Pagal BRSA duomenis, Biržų SVB virtualių apsilankymų skaičius 2020 m. siekė 26 proc. Palyginti su 2019 m., rodiklis išaugo 4 k. Biržų SVB 2020 m. buvo organizuojami virtualūs konkursai, edukacijos, viktorinos, rengiamos parodos, nuotoliniai skaitmeninio raštingumo mokymai, dalinamasi bibliotekų darbo akimirkomis bei jų teikiamomis paslaugomis. 2020 m. Biržų SVB surengti 397 renginiai, iš jų 32 – virtualūs. Šiuo metu Biržų SVB kuriamas rajono bibliotekų elektroninis katalogas, iš kurio nuotoliniu būdu bus galima užsisakyti spaudinius.

2018 m. Biržų r. sav. kartu su Nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka pasirašė bendradarbiavimo sutartį įgyvendinat iš ES lėšų finansuojamus projektus, skirtus viešų interneto prieigų savivaldybės bibliotekose įrengimui ar pagerinimui, bibliotekų darbuotojų ir gyventojų mokymui ir skatinimui naudotis internetu.

1.3.3.9. pav. Lankytojų (apsilankymų) skaičius savivaldybių viešosiose bibliotekose (asm.) ir rodiklio dinamika (proc./k.), 2015–2021 m. ir 2015–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LR Kultūros ministerijos bendrąsias bibliotekų ataskaitas

Biržų SVB organizuoja literatūrinės-kraštotyros keliones po Biržų rajoną, veda edukacijas vaikams ir suaugusiems ne tik rajone, bet ir už jos ribų, rengia profesionalius renginius. Biržų SVB Vaikų literatūros skyriuje įkurta kūrybos bei poilsio erdvė 5-6 metų vaikams su negalia ir juos lydintiems asmenims. Tokią erdvę turi tik Panevėžio apskrities viešoji biblioteka, o iš Panevėžio apskrities savivaldybių viešųjų bibliotekų tokia erdvė yra tik Biržų SVB. Biržų SVB taip pat veikia Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras, įkurtas J. Meko dovanoto archyvo pagrindu (vienintelis Lietuvoje tokio pobūdžio).

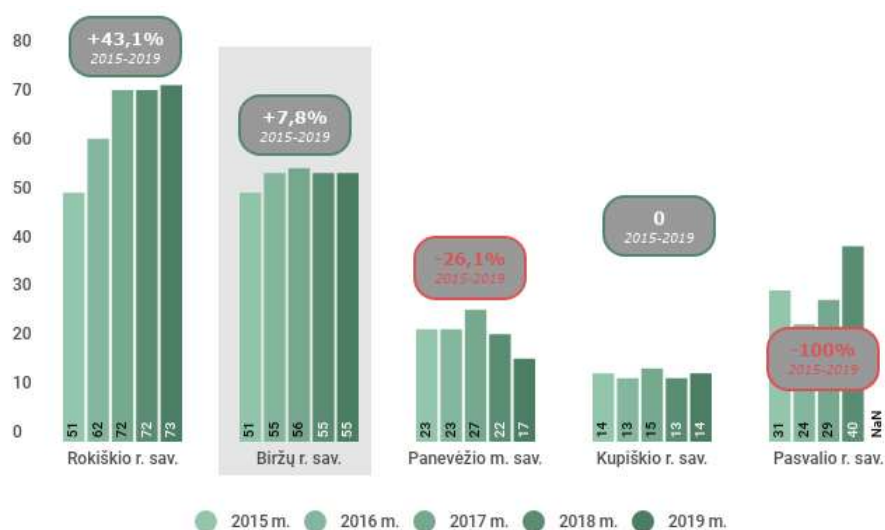
Muziejų veikla. Biržų r. sav. pavaldume yra vienas muziejus – Biržų krašto muziejus „Sėla“ (toliau – Muziejus) ir jo Vabalninko padalinys. Čia yra saugoma unikali Biržų krašto kultūros ir istorijos medžiaga. 2020 m. duomenimis, Muziejuje saugomi 166,8 tūkst. eksponatų (lyginant su 2019 m. eksponatų skaičius padidėjo 2,8 proc.). Muziejaus nuolatinių ekspozicijų plotas siekia 3132 kv. m. Populiariausias yra arsenalo pastate įkurtos interaktyvios ekspozicijos. Arsenalo salėje nuolat vyksta įvairūs mokymai, seminarai, konferencijos, demonstruojami filmai. Muziejus organizuoja įvairius kultūrinius renginius: knygų pristatymus, koncertus, profesionalių dailininkų bei meno mėgėjų parodas, parodas iš muziejaus rinkinių, edukacines programas vaikams ir suaugusiems. Populiariausia edukacinė programa suaugusiems – „A biržiečė vaišin dainuodamūs“, kurios metu susipažįstama su senosios aludarystės reikmenimis ir aukštaičių vaišingumą menančiomis tradicijomis,

smarkiai populiarėjanti – „Iš kunigaikštienės buduaro – tiesiai prie Jo Šviesybės stalo“.

2020 m. Muziejuje surengtos 22 profesionalių ir meno mėgėjų vaizduojamojo meno parodos, 34 temų edukacinės programos (2019 m. – 45), prarasti 178 edukaciniai užsiėmimai (2019 m. – 479), kuriose dalyvavo 3 645 asmenys (2019 m. – 10 401 asmuo).

BRSA duomenimis, iš viso Muziejuje ir padaliniuose 2020 m. apsilankė 46 tūkst. lankytojų, tai buvo 9 tūkst. lankytojų arba 16,4 proc. mažiau nei 2019 m. – tam įtakos turėjo COVID-19 pandemija ir karantino apribojimai. Palyginti su kitomis Panevėžio apskrities savivaldybėmis, 2015–2019 m. laikotarpiu muziejų lankytojų skaičiumi Biržų r. sav. atsiliko tik nuo Rokiškio r. sav. (pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis). 2019 m. Muziejuje apsilankė 55 tūkst. lankytojų. Tai sudarė 27,6 proc. Panevėžio apskrities ir beveik 1 proc. šalies muziejuose apsilankančiųjų skaičiaus. 2015–2019 m., Biržų r. sav. Muziejaus lankytojų skaičius išaugo 7,8 proc. Tačiau šalyje ir Panevėžio apskrityje rodiklio augimas buvo didesnis – atitinkamai 43,5 proc. ir 17,1 proc.

Vienas iš populiariausių Muziejaus renginių – tradicinė „Naktis muziejuje“. 2020 m. Muziejaus teritorijoje buvo suorganizuota Biržų miesto šventė, Europos paveldo dienos, Žydų kultūros diena, paskutiniojo Biržų krašto partizanų vado Stepono Giedriko–Giriečio 95-ąsias gimimo metinės, Šaulių organizacijos įsteigimo Biržuose 100-metis, kiti renginiai, parodos, ekspozicijos.

1.3.3.10. pav. Muziejų lankytojų skaičius (asm.) ir rodiklio dinamika (proc.), 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD ataskaitas

1.4. SOCIALINĖ APLINKA

1.4.1. Sveikatos priežiūra

Sveikata – unikali vertybė, gamtos dovana žmogui. Sveikata yra visos tautos, valstybės turtas, kurį tinkamai prižiūrėdamas ir naudodamas žmogus kaupia socialines, kultūrinės vertybes, kuria visuomenės gerovę. Sveiki ir darbingi žmonės – šalies ekonomikos augimo ir tvaraus vystymosi garantas.

Lietuvos, kaip ir daugelio ES šalių, sveikatos politika formuojama vadovaujantis pagrindinėmis Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) ir EK politinių dokumentų nuostatomis. Lietuvoje sveikatos politiką vykdo ir įgyvendina Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, kuri yra atsakinga už standartų ir reikalavimų nustatymą, licencijų paslaugų teikėjams ir sveikatos priežiūros specialistams išdavimą, ilgalaikių investicijų tvirtinimą ir kt.

Sveikatos priežiūros įstaigos. Viena iš savarankiškųjų Biržų rajono savivaldybės funkcijų yra *pirminė asmens³⁴ ir visuomenės sveikatos priežiūra³⁵*. Savivaldybių vykdomosios institucijos (tarp jų ir Biržų rajono savivaldybė) taip pat įgyvendina įstatymo deleguotą valstybės funkciją – organizuoja *antrinę asmens sveikatos priežiūrą³⁶*.

Biržų rajono savivaldybėje veikia 2 pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos – VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinika (toliau – Biržų poliklinika) su 13 padalinių (1 greitosios medicinos pagalbos skyriumi, 4 ambulatorijomis ir 8 medicinos punktais) ir UAB Biržų šeimos gydytojų centras; 1 pirmines ir antrines stacionarines bei antrines ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas teikianti įstaiga – VšĮ Biržų ligoninė su konsultacijų poliklinika; 1 visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas vykdanči įstaiga – BĮ Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – Biržų VSB).

Be šių Biržų rajono savivaldybei pavaldžių sveikatos priežiūros įstaigų, Biržų r. sav. dar veikia privačios sveikatos priežiūros įstaigos: 1 reabilitologo kabinetas (Danguolės Savukynienės įmonė), 1 ausų-nosies-gerklės ligų kabinetas (L. Jakubėnienės įmonė), 1

endokrinologo ir vidaus ligų gydytojo kabinetas (Lidos Duderienės įmonė), 2 odontologijos kabinetai (Liutauro Leskausko IJ, R. Leskausko odontologijos klinika), 1 vaikų ligų kabinetas (MB Jurgitos klinika), 1 akių ligų kabinetas (UAB „Beržūna“ Biržų fil.).

PIRMINIO LYGIO ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGAS TEIKIANČIOS ĮSTAIGOS

1) VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinika ir 13 padalinių:

- Greitosios medicinos pagalbos skyrius
- Nemunelio Radviliškio ambulatorija
- Papilio ambulatorija
- Pabiržės ambulatorija
- Vabalninko ambulatorija
- Germanišio medicinos punktas
- Kratiškių medicinos punktas
- Sodelišio medicinos punktas
- L. Žemės medicinos punktas
- Medeikių medicinos punktas
- Meilūnų medicinos punktas
- Kuprelišio medicinos punktas
- Pareovėjos medicinos punktas

2) UAB Biržų šeimos gydytojų centras

PIRMINES IR ANTRINES STACIONARINES BEI ANTRINES AMBULATORINES SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGAS TEIKIANČIOS ĮSTAIGOS

1) VšĮ Biržų ligoninė su konsultacijų poliklinika

VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS FUNKCIJAS VYKDANTI ĮSTAIGA

1) BĮ Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

1.4.1.1. pav. Sveikatos priežiūros įstaigos Biržų r. sav., 2021 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal www.birzai.lt

2020 m. prie Biržų r. sav. pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigų buvo prisirašę 24 289 gyventojai. Tai sudarė beveik 109 proc. Biržų r. sav. gyventojų skaičiaus. Darytina išvada, kad dalis prisirašiusių yra ne iš Biržų r. sav. Palyginti su 2015

³⁴ Pagal Valstybinę ligonių kasą prie Sveikatos apsaugos ministerijos, *pirminė ambulatorinė asmens sveikatos priežiūra* apima šeimos gydytojo (arba vidaus ligų gydytojo, vaikų ligų gydytojo, akušerio ginekologo ir chirurgo kartu) komandos teikiamas paslaugas, pirminę ambulatorinę odontologinę asmens sveikatos priežiūrą ir pirminę ambulatorinę psichikos sveikatos priežiūrą.

³⁵ Pagal Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą, *visuomenės sveikatos priežiūra* – organizacinių, teisinių, ekonominių,

techninių, socialinių bei medicinos priemonių, padedančių įgyvendinti ligų ir traumų profilaktiką, išsaugoti visuomenės sveikatą bei ją stiprinti, visuma.

³⁶ Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos ministro įsakymą „Dėl ambulatorinių specializuotų asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo reikalavimų patvirtinimo“, *antrinė sveikatos priežiūra* – tai paslaugos, suteiktos pagal gydytojo specialisto profesinę kvalifikaciją.

m., prisirašiusių gyventojų skaičius sumažėjo 3 581 asmeniui (12,9 proc.), o procentinė dalis – padidėjo (nuo 107 proc. 2015 m. iki beveik 109 proc. 2020 m.).

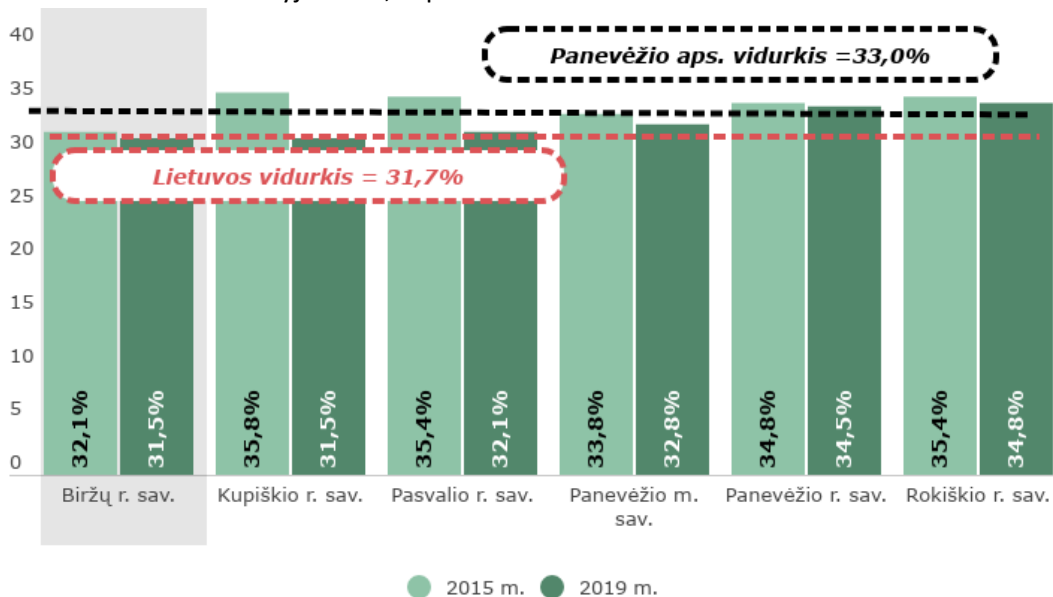

1.4.1.2. pav. Prisirašiusių prie pirminio lygio ASPĮ Biržų r. sav. statistika, 2015 m. ir 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

Sveikatos būklė. EUROSTAT duomenimis, *vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė*³⁷ – pagrindinis rodiklis, reprezentuojantis gyventojų gyvenimo gerovę. Vidutinė gyvenimo trukmė Lietuvoje 2019 m. siekė 76,43 metus ir, palyginti su 2015 m., pailgėjo 1,96 m.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. Biržų rajono savivaldybės gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė siekė 76,73 metus. Rodiklis buvo vienas didžiausių iš visų lyginamų savivaldybių, 0,4 proc. didesnis nei vidutiniškai šalyje ir 1,2 proc.

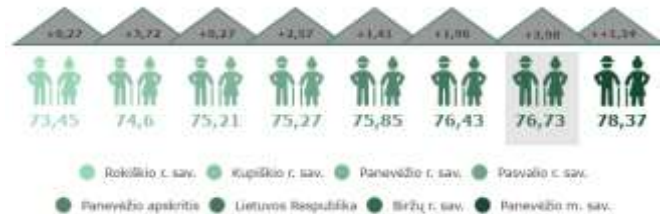

1.4.1.4. pav. Išvengiamas mirtingumas (proc.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Higienos instituto (toliau – HI) duomenis

³⁷ Pagal Lietuvos statistikos departamentą, *vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė* – tikimybinis rodiklis, rodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsimą tiriamos kartos gyvenimą mirtingumo lygis kiekvienoje gyventojų amžiaus grupėje nekis.

didesnis nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje. Rodiklio augimo pokytis taipogi buvo didžiausias – +3,98 m. Moterų ir vyrų gyvenimo trukmė Biržų r. sav. nebuvo nurodyta. Vadovaujantis bendromis tendencijomis, 2019 m. šalies moterų (79,63 m.) vidutinė gyvenimo trukmė buvo daugiau nei 10 metų ilgesnė nei vyrų (69,14 m.).

1.4.1.3. pav. Vidutinė gyvenimo trukmė (m.) 2019 m. ir pokytis (m.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

*Išvengiamo mirtingumo*³⁸ rodiklis netiesiogiai parodo sveikatos priežiūros sistemos efektyvumą ir kokybę. Vadovaujantis duomenimis apie išvengiamą mirtingumą, galima spręsti apie sveikatos priežiūros ir sveikatos politikos įtaką gyventojų sveikatai bei numatyti naujas veiksmų kryptis.

³⁸ Išvengiamas mirtingumas – mirusiųjų nuo ligų ar būklių, kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencijos ir (ar) diagnostikos priemones ir (ar) gydymo priemones, dalis procentais nuo visų gyventojų mirčių (Higienos institutas).

Išvengiama mirtingumo rodiklis savivaldybėse pradėtas analizuoti nuo 2015 m. 2019 m. Biržų rajono savivaldybėje (kaip ir Kupiškio rajono savivaldybėje) buvo galima išvengti 31,5 proc. visų mirčių. Tai geriausias rodiklis, palyginti su kitomis nagrinėjamosiomis teritorijomis (žr. 1.4.1.4. pav.). Rodiklis buvo 0,2 proc. p. geresnis nei vidutiniškai šalyje ir 1,5 proc. p. geresnis nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje. 2015–2019 m. Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visose kitose lygintose teritorijose, išvengiama mirtingumo rodiklis gerėjo.

2019 m. Biržų rajono savivaldybėje *apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis 100 gyventojų*, skaičius siekė 806,0 (2015 m. šis skaičius buvo 12,8 proc. mažesnis ir siekė 714,5). Tai vienas mažiausių rodiklių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių. Mažesnę rodiklį turėjo tik Pasvalio rajono savivaldybė – 696 apsilankymai pas gydytojus/ 100 gyv. Rodiklis buvo 11,6 proc. mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir 8,8 proc. mažesnis nei vidutiniškai apskrityje. Didžiausią rodiklį turėjo Panevėžio miesto savivaldybė – 2019 m. siekė 991,25 apsilankymus pas gydytojus/ 100 gyventojų. Iš vienos pusės, šis rodiklis gali rodyti mažesnę Biržų rajono savivaldybės gyventojų sergamumą, iš kitos – gydytojų (ypač, gydytojų specialistų) trūkumą kaimiškose teritorijose.

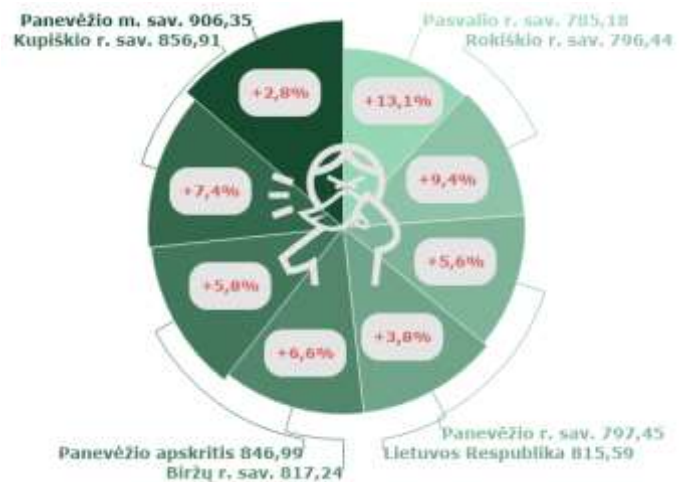
1.4.1.5. pav. Apsilankymai pas gydytojus, tenkantis 100 gyventojų (2019 m.) ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

*Sergamumo*³⁹ rodiklis padeda įvertinti gyventojų sveikatą, leidžia prognozuoti ir inicijuoti pokyčius sveikatos apsaugos srityje. Vadovaujantis Higienos instituto (toliau – HI) duomenimis, 2019 m. didžiausias užregistruotų susirgimų skaičius (tenkantis 1000 gyv.) fiksuotas Panevėžio miesto savivaldybėje – 785,18. Biržų rajono savivaldybėje užregistruotų susirgimų skaičius 1000 gyv. siekė 817,24 asm. Rodiklis buvo panašus, kaip šalyje (815,59 asm.), tačiau didesnis nei

³⁹ Pagal Higienos institutą, *sergamumas* – per nustatytą laikotarpį užregistruotų visų ligos atvejų (naujų ir kartotinių), dėl kurių žmonės kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigas, ir tų metų vidutinio gyventojų

Panevėžio apskrityje (846,99 asm.). Per penkerius metus sergančiųjų skaičius, tenkantis 1000 gyventojui, augo visose negarinėtose teritorijose, labiausiai išaugo Pasvalio rajono savivaldybės rodiklis (13,1 proc.). Biržų rajono savivaldybės rodiklis augo 6,6 proc.

1.4.1.6. pav. Sergančiųjų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų (asm.) 2019 m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

Vadovaujantis Higienos instituto duomenimis, Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. *1000 gyventojų tenkantis stacionaro ligoninėse gydytų ligonių skaičius* siekė 279,2. Rodiklis 14,7 proc. viršijo šalies vidurkį (243,3 asm./1000 gyv.) ir 8,6 proc. – Panevėžio apskrities vidurkį (257,2 asm./1000 gyv.). Per penkerius metus rodiklis mažėjo visose lygintose teritorijose.

Gyventojų sveikatos būklę tiksliau atspindi *mirtingumo pagal priežastis* vertinimas. Šis rodiklis parodo, kokios sveikatos problemos vyrauja visuomenėje ir kaip jos kinta. 2019 m. Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje bei Panevėžio apskrityje, vyravo mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų – rodiklio reikšmė siekė 1067,72 asmenis/100 tūkst. gyv. Rodiklis buvo 42,7 proc. didesnis nei vidutiniškai šalyje (748,03 asm./ 100 tūkst. gyv.) ir 22,0 proc. didesnis nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje (875,05 asm./ 100 tūkst. gyv.). Per penkerius metus mirtingumo nuo kraujotakos ligų rodiklis Biržų rajono savivaldybėje sumažėjo 11,6 proc., šalyje – 7,9 proc., apskrityje – 6,9 proc.

skaičiaus santykis. Jis reiškia populiacijos suminį sergamumą visomis ligomis.

Antroje vietoje – mirtingumas nuo piktybinių navikų. Biržų r. sav. rodiklis 2019 m. siekė 387,87 asm./100 tūkst. gyv., palyginti su 2015 m., išaugo 9,4 proc. Šalyje bei Panevėžio apskrityje rodiklis atitinkamai siekė 287,82 asm./100 tūkst. gyv. ir 346,64 asm./100 tūkst. gyv. Analizuojamu laikotarpiu šalies ir apskrities rodikliai taip pat didėjo.

Mirtingumas nuo išorinių priežasčių – trečioji pagal eiliškumą gyventojų mirtingumą lemianti priežastis tiek Biržų rajono savivaldybėje, tiek šalyje, tiek Panevėžio apskrityje. 2019 m. Biržų r. sav. rodiklis (104,59 asm./100 tūkst. gyv.) buvo didesnis nei šalyje (85,72 asm./100 tūkst. gyv.) ir Panevėžio apskrityje (94,88 asm./100 tūkst. gyv.). Biržų r. sav. rodiklis 2015–2019 m. laikotarpiu mažėjo (4,1 proc.), bet ne taip sparčiai, kaip šalyje (22,4 proc.) ir apskrityje (21,3 proc.).

1.4.1.7. pav. Mirtingumas pagal priežastis, tenkantis 100 tūkst. gyventojų (asm.) 2019 m. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

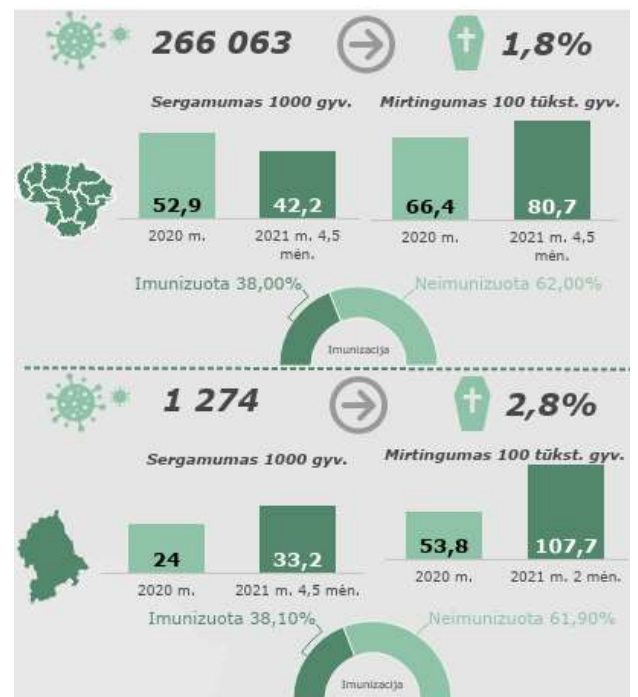
COVID-19 pandemijos situacija. 2019 m. gruodžio mėn. Kinijos Hubėjaus provincijos sostinėje Uhanė pradėjo plisti nauja kvėpavimo takų liga COVID-19, kurią sukelia virusas SARS-CoV-2. 2020 m. sausio mėn. Kinijoje kilo šios ligos epidemija ir infekcija ėmė plisti į kitas pasaulio šalis. 2020 m. kovo mėn. PSO COVID-19 ligą paskelbė pandemija. Siekiant apriboti ligos plitimą daugelis šalių (kaip ir Lietuva) ėmėsi plačių visuomeninio ir asmeninio piliečių gyvenimo apribojimų, riboja ar riboja asmenų judėjimą tarp šalių ar šalių viduje. COVID-19 pandemija palietė labai daug gyvenimo sričių, sektorių, bet didžiausias krūvis teko sveikatos sektoriui.

2021 m. gegužės 17 d. šalyje iš viso buvo nustatyti 266,1 tūkst. COVID-19 infekcijos atvejų, Biržų rajono savivaldybėje – 1274 atvejai. Šalies mastu mirtingumas nuo šios ligos siekia 1,8 proc., Biržų rajono savivaldybėje – 2,8 proc. (kurių pagrindine mirties priežastimi nurodyta COVID-19 liga).

Vertinant sergamumą 1 000 gyv., 2020 m. jis buvo didesnis šalyje (52,9 atvejai), ir per pastaruosius keturis su puse 2021 m. mėnesius sumažėjo iki 42,2 atvejo. Savo ruožtu, Biržų rajono savivaldybėje stebima atvirkštinė situacija – sergamumas, nors ir buvo mažesnis nei šalyje, tačiau didėjo (2020 m. rodiklis – 24,0 atvejai, 2021 m. pirmų keturių su puse mėn. rodiklis – 33,2 atvejo). Palyginimui, 2019 m. sergamumas infekcinėmis ligomis 1000 gyventojų Lietuvoje siekė 74,31 atvejų, Biržų r. sav. – 56,66 atvejus.

Mirtingumas, tenkantis 100 tūkst. gyv., nuo COVID-19 ligos šalyje 2020 m. siekė 66,4 atvejus, per pirmus du 2021 m. mėn. išaugo iki 80,7 atvejų. Biržų rajono savivaldybėje rodiklis taip pat padidėjo. Per pirmus keturis su puse 2021 m. mėnesius Biržų r. sav. 100 tūkst. gyv. mirė 107,7 asmenys (dvigubai daugiau nei 2020 m. ir trečdaliu daugiau nei šalyje). Palyginimui, 2019 m. mirtingumas nuo infekcinių ligų 100 tūkst. gyventojų Lietuvoje siekė 22,58 atvejo, Biržų r. sav. – 8,72 atvejus.

Iki 2021 m. gegužės 17 d., šalyje nuo COVID-19 ligos imunizuota 38 proc. šalies gyventojų, Biržų rajono savivaldybėje – 38,1 proc. gyventojų. Tam, kad pandemija būtų suvaldyta, reikia imunizuoti apie 60–70 proc. gyventojų.

1.4.1.8. pav. COVID-19 pandemijos situacija Biržų r. sav. ir Lietuvoje, iki 2021-05-17

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Sveikatos priežiūros ištekliai. Augantis apsilankymų pas gydytojus skaičius lemia augantį *aktyvių (praktikuojančių) gydytojų*⁴⁰ skaičių (tenkantis 10 tūkst. gyventojų), kuris didėjo visose lygintose savivaldybėse, išskyrus Rokiškio r. sav. ir Kupiškio r. sav.

1.4.1.9. pav. Aktyvių (praktikuojančių) gydytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų (2019 m.) ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

2019 m. Biržų rajono savivaldybėje aktyvių gydytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų, siekė 2,5. 2015–2019 m. rodiklis išaugo ženkliausiai – 14,2 proc. Rodiklis buvo 50,8 proc. mažesnis nei šalyje (45,7 gydytojai/10 tūkst. gyv.) ir 28,8 proc. – nei apskrityje (31,6 gydytojai/ 10 tūkst. gyv.). Tai rodo, kad kaimiškose savivaldybėse gydytojų pasirinkimo galimybės yra mažesnės, nei šalies didžiuosiuose miestuose, o rodiklio didėjimas labiau susijęs su gyventojų skaičiaus mažėjimu kaimiškose savivaldybėse, nei su pačiu gydytojų skaičiaus augimu.

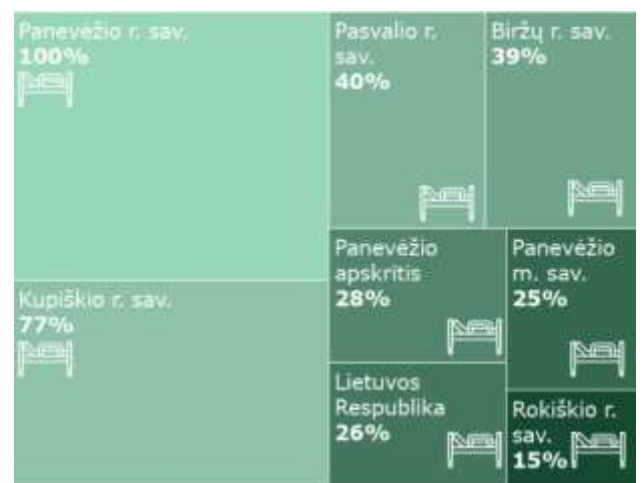

1.4.1.10. pav. Stacionaro lovų skaičius (vnt.), tenkantis 10 tūkst. gyventojų (2019 m.) ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

2019 m. Biržų ligoninėje 10 tūkst. gyventojų teko 56,3 stacionaro lovos (žr. 1.4.1.10 pav.), iš kurių beveik

40 proc. – slaugos lovos (žr. 1.4.1.11. pav.). Stacionaro lovų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų Biržų r. sav. buvo trečdaliu mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir 43,2 proc. mažesnis nei Panevėžio apskrityje. Iš lygintų savivaldybių stacionaro lovų skaičiumi išsiskyrė Rokiškio r. sav., nes šioje savivaldybėje yra VŠJ Rokiškio psichiatrijos ligoninė. 2015–2019 m. laikotarpiu stacionaro lovų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų Biržų r. sav., kaip ir vidutiniškai šalyje, mažėjo, o Panevėžio apskrityje – išaugo. Slaugos lovų dalis didėja kaimiškose savivaldybėse, esančiose arčiau didžiųjų šalies miestų – Panevėžio rajone tokių lovų yra 100 proc., Panevėžio mieste – ketvirtadalis.

1.4.1.11. pav. Slaugos lovų dalis (proc.), 2019 m.

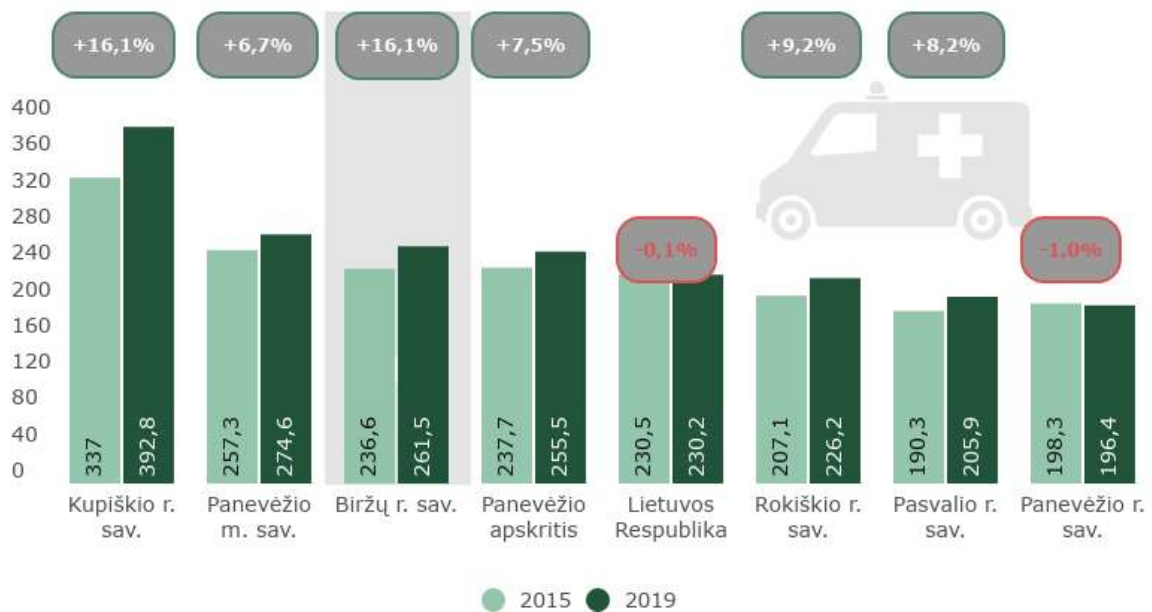
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

Įvykus nelaimingam atsitikimui ar ūmiai susirgus dažniausiai kviečiama *greitoji medicinos pagalba* (toliau – GMP). Esant kritinei sveikatos būklei labai svarbu, kad asmenims kuo anksčiau būtų pradėta teikti reikiama pagalba. Paciento gyvybės išgelbėjimas neretai priklauso nuo šios pagalbos operatyvumo, ją teikiančių specialistų kvalifikacijos ir aprūpinimo tinkamomis priemonėmis.

2019 m. 1000 Biržų rajono savivaldybės gyventojų teko 261,5 GMP iškvietimai, kai šalyje – 230,2, Panevėžio apskrityje – 255,5. Per penkerius metus rodiklis Biržų rajone išaugo dešimtadaliu, kai šalyje – beveik išliko tame pačiame lygyje, o Panevėžio apskrityje augo 7,5 proc. (žr. 1.4.1.12. pav.).

⁴⁰ Pagal Higienos institutą, *aktyvūs gydytojai* – asmenys, turintys universitetinio lygio medicininį gydytojo išsilavinimą, galintys teikti sveikatos priežiūros paslaugas ir dirbantys sveikatos priežiūros, mokslo, mokymo, valdymo srityse. Į gydytojų skaičių įtraukiami gydytojai

rezidentai. Neįtraukiami nedirbantys gydytojai (pvz., pensininkai, bedarbiai), dirbantieji už šalies ribų, dirbantieji pramonėje ir verslo įmonėse.

1.4.1.12. pav. GMP iškvietimų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius (vnt.) ir rodiklio dinamika (proc.) 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Visuomenės sveikatos priežiūros⁴¹ funkcijas Biržų rajone vykdo savivaldybės biudžetinė įstaiga *Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras*, kuris užtikrina mokinių visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas mokyklose ir mokymo įstaigose, visuomenės sveikatos stiprinimo stebėseną savivaldybėje. Stebėsenos funkcijos vykdymu siekiama sukurti Biržų

rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos sistemą, surinkti duomenis ir rodiklius, reikalingus Savivaldybės gyventojų sveikatai, jų gyvensenai, aplinkai bei sveikatos priežiūrai vertinti. Vadovaujantis stebėsenos duomenimis, planuojamos ir įgyvendinamos Savivaldybės visuomenės sveikatos stiprinimo priemonės.

1.4.2. Socialinė apsauga

Socialinė apsauga – tai socialinių, ekonominių, organizacinių priemonių sistema, teikianti gyvenimui reikalingas lėšas ir paslaugas gyventojams, kurie įstatymų nustatytais atvejais dėl senatvės, negalios, mirties, ligos, motinystės (tėvystės), nedarbo ir kitų aplinkybių praranda savarankiškumą, pajamas ir negali pakankamai savimi pasirūpinti.

Siekiant efektyvesnio socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo, Biržų r. sav. kasmet sudaromas ir tvirtinamas socialinių paslaugų planas (analizės rengimo metu buvo parengtas Biržų rajono

savivaldybės 2021 m. socialinių paslaugų plano projektas, toliau – BRS socialinių PP projektas).

Socialinių paslaugų infrastruktūra. Pagrindinė socialinių paslaugų⁴² organizatorė Lietuvoje yra valstybė, tačiau organizuojant socialines paslaugas vis daugiau funkcijų perduodama savivaldybėms, siekiant socialines paslaugas priartinti prie jų gavėjų gyvenamosios vietos. Socialinių paslaugų tinklą Biržų r. sav. sudaro *socialinės paslaugų įstaigos*⁴³, kurios skirstomos į *stacionarias socialinių paslaugų įstaigas*⁴⁴

⁴¹ Pagal Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą, *visuomenės sveikatos priežiūra* – organizacinių, teisinių, ekonominių, techninių, socialinių bei medicinos priemonių, padedančių įgyvendinti ligų ir traumų profilaktiką, išsaugoti visuomenės sveikatą bei ją stiprinti, visuma (1 skyrius, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

⁴² Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *socialinės paslaugos* yra paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai) dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti

visuomenės gyvenime (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 3 straipsnis).

⁴³ Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *socialinių paslaugų įstaiga* – tai socialines paslaugas teikianti įmonė (akcinė bendrovė, uždaroji akcinė bendrovė, individuali įmonė), įstaiga (viešoji įstaiga, biudžetinė įstaiga), organizacija (asociacija, labdaros ir paramos fondas, religinė bendruomenė ar bendrija (centras), šeimyna (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

⁴⁴ Vadovaujantis www.estatistika.stat.gov.lt, *stacionari socialinių paslaugų įstaiga* – socialinės globos įstaiga.

ir *nestacionarias socialinių paslaugų įstaigas*⁴⁵. Jos gali būti biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos bei

nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) įsteigtos įstaigos (žr. 1.4.2.1. pav.).

SOCIALINĖS GLOBOS NAMAI (4)

Biudžetinės įstaigos (1)

- Biržų rajono Legailių globos namai

Viešosios įstaigos (3)

- VŠĮ Biržų parapijos Šv. Vincento Pauliečio globos namai
- VŠĮ Onos Milienės senelių globos namai
- VŠĮ "Vaiko užuovėja" bendruomeniniai vaikų globos namai

ŠEIMYNOS (2)

- Sigitos Švambarienės šeimyna
- Šeimyna "Po angelo sparnu"

SAVARANKIŠKO GYVENIMO NAMAI (1)

Viešosios įstaigos (1)

- VŠĮ Biržų rajono socialinių paslaugų centro padalinys Savarankiško gyvenimo namai

VAIKŲ DIENOS CENTRAI (7)

Nevyriausybinių organizacijų (6)

- Labdaros ir paramos fondo "Vilties šviesa" Biržų VDC
- Labdaros ir paramos fondo "Vilties šviesa" Biržų VDC su AJE
- Labdaros ir paramos fondo "Spindulys" VDC
- VŠĮ "Pagalbos centras" Biržų VDC (NVO)
- VŠĮ "Pagalbos centras" Papilio vaikų ir jaunimo DC (NVO)
- VŠĮ "Pagalbos centras" Pčeriaukštės seniūnijos VDC (NVO)

Viešosios įstaigos (1)

- VŠĮ "Vaiko užuovėja" VDC

KITOS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTAIGOS (3)

Viešosios įstaigos (3)

- VŠĮ Biržų socialinių paslaugų centras
- VŠĮ Biržų socialinių paslaugų centro padalinys Globos centras
- Biržų bendruomeniniai šeimos namai

1.4.2.1. pav. Socialines paslaugas teikiančios įstaigos Biržų r. sav., 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRS socialinių PP projektą duomenis

⁴⁵ Vadovaujantis www.estatistika.stat.gov.lt, *nestacionari socialinių paslaugų įstaiga* – socialinės globos įstaiga (teikianti dienos ar trumpalaikės socialinės globos paslaugas) arba socialinės priežiūros įstaiga (teikianti

pagalbą į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas, sociokultūrinės ar kitas bendrąsias socialines paslaugas dienos metu, laikiną apnakvindinimą (iki 3 parų), intensyvią krizių įveikimo pagalbą.

Nuo 2021 m. pavasario bus pradėtos teikti socialinės paslaugos asmenims, esantiems krizinėje situacijoje naujai atidarytame Biržų rajono savivaldybės Legailių globos namų laikino apnakvindinimo ir apgyvendinimo krizių centre.

Biržų rajono savivaldybėje nėra specialiųjų globos namų, taip pat nėra grupinio gyvenimo namų suaugusiems asmenims su negalia, neteikiamos laikino atokvėpio paslaugos tėvams, auginantiems neįgalius vaikus.

Socialinių paslaugų gavėjai. Socialinių paslaugų poreikį turi įvairios Biržų rajono savivaldybės teritorijoje gyvenančių žmonių grupės: *senyvo amžiaus asmenys*⁴⁶; *suaugusieji asmenys, turintys negalią*⁴⁷; *asmenys (šeimoms), patiriantys socialinę riziką*⁴⁸, ir tokiose šeimose augantys vaikai; vaikai, likę be tėvų globos; kiti asmenys, turintys socialinių problemų.

Iš viso 2020 m. pabaigos duomenimis, 1.4.2.1 paveiksle nurodytose Biržų r. sav. socialinių paslaugų įstaigose socialines paslaugas gavo daugiau nei 2,4 tūkst. asmenų. Tai sudarė daugiau nei dešimtadalį Biržų rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus.

Per 2020 m. į Biržų rajono savivaldybę dėl įvairių socialinių paslaugų kreipėsi 260 asmenų. Daugiausiai socialinių paslaugų reikėjo socialinę riziką patiriantiems asmenims – 107 asmenims (arba 41,2 proc.), dėl socialinių paslaugų taip pat kreipėsi 77 senyvo amžiaus asmenys (beveik 30 proc.), 12 suaugusių asmenų su negalia (4,6 proc.), 4 be globos likę vaikai (1,5 proc.), socialinės paslaugos buvo teiktos ir 60 tėvių/ globėjų (23,1 proc.). Nepatenkintas socialinių paslaugų poreikis siekė 3,1 proc. (arba 8 asmenims). Panagrinėjus priežastis, galima teigti, kad rodiklis nebuvo labai blogas, nes 5 asmenys mirė/ atsisakė paslaugų, 2 asmenims paslaugų neberekėjo, 1 asmuo buvo nepatenkintas teiktomis paslaugomis.

⁴⁶ Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *senyvo amžiaus asmuo* – sukakęs senatvės pensijos amžių asmuo, kuris dėl amžiaus iš dalies ar visiškai yra netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

⁴⁷ Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *suaugęs asmuo su negalia* – darbingo amžiaus asmuo, kuris dėl neįgalumo yra iš dalies ar visiškai netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.

⁴⁸ Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *socialinė rizika* – veiksniai ir aplinkybės, dėl kurių šeimos ar asmenys patiria ar yra pavojus

	Poreikis	Nepatenkinta
Senyvo amžiaus asm. 77	77	7,8%
Suaugęs asm. su negalia 12	12	16,7%
Be tėvų globos likę vaikai 4	4	—
Šeimos patiriančios soc. riziką 107	107	—
Globėjai, įvaikintojai 60	60	—

1.4.2.2. pav. Socialinių paslaugų gavėjų tikslinės grupės Biržų r. sav., 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRS socialinių PP projektą duomenis

Pagal BRS socialinių PP projektą, 2020 m. savivaldybėje buvo teikiamos šios **socialinės paslaugos**:

1. Bendrosios socialinės paslaugos: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, maitinimo organizavimas, transporto organizavimas, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugos, sociokultūrinės paslaugos, lydėjimas, kitos bendrosios socialinės paslaugos, neįgaliųjų aprūpinimas techninėmis priemonėmis. Šias paslaugas teikia seniūnijos (12 darbuotojų), NVO, VšĮ Biržų socialinių paslaugų centro (toliau – Biržų SPC) padalinys Globos centras (toliau – GC), kuris teikia socialines, psichologines, konsultacines, teises ir kitokias paslaugas sunkumus patiriančioms šeimoms, globėjams (rūpintojams), budintiems globotojams, tėviams, šeimynų dalyviams, jų prižiūrimiems vaikams (2 globos koordinatoriai) bei organizuoja GIMK mokymus būsimiems globėjams (2 atestuoti specialistai).

jiems patirti socialinę atskirtį: suaugusių šeimoms narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stoka ar nebuvimas; nepilnamečių vaikų (įvaikių) visapusio fizinio, protinio, dvasinio, dorovinio vystymosi ir saugumo sąlygų šeimoje neužtikrinimas; nuo nusikalstamos veikos nukentėjusių asmenų patirta žala; įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamas veikas; piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis; priklausomybė nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių žaidimų; elgetavimas, valkatavimas, benamystė; motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas.

2. Socialinės priežiūros paslaugos: pagalba į namus⁴⁹ (Biržų SPC paslaugas teikia senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia), socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir (ar) atkūrimas⁵⁰ (GC – šeimoms, patiriančioms socialinę riziką), laikinas apnakvindinimas (Biržų SPC bendradarbiaudamas su labdaros ir paramos fondu (toliau – LPF) „Vilties šviesa“) – asmenims ir šeimoms, atsidūrusiems krizinėje situacijoje), kompleksinės paslaugos šeimoms (Biržų bendruomeniniai šeimos namai, kuriuose paslaugas šeimoms teikia Biržų SPC (informavimo ir asmeninio asistento paslaugas), LPF „Vilties šviesa“ (psichologo, sociokultūrinės, vaikų priežiūros paslaugas), Lietuvos vaikų dienos centrų asociacija (mediacijos, pozityvios tėvystės mokymų paslaugas)), apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose (Biržų SPC padalinys Savarankiško gyvenimo namai (toliau – SGN) – senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia), vaikų dienos

socialinė priežiūra (VšĮ „Vaiko užuovėja“ vaikų dienos centras (toliau – VDC) ir 6 NVO).

3. Socialinės globos (toliau – SG) paslaugos: dienos socialinė globa asmens namuose⁵¹ (su integralia pagalba) (Biržų SPC – senyvo amžiaus asmenims bei suaugusiems asmenims su negalia), dienos socialinė globa institucijoje (Biržų SPC – senyvo amžiaus asmenims bei suaugusiems asmenims su negalia), trumpalaikė⁵²/ ilgalaikė socialinė globa⁵³ (VšĮ Biržų parapijos Šv. Vincento Pauliečio globos namai ir Biržų rajono Legailių globos namai – senyvo amžiaus asmenims; VšĮ Onos Milienės senelių globos namai – senyvo amžiaus asmenims bei suaugusiems asmenims su negalia), socialinės globos paslaugos be tėvų likusiems vaikams (2 šeimos, VšĮ „Vaikų užuovėja“ bendruomeniniai namai).

Apibendrinant, Biržų rajono savivaldybėje plačiausias socialinių paslaugų spektras yra teikiamas senyvo amžiaus asmenims (žr. 1.4.2.3. pav.).

	Bendrosios SP	Pagalba į namus	Apgyvendinimas SGN	Dienos SG namuose	Dienos SG institucijoje	Ilgalaikė/ trumpalaikė globa	VDC socialinė priežiūra	Socialinių įgūdžių ir pan.	Kompleksinės paslaugos šeimai
Senyvo amžiaus asm.	2 990	132	14	38	—	74			
Suaugę asm. su negalia		12	3	9	23	12			
Be tėvų globos likę vaikai	—	—	—	—	—	21			
Šeimos ir jų vakai patiriantys soc. riziką	—	—	—	—	—	—	210 (vaikų)	180 (asm.) 234 (vaikai)	
Kiti asmenys ir šeimos	—	—	—	—	—	—	—	60 (asm.) 99 (vaikai)	1300 (asm.)

1.4.2.3. pav. Teiktų socialinių paslaugų pasiskirstymas pagal gavėjus Biržų r. sav., 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRS socialinių PP projektą duomenis

⁴⁹ Vadovaujantis socialinių paslaugų katalogu (patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1–93), pagalba į namus – asmens namuose teikiamos paslaugos, padedančios asmeniui (šeimai) tvarkytis butyje bei dalyvauti visuomenės gyvenime.

⁵⁰ Vadovaujantis socialinių paslaugų katalogu (patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1–93), socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas – paslaugos, teikiamos asmenims (šeimoms) dienos metu, siekiant palaikyti ir atstatyti savarankiškumą atliekant įvairias visuomeniniame ar asmeniniame (šeimos) gyvenime reikalingas funkcijas.

⁵¹ Vadovaujantis socialinių paslaugų katalogu (patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1–93), dienos socialinė globa – visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba dienos metu.

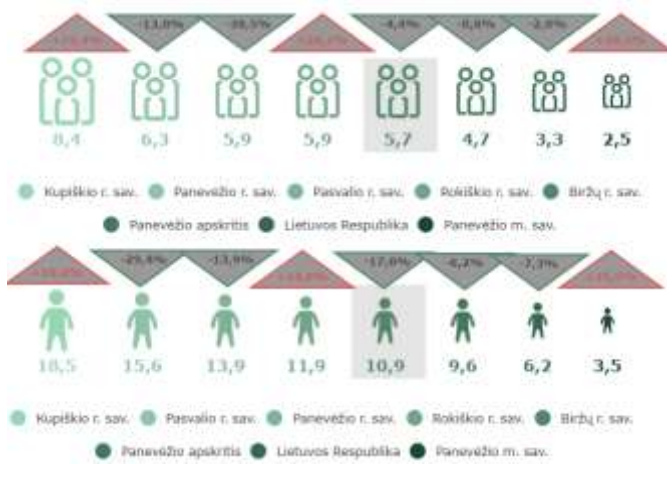
⁵² Vadovaujantis socialinių paslaugų katalogu (patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1–93), trumpalaikė socialinė globa – visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba vaikams, laikinai netekusiems tėvų globos, nepilnametėms motinoms, šeimos nariams, globėjams, rūpintojams, dėl tam tikrų priežasčių (ligos, komandiruotės, atostogų, šeimos ar darbo įsipareigojimų ir kt.) laikinai ar darbo savaitę negalintiems prižiūrėti asmenų, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra.

⁵³ Vadovaujantis socialinių paslaugų katalogu (patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1–93), ilgalaikė socialinė globa – visuma paslaugų, kuriomis visiškai nesavarankiškam asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba.

Kaip ir kitų savivaldybių, Biržų r. sav. gyventojų **socialinių paslaugų poreikį** lemia šie veiksniai: socialinių įgūdžių stoka, priklausomybės, nedarbas (skurdas); vaikų, paauglių, suaugusiųjų negalia ir/ar specialieji poreikiai; krizės šeimose; senatvė, ligos, vienišumas, kt.

Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. pradžioje gyveno 129 *socialinę riziką patiriančios šeimos* (16,2 proc. mažiau nei 2015 m. pradžioje), kuriose augo 248 vaikai (27,3 proc. mažiau nei 2015 m. pradžioje). Tikslėnis ir labiau reprezentatyvus rodiklis – *socialinę riziką patiriančių šeimų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų*. 2019 m. pradžioje Biržų r. sav. rodiklis (5,7 šeimos / 1000 gyv.) buvo didesnis nei vidutiniškai šalyje (3,3) ir Panevėžio apskrityje (4,7), bet mažiausias iš kaimiškųjų Panevėžio apskrities savivaldybių. Analogiška situacija stebima ir su vaikų, augančių socialinę riziką patiriančiose šeimose, tenkančių 1000 gyv., rodikliu.

1.4.2.4. pav. Socialinę riziką patiriančių šeimų ir jose augančių vaikų, tenkančių 1000 gyv., skaičius (asm.) 2019 m. pr. ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m. Biržų r. sav. 232 asmenys gavo *socialines paslaugas asmenys namuose (integrali pagalba)*, kai 2015 m. tokių asmenų buvo 319. 2019 m. tai sudarė 12,2 proc. Panevėžio apskrities ir 1,1 proc. šalies socialines paslaugas namuose gavusių asmenų skaičiaus. 1000-iai gyventojų 2019 m. Biržų rajone teko 10 asmenų, kuriems teikiamos paslaugos namuose (integrali pagalba). Palyginti su 2015 m., šis

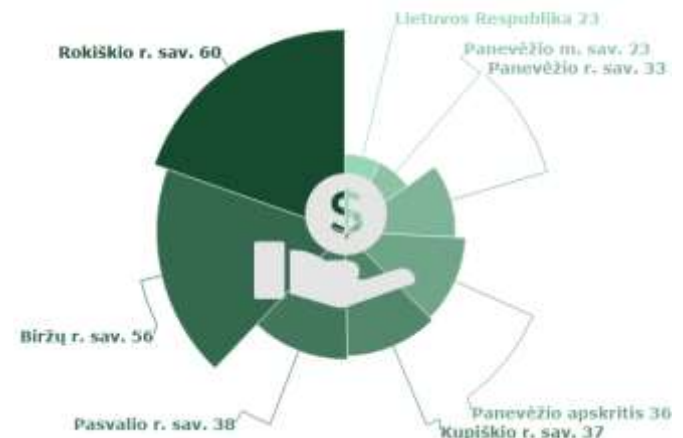
rodiklis sumažėjo 17,0 proc., kai šalyje rodiklis augo 18,9 proc., Panevėžio apskrityje – taip pat augo 78,8 proc.

Kupiškio r. sav. 25	Rokiškio r. sav. 13	Biržų r. sav. 10
Pasvalio r. sav. 20	Panevėžio apskritis 9	Panevėžio m. sav. 4
	Lietuvos Respublika 7	Panevėžio r. sav. 3

1.4.2.5. pav. Socialinių paslaugų asmens namuose (integralios pagalbos) gavėjų skaičius, tenkantis 1000 gyv. (asm.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

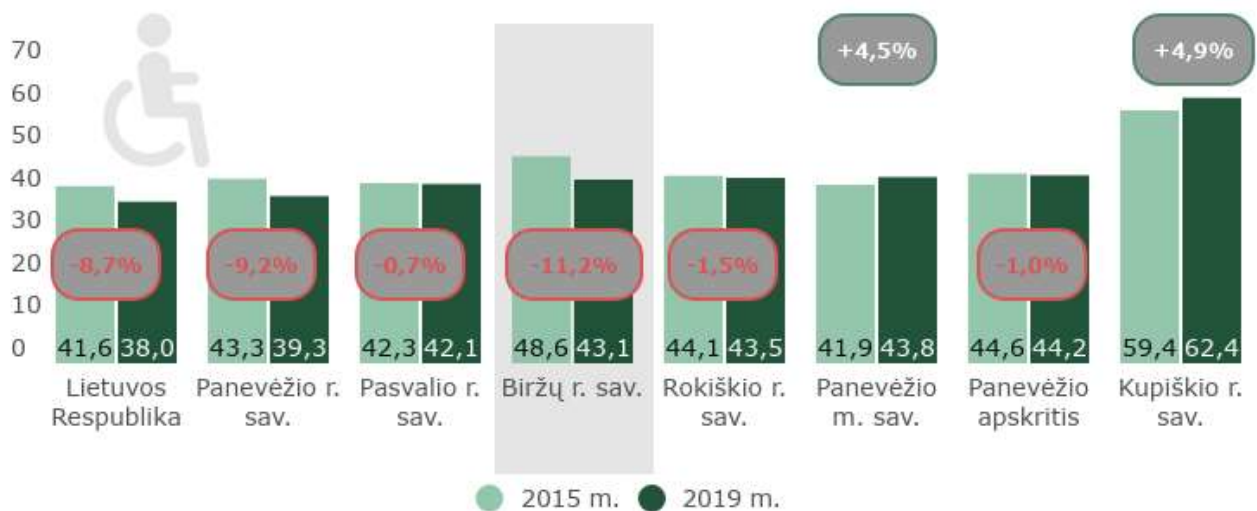
2019 m. Biržų r. sav. 1000 gyventojų teko 56 *socialinės pašalpos gavėjai*⁵⁴. Vertinant lyginamas savivaldybes, rodiklis buvo vienas blogiausių. Didesnį rodiklį turėjo tik Rokiškio r. sav. (60 asm./ 1000 gyventojų). Biržų r. sav. rodiklis 2,4 karto viršijo šalies ir 55,6 proc. – Panevėžio apskrities vidurkius.

1.4.2.6. pav. Socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkantis 1000 gyv. (asm.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

⁵⁴ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *socialinės pašalpos gavėjai* yra asmenys, gaunantys socialinės apsaugos išmokas pinigais.

1.4.2.7. pav. Darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą nustatytas sumažėjęs darbingumas, skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyv. (asm.) ir rodiklio dinamika (proc.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m., vertinant lyginamas savivaldybes, darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą pripažintas sumažėjęs darbingumas, tenkančių 10 tūkst. gyventojų, skaičius didžiausias buvo Kupiškio r. sav. (62,4 asm.). Biržų rajono savivaldybės rodiklis (43,1 asm./10 tūkst. gyv.) buvo vidutinis tarp Panevėžio apskrities savivaldybių, tačiau 13,4 proc. didesnis nei šalyje (38,0 asm./ 10 tūkst. gyv.). Per pastaruosius penkerius metus, rodiklis Biržų rajono savivaldybėje mažėjo sparčiausiu tempu (11,2 proc.).

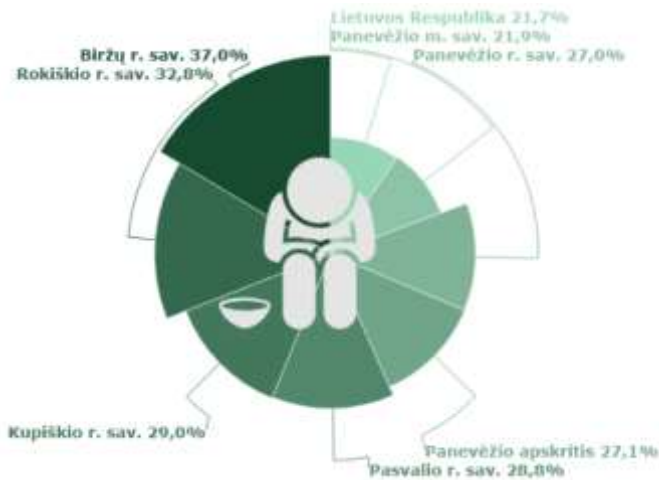
Vaikų, kuriems pirmą kartą nustatytas neįgalumas, tendencijos kitokios. 2019 m., palyginti su 2015 m., visose nagrinėtose teritorijose gyvenančių vaikų, kuriems pirmą kartą nustatytas neįgalumas, skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyv., augo. Biržų r. sav. rodiklis 2019 m. buvo mažiausias iš lygintų teritorijų, mažesnis nei Lietuvoje ir Panevėžio apskrityje. Rodiklis per penkerius metus Biržų r. sav. padidėjo beveik ketvirtadaliu.

1.4.2.8. pav. Vaikų, kuriems pirmą kartą nustatyta negalia, skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyv. (asm.) ir rodiklio dinamika (proc.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

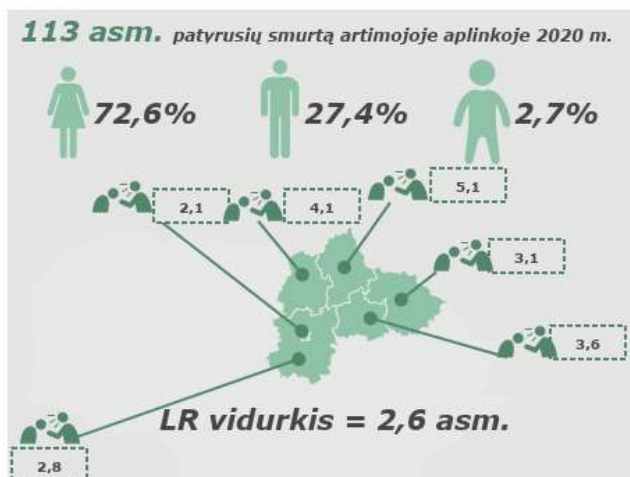
Prie socialinių paslaugų poreikio didėjimo prisideda dar viena problema – *skurdo lygis*⁵⁵. Vadovaujantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Biržų r. sav. skurdo lygis 2020 m. buvo didžiausias (37 proc.) tarp lygintų savivaldybių, ir nuo 2015 m. padidėjo.

1.4.2.9. pav. Skurdo lygis (proc.), 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Viena iš aktualiausių moderniosios visuomenės problemų – *smurtas artimoje aplinkoje*.

1.4.2.10. pav. Smurto artimoje aplinkoje tendencijos, 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2020 m. Biržų rajono savivaldybėje nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjo 113 asmenų, iš kurių didžioji dauguma (72,6 proc.) buvo moterys. Iš tų 113 asmenų buvo 3 vaikai (0–17 metų) (2,7 proc.). Vertinant išvestinį rodiklį 100 tūkst. gyventojų matome, kad Biržų r. sav. rodiklis buvo blogiausias tarp lygintų teritorijų (5,1 asm./ 100 tūkst. gyv.).

Vaiko ir šeimos gerovė. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje apibrėžta, kad šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Neabejotina, norint užtikrinti vaiko bei šeimos gerovę, valstybė turi turėti efektyvią šeimos politiką, metodus, priemones bei išteklius šiai gerovei sukurti. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 4 straipsnis nurodo, kad valstybė pirmiausia skiria visus turimus išteklius, kad užtikrintų šalyje augančių vaikų gerovę, jų laimingą ir sveiką vaikystę vaikams palankioje aplinkoje.

2018 m. liepos 1 d. įsigaliojo nauja, vaikų interesus labiau apsauganti *vaiko teisių apsaugos sistema*, kuri užtikrintų vienodos praktikos, apsaugant ir ginant vaiko teises ir teisėtus interesus, formavimąsi ir taikymą valstybėje, savalaikį reagavimą į vaiko teisių pažeidimus ir operatyvų sprendimų priėmimą. Šios pertvarkos esmė – sukurti bendrą ir aiškią sistemą, kuri padėtų greitai ir profesionaliai reaguoti į pranešimus apie vaikų nepriežiūrą, smurtą, kryptingai dirbti su šeimomis, kuriose kyla problemos ar krizės, stiprinti globėjų paiešką ir pagalbą jiems, sukurti vienodą, atpažįstamą, draugišką vaikui tarnybos aplinką, ugdyti ir didinti visuomenės nepakantumą vaiko teisių pažeidimams⁵⁶.

2019 m. Biržų r. sav. 28 *vaikams buvo nustatyta globa (rūpyba)*, kai 2015 m. tokių vaikų buvo 30. Tai sudarė penktadalį Panevėžio apskrities ir 2,1 proc. šalies vaikų, kuriems nustatyta globa, skaičiaus. 2019 m. 10 tūkst. gyventojų Biržų rajone teko 12 vaikų, kuriems nustatyta globa. Šis rodiklis buvo 2,4 karto didesnis nei šalyje (5 vaikai/ 10 tūkst. gyv.) ir 2 kartus didesnis nei apskrityje (6 vaikai/ 0 tūkst. gyv.). Per penkerius metus Biržų r. sav. rodiklis išaugo 6,6 proc., kai visose kitose vertintose teritorijose, išskyrus Kupiškio r. sav. ir Panevėžio r. sav., – mažėjo.

⁵⁵ Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *skurdo rizikos lygis* – asmenų, kurių ekvivalentinės piniginės disponuojamosios pajamos mažesnės už skurdo rizikos ribą, dalis. *Skurdo rizikos riba* – sąlyginis pajamų dydis, už kurį mažesnes disponuojamasias pajamas gaunantys namų ūkiai priskiriami prie skurstančiųjų. Skurdo rizikos rodikliai apskaičiuoti naudojant skurdo rizikos ribą, lygią 60 proc. ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos. (2019

m. vienam gyvenančiam – 445 EUR; namų ūkiui (2 suaugę + 2 vaikai iki 14 metų) – 934 EUR).

⁵⁶ Pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto puslapyje pateiktą informaciją

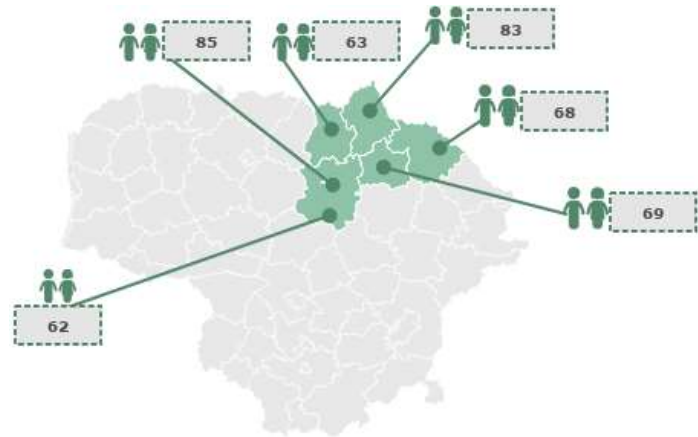
1.4.2.11. pav. Vaikų, kuriems nustatyta globa skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų (asm.) 2019 m., ir rodiklio dinamika (proc.) 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m. pabaigoje Biržų r. sav. gyveno 41 šeima, globojanti (rūpinanti) vaikus. Tai vidutinis rodiklis apskrityje. Daugiausiai tokių šeimų gyveno Panevėžio mieste – 73, mažiausiai – Pasvalio r. sav. (32 šeimos). Palyginti su 2015 m. pabaiga, Biržų r. sav. rodiklis padidėjo 2 šeimomis, kai visose kitose savivaldybėse – mažėjo.

Atsižvelgiant į tai, kad vaiko teisių apsaugos pertvarka įsigaliojo nuo 2018 m. liepos 1 d., vaikų (0–17 m.), kurie buvo paimti iš jiems nesaugios aplinkos,

skaičius bus vertinamas tik 2019 m. Biržų r. sav. 2019 m. iš nesaugios aplinkos buvo paimti 83 vaikai. Tai didžiausias rodiklis tarp kaimiškų Panevėžio apskrities savivaldybių.

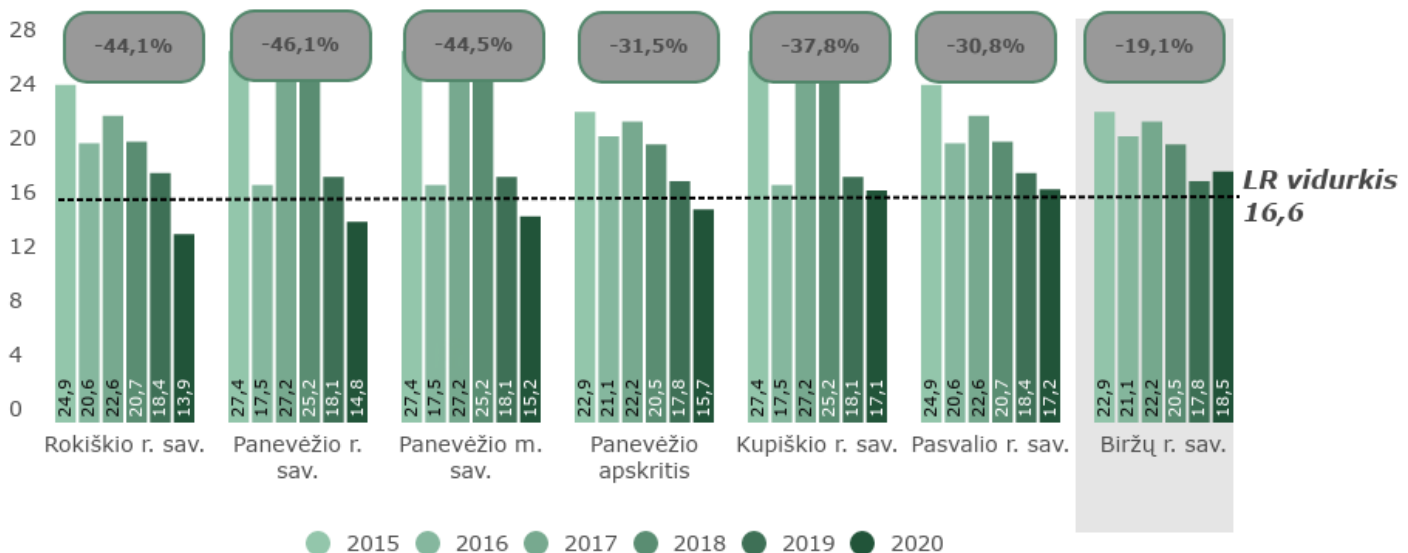

1.4.2.12. pav. Vaikų (0–17 metų), paimtų iš galimai nesaugios aplinkos skaičius (asm.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal SPIS duomenų vitrinės modulio ataskaitų duomenis

1.4.3. Viešasis saugumas

Viešasis saugumas – tai asmens ir visuomenės interesų apsauga nuo nusikalstamų kėsinių ir gaisrų, technologinių avarijų ar gaivalinių nelaimių⁵⁷.

1.4.3.1. pav. Nusikalstamų veikų, tenkančių 1000 gyv., skaičius (vnt.) ir rodiklio dinamika (proc.), 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

⁵⁷ Vadovaujantis www.vrm.lrv.lt

2019 m. Biržų r. sav. užregistruota 19,3 *nusikalstamos veikų*⁵⁸, tenkančių 1000 gyventojų. Tai prasčiausias rodiklis tarp Panevėžio apskrities savivaldybių, blogesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje. Per penkerius metus rodiklis visose nagrinėtose teritorijose gerėjo (žr. 1.4.3.1 pav.).

*Ištirtų nusikalstamų veikų dalis*⁵⁹ Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visose kitose lygintose teritorijose, 2015–2020 m. didėjo. Bendras rodiklio pokytis siekė 1,4 proc. 2020 m. Biržų r. sav. nusikalstamos veikos ištiriamos 74,3 proc. atvejų – dažniau, nei vidutiniškai šalyje (63,8 proc. atvejų) ir dažniau, nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje (73,2 proc. atvejų).

1.4.3.2. pav. Ištirtų nusikalstamų veikų dalis (proc.) 2020 m. ir pokytis (proc. p.), palyginti su 2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Nusikaltimų išaiškinamumas neatsiejamas nuo *policijos pareigūnų*⁶⁰ darbo. 2019 m. pabaigoje Biržų r. sav. dirbo 50 policijos pareigūnų (5 policijos pareigūnais mažiau, nei 2015 m. pabaigoje). Tai sudarė 0,6 proc. šalies bei 8,6 Panevėžio apskrities policijos pareigūnų skaičiaus. Policijos pareigūnų skaičius mažėjo visoje Lietuvoje.

Informatyvesnis rodiklis – *policijos pareigūnų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų*. 2019 m. pabaigoje Biržų rajono savivaldybėje 100 tūkst. gyventojų teko 218 policijos pareigūnų, kai šalies rodiklis – 286 policijos pareigūnai, apskrities – 274 policijos pareigūnai. Tai buvo vidutinis rodiklis Panevėžio apskrityje, mažiau policijos pareigūnų, tenkančių 100 tūkst. gyv., fiksuota Pasvalio r. sav. (203 asmenys) ir Rokiškio r. sav. (194 asmenys).

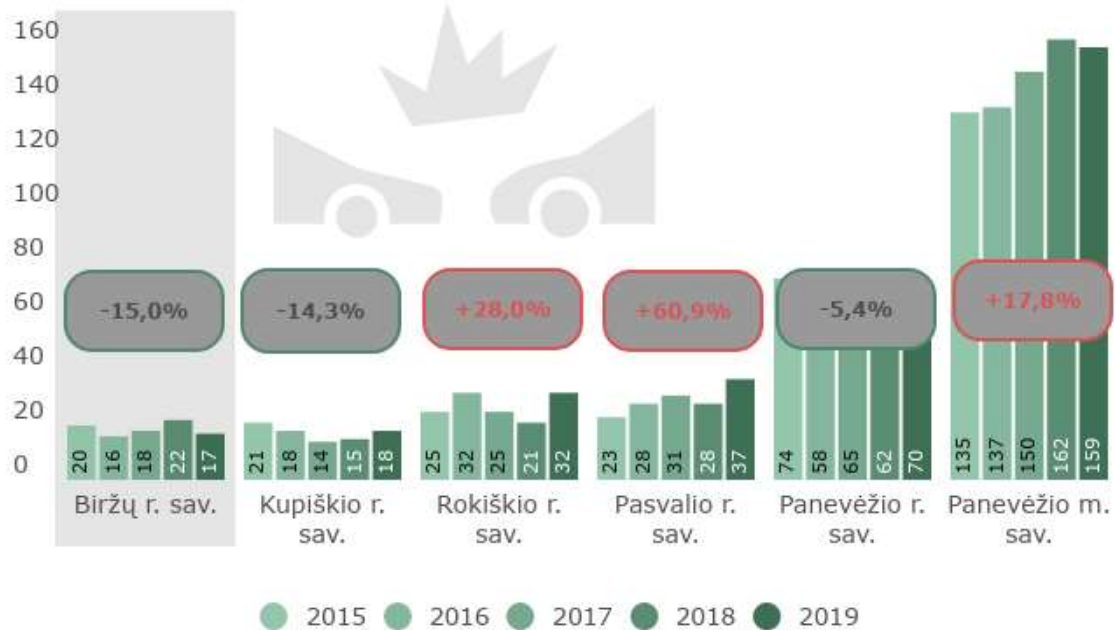
1.4.3.3. pav. Policijos pareigūnų, tenkančių 100 tūkst. gyv., skaičius (asm.) 2019 m. pabaigoje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

⁵⁸ Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, *nusikalstama veika* – *teisės pažeidimas; veika*, už kurią *baudžiamasis įstatymas* numato *sankciją* (pvz., *bausmę, baudžiamąjį* ar auklėjamojo poveikio, priverčiamąsias medicinos priemones) (II ir III skyrius).

⁵⁹ Pagal Lietuvos statistikos departamento leidinį „Nusikalstamumas“, *ištirtų nusikalstamų veikų dalis* – tai ištirtų ir ataskaitiniu laikotarpiu užregistruotų nusikalstamų veikų santykis, išreikštas procentais.

⁶⁰ Pagal Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymą, *policijos pareigūnas* – Lietuvos Respublikos pilietis, priimtas statutiniu valstybės tarnautoju į policijos įstaigą ir turintis viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldiems asmenims (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

1.4.3.4. pav. Įskaitinių kelių eismo įvykių skaičius (vnt.) ir rodiklio dinamika (proc.) 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Policijos ir kitų institucijų kompleksiskai bei aktyviai vykdomos prevencinės akcijos bei veiklos, nuolat griežtinamos sankcijos už kelių eismo taisyklių pažeidimus ir taikomos kitos prevencinio pobūdžio priemonės davė rezultatų – *kelių eismo įvykių*⁶¹ skaičius Biržų rajono savivaldybėje 2015–2019 m. laikotarpiu sumažėjo 15 proc. (žr. 1.4.3.4. pav.) Savo ruožtu, šalyje ir Panevėžio apskrityje rodiklis augo. Įskaitinių kelių eismo įvykių skaičius Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. buvo mažiausiai iš lygintų teritorijų (17 įvykių).

2019 m. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje įvykusiuose įskaitiniuose kelių eismo įvykiuose žuvo 1 asmuo, sužeista 19 asmenų (mažiausiai iš lygintų savivaldybių).

Saugumą keliuose padeda užtikrinti vaizdo kameros, greičio matuokliai ir bendrai vykdomos prevencinės priemonės. BRSA duomenimis, Biržų r. sav. 2021 m. pradžioje veikė 1 greičio matuoklis (Biržų

mieste), 4 vaizdo kameros (3 – Dauguviečio parke Biržų m., 1 – Germanišio k.).

Priešgaisrinė ir civilinė sauga. Biržų rajono savivaldybė aktyviai vykdo prevencijos priemones ir programas *civilinės saugos*⁶² ir *priešgaisrinės saugos*⁶³ srityse.

Biržų rajone veikia Panevėžio apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Biržų priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba bei BRS pavaldi Biržų r. savivaldybės priešgaisrinės apsaugos tarnyba (toliau – BRS PAT), turinti 8 ugniagesių komandas.

2020 m. Biržų rajono savivaldybėje užregistruota 90 *gaisrų*⁶⁴. Tai vienas mažiausių rodiklių, palyginti su kitomis savivaldybėmis – mažiau gaisrų užregistruota tik Kupiškio r. sav. (78 gaisrai). 2020 m. Biržų r. sav. teritorijoje vykusiuose gaisruose žuvo 2 žmonės. Palyginti su 2015 m., gaisrų skaičius Biržų r. sav. sumažėjo 15,1 proc. (žr. 1.4.3.5. pav.).

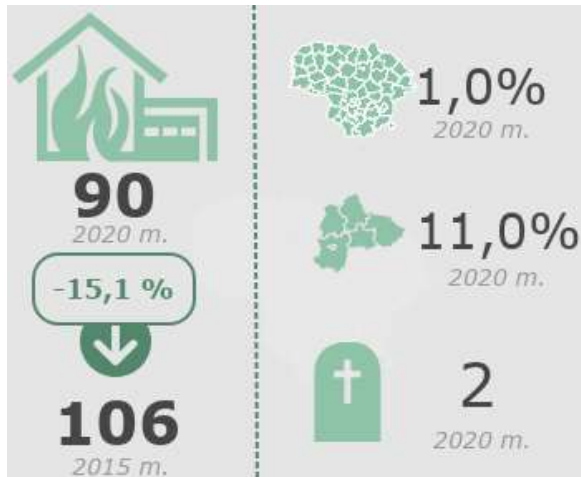
⁶¹ Pagal Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymą, *kelių eismo įvykis* – įvykis kelyje, viešojoje arba privačioje teritorijoje, kai judant transporto priemonei žūsta ar sužeidžiami žmonės, sugadinama ar apgadinama bent viena transporto priemonė, krovinys, kelias, jo statiniai ar bet koks kitas įvykio vietoje esantis turtas (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

⁶² Pagal Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymą, *civilinė sauga* – veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų ūkio subjektų ir gyventojų pasirėmimą ekstremaliosiomis situacijoms, veiksmus

joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

⁶³ Pagal Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymą, *priešgaisrinė sauga* – veikla, kuria įgyvendinama gaisrų prevencija ir jų gesinimas, žmonių ir turto gelbėjimas gaisro metu (pirmasis skyrius, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

⁶⁴ Pagal Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymą, *gaisras* – tai nekontroliuojamas, vykstantis ne tam skirtoje vietoje degimas, keliantis pavojų žmogui, turtui ar aplinkai (pirmasis skyrius, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

1.4.3.5. pav. Gaisrų situacija Biržų r. sav., 2015 m. ir 2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Biržų rajono savivaldybėje nevykdoma ugniagesių savanorių veikla.

BRSA duomenimis, 2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje veikė 9 pavojaus perspėjimo sirenos. Teritorijos padengimo dalis – 20 proc. Kita gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema – trumpieji pranešimai į mobiliuosius telefonus.

BRSA duomenimis, 2019 m. Biržų rajono savivaldybėje veikė 19 kolektyvinių apsaugos statinių (toliau – KAS), kurių bendras plotas – 15 689 kv. m. Minimalus apsaugomų savivaldybės gyventojų skaičius nustatomas pagal gyventojų skaičių – vidutiniškai kiekviena savivaldybė turi numatyti apsaugoti KAS apie 20,0 proc. savivaldybės gyventojų. Biržų savivaldybės atveju, turėtų būti apsaugota apie 4,5 tūkst. gyventojų. Šiuo metu KAS apsaugomų savivaldybės gyventojų skaičius siekia apie 8,3 tūkst. asmenų arba 36,5 proc. visų rajono gyventojų.

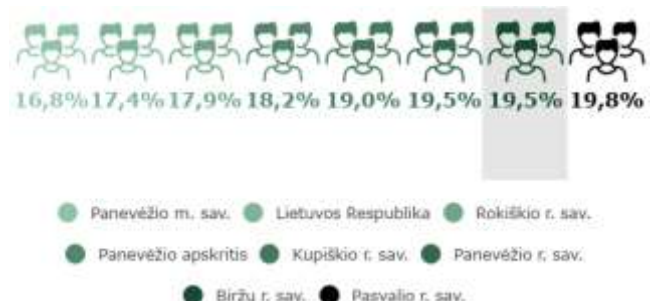
Biržų rajono savivaldybės administracijoje veikia Ekstremalių situacijų komisija (toliau – BRSA ESK) ir Ekstremalių situacijų operacijų centras (toliau – BRSA ESOC). BRSA ESK vadovauja BRSA direktorius, dalyvauja 9 atstovai iš savivaldybės administracijos, kitų ūkio subjektų ir kitų įmonių. BRSA ESOC vadovauja BRSA Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyriausias specialistas, joje yra 25 nariai. Biržų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. A-75 yra pasitvirtintas Biržų rajono savivaldybės 2021–2023 metų ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planas. Pažymėtina, kad 2020 m. visoje Lietuvoje paskelbta COVID-19 pandemijos ekstremali situacija.

1.4.4. Jaunimas, bendruomenės ir nevyriausybinių organizacijos

Jaunimas – tai žmonių grupė, kuri išgyvena pereinamąjį laikotarpį tarp vaikystės ir suaugusio žmogaus gyvenimo. Jei reikėtų apibrėžti konkrečiu amžiumi, įvairūs šaltiniai nurodo skirtingai. Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja jaunimą priskiria prie 15–24 metų amžiaus grupės, Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, įgyvendinanti programą „Veiklus jaunimas“ nurodo, kad programa skirta 13–30 metų žmonėms, Lietuvos statistikos departamente jaunimo amžius apibrėžiamas 14–29 metai.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2021 m. pradžioje šalyje *jaunimo (14 – 29 metų amžiaus) skaičius* siekė 486 897 asmenis. 2015 m. pradžioje šis skaičius buvo didesnis – 602 923 asmenys. Biržų rajono savivaldybės jaunimo skaičius siekė 4 350 asmenų. Palyginti su 2015 m., rodiklio pokytis siekė -16,3 proc. Jaunimas 2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje sudarė 19,5 proc. visų savivaldybės gyventojų (2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybės gyventojų skaičius siekė 22 292). Šis rodiklis buvo didesnis nei šalyje (17,4 proc.),

Panevėžio apskrityje (18,2 proc.), viršijo daugumos Panevėžio apskrities savivaldybių (Kupiškio rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės) rodiklius, buvo toks pat kaip ir Panevėžio rajono savivaldybės rodiklis. Palyginti su 2015 m. pradžia, visų lygintų teritorijų jaunimo skaičius mažėjo.

1.4.4.1. pav. Jaunimo (14–29 m. amžiaus) dalis nuo visų gyventojų skaičiaus, 2021 m. pr.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Jaunimo reikalų departamento ir Biržų rajono savivaldybės administracijos duomenimis, Biržų

rajono savivaldybėje veikia 1 *atviras jaunimo centras*⁶⁵ (Biržų švietimo pagalbos tarnybos Atviras jaunimo centras (toliau – AJC)) ir 1 *atvira jaunimo erdvė*⁶⁶ (Biržų atvira jaunimo erdvė „Vilties šviesa“ (toliau – AJE)). Tiek pat atvirų jaunimo centrų ir atvirų jaunimo erdvių turi Rokiškio r. sav., Panevėžio r. sav., Panevėžio m. sav. Atviro jaunimo centro neturi Pasvalio r. sav., bet turi 2 atviras jaunimo erdves. Kupiškio r. sav. turi 1 AJC ir 3 AJE.

1.4.4.2. pav. AJC ir AJE skaičius (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Jaunimo reikalų departamento ir BRSA duomenis

2020 m. Biržų rajono savivaldybėje veikiantis AJC teikė neformaliojo ugdymo, informavimo ir konsultavimo, psichologinę, socialinę ir kitą, jaunuolio palydėjimui reikalingą, pagalbą Biržų miesto ir rajono jaunimui. AJC 2020 metais apsilankė 440 jaunuolių, suorganizuota 60 veiklų, į kurių organizavimą įsitraukė 73 savanoriai.

BRSA yra įsteigta *jaunimo reikalų koordinatoriaus* pareigybė, Koordinatorius planuoja ir įgyvendina savivaldybės jaunimo politikos programas ir priemones, analizuoja jaunimo, jaunimo organizacijų padėtį, koordinuoja institucijų bei įstaigų veiklą jaunimo politikos srityje. BRSA veikia *Jaunimo reikalų taryba*, kurios ilgalaikis tikslas yra užtikrinti jaunų žmonių dalyvavimą sprendžiant svarbius jaunimo klausimus.

⁶⁵ Pagal Jaunimo reikalų departamentą, *jaunimo centras* – tai įstaiga ar jos padalinys, vykdamas atvirą darbą su jaunimu, teikiantis socialines, pedagogines ir psichologines paslaugas, kurio savininko ar dalininko teises ir pareigas įgyvendina savivaldybės, nevyriausybinių organizacijos, vietos ar religinės bendruomenės.

Biržų rajono savivaldybės internetiniame puslapyje nurodyta, kad 2021 m. pradžioje Biržų rajone veikia 9 *jaunimo organizacijos* (toliau – JO) ir 3 *su jaunimu dirbančios organizacijos* (tai Biržų ŠPT Atviras jaunimo centras, LPF „Vilties šviesa“ atvira jaunimo erdvė, VšĮ Socialinė iniciatyva iš Pasvalio, vykdamas mobilų darbą su jaunimu 3 Biržų r. sav. seniūnijose).

BRSA duomenimis, 2020 m. Biržų rajono savivaldybės jaunimo bei su jaunimu dirbančios organizacijos iš viso parengė 6 projektus, kuriems pagal *Biržų rajono savivaldybės jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų 2019–2022 m. veiklos rėmimo programą* buvo skirta 5 000 Eur iš Savivaldybės biudžeto. Palyginti su 2015 m., finansavimas išaugo beveik 2,6 karto, padidėjo ir parengtų projektų skaičius (nuo 4 projektų 2019 m. iki 6 projektų 2020 m.). 2015 m. duomenų apie jaunimo organizacijų rengus projektus, BRSA neturi.

Bendruomenė – žmonių grupė, kurią sieja emociniai ryšiai ir bendrumo jausmas. Organizuotos bendruomenės yra vienas iš pagrindinių atviros visuomenės veiksmų.

2021 m. pradžioje Biržų r. sav. veikė 48 bendruomenės (46 kaimo ir 2 miesto bendruomenės). Daugiau bendruomenių veikė Panevėžio r. sav. (70) ir Pasvalio r. sav. (50). 45-ios Biržų r. sav. kaimo bendruomenės yra susijungusios į *Biržų rajono kaimo bendruomenių sąjungą*, 1 kaimo bendruomenė nėra sąjungos narė, bet dalyvauja sąjungos veikloje ir yra potencialus kandidatas į sąjungos narius. Biržų r. sav. taip pat veikia religinės bendruomenės, kurių veikla finansuojama iš savivaldybės biudžeto.

1.4.4.3. pav. Biržų rajono savivaldybėje veikiančių bendruomenių skaičius (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal savivaldybių duomenis

⁶⁶ Pagal Jaunimo reikalų departamentą, *atvira jaunimo erdvė* – kultūros, švietimo, kūno kultūros ir sporto ar socialines paslaugas teikiančio juridinio asmens nuosavybės, patikėjimo teise ar nuomos, panaudos sutarčių pagrindais valdoma patalpa, kurioje atliekamas darbas su jaunimu, grindžiamas savanorišku jaunų žmonių apsisprendimu dalyvauti šioje veikloje ir užtikrinantis jų įsitraukimą į šią veiklą.

Biržų rajono savivaldybėje veikia *Biržų miesto vietos veiklos grupė* (toliau – Biržų miesto VVG), kuri įsteigta 2014 m. horizontalios partnerystės principu. Biržų miesto VVG teritorija – Biržų miestas. Biržų miesto VVG apjungia Biržų miesto gyventojus, valdžios, verslo ir nevyriausybinių sektorių atstovus. Šiuo metu Biržų miesto VVG įgyvendina Biržų miesto plėtros strategiją 2016–2020 m., kurios veiksmai skirti Biržų m. gyventojų socialinės atskirties ir skurdo mažinimui.

Biržų rajono savivaldybėje veikia ir *Biržų rajono vietos veiklos grupė* (toliau – Biržų rajono VVG), kuri įsteigta 2004 m. horizontalios partnerystės principu. Biržų rajono VVG teritorija – Biržų rajono savivaldybė be Biržų miesto. Biržų rajono VVG apjungia Biržų r. sav. gyventojus, valdžios, verslo ir nevyriausybinių sektorių atstovus. Šiuo metu Biržų rajono VVG įgyvendina Biržų rajono kaimo vietovių vietos plėtros strategiją 2015–2023 m., kuri skirta Biržų rajono savivaldybės kaimiškiosios teritorijos ekonominės veiklos įvairinimui, darbo vietų kūrimui, inovacijų diegimui, socialinės įtraukties skatinimui ir užimtumo didinimui bei kaimo atnaujinimui, krašto savitumo puoselėjimui.

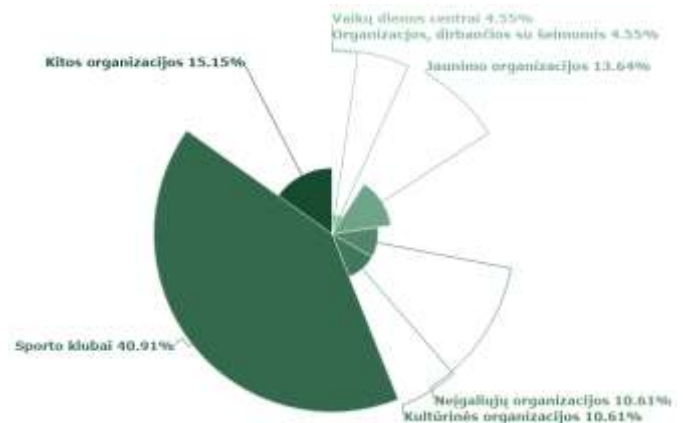
Biržų rajono vietos veiklos grupių duomenimis, per 2015–2020 m. laikotarpį Biržų miesto VVG įgyvendino (pradėjo įgyvendinti) 36 projektus (viešus bei verslo sritis) už 921,7 tūkst. EUR lėšų. Per tą patį laikotarpį Biržų rajono VVG įgyvendinama vietos plėtros strategija parėmė (vietos projektams skirta parama) 29 vietos projektus už 1106,6 tūkst. EUR lėšų. Iki 2020 m. pabaigos sukurtos (arba planuojamos sukurti patvirtintuose projektuose) 18,1 darbo vietų (etatų) iš numatytų strategijoje 23.

Nevyriausybinių organizacija – tai nepriklausomi nuo valstybės ar savivaldybės institucijų ir pelno savo dalyviams neskirstantys privatūs juridiniai asmenys, kurie savo tikslų siekia pagal iš esmės nustatytą vidaus tvarką ir kurių nariais arba dalyviais tampama ne dėl įstatymų reikalavimų arba kitų esminių objektyvių aplinkybių⁶⁷. Nevyriausybinių organizacijų sektorius šiuolaikinėje visuomenėje yra plačiai paplitęs. Šios organizacijos yra tarpinės tarp valstybinių institucijų bei privataus sektoriaus ir dažniausiai yra laikomos trečiojo sektoriaus atstovėmis. Būtent trečiasis sektorius aktyviai dalyvauja pilietinės visuomenės plėtroje, prisideda prie demokratijos stiprinimo valstybėje teikdamas viešąsias paslaugas, užtikrindamas socialinę gerovę šalyje. NVO veikia

svarbi tokiose srityse, kaip švietimas, sveikatos apsauga, kultūra, aplinkosauga, socialinės paslaugos.

Tikslus NVO skaičius Lietuvoje nėra žinomas. NVO informacijos ir paramos centro duomenų bazėje prisiregistravusių NVO skaičius siekia 1 669, tačiau ne visos veikiančios NVO registruojasi duomenų bazėje.

BRSA duomenimis, Biržų rajono savivaldybėje 2021 m. pradžioje veikė 66 nevyriausybinių organizacijų, iš kurių 10 – viešųjų įstaigų. Vertinant NVO pagal veiklos sritis, daugiausiai buvo sporto organizacijų ir sporto klubų (27 organizacijos arba 40,9 proc.). Jaunimo organizacijos sudarė beveik 13,6 proc., neįgaliųjų organizacijos bei kultūros organizacijos – po 10,6 proc., po 4,5 proc. – vaikų dienos centrai bei organizacijos dirbančios su šeimomis, kitos organizacijos – apie 15 proc.

1.4.4.4. pav. Biržų rajono savivaldybėje veikiančių NVO skaičius (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

BRSA duomenis, nevyriausybinių organizacijos iš viso per 2020 m. įgyvendino 75 projektus, kuriems iš Biržų rajono savivaldybės biudžeto, valstybės biudžeto pagal įvairias vykdomas programas buvo skirtas finansavimas. Bendrai 2020 m. NVO projektams Biržų r. sav. skirta virš 200 tūkst. EUR. Apskaičiuotas vieno finansuoto projekto dydis – 2 673 EUR. Su 2015 m. nelabai galima palyginti, nes ne visos programos buvo vykdomos 2015 m., kitos pradėtos vykdyti nuo 2017 m. NVO projektai remiami įvairiose srityse – didžiausią finansavimą gauna socialinės apsaugos sritis (2020 m. – 26 projektai ir apie 70,8 tūkst. EUR), socialinės apsaugos ir kultūros sritis (2020 m. – 30 projektų ir 23,3 tūkst. EUR), švietimo sritis (2020 m. – 4 projektai ir apie 83 tūkst. EUR).

⁶⁷ Pagal Nevyriausybinių organizacijų teisės institutą

1.4.4.1. lentelė. NVO įgyvendinami projektai

Eil. Nr.	Sritis	Programa	Lėšų šaltinis	2015 metai		2020 metai	
				Suma, Eur	Projektų skaičius	Suma, Eur	Projektų skaičius
1	Sportas	Sporto klubų ir visuomeninių sportinių organizacijų rėmimo programa	SB	7 800	13	20 000	15
2	Socialinė apsauga, kultūra	NVO veiklos rėmimo programa 2015-2018; 2019-2022	SB	2 896	28	6 000	18
3		NVO ir bendruomeninės veiklos stiprinimo priemonės įgyvendinimas	VB (SADM)	21 334*	11	17 287	12
4	Socialinė apsauga	Jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų 2019-2022 m. veiklos rėmimo programa	SB	990	1	5 000	6
5		Vaikų dienos centrų veiklos programų finansavimas	SB	4 345	3	7 000	3 NVO arba 7 projektai
6		Religinių bendruomenių ir bendrijų veiklos rėmimo programa 2015,2019-2022	SB	7 241	1	7 000	7
7		Socialinės rehabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje priemonės įgyvendinimas, projektų atranka	VB (SADM)	41 812**	4	48 327***	5
8		Neįgaliųjų socialinės integracijos per kūno kultūrą ir sportą priemonės įgyvendinimas, projektų atranka,	VB (SADM)	3 325*	2	3 455****	1
9	Švietimas	NVO vaikų vasaros stovyklos projektai	SB	450*	2	500	1
10		Neformalaus vaikų švietimo programa	VB (ŠMSM)	24 496 (lėšos už 4 mėn.)	13	82 504 (lėšos už visus metus)	3
VISO:				X	X	200 528	75

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSa duomenis

SB-savivaldybės biudžeto lėšos, VB – valstybės biudžeto lėšos

* duomenys už 2017 m. (programa pradėti vykdyti nuo 2017 m.)

** iš jų 4 344 Eur – SB lėšos;

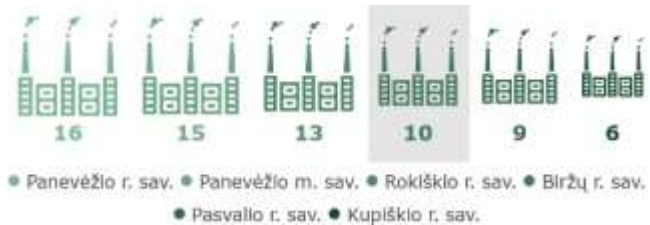
*** iš jų 8 055 Eur – SB lėšos;

**** iš jų 691 Eur – SB lėšos.

NVO suvokiamos kaip visuomenės iniciatyvumo katalizatorius, kuris užima tarpinę grandį tarp valdžios ir žmonių, gali daryti įtaką valdžios priimamiems sprendimams bei kartu su valstybės pagalba užtikrinti gyventojų gerovę.

1.5. APLINKOS APSAUGA

Aplinkos oro tarša. Aplinkos apsaugos agentūros (toliau – AAA) duomenimis, 2019 m. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikė 10 taršių įmonių, kurios sudarė 14,5 proc. Panevėžio apskrities ir 1,6 proc. šalies taršių įmonių skaičiaus.

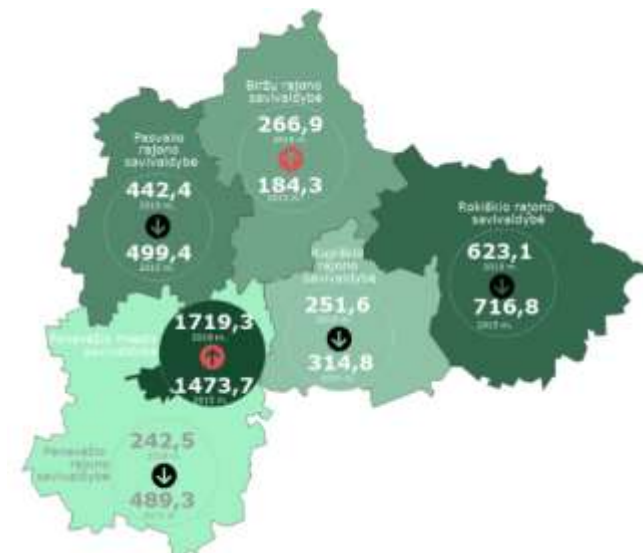

1.5.1. pav. Taršių įmonių skaičius (vnt.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal AAA duomenis

Daugiausiai taršių įmonių 2019 m. buvo Panevėžio rajono savivaldybėje (16), o mažiausiai – Kupiškio rajono savivaldybėje (6). 2015–2019 m. taršių įmonių skaičius Biržų r. sav. išaugo 4 įmonėmis.

Biržų r. sav. teritorijoje pagrindiniai *stacionarūs taršos šaltiniai*⁶⁸ yra įmonės, kurioms išduotas taršos integruotos prevencijos kontrolės (toliau – TIPK) leidimas (su aplinkos oro taršos valdymu).

1.5.2. pav. Išmestų teršalų kiekis iš stacionarių taršos šaltinių (t), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal AAA duomenis

⁶⁸ Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymą, *stacionarus taršos šaltinis* – taršos šaltinis, esantis nekintamoje buvimo vietoje. *Taršos šaltinis* – įrenginys, iš kurio teršalai patenka į aplinkos orą (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

2019 m. *teršalų*⁶⁹, išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių, kiekis Biržų rajono savivaldybėje (266,9 t) buvo pakankamai nedidelis, vertinant Panevėžio apskrities savivaldybes, tačiau analizuojamu laikotarpiu augo. Daugiausiai teršalų per 2019 m. išmetė Panevėžio miesto savivaldybės stacionarus taršos šaltiniai (1 719,3 t), mažiausiai – Panevėžio rajono savivaldybės stacionarus taršos šaltiniai (242,5 t). Šalyje iš stacionarių taršos šaltinių išmetamų teršalų kiekis per penkerius metus padidėjo beveik 4 proc. Teršalų augimas fiksuojamas ir Panevėžio m. sav., visose kitose nagrinėjamose teritorijose – mažėjo.

Informatyvesnis rodiklis yra *stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 gyventojui*, kuris Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. buvo vienas mažiausių (12 kg/ gyventojui), tačiau 2015–2019 m. laikotarpiu augo sparčiausiu tempu (44,8 proc.). Biržų r. sav. rodiklis 2019 m. buvo beveik 2 kartus mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje. Todėl galima teigti, kad Biržų rajone fiksuojami vieni mažiausių taršos iš stacionarių šaltinių rodikliai apskrities kontekste.

1.5.3. pav. Išmestų teršalų iš stacionarių taršos šaltinių kiekis, tenkantis 1 gyv. (kg) ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m.

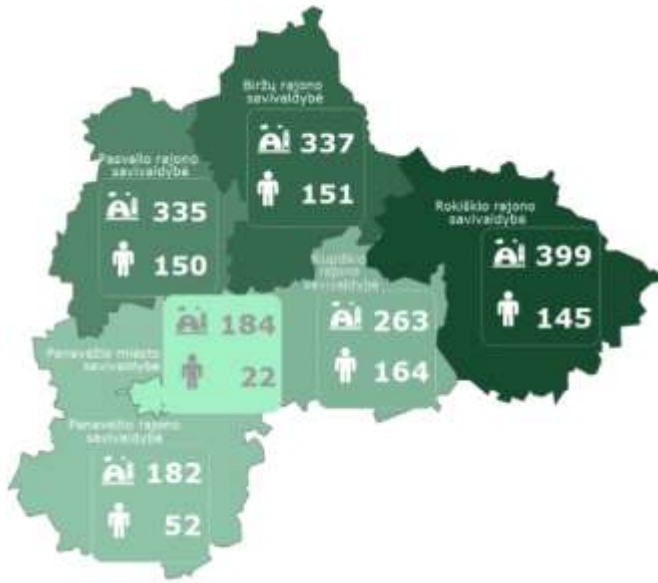
Šaltinis: sudaryta autorių pagal AAA duomenis

Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis, 2019 m. Biržų rajono savivaldybėje buvo 337 *potencialūs taršos židiniai*. Šis rodiklis buvo vienas didžiausių tarp lygintų savivaldybių. Daugiau potencialių taršos židinių buvo tik Rokiškio rajono savivaldybėje (399). Iš minėtų 337 potencialių taršos židinių Biržų rajono savivaldybėje 130 (arba 38,6 proc.) buvo neveikiantys, 126 (arba 37,4 proc.) – veikiantys, 79 (arba 23,4 proc.) – sugriauti

⁶⁹ Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymą, *teršalai* – medžiaga arba medžiagų mišinys, kuris dėl žmonių veiklos patenka į aplinkos orą ir, veikdamas atskirai ar su atmosferos komponentais, gali pakenkti žmonių sveikatai ir aplinkai arba turtui (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

ir po 1 (arba 0,3 proc.) – rekonstruotas/ pakeistos paskirties.

Didžiausias 10 tūkst. gyventojų tenkantis potencialių taršos židinių skaičius 2021 m. pradžioje fiksuotas Kupiškio r. sav. (164 vnt./ 10 tūkst. gyv.), antroje vietoje – Biržų r. sav. rodiklis (151 vnt./10 tūkst. gyv.). Mažiausias rodiklis fiksuojamas Panevėžio m. sav. (22 vnt./ 10 tūkst. gyv.).

1.5.4. pav. Potencialūs taršos židiniai ir tenkantis 10 tūkst. gyv. (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos geologijos tarnybos duomenis

Aplinkos monitoringas. Pagal LR aplinkos monitoringo įstatymą⁷⁰, savivaldybės turi vykdyti aplinkos monitoringą, siekdamas gauti išsamią informaciją apie savivaldybių teritorijų gamtinės aplinkos būklę, planuoti ir įgyvendinti vietines aplinkosaugos priemones ir užtikrinti tinkamą gamtinės aplinkos kokybę. Įstatymu numatyta, kad savivaldybės aplinkos monitoringą vykdo pagal savo parengtą, su LR aplinkos ministerija arba jos įgaliota institucija suderintą bei Savivaldybės tarybos patvirtintą Savivaldybės aplinkos monitoringo programą.

Šiuo metu Biržų rajono savivaldybė vadovaujasi Biržų savivaldybės aplinkos monitoringo 2017–2022

m. programa (toliau – BRS AMP 2017–2022)⁷¹. Pagal ją Biržų r. sav. vykdomas oro, vandens (paviršinio ir požeminio) bei triukšmo monitoringas.

Apibendrinant per 2020 metus atlikto Biržų rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2017–2022 m. programos įgyvendinimo rezultatus nustatyta, kad:

- ✓ Biržų r. sav. aplinkos oro kokybė 2020 metais buvo palyginus gera, nes ribinių verčių viršijimų neužfiksuota;
- ✓ Biržų r. sav. paviršinių vandens telkinių kokybė yra vidutiniškai gera, tirtuose vandens telkiniuose pH reikšmės nebuvo nukritusios žemiau ribinės reikšmės;
- ✓ Biržų r. sav. požeminio vandens pH tyrimai parodė, kad tirtų medžiagų ribinių verčių viršijimo nenustatyta; padidinta geriamo vandens (šachtinių šulinių) tarša nitratais, kai buvo viršyta nustatyta ribinė vertė, buvo nustatyta 8 šachtiniuose šuliniuose nuo bendro tirtų šulinių skaičiaus;
- ✓ Triukšmo tyrimų metu nustatyta, kad maksimalaus triukšmo lygiai Biržų r. sav. viršyti dienos ir vakaro metu, dažniausiai jiems įtaką darė pravažiuojančios transporto priemonės.

Vadovaujantis rengiamo Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano duomenimis, pagrindinės paviršinio vandens kokybės problemos rajone kyla dėl intensyvios žemės ūkio veiklos, pernelyg didelio nuotekų į mažesnius upelius kiekio, taršos iš gyvenamųjų namų ar kitų pastatų, neprijungtų prie centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos.

Gamtos paveldo objektai (gamtos vertybės⁷²). Naujai rengiamo Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano duomenimis, saugomos teritorijos Biržų r. sav. užima 31,8 tūkst. ha arba 21,5 proc. teritorijos ploto (šalyje –15,3 proc.).

Saugomų teritorijų sistemą Biržų rajono savivaldybėje formuoja valstybiniai draustiniai, valstybiniai parkai ir biosferos poligonai. Biržų rajono savivaldybėje yra 7 lokalizuotos valstybinės saugomos teritorijos (žr. 1.5.5 pav.).

⁷⁰ Priimtas 1997 m. lapkričio 20 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu Nr. VIII-529 (suvestinė redakcija nuo 2021-01-01).

⁷¹ Patvirtinta 2016 m. lapkričio 24 d. Biržų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-227

⁷² Pagal Saugomų teritorijų įstatymą (priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. lapkričio 11 d., suvestinė redakcija nuo 2019-05-01), *gamtos*

vertybės – mokslinę, ekologinę, kultūrinę, pažinimo ir kitokią vertę turintys atskiri gamtos objektai ar jų teritoriniai kompleksai, svarbūs kraštovaizdžio ir biologinei įvairovei išsaugoti ir pažinti, taip pat su konkrečia teritorija siejami joje nuolat ar periodiškai pasireiškiantys gyvūnų rūšių migracijos, karsto, kiti gyvosios ar negyvosios gamtos reiškiniai ir procesai, kuriantys teritorijos išskirtinę vertę.

VALSTYBINIAI PARKAI (1)	VALSTYBINIAI DRAUSTINIAI (4)	BIOSFEROS POLIGONAI (2)
Biržų regioninis parkas (dalis)	Guodžių geomorfologinis	Biržų girios
	Biržų girios botaninis	Žaliosios girios
	Latvelių botaninis	
	Nemunėlio - Apasčios geologinis	

1.5.5. pav. Lokalizuotos valstybinės saugomos teritorijos Biržų r. sav.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSTBP duomenis

Biržų r. sav. randami 22 *gamtos paveldo objektai*, iš kurių 8 – geologiniai, 3 – hidrogeologiniai. 11 – botaninių. Visi jie saugomi valstybės. Savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų Biržų r. sav. nėra.

GEOLOGINIAI (8)	HIDROGEOLOGINIAI (3)	BOTANINIAI (11)
4 duobės/olos	3 šaltiniai	5 ąžuolai
2 akmenys/uolos		2 maumedžiai
2 atodangos		1 liepa
		1 eglė
		1 pušis
		1 uosis

1.5.6. pav. Valstybės saugomi gamtos paveldo objektai Biržų r. sav.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSTBP duomenis

Europos ekologinis tinklas „Natura 2000“ – Europos bendrijos svarbos saugomų teritorijų bendras tinklas, kurį sudaro teritorijos, įtrauktos į LRV patvirtintus buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų sąrašus, taip pat teritorijų, įtrauktų į LRV įgaliotos institucijos tvirtinamą vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, ir skirtas išsaugoti, palaikyti ir, prireikus, atkurti iki tinkamos apsaugos būklės natūralius buveinių tipus ir gyvūnų bei augalų rūšis jų natūraliame paplitimo areale. Biržų r. sav. paukščių bei buveinių apsaugai

svarbios teritorijos sudaro 14 proc. rajono ploto. Į Biržų rajono savivaldybės teritorijos ribas patenka ir ribojasi šios „Natura 2000“ teritorijos:

✓ paukščių apsaugai svarbios teritorijos (3): Biržų giria, Nemunėlio upės slėnis, Žalioji giria;

✓ buveinių apsaugai svarbios teritorijos (9): Biržų giria, Daudžgirių miškas, Gipso karsto ežerai ir apyežerės, Nemunėlio ir Apaščios upių slėniai, Žalioji giria, Karvės ola, Ažuolynės miškas, Padaičių miškas, Drąseikių kaimo apylinkės.

Pagal LR atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas, pagrindinę *atliekų tvarkymo*⁷³ sistemos organizavimo funkciją atlieka savivaldos institucijos. Biržų rajono savivaldybės atliekų tvarkymo sistema yra Panevėžio regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dalis. Ji apima komunalinių atliekų surinkimo, išvežimo, rūšiavimo, naudojimo ir šalinimo paslaugas visiems Savivaldybės teritorijoje esantiems komunalinių atliekų turėtojams (fiziniams ir juridiniams asmenims).

Komunalinių atliekų tvarkytojas nuo 2016 m. rugpjūčio mėn. Biržų rajono teritorijoje yra UAB „*Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras*“ (toliau – PRATC), kurios pagrindinė funkcija – įdiegti ir eksploatuoti regioninę atliekų tvarkymo sistemą, apimančią atliekų surinkimą, vežimą, perdirbimą ir šalinimą visoje savivaldybių administruojamoje teritorijoje.

Biržų rajono savivaldybėje komunalines atliekas, antrines žaliavas (stiklą, plastmasę, popierių/ kartoną), buitįje susidarancias pavojingas ir didžiąsias atliekas renka ir tvarko UAB „Ecoservice projektai“.

AAA duomenimis, Biržų r. sav. veikia šios *papildančios atliekų surinkimo sistemos*:

- ✓ pavojingų atliekų – įdiegė Gamintojų ir importuotojų asociacija, eksploatuoja Gamintojų ir importuotojų asociacija;
- ✓ pakuočių atliekų – įdiegė Gamintojų ir importuotojų asociacija, eksploatuoja Gamintojų ir importuotojų asociacija bei VšĮ „Gamtos ateitis“;
- ✓ elektros ir elektroninės įrangos atliekų – įdiegė asociacija „EEPA“, eksploatuoja UAB „EMP recycling“, UAB „Žalvaris“, UAB „Kaunakėmis“, UAB „Karavanas LT“;
- ✓ apmokestinamųjų gaminių (nešiojamų baterijų) atliekų – įdiegė asociacija „EEPA“,

⁷³ Pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą, *atliekų tvarkymas* – atliekų prevencijos, apskaitos, deklaravimo, surinkimo, rūšiavimo,

ženklavimo, gabenimo, saugojimo, naudojimo bei šalinimo veikla (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

eksploatuoja UAB „EMP recycling“, UAB „Žalvaris“, UAB „Karavanas LT“.

UAB „Biržų butų ūkis“ vykdo šešimininkų padangų atliekų surinkimą Biržų rajone.

Biržų r. sav. veikia 1 *žaliųjų atliekų surinkimo aikštelė* (Biržų kaime), 1 *didžiųjų ir pavojingų atliekų aikštelė* (Vabalninko m., eksploatuoja PRATC), 2 *didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių* (Biržų kaime ir Vabalninko m.). Rajone yra uždaryti ir rekultivuoti visi neatitinkantys gamtosauginių reikalavimų sąvartynai.

Biržų rajone antrinėms žaliavoms surinkti naudojami 1,1–1,8 m³ talpos konteineriai. 2021 m. pradžioje antrinėms žaliavoms surinkti iš gyventojų įrengtos 89 antrinių žaliavų surinkimo konteinerių aikštelių, naudojami 89 vnt. antrinių žaliavų konteineriai stiklui, 92 – plastikui, 91 – popieriui.

Biržų rajono savivaldybės teritorijoje mišrioms komunalinėms atliekoms surinkti naudojami 230 mišrių komunalinių atliekų bendrosios paskirties konteinerių (be individualių privačių namų).

Visose Panevėžio apskrities savivaldybėse (taip pat ir Biržų r. sav.) 100 proc. gyventojų ir 100 proc. ūkio subjektų turi galimybę gauti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą.

AAA duomenimis, 2018 m. (2019 m. duomenų AAA analizės rengimo metu dar neteikė) šalyje buvo surinkta 1 142 173,4 t *komunalinių atliekų*. Šis kiekis buvo 1,7 proc. didesnis nei 2015 m. Biržų rajono savivaldybėje 2018 m. surinktos atliekos sudarė 6 247, t. Tai vienas mažiausių rodiklių apskrityje. Mažiau komunalinių atliekų surinkta tik Kupiškio r. sav. Palyginti su 2015 m., atliekų surinkimo kiekis Biržų r. sav. sumenko 23,5 proc.

Kitokią ir tikslesnę tendenciją reprezentuoja surenkamas *komunalinių atliekų kiekis, tenkantis 1 gyventojui*. 2018 m. daugiausiai buitinių atliekų vienam gyventojui teko Panevėžio mieste (492 kg). Biržų rajono savivaldybė neišsiskyrė dideliu vartojimu bei dėl jo sukauptų atliekų kiekiu, nes čia vienam gyventojui teko vienas mažiausių surinktų buitinių atliekų kiekis – 270 kg. Rodiklis buvo trečdaliu mažesnis nei vidutiniškai šalyje (409 kg) ir 27,2 proc. mažesnis nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje (371 kg).

1.5.7. pav. Bendras (tūkst. t) ir 1 gyventojui tenkantis surinktų komunalinių atliekų kiekis (kg), 2018 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal AAA duomenis

Biržų rajono savivaldybės duomenimis, 2020 m. surinkta ir išvežta 3,8 tūkst. t *mišrių komunalinių atliekų*⁷⁴, o vienam gyventojui teko 154 kg atliekų. Palyginti su 2018 m., mišrių komunalinių atliekų kiekis, tenkantis 1 Biržų r. sav. gyventojui, sumažėjo 9,4 proc. (2018 m. rodiklis siekė 170 kg/gyv.). Tam įtakos turėjo ir didesnis *antrinių atliekų surinkimas*⁷⁵, kuris 2020 m. 1 gyventojui siekė 174 kg (palyginti su 2018 m. išaugo beveik 40 proc.). Palyginti su Panevėžio r., Pasvalio r. bei Rokiškio r. savivaldybių rodikliais, 2020 m. Biržų r. sav. mišrių komunalinių atliekų kiekis, tenkantis 1 gyventojui, buvo mažiausias, o antrinių atliekų surinkimas, tenkantis 1 gyventojui, buvo vienas didžiausių.

2015 m. gruodžio 2 d. Europos Komisija priėmė *žiedinės ekonomikos* dokumentų rinkinį, kuriuo siekiama paskatinti ES formuoti žiedinę ekonomiką. 2017 m. sausio 26 d. EK komunikate „Energijos iš atliekų vaidmuo žiedinėje ekonomikoje“ nurodoma, kad siekiant išnaudoti ekonominį potencialą, skatinti inovacijas ir išvengti galimų ekonominių nuostolių dėl turto nuvertėjimo, į naujus atliekų tvarkymo pajėgumus turi būti investuojama atsižvelgiant į ilgalaikę žiedinės ekonomikos perspektyvą bei vadovaujantis ES atliekų tvarkymo hierarchija.

Žiedinės ekonomikos tema Lietuvoje yra gana nauja ir apie ją iki šiol kalbama mažai. Iš esmės žiedinės ekonomikos sąvoka aprėpia ne tik produktus (plačiąja prasme), bet ir visą jų gyvavimo laikotarpį bei vadovavimąsi šiais pagrindiniais principais: 1) atliekų kiekio mažinimas (resursų tausojimas); 2) vertės išlaikymas (daiktų gyvenimo ilginimas); 3) ekonominės aplinkos įvertinimas (perteklinės produkcijos kiekio mažinimas plačiąja prasme). Žiedinė ekonomika siekia

⁷⁴ *Mišrios komunalinės atliekos* – po rūšiavimo likusios nepavojingos buitinės atliekos, kurios nebetinka perdirbti ar pakartotinai naudoti.

⁷⁵ *Antrinės žaliavos (atliekos)* – buityje ar komercinėje veikloje panaudoto popieriaus, stiklo, plastmasės ir metalo likučiai, kuriuos perdirbus gaminami nauji produktai.

išlaikyti vertę. Kuo ilgiau naudojamas produktas, tuo didesnė vertė išlaikoma.

Teritorijų planavime pagrindiniai žiedinės ekonomikos principai šiuo metu bendrai aprašomi LRBP koncepcijoje, kur perėjimas prie žiedinės ekonomikos modelio laikomas svarbiu žingsniu geresnės gyvenimo kokybės, didesnio aplinkos tvarumo link. LRBP koncepcijoje numatoma, kad žiedinės ekonomikos įgyvendinimo užduotys turėtų būti formuojamos regioniniu lygmeniu, o iš to kylančios partnerystės leistų efektyviau išnaudoti turimus išteklius.

Pagrindiniai žiedinės ekonomikos taikymo principai savivaldybėse apima komunalinių atliekų pakartotiną naudojimą ar perdirbamą, tekstilės atliekų ir augalinės kilmės maisto atliekų surinkimą pakartotiniam perdirbimui.

1.5.9. pav. Pakartotinai naudojamos ar perdirbamos komunalinės atliekos (proc.), 2018 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSTBP duomenis

Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2018 m. Biržų rajono savivaldybėje buvo *pakartotinai*

naudojama ar perdirbta 53 proc. surinktų komunalinių atliekų (žr. 1.5.1.8 pav.). Tai yra 3 proc. p. mažiau nei vidutiniškai šalyje ir 16 proc. p. mažiau nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje. Dar mažiau atliekų perdirbta Panevėžio rajono savivaldybėje (40 proc.). Tuo tarpu lyderis – Panevėžio miestas, kur 2018 m. perdirbta net 82 proc. atliekų.

Pagal EK 2018 m. nustatytas atliekų pakartotinio panaudojimo ir perdirbimo taisykles, ES valstybės narės iki 2030 m. turės perdirbti mažiausiai 60,0 proc. surenkamų komunalinių atliekų. Šio reikalavimo 2018 m. Biržų r. sav. dar netenkino.

Viena opiausių atliekų problemų, glaudžiai susijusi su galimybe taikyti žiedinės ekonomikos principus, yra *tekstilės atliekų tvarkymas*. Tekstilės atliekos statistiškai sudaro apie 8–9 proc. visų atliekų. Jos nepriskiriamos pavojingoms, tačiau yra labai lėtai irstančios, o sintetinės – ir visai nesuyra. LR atliekų tvarkymo įstatyme nustatyta, kad už tekstilės atliekų surinkimą yra atsakingos savivaldybės.

Augalinės kilmės maisto atliekų surinkimas – taip pat vienas iš žiedinės ekonomikos įgyvendinimo principų. Maisto atliekas rūšiuoti reikia siekiant mažinti jų kiekį. Augalinės kilmės maisto atliekos, surenkamos atskirai, gali būti panaudojamos kaip žaliavos produktų (kompostas, antrinės žaliavos, pakartotinis naudojimas) gamybai ar pakartotiniam naudojimui.

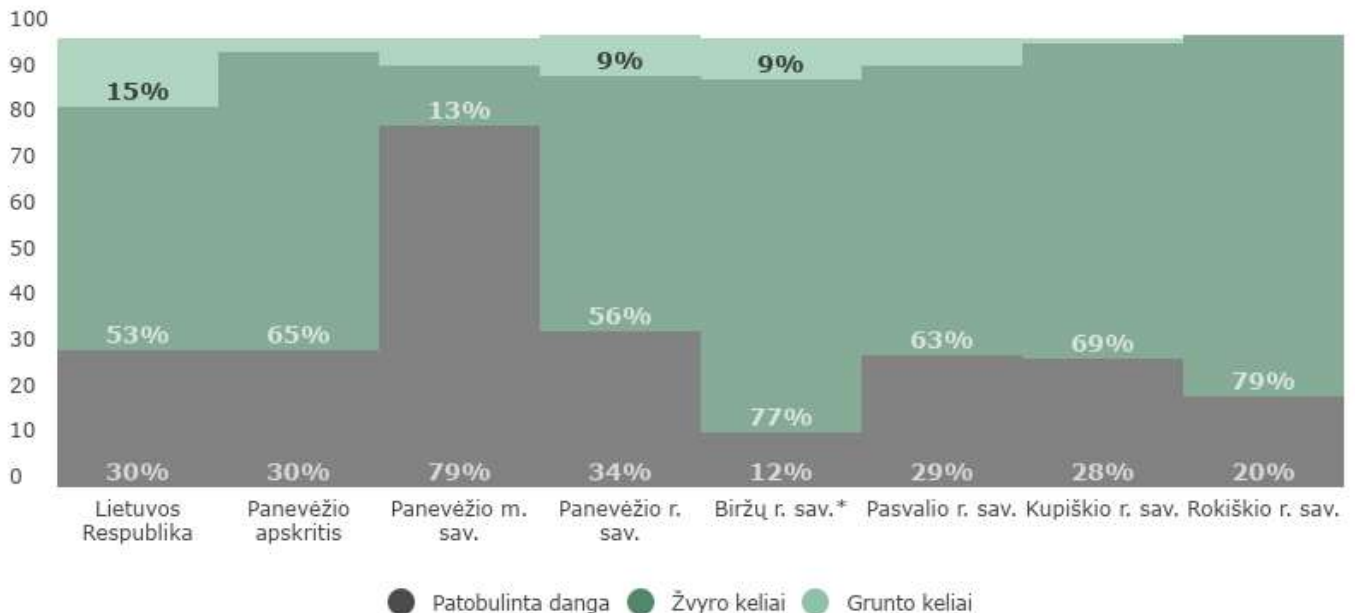
PRATC duomenimis, 2020 m. Biržų rajono savivaldybėje pastatyti 25 tekstilės atliekoms skirti konteineriai. Per paskutinius du 2020 m. mėnesius buvo surinkta 7,5 t įvairios tekstilės atliekų. Biržų rajono savivaldybėje veikia 19 augalinės kilmės maisto produktų surinkimo konteinerių.

Augalinės kilmės maisto atliekas ir tekstilės atliekas renka AB „Panevėžio specialusis autotransportas“ ir UAB „Ecoservice projektai“

1.6. INFRASTRUKTŪRA

1.6.1. Transporto infrastruktūra

Vienas reikšmingiausių **transporto ir susisiekimo infrastruktūros** būklės vertinimo rodiklių – esamas kelių ir gatvių tinklas bei jo kokybė.

1.6.1.1. pav. Vietinės reikšmės kelių ir gatvių pasiskirstymas pagal dangas (proc.), 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD ir BRSA duomenis

Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis, 2019 m. keliai Biržų rajono savivaldybėje sudarė 2,2 proc. ploto, kai šalies rodiklis – dvigubai didesnis (4,1 proc.), o Panevėžio apskrities rodiklis siekia 2,5 proc. 2019 m. Biržų rajono savivaldybės kelių ploto rodiklis sudaro 18 proc. Panevėžio apskrities ir 1,9 proc. šalies kelių ploto.

Biržų rajono savivaldybėje yra 36 *valstybinės reikšmės keliai*, iš kurių 5 – krašto keliai ir 31 – rajoninis kelias. Šių kelių bendras ilgis – 451 km. Visi rajone esantys valstybiniai krašto keliai turi patobulintą dangą, tačiau valstybinių rajoninių kelių tinklas su patobulinta danga (asfaltuotų) sudaro tik 32,8 proc., t. y. 9,5 proc. mažiau nei Lietuvos vidurkis. Likę valstybiniai rajoniniai keliai yra žvyro. Tokią situaciją nulėmė nedidelis eismo intensyvumas Biržų r. sav. rajoniniuose keliuose.

Vadovaujantis Biržų rajono savivaldybės mero, tarybos ir savivaldybės 2019 m. veiklos ataskaita (toliau – BRS Mero ataskaita 2019) Biržų rajono savivaldybėje esančių *vietinės reikšmės viešųjų kelių ir gatvių ilgis* siekia 907,6 km. Iš jų Biržų miesto vietinės reikšmės kelių ir gatvių ilgis – 81,5 km (beveik 9 proc.).

Biržų rajono savivaldybės administracijos duomenimis, apie 77,8 proc. (arba 706 km) vietinės reikšmės kelių ir gatvių sudaro žvyrkeliai, apie 9,6 proc. (88 km) – grunto keliai, apie 12,6 proc. (arba 114 km) – asfaltuoti keliai. Procentine išraiška Biržų r. sav. žvyrkelių dalis buvo viena didžiausių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių (didesnę žvyro kelių dalį turėjo Rokiškio r. sav.), o asfaltuotų kelių dalis – mažiausia tarp lygintų savivaldybių (žr. 1.6.1.1. pav.). Todėl galima teigti, kad Biržų rajono savivaldybės vietinės reikšmės kelių ir gatvių būklė, palyginti su kitomis savivaldybėmis, yra vidutiniška. Analizė rodo, kad vietinės reikšmės kelių dangai tobulinti būtinos didesnės investicijos.

Vienas svarbiausių darnios miesto plėtros ir darnaus judumo aspektų – *bemotorio transporto vystymas*.

BRSA duomenimis, 2019 m. pabaigoje bendras dviračių takų ilgis Biržų r. sav. siekė 12 km. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, didžiausių dviračių takų ilgį apskrityje turėjo Panevėžio miestas (čia dviračių takų ilgis 2019 m. pabaigoje siekė 85,6 km). 2015–2019 m. laikotarpiu (vertinant metų

pabaigos duomenis) didžiausia dviračių takų plėtra pasižymėjo Panevėžio r. sav. (dviračių takų ilgis čia padidėjo nuo 2,3 km iki 9,4 km) ir Biržų r. sav. (nuo 3 km iki 12 km). 2020 m. pabaigoje dviračių takų ilgis Biržų r. sav. išliko nepakitęs.

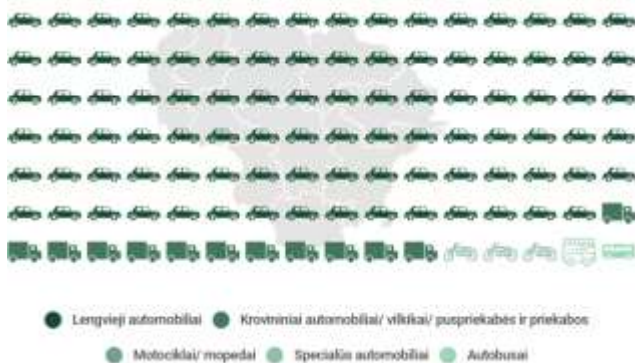

1.6.1.2. pav. Dviračių takų ilgis (km) 2019 m. pabaigoje ir pokytis (proc.), palyginti su 2015 m. pabaiga

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD ir BRSA duomenis

Pagal BRSTBP, dviračių tinklas Biržų rajone nėra stipriai išplėtotas (žr. 1.6.1.3. paveikslą). Esami dviračių takai Biržų mieste įrengti labiau rekreacinėms reikmėms, o rajono teritorijoje kol kas pasižymi fragmentinėmis savybėmis.

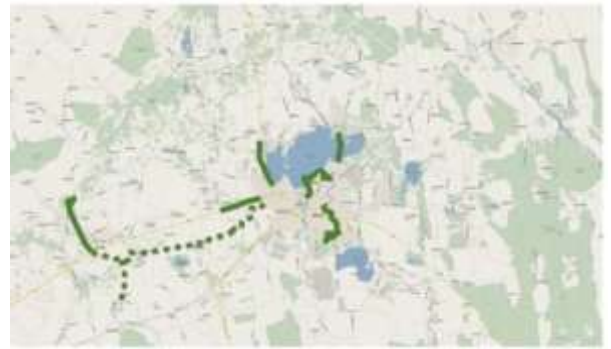
Biržų rajono savivaldybėje 2020 m. pradžioje nebuvo nei vienos elektromobilių įkrovimo stotelės, dviračių ar kitų bevariklio transporto priemonių (el. paspirtukų, riedžių ir pan.) dalijimosi punktų, yra tik nuomos punktai.

1.6.1.4. pav. Transporto priemonių pasiskirstymas pagal rūšis šalyje ir Biržų rajone, 2019 m. pabaigoje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

⁷⁶ Pagal Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymą, *transporto priemonė* – priemonė žmonėms ir (arba) kroviniams, taip pat ant jos sumontuotai stacionariai įrangai vežti. Ši sąvoka taip pat apima

1.6.1.3. pav. Bevariklio transporto susisiekimo tinklas Biržų rajone

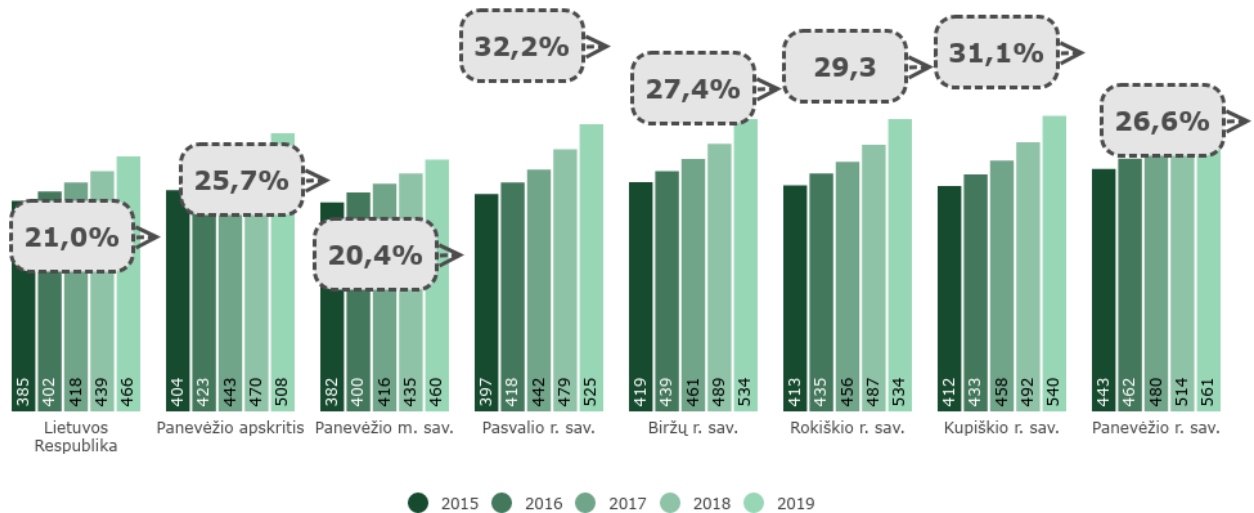
Šaltinis: ištrauka iš BRSTBP

Biržų rajono savivaldybėje įregistruotų *transporto priemonių*⁷⁶ skaičius 2019 m. pabaigoje siekė 14 383 vnt. Tai sudarė 0,8 proc. šalies ir 10,7 proc. Panevėžio apskrities rodiklio. Per penkerius metus transporto priemonių skaičius padidėjo 11,9 proc., kai šalyje rodiklio augimas siekė 22,2 proc., Panevėžio apskrityje – 16,5 proc. Biržų r. sav. rodiklio augimas buvo mažiausias tarp analizuojamų savivaldybių.

Daugiausiai tarp įregistruotų transporto priemonių 2019 m. pabaigoje Biržų rajono savivaldybėje buvo lengvųjų automobilių (sudaro 87,6 proc.), kai šalies rodiklis – 85,0 proc. (žr. 1.6.1.4. pav.). Krovinių automobilių, vilkikų, priekabų ir puspriekabių dalis Biržų r. sav. siekė 8,0 proc. (šalyje – beveik 11 proc.), mopedų ir motociklų dalis – 3,6 proc. (šalyje – 3,0 proc.), autobusų ir spec. transporto dalis – po 0,4 proc. (šalyje – po 0,5 proc.).

traktorius, savaeigės mašinos ir eismui ne keliais skirtas transporto priemonės (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

1.6.1.5. pav. Lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1 000 gyv. (vnt.), ir dinamika (proc.) 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m. Biržų rajono savivaldybėje 1 000 gyventojų teko 534 lengvieji automobiliai (žr. 1.6.1.5 pav.). Rodiklis buvo 14,6 proc. didesnis nei šalyje (466 lengvieji automobiliai/ 1 000 gyv.) ir 5,1 proc. didesnis nei Panevėžio apskrityje (508 lengvieji automobiliai/ 1 000 gyv.), tačiau mažesnis nei Kupiškio r. sav., Panevėžio r. sav. ir lygus Rokiškio r. sav. rodikliui.

Nepaisant darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimo, palyginti su 2015 m., visose nagrinėjamos teritorijose 1 000 gyventojų tenkantis lengvųjų automobilių skaičius didėjo. Biržų rajono savivaldybės rodiklis išaugo 31,1 proc. – vienu sparčiausių augimo tempu tarp apskrities savivaldybių. Sparčiau augo tik Pasvalio rajono savivaldybės rodiklis – 32,2 proc.

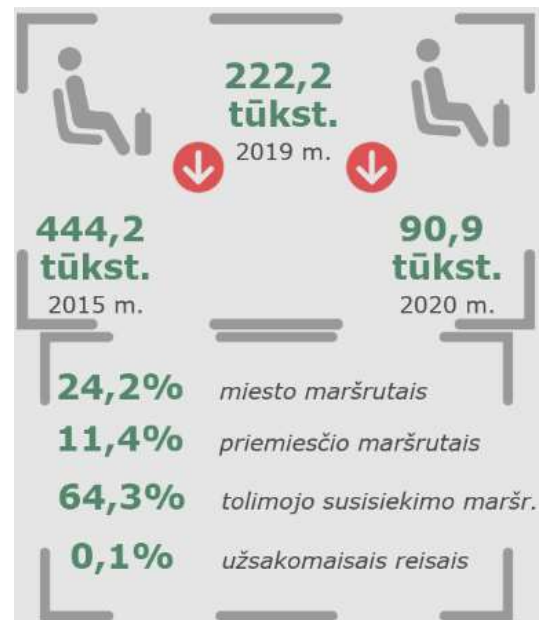
Augantis lengvųjų automobilių skaičius gali būti sietinas su gerėjančia gyventojų socialine ir ekonomine padėtimi. Tačiau yra ir kita, neigiama šio reiškinio pusė – auganti gyventojų automobilizacija rodo, kad gyventojai nėra linkę rinktis kitas, alternatyvias transporto priemones bei judėjimo būdus, ko pasėkoje nėra sudaromos sąlygos tvariam judėjimui.

Šalyje *autobusų skaičius* per 2015–2019 metus sumažėjo 11,5 proc., Biržų rajone – 7,9 proc. 2019 m. Biržų r. sav. buvo įregistruota 70 autobusų.

UAB „Biržų autobusų parkas“ yra savivaldybės valdoma įmonė, kurios pagrindinė veikla yra keleivių vežimas kelių transportu vietinio, tolimojo susisiekimo bei tarptautiniais *maršrutais* pagal sutartis bei užsakymus. Tai vienintelis vežėjas, teikiantis keleivinio transporto paslaugas Biržų rajono savivaldybėje.

Vadovaujantis BRSA duomenimis, 2021 m. pradžioje UAB „Biržų rajono autobusų parkas“ aptarnauja 5 tolimojo susisiekimo, 1 miesto ir 30 priemiesčio reguliaraus susisiekimo maršrutus.

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, per 2019 m. autobusais šalyje buvo pervežta 290 mln. *keleivių*, kai 2015 m. – virš 300 mln.

1.6.1.6. pav. Keleivių pervežimo situacija Biržų r. sav.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

Biržų rajono savivaldybės administracijos duomenimis, Biržų rajone autobusais per 2019 m. pervežta apie 222,2 tūkst. keleivių. Palyginti su 2015 m., autobusais pervežtų keleivių skaičius sumažėjo

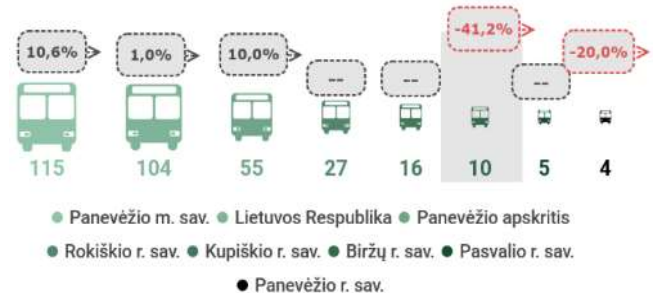
dvigubai (2015 m. pervežta 444,2 keleivių). Tuo tarpu 2020 m. autobusais pervežta tik 90,9 tūkst. keleivių (2,4 karto mažiau nei 2019 m. ir beveik 5 kartus mažiau nei 2015 m.). Daugiausiai keleivių 2020 m. pervežta tolimojo susisiekimo maršrutais (apie du trečdalius), miesto maršrutais pervežta beveik ketvirtadalis keleivių, daugiau nei dešimtadalis – priemiesčių maršrutais (žr. 1.6.1.6. pav.). 2020 m. sumažėjusiam autobusais pervežtų keleivių skaičiui įtaką darė ir šalyje vyraujanti pandemija.

Autobusais pervežamų keleivių skaičius mažėjo ir visose Panevėžio apskrities savivaldybėse (lyginant 2015 ir 2019 metus), išskyrus Panevėžio miesto savivaldybę. Čia rodiklis išaugo 1,2 proc. Šalyje rodiklio mažėjimas siekė 3,5 proc., apskrityje – 1,1 proc.

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, vidutiniškai vienam Biržų rajono savivaldybės gyventojui 2019 m. teko 10 kelionių autobusu. Šis rodiklis buvo vidutinis tarp lygintų rajoninių savivaldybių (neskaitant Panevėžio miesto), tačiau mažesnis nei šalyje ir Panevėžio apskrityje.

2015–2019 m. vienam Biržų rajono savivaldybės gyventojui tenkantis kelionių autobusais skaičius

sumažėjo ryškiausiai (41,2 proc.), kai šalyje, Panevėžio apskrityje bei Panevėžio mieste – rodiklis augo (atitinkamai 1,0 proc., 10,0 proc. ir 10,6 proc.).

1.6.1.7. pav. 1-am gyv. tenkančių kelionių autobusais skaičius (vnt.), dinamika (proc.), 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD ir BRSA duomenis

Tai rodo didelius skirtumus tarp miesto ir rajoninių savivaldybių – miestuose gyventojų judėjimas autobusais yra didesnis. Dėl šios priežasties pastaraisiais metais mažėjo ir rajoninių savivaldybių maršrutų skaičius, ir kelionių dažnis, ir keliaujančiųjų skaičius.

1.6.2. Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas

Geriamojo vandens tiekimo bei nuotekų tvarkymo organizavimas yra savarankiškoji savivaldybių funkcija. Šią veiklą Biržų rajono savivaldybėje reglamentuoja LR geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas⁷⁷, kiti geriamojo vandens tiekimą bei nuotekų tvarkymą reglamentuojantys teisiniai dokumentai.

Biržų r. sav. geriamojo vandens tiekimą ir (arba) nuotekų tvarkymą vykdo bei vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą eksploatuoja UAB „Biržų vandenys“, turinti Valstybinės energetikos reguliavimo tarnybos (toliau – VERT) išduotą licenciją. Biržų r. sav. vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas nedidelėmis apimtimis teikia ir kiti ūkio subjektai, tačiau neturintys licencijų.

UAB „Biržų vandenys“ pagal VERT skelbiamus duomenis, kartu su kitų 16 ūkio subjektų priklauso V geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų grupei, kurios vandens pardavimai yra mažiausi (siekia nuo 201 iki 500 tūkst. kub. m per metus).

UAB „Biržų vandenys“ eksploatuojama vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra Biržų rajono savivaldybėje nurodyta 1.6.2.1 lentelėje.

1.6.2.1. lentelė. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra Biržų r. sav., 2020 m.

Infrastruktūra	UAB „Biržų vandenys“
Vandenvietės	19 vnt.
Vandentiekio tinklai	77 km
Nuotekų valyklos	19 vnt.
Nuotekų tinklai	110,7 km

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

Biržų rajono savivaldybėje geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų vieno kub. m vidutinė kaina 2021 m. pradžioje yra viena didžiausių tarp lygintų savivaldybių. VERT duomenimis, UAB „Biržų vandenys“ teikiamų paslaugų kaina siekia 2,57 EUR/ kub. m (be PVM), didesnė kaina fiksuojama tik už

⁷⁷ Priimtas 2006 m. liepos 13 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu Nr. X-764 (suvestinė redakcija nuo 2019-05-02).

UAB „Kupiškio vandenys“ teikiamas paslaugas (3,33 EUR/ kub. m (be PVM)) (žr. 1.6.2.1. pav.).

1.6.2.1. pav. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kaina (EUR/ kub. m), 2021 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VERT duomenis

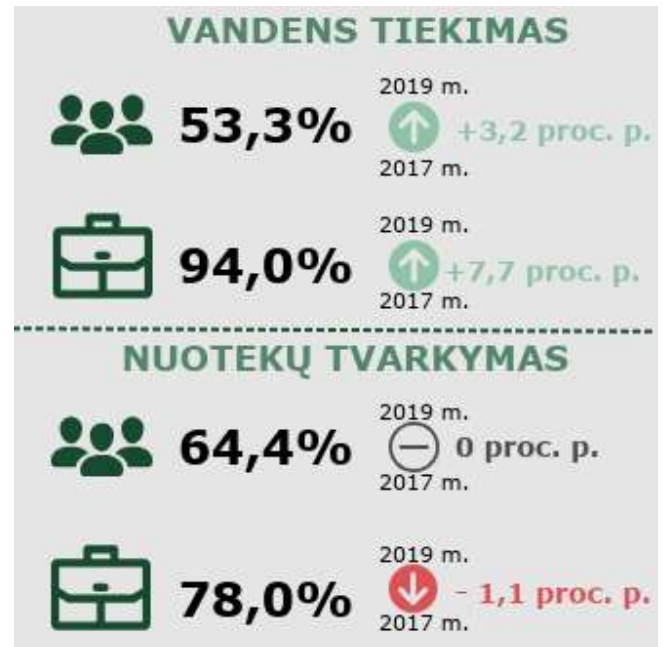
Vadovaujantis UAB „Biržų vandenys“ duomenimis, teiktas VERT, 2019 m. centralizuotomis vandens tiekimo paslaugomis naudojosi apie 53,3 proc. gyventojų ir apie 94 proc. veikiančių ūkio subjektų; buitinių nuotekų tvarkymo paslaugomis – apie 64,4 proc. gyventojų (iš jų 3,5 proc. – nuotekos buvo surenkamos asenizacijos transporto priemonėmis) ir apie 78 proc. veikiančių ūkio subjektų. Likę gyventojai naudojami individualiais gręžiniais arba kastiniais šuliniais geriamojo vandens gavymui bei nuotekas kaupia išsėmimo duobėse, iš kur jos išgabenamos į nuotekų valyklas.

2019 m., palyginti su 2017 m., vandens tiekimo paslauga besinaudojančių gyventojų skaičius išaugo 3,2 proc. p., o ūkio subjektų – 7,7 proc. p. Nuotekų tvarkymo paslauga besinaudojančių gyventojų skaičius nepasikeitė, o ūkio subjektų skaičius – sumažėjo 1,1 proc. (žr. 1.6.2.2. pav.).

Vadovaujantis UAB „Biržų vandenys“ duomenimis, 2019 m. išgauta 502,5 tūkst. kub. m vandens (tai yra 78,2 tūkst. kub. m arba 13,5 proc. mažiau nei 2017 m.), realizuota – 312,9 tūkst. kub. m vandens (6,0 tūkst. kub. m arba 2 proc. daugiau nei 2017 m.). Vandens netektys 2017 m. siekė apie 274 tūkst. kub. m arba 47 proc., o 2019 m. sumažėjo – siekė apie 190 tūkst. kub. m arba 38 proc. (sumažėjimas – beveik dešimtadaliu).

Buitinių nuotekų surinkimo kiekis, 2019 m. palyginti su 2017 m. sumažėjo 155,2 tūkst. kub. m arba 12,6 proc. (2017 m. surinkta 1 233,3 tūkst. kub. m nuotekų, 2019 m. – 1078,1 tūkst. kub. m nuotekų), o

realizacija – išaugo 21,9 tūkst. kub. m arba 6,3 proc. (2017 m. realizuota 347,5 tūkst. kub. m nuotekų, 2019 m. – 369,4 tūkst. kub. m nuotekų). Dėl šios priežasties 2019 m. palyginti su 2017 m., sumažėjo nuotekų infiltracija (2017 m. ji siekė beveik 72 proc., 2019 m. – jau nepilnai 66 proc.).

1.6.2.2. pav. Prisijungusių prie VT ir NT Biržų r. sav. abonentų sk., 2017 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal UAB „Biržų vandenys“ duomenis, teiktas VERT

UAB „Biržų vandenys“ kartu su Biržų rajono savivaldybės administracija pastaruosius metus investavo į vandens tiekimo ir nuotekų tinklų infrastruktūrą, siekdamas užtikrinti aukštą paslaugų kokybę vartotojams, didinti vietos gyventojų pasitenkinimą gyvenamąja aplinka. Investicijų projektų įgyvendinimo vykdymas planuojamas ir artimiausiais metais.

2021 m. pradžioje paviršinių (lietaus) nuotekų surinkimo infrastruktūra Biržų mieste siekė apie 22 km. Biržų mieste paviršinių (lietaus) nuotekų infrastruktūrą prižiūri UAB „Biržų vandenys“. Vertinant kaimiškas Biržų rajono savivaldybės seniūnijas, paviršinių nuotekų infrastruktūra yra tik mažoje jų dalyje (šiuo metu vyksta inventorizacijos procesas).

1.6.3. Energetinė infrastruktūra

LR Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 buvo patvirtinta Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija⁷⁸ (toliau – NENS), kuria siekiama mažinti energetikos sektoriaus priklausomybę nuo iškastinio kuro, vykdyti rinkų integraciją, skaitmenizavimą, urbanizaciją, sparčiai didinti energijos vartojimo efektyvumą, energijos iš atsinaujinančių šaltinių išteklių gamybą ir energijos paskirstytojo generavimo technologijų plėtrą.

Centralizuotas šilumos tiekimas. VERT duomenimis, centralizuotas šilumos gamybos ir tiekimo paslaugas Biržų rajono savivaldybėje teikė 3 šilumos tiekėjai: UAB „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“, Biržų technologijų ir verslo mokymo centro (toliau – Biržų TVMC) Vabalninko skyrius ir UAB „Lenauda“. Didžioji šilumos energijos dalis yra pagaminama dviejose Biržų m. katilinėse (Rotušės ir Kaštonų).

ŠILUMOS GAMINTOJAS	KATILINIŲ SKAIČIUS (VNT.)	NAUDOJAMAS KURAS
LITESKO	9	
BTVMC	1	
LENAUDA	19	

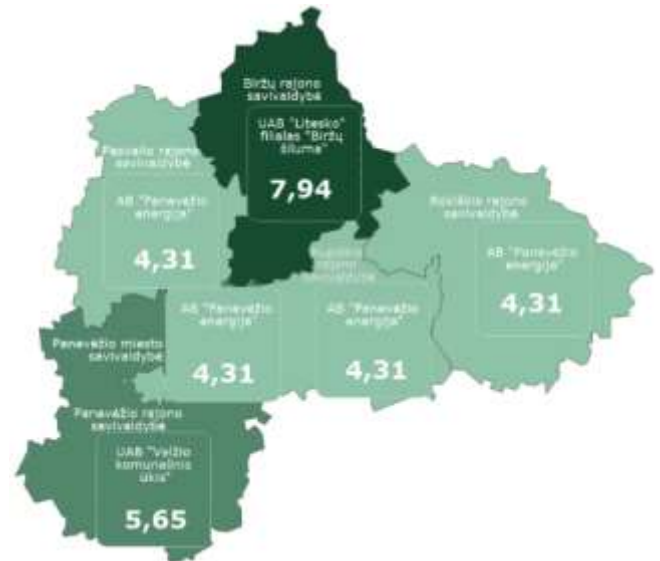
1.6.3.1. pav. Biržų r. sav. veikiantys šilumos gamintojai, jų eksploatuojamos katilinės (vnt.) ir naudojamo kuro rūšys, 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VERT duomenis

Šilumos tiekėjai Biržų rajono savivaldybėje iš viso eksploatuoja 29 katilines, kurių bendra instaliuota galia siekia 58,16 MW. Šilumos gamybai naudojamas biokuras, gamtinės dujos bei kitas kuras. Teigiamas faktas, kad 2 iš 3 šilumos gamintojų naudoja biokurą (žr. 1.6.3.1. pav.). Taip pat UAB „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“ Biržų rajono savivaldybės teritorijoje eksploatuoja 14,2 km centralizuoto šilumos tiekimo vamzdynų.

Pagal VERT pateiktus duomenis, 2021 m. pradžioje Panevėžio apskrities savivaldybių tarpe brangiausiai šiluma buvo tiekama Biržų r. sav. (UAB „Litesko“ filialo

„Biržų šiluma“ tiekiamos šilumos kaina siekia 7,94 ct/kWh be PVM), pigiausiai – Pasvalio r. sav., Kupiškio r. sav., Rokiškio r. sav. ir Panevėžio r. sav., kurias aptarnavo AB „Panevėžio energija“ (čia šilumos kaina siekia 4,31 ct/kWh be PVM, t. y. beveik 46 proc. pigiau). Panevėžio r. sav. (kurią aptarnauja UAB „Velžio komunalinis ūkis“) šilumos kaina siekia 5,65 ct/kWh be PVM (beveik 29 proc. pigiau).

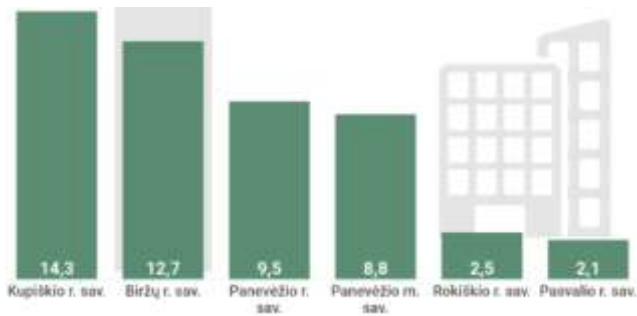
1.6.3.2. pav. Pagrindinių šilumos tiekėjų šilumos kainos Panevėžio apskrities savivaldybėse (ct/kWh), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VERT duomenis

Pastatų energinio efektyvumo didinimas. Didžioji dalis gyvenamųjų daugiabučių namų Lietuvoje yra senos statybos, fiziškai susidėvėję, neekonomiški, neekologiški, suvartojantys daug energijos. Siekiant energetinės pažangos, seni daugiabučiai yra atnaujinami (modernizuojami) įgyvendinant Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą.

Vadovaujantis 2020 m. pradžioje VŠĮ Lietuvos energetikos agentūros parengtu (toliau – LEA) *Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimu*, Biržų r. sav. pagal renovuotų daugiabučių gyvenamųjų namų skaičių per 2013–2019 m. laikotarpį buvo 10-ta šalyje (pirmoje vietoje – Druskininkų m. sav., kurios rodiklis – 42,0 proc.). Čia iš viso minėtu laikotarpiu buvo renovuota 12,7 proc. daugiabučių gyvenamųjų namų.

⁷⁸ Aktuali redakcija Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. XIII-1288 nuo 2018-06-30.

1.6.3.3. pav. Renovuotų daugiabučių gyvenamųjų namų dalis (proc.), 2019 m. pabaigoje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LEA duomenis

Pagal VŠĮ Būsto energijos taupymo agentūros (toliau – BETA) pateikiamus duomenis, 2020 m. pabaigoje Biržų rajono savivaldybėje buvo atnaujinti 46 gyvenamieji daugiabučiai namai, kurie sudarė 1,8 proc. visų šalyje atnaujintų daugiabučių. Tai didžiausias rodiklis tarp rajoninių Panevėžio apskrities savivaldybių.

Panaši tendencija pastebima analizuojant atnaujintų namų skaičių, tenkantį 10 tūkst. gyventojų. Biržų r. sav. rodiklis yra antras tarp Panevėžio apskrities savivaldybių (21 daugiabutis/ 10 tūkst. gyv.), pirmoje vietoje – Kupiškio r. sav. rodiklis (siekia 26 daugiabučiai/ 10 tūkst. gyv.).

1.6.3.4. pav. Renovuotų daugiabučių gyvenamųjų namų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyv. (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BETA duomenis

Biržų rajono savivaldybėje tik 1 daugiabutis gyvenamasis namas buvo atnaujintas gyventojų iniciatyva.

Biržų r. sav. **elektros energijos ir dujų** tiekimą užtikrina AB „Energinės skirstymo operatorius“. Biržų r. sav. elektros energijos perdavimo tinklą, kuris priklauso AB LITGRID, sudaro 74 km (110 kV) oro linijų, o dujos savivaldybę pasiekia dujotiekio Panevėžys-

Ryga atšaka. Biržų r. sav. dujofikuoti tik Biržų miestas, Pabiržės mstl. ir Rinkuškių, Likėnų, Medeikių km.

Biržų mieste 2020 m. gatvėms **apšviesti** buvo naudoti 1 513 šviestuvų, iš jų 301 (apie penktadalį) – energiją taupantys (LED). Palyginti su 2015 m., šviestuvų skaičius Biržų mieste išaugo 325 šviestuvais arba 27,4 proc., LED šviestuvų 2015 m. Biržų mieste nebuvo.

Biržų rajono kaimiškose seniūnijose 2020 m. naudoti 3 151 šviestuvai, iš jų 722 (22,9 proc.) – energiją taupantys (LED). Palyginti su 2015 m., šviestuvų skaičius Biržų rajono kaimiškose seniūnijose išaugo 996 šviestuvais arba 46,3 proc. LED šviestuvų 2015 m. Biržų mieste nebuvo.

Iš viso Biržų r. sav. 2020 m. pabaigoje tik šiek tiek daugiau nei penktadalį šviestuvų yra taupantys energiją, o apšviesta iš viso 23 perėjos, iš kurių 17 – Biržų mieste.

1.6.3.5. pav. Šviestuvų, LED šviestuvų ir apšviestų perėjų skaičius (vnt.) Biržų r. sav., 2020 m. pabaigoje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BETA duomenis

Atsinaujinančių išteklių energetika (toliau – AEI). LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme⁷⁹ nurodytos šios su AEI naudojimo skatinimu susijusios savivaldybių funkcijos:

- ✓ rengti, tvirtinti ir įgyvendinti atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus;
- ✓ organizuojant aprūpinimą šilumos energija savivaldybės teritorijoje, siekti, kad šilumos energijos gamybai būtų naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai;
- ✓ siekti, kad viešajame transporte būtų naudojamos transporto priemonės, naudojančios atsinaujinančių išteklių energiją, elektromobiliai ir hibridinės transporto priemonės;

⁷⁹ Priimtas 2011 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu Nr. XI-1375 (suvestinė redakcija nuo 2019-10-01 iki 2019-12-31).

- ✓ kurti infrastruktūrą, kuri reikalinga atsinaujinančių išteklių energiją ir elektros energiją naudojančių transporto priemonių naudojimo plėtrai;
- ✓ rengti ir įgyvendinti visuomenės informavimo ir sąmoningumo ugdymo priemones, teikti konsultacijas ir rengti mokymo programas apie atsinaujinančių energijos išteklių plėtojimo ir naudojimo praktines galimybes ir naudą.

Biržų rajono savivaldybė buvo 1 iš 27 savivaldybių šalyje, kuri 2015 m. pasirengė *Atsinaujinančių energijos šaltinių (išteklių) naudojimo plėtros Biržų rajono savivaldybėje studiją*.

LEA duomenimis, 2020 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje 1 000 gyventojų teko 1,131 *elektromobilio*, tačiau nebuvo nei vienos elektromobilių įkrovimo stotelės.

1.6.4. Technologinė aplinka

Sparti **informacinių technologijų** (toliau – IT) plėtra ir interneto naudojimo pažanga įgalina viešąsias paslaugas teikiančias įstaigas, taip pat ir savivaldybių administracijas greičiau pritaikyti inovatyvius sprendimus savo veikloje bei didinti elektroninėje erdvėje teikiamų paslaugų apimtį.

Namų ūkių, turinčių asmeninį kompiuterį ir interneto prieigą, duomenis Lietuvos statistikos departamentas pateikia apskričių lygiu. 2020 m. 70,7 proc. Panevėžio apskrities namų ūkių turėjo asmeninį kompiuterį ir pagal šį rodiklį 6,0 proc. p. atsiliko nuo šalies vidurkio (76,7 proc.). Palyginti su 2015 m., Panevėžio apskrities namų ūkių, turinčių asmeninį kompiuterį, dalis padidėjo 4,5 proc. p., kai šalyje rodiklio augimas siekė 9,1 proc. p.

1.6.4.1. pav. Namų ūkių, turinčių asmeninį kompiuterį ir interneto prieigą, dalis ir dinamika (proc.), 2015–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Interneto prieigą šalyje 2020 m. turėjo net 82,1 proc. namų ūkių, Panevėžio apskrityje – 79,2 proc. namų ūkių. Per šešerius metus interneto prieigą turinčių namų ūkių dalis šalyje išaugo 13,8 proc. p.,

Panevėžio apskrityje – 9,1 proc. p. Tam įtakos turėjo ir COVID-19 pandemija, dėl kurios didžioji dalis viešųjų paslaugų, o taip pat ir žmonių darbas, persikėlė į elektroninę erdvę.

Reaguodama į augantį naudojamą internetu, Biržų rajono savivaldybės administracija sistemingai atnaujina kompiuterinę bazę, programinę įrangą bei kitus informacinius išteklius, taip ne tik tobulindama viešąjį valdymą, gerindama teikiamų paslaugų prieinamumą, bet ir formuodama teigiamą Savivaldybės įvaizdį.

2021 m. pradžioje BRSA kartu su seniūnijomis buvo naudojami 190 *kompiuterių* (2019 m. – 188 kompiuteriai), 5 serveriai, iš kurių 4 – virtualūs (2019 m. – tiek pat serverių), apie 100 spausdinimo ir kopijavimo aparatų, apie 20 daugiafunkcinių įrenginių. Biržų rajono savivaldybės administracija atsisakė telefonų stoties, fiksuoto ryšio telefono numerius perkėlė į mobilaus ryšio SIM korteles. 2020 m. BRSA vietiniame kompiuterių tinkle buvo įdiegta tinklo katalogų tarnyba, prie jos prijungti darbo vietų kompiuteriai.

BRSA ir seniūnijų vietiniai kompiuterių tinklai yra prijungti prie Saugaus valstybės duomenų perdavimo tinklo (toliau – SVDPT), kuris yra sujungtas su Europos administracijų duomenų perdavimo tinklu TESTA (*Trans-European Services for Telematics between Administrations*).

2020 m. prasidėjusi COVID-19 pandemija perkėlė ir BRSA darbuotojų darbą iš namų. Tam tikslui naudojama VPN (*Virtual Private Network*) technologija. Yra sukurta 50 šifruotų kanalų duomenų perdavimui prisijungus iš nutolusio kompiuterio prie savo darbo vietos kompiuterio, VPN prisijungimus turi 43 darbuotojai.

1.6.4.2. pav. Savivaldybių Facebook paskyrų sekėjų skaičius (tūkst. vnt.) ir vaizdo įrašų skaičius Youtube kanaluose (vnt.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Facebook paskyrų ir Youtube kanalų duomenis

2020 metais buvo sukurta nauja Savivaldybės interneto svetainė www.birzai.lt, kuri yra moderni, saugesnė, daug patogesnė talpinti informaciją. Ši svetainė yra pirminė Biržų rajono savivaldybės administracijos komunikacijos priemonė su visuomene. Vidutiniškai 2019 m. Savivaldybės interneto tinklapyje buvo paskelbti 76 pranešimai/ mėn. Tinklapio aktyvių seansų skaičius 2019 m. siekė 235 tūkst., kai 2018 m. – 107 tūkst., t. y. išaugo 2,2 karto.

Biržų rajono savivaldybė, kaip ir kitos Panevėžio apskrities savivaldybės, su gyventojais tiesiogiai bendrauja ir *socialiniuose tinkluose*. Biržų rajono savivaldybė ir visos kitos nagrinėjamos savivaldybės turi Facebook paskyras, o Panevėžio miesto savivaldybė turi savo paskyrą ir LinkedIn socialiniame tinkle. Biržų r. sav., kaip ir kitos Panevėžio apskrities savivaldybės, transliuoja ir skelbia vaizdo įrašus socialiniame tinkle Youtube.

2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybė savo Facebook socialiniame tinkle turėjo 2,8 tūkst. sekėjų (iš rajoninių Panevėžio apskrities savivaldybių daugiau sekėjų turėjo tik Rokiškio rajono savivaldybė – 3,9 tūkst.), o Youtube socialiniame tinkle buvo paskelbta 219 vaizdo įrašų (daugiausiai iš visų Panevėžio apskrities savivaldybių, daugiau nei Panevėžio miesto savivaldybė) (žr. 1.6.4.2. pav.).

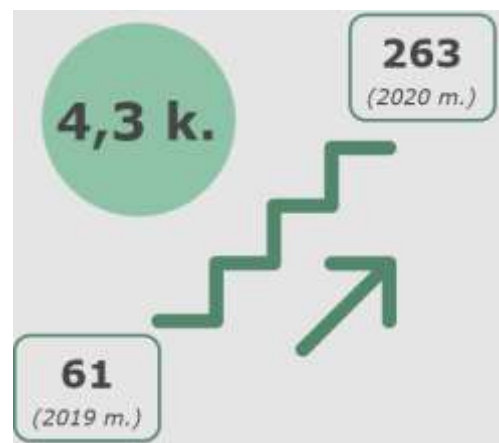
Galima sakyti, kad Biržų rajono savivaldybė, vertinant rajonines Panevėžio apskrities savivaldybes, yra pakankamai aktyvi socialinių tinklų vartotoja.

Plečiantis interneto ir kitų elektroninių paslaugų tinklų prieinamumui ir naudojimui, BRSA daugelį paslaugų perkelia į elektroninę erdvę, diegia *e. demokratijos*⁸⁰ plėtrą skatinančius įrankius. E.

demokratija leido Biržų r. sav. gyventojams pareikšti savo nuomonę apie rengiamus teisės aktus, stebėti internetu Tarybos posėdžius, matyti balsavimo rezultatus, registruoti elektronines peticijas.

BRSA naudojamos šios informacinės sistemos: elektroninė dokumentų valdymo sistema „Avilyš“, socialinės paramos informacinės sistemos „Parama“ ir SPIS, valstybinės žemės nuomos mokesčio informacinė sistema MASIS, buhalterinės apskaitos informacinė sistema LABBIS, viešųjų pirkimų informacinė sistema EcoCost ir kitos.

BRSA paslaugų diegimas jas teikti elektroniniu būdu pradėtas 2015 m. 2019 m. tokių paslaugų elektroniniu būdu suteikta 61 kartą, 2020 m. – 263 kartus (padidėjimas – 4,3 karto). Tam įtakos turėjo ir šalyje prasidėjęs karantinas.

1.6.4.3. pav. E. paslaugų (vnt.) kitimo dinamika (k.) 2019–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

⁸⁰ Lietuvoje vieningo *e. demokratijos* apibrėžimo nėra. E. demokratija apibrėžiama platesniu terminu *e. valdžia*. Anot Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *e. valdžia* yra valstybės ir savivaldos institucijų reguliuojamas visuomenės santykių plėtros būdas, kurio tikslas – didinti

vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą, kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms viešąsias paslaugas ir informaciją, naudoti tam tikras informacinių technologijų teikiamas galimybes.

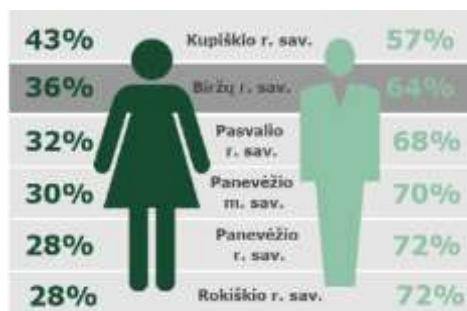
1.7. VIEŠASIS VALDYMAS

Savivaldybės funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba, savivaldybės vykdomoji institucija (vykdomosios institucijos), kiti savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys.

Biržų rajono savivaldybė savo veiklą organizuoja vadovaudamasi LR įstatymais ir vidaus dokumentais: Biržų rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamentu, Biržų rajono savivaldybės administracijos nuostatais, kitais savivaldos institucijų veiklą reglamentuojančiais dokumentais.

Biržų rajono savivaldybės atstovaujamoji institucija yra Taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, o vykdomoji institucija – administracijos direktorius, turintis viešojo administravimo teises ir pareigas. Šios Savivaldybės institucijos yra atsakingos už savivaldos teises įgyvendinimą.

Biržų rajono savivaldybės tarybą (toliau – Taryba) sudaro įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinkti Savivaldybės bendruomenės atstovai – 25 Biržų rajono savivaldybės nariai. Dabartinės kadencijos Taryboje Biržų r. sav. dirba 9 moterys (iš 25), kas sudaro 36 proc. visų Tarybos narių, ir 16 (arba 64 proc.) vyrų.

1.7.1. pav. Vyrų ir moterų santykis savivaldybių Tarybose (proc.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal savivaldybių duomenis

Biržų r. sav. Taryboje dirbančių moterų ir vyrų santykis yra pakankamai geras, vertinant Panevėžio apskrities savivaldybes. Geresnį rodiklį turi Kupiškio r. sav., kur moterys sudaro 43 proc. Tarybos narių, vyrai – 57 proc. Nei vienoje Panevėžio apskrities savivaldybės Taryboje moterų nėra daugiau nei vyrų.

Siekiant užtikrinti vietos politikų priimamų sprendimų įvairiapusiškumą, platesnį problemų matymą, abiejų lyčių žmonių interesų tenkinimą, būtina užtikrinti vyrų ir moterų pusiausvyrą valdančiosiose institucijose. Lyčių lygybės didinimas yra ir viena iš pagrindinių ES veiklos sričių: moterų ir vyrų lygybė yra viena svarbiausių ES vertybių ir vienas iš ES tikslų, taip pat ekonomikos augimo varomoji jėga. ES siekia visose veiklos srityse didinti vyrų ir moterų lygybę, todėl turi būti ieškoma priemonių dar labiau didinti moterų įtrauktį į Biržų rajono savivaldybės valdymą.

Biržų rajono savivaldybėje yra sudaryti 4 Tarybos *komitetai*:

- ✓ Ekonomikos ir finansų komitetas;
- ✓ Socialinio vystymo komitetas;
- ✓ Teritorijų vystymo, aplinkos apsaugos, miesto ūkio ir kaimo reikalų komitetas;
- ✓ Kontrolės komitetas.

Meras yra politikas, atliekantis realias arba simbolines vykdomosios valdžios vadovo funkcijas savivaldos objekte. Iki 2014 m. Lietuvoje vietos savivaldos merą slaptu balsavimu rinko Savivaldybės taryba, ji galėjo merą ir atleisti iš pareigų. Nuo 2015 m. Lietuvoje savivaldybių merai pradėti rinkti tiesiogiai. Strateginio plėtros plano rengimo metu Biržų rajono savivaldybės mero pareigas eina Vytautas Jareckas.

Biržų rajono savivaldybėje veikia 11 komisijų (Antikorupcijos, Etikos, Garbės piliečio vardo suteikimo, Savivaldybės tarybos veiklos reglamento pataisoms rengti, Peticijų, Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų 2019–2022 m. veiklos rėmimo programos valdymo, Kaimo rėmimo programos valdymo, Narkotikų kontrolės, Savivaldybės patikėjimo teise valdomo valstybės turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti ir jo tolesnio panaudojimo galimybių nustatymo, nurašymo procedūrų įforminimo ir liekamų medžiagų kainų nustatymo, Finansavimo teikimo atvykstantiems dirbti į Biržų rajono

savivaldybės įstaigas trūkstantys specialybės specialistams) bei 9 tarybos (Visuomeninė kultūros, Visuomeninė sporto, Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo, Nevyriausybinių organizacijų, Jaunimo reikalų, Bendruomeninių organizacijų, Bendruomenės sveikatos, VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinikos stebėtojų, VšĮ Biržų ligoninės stebėtojų). Biržų rajono savivaldybėje veikia Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba (viešasis juridinis asmuo).

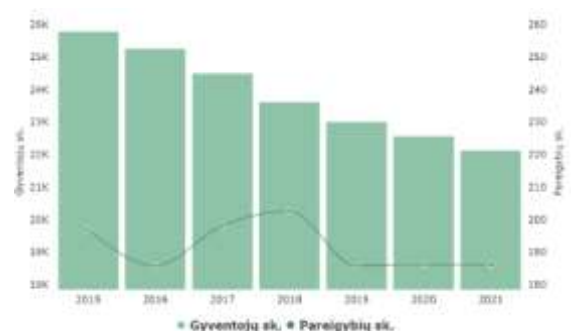
1.7.2. pav. BRSA organizacinė struktūra

Šaltinis: www.birzai.lt

Biržų rajono savivaldybės administracijos organizacinė struktūra. Strateginio plėtros plano rengimo metu BRSA veikia 14 administracijos struktūrinių padalinių (skyrių), 8 administracijos struktūriniai-teritoriniai padaliniai (seniūnijos) bei 3 pareigybės, neįveikiančios į struktūrinių padalinių sudėtį ir tiesiogiai pavaldžios administracijos direktoriui (tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorių, vyriausias specialistas civilinei ir priešgaisrinei saugai bei jaunimo reikalų koordinatorių). 2019 m. buvo pakeista BRSA struktūra. Esminis pakeitimas – sujungti Civilinės metrikacijos ir Teisės skyriai.

Žmogiškieji ištekliai. 2007 m. lapkričio 29 d. Biržų rajono savivaldybės taryba sprendimu Nr. T-252 buvo nustatę didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių užmokestį iš Savivaldybės biudžeto skaičių – 253 (pareigybių). 2015 m. rugsėjo 29 d. Biržų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-232 šis skaičius sumažintas iki 220 (pareigybių).

2020-01-01 dienai BRSA bendras *pareigybių* skaičius siekė 187,8 (2015 m. pradžios duomenimis, - 198,5 pareigybės), iš kurių 94 – valstybės tarnautojai, 91,8 – darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, ir 2 politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai. Palyginti 2021 m. su 2015 m. (vertinant metų pradžios duomenis), BRSA darbuotojų (pareigybių) skaičius sumažėjo 5,4 proc., o Biržų r. sav. gyventojų skaičius sumažėjo 14,1 proc. Tai reiškia, kad Biržų r. sav. gyventojų skaičius sumažėjo 2,6 k. sparčiau, nei BRSA pareigybių skaičius. Be to, 2017-2018 m. pareigybių skaičius BRSA augo, kai gyventojų skaičius – nuolat mažėjo. Mažėjant gyventojų skaičiui savivaldybėje, BRSA turėtų prisitaikyti prie kintančios populiacijos siekdama efektyvesnio valstybės resursų bei mokesčių mokėtojų lėšų panaudojimo.

1.7.3. pav. Biržų rajono savivaldybės gyventojų (asm.) ir BRSA užimtų pareigybių skaičiaus kitimo dinamika, 2015-2021 m. (metų pradžioje)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA pateiktus duomenis

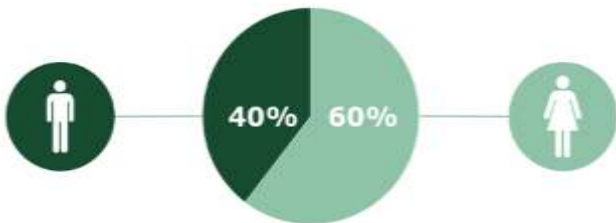
Pagal Lietuvos laisvosios rinkos instituto atliktą analizę, 2019 m. pradžioje *1 000-iui gyventojų tenkantis* Biržų r. sav. administracijos *užimtų pareigybių skaičius* siekė 8,1. Tai buvo vienas didžiausių rodiklių tarp lygintų rajoninių savivaldybių (be Panevėžio miesto). Didesnį rodiklį turėjo tik Pasvalio r. sav. (11,7 pareigybės/ 1 000 gyv.). 2020 m. pradžioje BRSA rodiklis išaugo 2,5 proc. iki 8,3 užimtų pareigybių/ 1 000 gyv.

1.7.4. pav. Savivaldybių administracijose užimtų pareigybių skaičius, tenkantis 1 000-iui gyv., 2019 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LLRI duomenis

BRSA duomenimis, 2021 m. pradžioje BRSA dirbo 202 *darbuotojai*, iš kurių buvo 60 proc. moterų (122 asm.) ir 40 proc. vyrų (80 asm.). Vidutinis dirbančiųjų amžius – 50 metų.

1.7.5. pav. BRSA darbuotojų pasiskirstymas pagal lytį (proc.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

2020 m. 71 BRSA darbuotojas (unikalūs asmenys) dalyvavo mokymuose / kvalifikacijos kėlimo kursuose / stažuotėse. Tai sudarė šiek tiek daugiau nei trečdali visų darbuotojų. 2019 m. mokymuose / kvalifikacijos kėlimo kursuose / stažuotėse dalyvavo 75 darbuotojai (unikalūs asmenys). Mažėjantis mokymuose dalyvavusių darbuotojų skaičius yra nulemtas pasirenkamų temų ir turinio: investuojama į kokybiškesnius, tačiau neretai ir brangesnius mokymus.

2015 m. BRSA įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti LST EN ISO 9001 standarto reikalavimus.

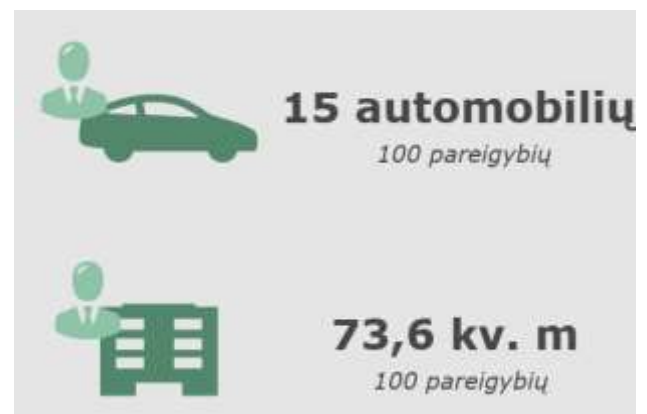
Turtas. Neefektyvus turto valdymas yra papildoma našta mokesčių mokėtojams, todėl BRSA turi būti suinteresuota taupiai valdyti savo turtą.

2021 m. pradžioje BRSA valdomo turto bendras plotas siekė 136,1 tūkst. kv./m. Lyginant su 2015 m. pradžia (140,5 tūkst. kv./m), BRSA valdomo turto plotas sumažėjo 3,1 proc.

Tuo atveju, kai Savivaldybė turto nepanaudoja savo reikmėms, neišnuomoja, neperduoda panaudos pagrindais, jis lieka nenaudojamas. Pagal pateiktus BRSA duomenis, *Savivaldybės valdomo, bet nenaudojamo turto* 2021 m. pradžioje buvo 16,4 tūkst. kv. m arba 12 proc. nuo viso valdomo turto. Tai buvo 3 proc. p. mažiau nei 2015 m.

2021 m. Biržų rajono *savivaldybės valdomo, bet nenaudojamo turto, tenkančio 100 gyv.*, rodiklis siekė 73,6 kv. m. LLRI duomenimis, rodiklis buvo vienas didžiausių tarp lygintų savivaldybių, todėl BRSA nepakankamai efektyviai valdo savo turtą. Efektyviausiai tarp Panevėžio apskrities savivaldybių turtą valdo Rokiškio r. sav., nes ji tokio turto neturi.

Vienas reikšmingiausių efektyvaus turto valdymo rodiklių – *savivaldybės transporto priemonių (lengvųjų automobilių) skaičius, tenkantis šimtui užimtų pareigybių*. Biržų r. sav. duomenimis, 2021 m. pradžioje BRSA (kartu su seniūnijomis) naudoja 29 lengvuosius automobilius (1 iš jų nuomoja) Tai sudarė 15 automobilių 100 pareigybių. LLRI duomenis, Biržų r. sav. rodiklis, palyginti su kitomis savivaldybėmis, buvo vidutinis, mažesnius rodiklius turėjo Kupiškio r. sav., Pasvalio r. sav.

1.7.6. pav. BRSA turimų lengvųjų automobilių ir Savivaldybės valdomo ir nenaudojamo turto kiekis, tenkantis 100 pareigybių (vnt./ kv. m.), 2021 m. pradžioje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BRSA duomenis

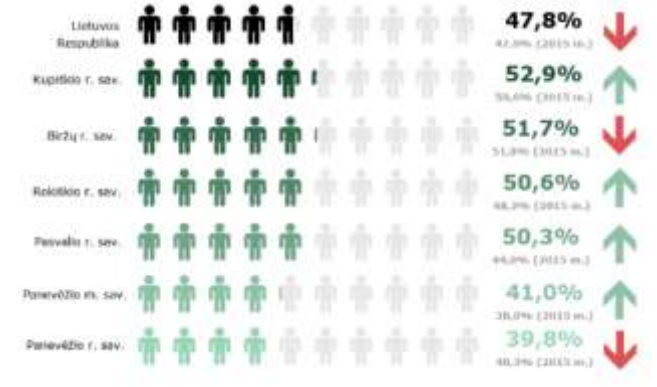

Gyventojų įtraukimas į viešojo valdymo procesus.

Visuomenės narių tiesioginis įtraukimas į sprendimų priėmimo procesus yra siekiama, norint užtikrinti operatyvų valdžios reagavimą į Biržų rajono savivaldybėje vykstančius ekonominius, socialinius pokyčius ir atitinkamą sprendimų priėmimą, kas sudarytų sąlygas darniai ekonominei ir socialinei rajono plėtrai.

Vienas iš pagrindinių piliečių įtraukimo į viešąjį valdymą mechanizmų yra rinkimų teisė – t. y., teisė rinkti atstovus į savivaldybių tarybą ir teisė rinkti merą.

2019 m. vykusiuose savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose balso teisę turinčių Biržų r. sav. *rinkėjų aktyvumas* siekė 51,7 proc. Rodiklis viršijo šalies vidurkį beveik 4 proc. p. (47,9 proc.) bei buvo vienas didžiausių tarp lyginamų savivaldybių. Aktyvesni rinkėjai 2019 m. vykusiuose rinkimuose buvo Kupiškio r. sav. (52,9 proc. aktyvumas). Tačiau palyginti su 2015 m. vykusiais savivaldos rinkimais, pilietinę pareigą atlikusių gyventojų dalis Biržų r. sav. sumenko 0,1 proc., priešingai nei daugelių kitų Panevėžio apskrities savivaldybių.

1.7.7. pav. Rinkėjų aktyvumas savivaldos ir merų rinkimuose (proc.), 2015 m. ir 2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LLRI duomenis

Siekiant didinti Biržų rajono savivaldybės gyventojų pasitikėjimą valdžios institucijomis bei įgalinti juos aktyviai dalyvauti savivaldybės politiniame, socialiniame, kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime, būtina imtis iniciatyvų tiek „iš viršaus“, tiek ir „iš apačios“.

1.8. STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ (SSGG) ANALIZĖ

EKONOMIKA IR VERSLAS (I)

STIPRYBĖS

- ✓ Rajonas išsidėstęs šalia Latvijos, netoli nuo šios šalies sostinės
- ✓ Augantis veikiančių ūkio subjektų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius
- ✓ Dominuoja smulkus ir vidutinis verslas – vienas svarbiausių ekonomikos augimo ir konkurencingumo veiksnių
- ✓ Šalyje garsios pramonės sektoriaus įmonės – Biržų AB „Siūlas“, UAB „Biržų duona“, UAB „Biržų alus“, Čygo-Kalkio TŪB „Rinkuškiei“, UAB „Tyla“, UAB „Agaras“
- ✓ Veikia Biržų rajono ir miesto VVG, kurių strategijos prisideda prie ekonomikos skatinimo (projektai, skirti verslumo skatinimui, jauno verslo stiprinimui ir verslo plėtrai)
- ✓ Vykdomos investicijos į verslo infrastruktūros gerinimą bei plėtrą

SILPNYBĖS

- ✓ Mažiausios apskrityje bei mažėjančios materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui
- ✓ Vienos mažiausių apskrityje ir mažėjančios tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui
- ✓ Nuo šalies ir apskrities vidurkių atsiliekantis verslumo lygio rodiklis
- ✓ Rajono teritorijoje nėra labai stambių įmonių
- ✓ Aukštesni nekilnojamojo turto ir žemės mokesčių tarifai, palyginti su kitomis Panevėžio apskrities savivaldybėmis
- ✓ Tradicinių sektorių (žemės ūkis, aptarnavimas, transportas ir logistika) įmonių gausa
- ✓ Pasyvus ir nesubalansuotas BRS vadovaujančių institucijų požiūris į naujų verslų kūrimą(-si), vystymą(-si) ir investicijų pritraukimą rajone
- ✓ Rajono, kaip ir visos apskrities, išsivystymo lygį stabdo mažas verslo įmonių ir verslininkų dėmesys inovacijoms, aukštosios technologijoms

EKONOMIKA IR VERSLAS (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Lietuvos ir ES regioninės politikos orientacija į mažesnių gyvenamųjų vietovių plėtros skatinimą
- ✓ Aktyvesnis informacijos, rinkodaros priemonių taikymas, infrastruktūros pritaikymas, siekiant pritraukti vietas bei užsienio investuotojus
- ✓ Intensyvesnė ir tikslingesnė parama SVV plėtrai, aktyvesnis įvairių lengvatų teikimas bei skatinimas jomis pasinaudoti
- ✓ Nacionalinio lygmens urbanistinio centro *Panevėžys–Biržai–Rokiškis* plėtojimas, prioritetą teikiant mobilumo, paslaugų teikimo, pramonės ir logistikos vystymo partnerystėms (pagal LR teritorijos BP)
- ✓ Panevėžio regiono specializacijos kryptių plėtojimas (*robotika ir automatizavimas; transportas, pramonė ir logistika; biotechnologijos; baldai ir tekstilė; maistas ir gėrimai; žemės ūkis ir gamtos ištekliai*)
- ✓ Skatinimas versle aktyviau taikyti socialinės atsakomybės, žaliosios, žiedinės ekonomikos principus
- ✓ Biržų rajono VVG teikiamos galimybės pasinaudoti parama verslui kurti ar plėtoti, steigti darbo vietas ir pan.
- ✓ Sistemingas darbas, siekiant motyvuoti grįžti/atvykti gyventi į Biržų rajoną (informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas, reemigrantų palaikymas ir sąlygų sudarymas) galėtų prisidėti prie verslų kūrimosi ir ekonominės plėtros Biržų rajone
- ✓ Verslo aptarnavimo kokybės gerinimas
- ✓ Sąlygų gyventojams gerinimas ir plėtojimas užsiimti prekybos veikla
- ✓ Bendradarbiavimo su kaimyninėmis savivaldybėmis, užsienio šalimis aktyvinimas, siekiant ekonominės plėtros

GRĖSMĖS

- ✓ Ekonominiai rodikliai, atsiliekančios nuo šalies ir apskrities rodiklių, ateityje gali lemti didėjančius rajono bei šalies ekonominius skirtumus
- ✓ Darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimas turi neigiamą įtaką investicijų pritraukimui, verslų kūrimuisi bei plėtrai Biržų rajone
- ✓ COVID-19 pandemija bei nuo 2020 m. paskelbtas karantinas sustabdė tam tikrų sektorių (turizmas, aptarnavimo paslaugos, kita) veiklą, kas daro neigiamą įtaką ekonominiams rodikliams
- ✓ Auganti šalies didžiųjų miestų bei aplinkinių savivaldybių ir užsienio šalių ekonominė konkurencija pritraukiant žmogiškuosius išteklius bei inovatyvias verslo įmones, investuotojus
- ✓ Mažas ir mažėjantis ES fondų finansavimo intensyvumas verslui (tradiciniams sektoriams)

DARBO RINKA

STIPRYBĖS

- ✓ Teigiamas tarptautinės neto migracijos rodiklis (2020 m.)
- ✓ Biržų rajone veikia profesinio mokymo įstaiga (Biržų TVMC), suaugusiųjų švietimo koordinavimo įstaiga
- ✓ Aukštesni nei vidutiniai Panevėžio apskrities savivaldybių VBE rodikliai duoda teigiamą impulsą darbo rinkos tendencijoms

SILPNYBĖS

- ✓ Didesnis nei šalyje ir apskrityje nedarbo lygis
- ✓ Mažiausias užimtumo lygis iš Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Mažiausias darbo užmokestis apskrityje, moterų darbo užmokestis mažesnis nei vyrų (atitinka bendrąsias šalies tendencijas)
- ✓ Biržų rajono savivaldybės teritorija nepasižymi patrauklumu dirbti ir gyventi, nes vidinės neto migracijos rodiklis – neigiamas (daugiau žmonių išvyksta, nei atvyksta)

GALIMYBĖS

- ✓ Sąlygų mokytis, dirbti ir gyventi Biržų rajone gerinimas
- ✓ Jaunų, kvalifikuotų specialistų pritraukimas į rajoną, siūlant lengvatas, didesnį darbo užmokestį ir pan.
- ✓ Užsieniečių pritraukimas dirbti ir gyventi į rajoną, sudarant tam sąlygas
- ✓ Nuotolinio darbo populiarinimas
- ✓ Patogi vieta gyventi dirbantiems Panevėžio mieste (iki Panevėžio m. – 70 km)
- ✓ Tarptautiškumo didėjimas ekonominių, kultūrinių, socialinių ir švietimo ryšių srityje
- ✓ Besikeičianti valstybės politika jaunų talentų susigrąžinimo, sąlygų vidinei migracijai sudarymo bei imigracijos iš kitų užsienio valstybių srityse
- ✓ Bendradarbiavimo tarp verslo atstovų, darbdavių, Biržų TVMC, bendrojo ugdymo mokyklų atstovų, mokinių ir jų tėvų skatinimas
- ✓ Gyventojų sąmoningumo ir motyvacijos didinimas (skatinimas) pasinaudoti rajone teikiamomis mokymosi/ persikvalifikavimo galimybėmis

GRĖSMĖS

- ✓ Mažesnė nei šalies ir apskrities vidurkis darbingo amžiaus gyventojų dalis ir aukštas demografinės senatvės koeficientas daro įtaką darbo rinkos disbalansui
- ✓ Nuo šalies ir apskrities vidurkių atsiliekantis darbo užmokestis gali daryti įtaką jaunų, perspektyvių, kvalifikuotų specialistų išsikėlimui iš Savivaldybės (jaunų talentų „nutekėjimui“ į sostinę, didžiuosius šalies miestus, užsienį)
- ✓ Augantis jaunimo mobilumas ir poreikis įgyti kokybišką išsilavinimą, kelti kvalifikaciją prisideda prie jaunų asmenų dalies mažėjimo bendroje gyventojų struktūroje
- ✓ Besitęsianti COVID-19 pandemija bei karantino apribojimai daro neigiamą įtaką darbo rinkos tendencijoms

ŽEMĖS ŪKIS IR MIŠKININKYSTĖ

STIPRYBĖS

- ✓ Didesnė nei šalyje ir apskrityje žemės ūkio naudmenų dalis
- ✓ Biržų rajone vyrauja vidutiniškai našių žemių dirvožemiai
- ✓ Dominuoja didesni ūkininkų ūkiai, nei vidutiniškai šalyje (vidutinio ūkininko ūkis 2020-10-01 Biržų rajone buvo vienas didžiausių apskrityje)
- ✓ Didžiausias bendrosios žemės ūkio produkcijos didėjimo tempas tarp Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Pagal ekologinių ūkių skaičių Biržų rajonas – pirmas Lietuvoje

SILPNYBĖS

- ✓ Mažesnis nei šalyje miškingumas bei medynų produktyvumas
- ✓ Mažą dalį (tik nepilną trečdalį) bendrosios žemės ūkio produkcijos sudaro pelningesnė, aukštesnę pridėtinę vertę generuojanti gyvulininkystės produkcija

GALIMYBĖS

- ✓ Biržų rajonas - žemės ūkio kraštas, kuriame vyrauja vidutinio našumo dirvožemiai
- ✓ Žemės ūkio produktų (tame tarpe ir ekologinių) perdirbimas ir realizacija, maisto pramonės plėtra
- ✓ Žemės ūkio šakų įvairovės didinimas/skatinimas
- ✓ Žemės ūkių modernizacija
- ✓ Alternatyvių žemės ūkiui veiklų plėtojimas

GRĖSMĖS

- ✓ Hidrometeorologinės sąlygos ir klimato kaitos problema
- ✓ Žemės ūkio produkcijos gamintojų konkurencingumo mažėjimas, nesugebant prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų
- ✓ Neaiški bendroji žemės ūkio politika 2021–2027 metams ir mažėjančios ES išmokos
- ✓ Nacionaliniu mastu neskiriamas dėmesys valstybinės paskirties melioracijos statinių priežiūrai ir atnaujinimui

STATYBA IR GYVENAMASIS BŪSTŲ FONDAS

STIPRYBĖS

- ✓ Sparčiausiai apskrityje (vertinant kaimiškas savivaldybes) auganti Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikiančių statybos įmonių apyvarta
- ✓ Augantis gyvenamasis būstų fondas ir vienas didžiausių apskrityje naudingas gyvenamasis plotas, tenkantis 1 gyventojui

SILPNYBĖS

- ✓ Mažėjantys pastatytų gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų rodikliai

GALIMYBĖS

- ✓ Augantis dėmesys mažai energijos naudojančių pastatų statybai
- ✓ Statybos sektoriaus plėtra didėjant viešųjų investicijų projektų, finansuojamų iš ES ir kitų finansavimo šaltinių, įgyvendinimo apimtims
- ✓ Valstybės parama jaunoms šeimoms pirmą kartą įsigyjant būstą regionuose (Biržų rajonas – pakliūva)

GRĖSMĖS

- ✓ Statybų sektoriaus netvarumas
- ✓ Netolygios statybos darbų apimtys, ypač netolygus negyvenamųjų pastatų statybos srityje, priklausančios nuo ES finansavimo periodų
- ✓ Mažėjantis gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų poreikis ateityje dėl gyventojų skaičiaus mažėjimo

TURIZMAS IR REKREACINĖ APLINKA (I)

STIPRYBĖS

- ✓ Patraukli geografinė padėtis (netoli magistralės *Via Baltica*, 30 km nuo Latvijos)
- ✓ Unikali gamtinė aplinka (karstinė teritorija, buvusi Likėnų kurortinė teritorija, seniausias šalies dirbtinis vandens telkinys – Širvėnos ežeras)
- ✓ Istorinis paveldas (Biržų pilis, senamiestis, Astravo dvaro sodyba)
- ✓ Pagal BRSTBP, rekreacinės teritorijos sudaro apie 30 proc. BRS teritorijos, o rekreaciniai išteklių susiję su agrarinės-karstinės zonos kraštovaizdžiu, vandens plotais
- ✓ Biržų miestas – vienas iš 5 didelių rekreacinį potencialą turinčių miestų Lietuvoje (pagal LR teritorijos BP)
- ✓ Biržų kraštas pasižymi lankytinų vietų ir objektų gausa
- ✓ Augantis Biržų TIC apsilankiusių turistų skaičius iki pandemijos pradžios
- ✓ Populiarėjanti Biržų TIC internetinė svetainė (www.visitbirzai.lt)
- ✓ Augantis apgyvendinimo įstaigose apsistojusių turistų skaičius
- ✓ Veikia Biržų turizmo klasteris
- ✓ Labiausiai išaugęs maitinimo ir apgyvendinimo įstaigų skaičius iš visų kaimiškų Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Biržų rajono turizmo sektorius pasižymi ekskursijų, edukacijų tiek suaugusiems asmenims, tiek vaikams, gausa
- ✓ Pakankamai daug kultūros vertybių turintis rajonas (apskrities kontekste)
- ✓ Biržų krašto sutartinės ir jų atlikimas – nematerialaus kultūros paveldo vertybė
- ✓ Gerai vertinama rajono gyventojų ir svečių lankytinose turizmo vietose, objektuose teikiamų paslaugų kokybė
- ✓ Biržų rajono ir miesto VVG strategijose remiamos su turizmu susijusios priemonės bei veiklos
- ✓ Veikiantis Biržų regioninio parko direkcijos lankytojų centras
- ✓ Biržų krašto muziejus „Sėla“ – vienas iš turizmo traukos objektų Biržų rajone

SILPNYBĖS

- ✓ Labai maža užsienio turistų dalis
- ✓ Biržų rajonas nepopuliarus ilgalaikiam turizmui
- ✓ Turistinių paslaugų, laisvalaikio praleidimo formų ir pramogų trūkumas jauniems, netradicinio mąstymo asmenims, įvairioms socialinėms grupėms
- ✓ Neišvystyta vandens turizmo infrastruktūra (trūksta vandens transportui pritaikytų pakrančių infrastruktūros, pačio vandens transporto, Wakeboard parko ar kitokių vandens pramogų, kokybiškų paplūdimių ar pan.)
- ✓ Prastėjanti seniau įrengtų dviračių takų būklė, jų trūkumas, jungčių, bendro tinklo su gretimais rajonais, trūkumas
- ✓ Aukšto lygio apgyvendinimo ir maitinimo įstaigų bei žmogiškųjų išteklių jose stoka
- ✓ Įvairesnės turizmo infrastruktūros ir paslaugų (laisvalaikio inventoriaus nuomos punkty, sanatorijos/ SPA, kt.) stoka
- ✓ Viešų tualetų trūkumas, ypač priekyje lankytinų objektų, Biržų mieste
- ✓ Susijusios infrastruktūros bemotorio transporto priemonėms trūkumas
- ✓ Didelė žvyro kelių dalis mažina turistinių objektų patrauklumą ir plėtrą
- ✓ Lėtas skaitmenizacijos procesas turizmo srityje

TURIZMAS IR REKREACINĖ APLINKA (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Aktyvaus poilsio, pažintinio bei kultūrinio turizmo plėtros galimybės. Religinio turizmo maršrutų kūrimas.
- ✓ Viešinimo apie teikiamas turistines paslaugas, pramogas ir laisvalaikio praleidimo formas didinimas, didesnė sklaida užsienyje
- ✓ Užsienio turistams įdomių traukos vietų ir objektų plėtra rajone (renginių, paslaugų, objektų, kurie būtų priežastis atvykti, plėtra)
- ✓ Galimybė vystyti vandens turizmo paslaugas ir pramogas
- ✓ Likėnų kurortinės teritorijos vystymas
- ✓ Didėjantis naujų turizmo produktų ir paslaugų (pvz., ėjimo, bėgimo maratonai, vandens sportas ir pramogos bei kt.) poreikis
- ✓ Turizmo inovacijų plėtra (technologijų vystymas, turizmo startuolių kūrimasis ir pan.)
- ✓ Bendradarbiavimo su kaimyninėmis savivaldybėmis bei šalimis palaikymas ir vystymas, teikiant turizmo paslaugas
- ✓ Skatinimas naudoti dviračius, kitas bemotorio transporto priemones ne tik rekreacijos (turizmo), bet ir susisiekimo tikslais
- ✓ Aktyvesnis miesto ir rajono istorinio, kultūrinio, architektūrinio paveldo įveiklinimas, pritaikant turizmo reikmėms
- ✓ Pasinaudojimas ES ir kitų išorinių finansavimo šaltinių parama turizmui per rajono ir miesto VVG įgyvendinamų strategijų priemones
- ✓ Turizmo ir rekreacijos objektų, infrastruktūros pritaikymas neįgaliesiems
- ✓ Tvaraus turizmo skatinimas ir plėtotė
- ✓ Sporto infrastruktūros palaikymas ir vystymas, sporto paslaugų plėtojimas prisidėtų prie turizmo plėtros rajone

GRĖSMĖS

- ✓ Turizmo sektoriaus sezoniškumo problematika
- ✓ Labiausiai nuo COVID-19 pandemijos ir karantino apribojimų nukentėjęs ekonominis sektorius
- ✓ Augantys turizmo sektoriaus kaštai dėl apsaugos priemonių nuo COVID-19 pandemijos taikymo, teikiant turizmo paslaugas
- ✓ Gyventojų mobilumo apribojimai trumpuoju laikotarpiu šalies teritorijoje dėl įvesto karantino
- ✓ Statiškas ir sudėtingas kultūros paveldo apsaugos reglamentavimas ir apribojimai, regioninio parko apribojimai dažnai „atgraso“ dalį potencialių investuotojų, kelia grėsmę paveldo objektams sunykti
- ✓ Kultūros paveldo išlaikymas ir aktualizavimas dažnai reikalauja daugiau resursų nei nauja statyba
- ✓ Kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas turizmo sektoriuje

ŠVIETIMAS (I)

STIPRYBĖS

- ✓ Augantis ikimokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius ir didėjanti jų dalis nuo 0-5 metų vaikų skaičiaus
- ✓ Mažiausias ir mažėjantis mokinių, turinčių spec. poreikių, tenkančių 1000 gyv., rodiklis tarp apskrities savivaldybių
- ✓ Biržų rajono BUM mokosi visi mokiniai, gyvenantys Savivaldybės teritorijoje, išskyrus išvykstančius
- ✓ Visi mokiniai, gyvenantys daugiau nei 3 km atstumu nuo BUM, pavežami į mokymo įstaigas
- ✓ Aukštesni nei vidutiniai Panevėžio apskrities savivaldybių VBE rodikliai
- ✓ Didėjantis vaikų dalyvavimo vaikų neformaliajame švietime, BUM būreliuose ir formalųjį švietimą papildančiame ugdyme lygis
- ✓ Veikia profesinė mokykla (Biržų technologijų ir verslo mokymo centras (Biržų TVMC)), kurioje mokinių skaičius iš kaimiškose Panevėžio apskrities savivaldybėse veikiančių profesinių mokyklų, buvo didžiausias
- ✓ Gerai vertinamas švietimo paslaugų prieinamumas, ikimokyklinio, priešmokyklinio bei bendrojo ugdymo kokybė

SILPNYBĖS

- ✓ Mažėjantis mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose
- ✓ Augantys švietimo sistemos kaštai dėl vienam mokiniui tenkančio mokymosi patalpų ploto ir mažesnio nei vidutiniškai šalyje vienam pedagogui tenkančio mokinių skaičiaus
- ✓ Prastesnė mokymo kokybė dėl didelio jungtinių klasių skaičiaus
- ✓ Švietimo įstaigų pastatų ir aplinkos infrastruktūra nuolat reikalaujanti atnaujinimo
- ✓ Mažiausias tarp apskrities savivaldybių švietimo pagalbos specialistų, tekančių 100 mokinių, skaičius
- ✓ Nepakankamas neformalaus ugdymo prieinamumas kaimiškose vietovėse dėl pavėžėjimo problemų (susiję su gyventojų skaičiaus mažėjimu, visuomenės senėjimu)

ŠVIETIMAS (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Valstybės mastu skatinamas švietimo įstaigų tinklo optimizavimas, įstaigų stambinimas
- ✓ Nebenaudojamų švietimo įstaigų pastatų ar jų dalių konversija
- ✓ Didėjantis valstybinių, savivaldybės institucijų dėmesys STEAM, kitų IT projektų įgyvendinimui
- ✓ Jaunų, kvalifikuotų pedagogų pritraukimas į rajono švietimo įstaigas, jų motyvacijos dirbti didinimas
- ✓ Aukštesnes pridėtines vertes generuojančių specialybių populiarinimas jau mokykloje
- ✓ Tęsiamas ir aktyvinamas dalyvavimas projektinėje veikloje
- ✓ Pedagogų skatinimas kvalifikacijos kėlimo, kompetencijų stiprinimo programose ir veiklose
- ✓ Ugdymo įstaigų infrastruktūros, aplinkos ir ugdymo priemonių atnaujinimas, inovacijų plėtra
- ✓ Švietimo pagalbos paslaugų plėtojimas
- ✓ Neformalaus ugdymo prieinamumo didinimas kaimo vietovėse gyvenantiems mokiniams, gerinant pavėžėjimą
- ✓ Prevencinių priemonių ir programų dėl patyčių, alkoholio, narkotikų ar kitų psichotropinių medžiagų vartojimo vykdymas BUM
- ✓ Neformalaus suaugusiųjų švietimo plėtra

GRĖSMĖS

- ✓ Nepakankamai sparčiai augantys mokytojų atlyginimai, neaiški, daug diskusijų kelianti mokytojų apmokėjimo sistema
- ✓ Mokinių skaičiaus mažėjimas susijęs su gimstamumo mažėjimu, neigiamu migracijos saldo, jaunų asmenų „nutekėjimu“ į sostinę, kitus didžiuosius šalies miestus
- ✓ Pagalbos specialistų poreikio augimas
- ✓ Dėl COVID-19 pandemijos ir švietimo paslaugų teikimo nuotoliniu būdu prastėjanti mokymo kokybė, blogėjanti vaikų bei darbuotojų psichinė ir fizinė sveikata
- ✓ Pedagogų lyčių disbalansas švietimo įstaigose, atitinkantis bendrąją šalies tendenciją (moterų pedagogių gausa)
- ✓ Jaunų pedagogų trūkumas, didesnė nei šalyje pensinio amžiaus pedagogų dalis
- ✓ Mažėjantis mokinių skaičius profesinėje mokykloje

SPORTAS IR FIZINIS AKTYVUMAS (I)

STIPRYBĖS

- ✓ Didžiausia sportuojančiųjų moterų dalis iš Panevėžio apskrities savivaldybių, didesnė nei šalies vidurkis
- ✓ Didžiausias dalyvių skaičius sporto renginiuose iš Panevėžio apskrities kaimiškų savivaldybių
- ✓ Auganti sporto renginių kokybė (mažėjant sporto renginių skaičiui auga dalyvių skaičius juose)
- ✓ Veikia Biržų kūno kultūros ir sporto centras, kuriame vykdomos 7 sporto šakų programos
- ✓ BKKSC sudarytos galimybės mankštintis pagyvenusio amžiaus žmonėms, asmenims su negalia
- ✓ Tarptautinių sporto ryšių palaikymas ir plėtra
- ✓ Galimybių socialinę riziką patiriantiems vaikams ir jaunimui sportuoti nemokamai sudarymas
- ✓ Pastaraisiais metais padidėjęs sporto organizacijų ir sporto klubų skaičius
- ✓ Aktyvi sporto organizatorių veikla kaimiškose seniūnijose

SILPNYBĖS

- ✓ Mažesnė nuolat sportuojančiųjų asmenų dalis, nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje
- ✓ Nėra galimybės mokyti gyventojus plaukti, nes rajone nėra baseino. Baseino trūkumą, kaip pagrindinę problemą, įvardijo dauguma gyventojų nuomonės tyrime dalyvavusių respondentų.
- ✓ Vienas mažiausių profesionalių sportininkų skaičius tarp apskrities savivaldybių
- ✓ Per maža vaikų įtrauktis į sporto būrelius, veiklas (neformalųjį ugdymą) bei pavėžėjimo kaimo vietovėse neužtikrinimas
- ✓ Nepakankamas vaikų švietimas apie sporto ir fizinio aktyvumo naudą
- ✓ Esamos sporto infrastruktūros, sporto inventoriaus nusidėvėjimas, prasta būklė
- ✓ Neišvystyta vandens sporto infrastruktūra
- ✓ Prastėjanti seniau įrengtų dviračių takų būklė, jų trūkumas, jungčių, bendro tinklo su gretimais rajonais, trūkumas
- ✓ Bendruomeninės fizinės aktyvumo infrastruktūros stoka (takelių bėgiojimui, inventoriaus mankštinimuisi lauke ir viduje)
- ✓ Ribotas sporto infrastruktūros prieinamumas neįgaliems ar socialinę riziką patiriantiems asmenims
- ✓ Trūksta vaikų žaidimų aikštelių, prasta šios infrastruktūros būklė
- ✓ Nevienodas geografinis sporto infrastruktūros pasiskirstymas tarp BRS seniūnijų

SPORTAS IR FIZINIS AKTYVUMAS (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Sporto infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra, pasinaudojant įvairiomis finansavimo programomis, projektine veikla. Prioritetas būtų teikiamas sporto kompleksui su baseinu.
- ✓ Pagalba gabiems sportui vaikams, skatinimas neišvykti į kitus miestus (pvz., gabių vaikų sportui atrankos veiksmų programos parengimas)
- ✓ Jaunų, kvalifikuotų trenerių, sporto mokytojų pritraukimas į Savivaldybę, jų motyvacijos dirbti didinimas
- ✓ Sporto infrastruktūros prieinamumo didinimas masiniam sportui. Didesnė Visuomenės sveikatos biuro įtrauktis į šias veiklas.
- ✓ Vandens sporto šakų vystymas ir plėtra bei infrastruktūros atnaujinimas / kūrimas
- ✓ Specializuotų sporto klasių steigimas
- ✓ Galimybė pritraukti privataus kapitalo investicijas į sporto sektorių
- ✓ Skatinimas naudoti dviračius, kitas bėmutorio transporto priemones ne tik rekreacijos (sporto), bet ir susisiekimo tikslais
- ✓ Geografinės padėties išnaudojimas sporto stovyklų rengimui bei vaikų užimtumui vasaros metu (šalia Latvija, didelė dalis rekreacijos ir laisvalaikio praleidimo objektų)
- ✓ Aktyvesnis sporto infrastruktūros pritaikymas neįgaliesiems
- ✓ Galimybė vystyti įvairias sporto šakas, pritaikant ir pagerinant turimą sporto infrastruktūrą (aerodromas, stadionas, šaudykla, BMX dviračių trasa, automobilių kroso, motokroso trasos ir pan.)
- ✓ Sąlygų sudarymas profesionaliam sportui. Aukšto meistriškumo sportininkų rengimo stiprinimas.
- ✓ Vaikų ir jaunimo skatinimas, jų motyvacijos didinimas užsiimti fizine veikla, sportu

GRĖSMĖS

- ✓ Gyventojų skaičiaus mažėjimas, lemiantis sportuojančiųjų skaičiaus mažėjimą
- ✓ Perspektyvių sportininkų „nutekėjimas“ į sostinę, kitus šalies didžiuosius miestus, užsienio šalis
- ✓ Maži atlyginimai, prasta sporto infrastruktūra neskatina jaunų profesionalių trenerių ar kūno kultūros specialistų dirbti rajone
- ✓ Gyventojų, ypač vaikų, motyvacijos sportuoti, įtraukties į sporto veiklas mažėjimas
- ✓ Motyvacijos sportuoti, sportininkų fizinės formos praradimas dėl COVID-19 pandemijos sukeltų pasekmių (dauguma sporto užsiėmimų, treniruočių persikėlė į nuotolinius užsiėmimus)

KULTŪRA (I)

STIPRYBĖS

- ✓ Pakankamai didelė ir auganti profesionalių meno renginių dalis (antras didžiausias rodiklis tarp Panevėžio apskrities savivaldybių)
- ✓ Didesnis nei šalies ir apskrities mėgėjų meno kolektyvų ir dalyvių, tenkančių 1000 gyv., skaičius.
- ✓ Didesnis nei šalies ir apskrities Biržų SVB dokumentų fondas, tenkantis 1000 gyv.
- ✓ Ženkliai išaugęs Biržų SVB virtualių apsilankymų skaičius
- ✓ Biržų SVB Vaikų literatūros skyriuje įkurta kūrybos ir poilsio erdvė vaikams su negalia (pirmi apskrityje), veikia Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras (vienintelis Lietuvoje tokio pobūdžio)
- ✓ Biržų SVB organizuojamos ekskursijos, edukacijos, profesionalūs renginiai prisideda prie Biržų rajono populiarinimo
- ✓ Stipriausias muziejus Lietuvos Šiaurės Rytų regione – Biržų krašto muziejus „Sėla“, įsikūręs Biržų pilies rūmuose
- ✓ Biržų pilies rūmai ir jų aplinka – vieta, kur vyksta pagrindiniai rajono kultūriniai renginiai
- ✓ Vienas didžiausių Biržų muziejaus lankytojų skaičius tarp kaimiškų Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Biržų muziejus garsėja savo ekspozicijomis, edukacinėmis programomis tiek vaikams, tiek suaugusiems, profesionaliais renginiais (populiariausias renginys – „Naktis muziejuje“)
- ✓ Kultūros paslaugų kokybė bei infrastruktūros būklė Biržų rajone vertinama gerai. Geriausiai įvertinta Muziejaus ir padalinių infrastruktūros bei ekspozicijų būklė.
- ✓ Reikšmingas NVO, bendruomenių indėlis į kultūros puoselėjimą, sklaidą, prieinamumo didinimą, teikiamų paslaugų įvairovę bei kokybę
- ✓ Biržų krašto sutartinės ir jų atlikimas – nematerialaus kultūros paveldo vertybė

SILPNYBĖS

- ✓ Vienas mažiausių Biržų kultūros centro organizuojamų renginių ir dalyvių skaičius tarp Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Labai maža organizuojamų Biržų kultūros centro nuotolinių renginių ir juose dalyvavusių dalyvių skaičiaus dalis, palyginti su kitomis Panevėžio apskrities savivaldybėmis (susiję su COVID-19 pandemija)
- ✓ Viena mažiausių ir mažėjanti bibliotekų paslaugomis besinaudojančių gyventojų dalis tarp Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Kultūros paslaugų prieinamumas Biržų rajone vertinamas vidutiniškai
- ✓ Koncertų, švenčių/festivalių stoka, trūksta estrados – vietos, kuriame šios šventės vyktų. Tam daro įtaką ir COVID-19 pandemijos bei karantino apribojimai
- ✓ Ne visų kultūros įstaigų infrastruktūra pritaikyta neįgaliesiems asmenims
- ✓ Įvairesnių renginių, kurie sudomintų jaunimą, stoka
- ✓ Nėra parengtos BRS kultūros politikos/strategijos

KULTŪRA (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Didesnė orientacija į virtualias kultūros paslaugas bei augantį šių paslaugų vartotojų skaičių. Skaitmeninio turinio kultūros paslaugų prieinamumo didinimas.
- ✓ Aktyvesnis Biržų rajono viešųjų erdvių bei infrastruktūros sutvarkymas, pritaikant jas kultūros renginių organizavimui, kultūros paslaugų teikimui
- ✓ Aktyvesnis miesto ir rajono istorinio, kultūrinio, architektūrinio paveldo įveiklinimas, pritaikant kultūros reikmėms
- ✓ Komunikacijos, kultūros paslaugų ir produktų reklamos, populiarinimo stiprinimas šalyje ir užsienyje
- ✓ Aktyvesnis dalyvavimas projektinė veikloje
- ✓ Didesnė vaikų ir jaunimo įtrauktis į kultūros veiklas, jiems skirtų renginių pasiūlos didinimas
- ✓ Profesionalių kūrėjų ugdymo ir telkimo galimybės, aktyvesnė profesionaliojo meno sklaida ir populiarinimas bei visuomenės skatinimas domėtis profesionaliąja kūryba
- ✓ Naujų meno formų ir iniciatyvų atsiradimas ir plėtra (pvz., performansai, pop-up, provokacijos, eksperimentai ir pan.)
- ✓ Kultūrinio turizmo vystymas ir plėtra
- ✓ Vietos bendruomenių, vykdančių kultūrinę veiklą, kūrimosi skatinimas ir galimybių vykdyti veiklą sudarymas
- ✓ Aktyvesnis kultūros infrastruktūros pritaikymas neįgaliems asmenims, senjorams ir pan.
- ✓ Etnokultūros puoselėjimas, gaivinimas ir palaikymas
- ✓ Sveikata per meno terapiją
- ✓ Kūrybinių industrijų kūrimas ir plėtra
- ✓ Tarptautinio kultūrinio bendradarbiavimo palaikymas ir plėtra

GRĖSMĖS

- ✓ COVID-19 pandemija ir karantino apribojimai trumpuoju laikotarpiu mažina kultūros paslaugų vartojimą, gyventojų domėjimąsi kultūra apskritai
- ✓ Augantys kultūros sektoriaus kaštai dėl apsaugos priemonių nuo COVID-19 pandemijos taikymo, teikiant kultūros paslaugas
- ✓ Gyventojų mobilumo apribojimai dėl įvesto karantino
- ✓ Mažėjantis noras ir motyvacija skaityti vaikų ir jaunimo tarpe
- ✓ Gyventojų pasyvumas dalyvaujant kultūrinėje veikloje, nesidomėjimas profesionaliu menu
- ✓ Neaiški, besikeičianti nacionalinė kultūros politika. Per mažas valstybės dėmesys kultūros sektoriui apskritai (mažas finansavimas, nėra ruošiami kvalifikuoti specialistai ir pan.).
- ✓ Kvalifikuotų kultūros specialistų ir meno darbuotojų trūkumas

SVEIKATOS PRIEŽIŪRA (I)

STIPRYBĖS

- ✓ Prie Biržų rajono sveikatos priežiūros įstaigų yra prisirašę daugiau gyventojų, nei gyvena Biržų r. sav.
- ✓ Rajono teritorijoje veikia Biržų ligoninė ir konsultacinė poliklinika
- ✓ Vienas didžiausių vidutinės gyvenimo trukmės rodiklių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Geriausias išvengiamo mirtingumo rodiklis, palyginti su kitomis Panevėžio apskrities savivaldybėmis
- ✓ Sergamumas COVID-19 infekcija – mažesnis nei vidutiniškai šalyje (vertinant nuo pandemijos pradžios iki 2021 m. gegužės mėn. vidurio)
- ✓ Rajono teritorijoje veikia Visuomenės sveikatos biuras
- ✓ Operatyviai veikianti GMP
- ✓ Biržų r. sav. teritorijoje veikianti Likėnų reabilitacinė ligoninė

SILPNYBĖS

- ✓ Augantis sergančiųjų, tenkančių 1000 gyv., rodiklis
- ✓ Didesnis nei šalyje ir apskrityje stacionare gydytų ligonių, tenkančių 1000 gyv., skaičius
- ✓ Vyrauja mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų, kaip ir šalyje bei apskrityje. Išvestinis rodiklis viršija šalies ir apskrities rodiklius.
- ✓ Augantis mirtingumas nuo piktybinių navikų (atitinka bendrąsias šalies tendencijas)
- ✓ Mirtingumas nuo COVID-19 infekcijos – aukštesnis nei vidutiniškai šalyje (vertinant nuo pandemijos pradžios iki 2021 m. gegužės mėn. vidurio)
- ✓ Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas Biržų rajone vertintas vidutiniškai. Prasčiau šias paslaugas vertina jaunimas.
- ✓ Naujų, darbingo amžiaus sveikatos priežiūros specialistų, platesnio spektro gydytojų specialistų stoka
- ✓ Ilgos laukiančiųjų eilės pas sveikatos priežiūros specialistus
- ✓ Pasenusi, nekokybiška medicinos įranga, jos trūkumas
- ✓ Efektyvumo, operatyvumo stoka ligoninės priimamajame
- ✓ Teikiamų paslaugų spektro mažėjimas Likėnų reabilitacijos ligoninėje

SVEIKATOS PRIEŽIŪRA (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo bei kokybės gerinimo projektų įgyvendinimas, gerosios praktikos sklaida
- ✓ Didelis ES, kitų išorinių šaltinių finansavimas sveikatos sektoriui dėl COVID-19 pandemijos
- ✓ Gyventojų fizinio aktyvumo bei sveikos gyvensenos iniciatyvų skatinimas, sąlygų tam sudarymas
- ✓ Naujų, darbingo amžiaus gydytojų specialistų pritraukimas
- ✓ Dėl visuomenės senėjimo procesų ateityje didėsiantis slaugos paslaugų poreikis
- ✓ Intensyvesnis įvairių amžiaus grupių gyventojų dalyvavimo sveikatos prevencinėse programose skatinimas
- ✓ Informacinių ir elektroninių sveikatos valdymo sistemų bei priemonių diegimas, sklaida, palaikymas
- ✓ Likėnų reabilitacijos ligoninės teikiamų sveikatinimo, reabilitacijos paslaugų plėtojimas
- ✓ Ambulatorinių slaugos paslaugų plėtra

GRĖSMĖS

- ✓ COVID-19 pandemija yra sveikatos krizė, prasidėjusi 2019 m. Kinijoje ir apėmusi visas pasaulio valstybes, bei sukėlusį didelę apkrovą sveikatos priežiūros sektoriui
- ✓ Neaiški ir dažnai besikeičianti sveikatos priežiūros nacionalinė politika
- ✓ Sveikatos priežiūros ir slaugos poreikio bei išlaidų šioms paslaugoms augimas dėl visuomenės senėjimo
- ✓ Sveikatos priežiūros specialistų trūkumas, jų amžiaus vidurkio augimas (aktuali kaimiškose vietovėse)
- ✓ Blogėjanti gyventojų sveikata dėl mažo fizinio aktyvumo, žalingų įpročių ir kitų priežasčių
- ✓ Blogėjanti gyventojų psichinė sveikata dėl COVID-19 pandemijos ir karantino apribojimų
- ✓ Dažnai sveikatos priežiūros paslaugos arba jų teikimo pobūdis neatitinka gyventojų lūkesčių dėl COVID-19 pandemijos ir karantino apribojimų (trumpuoju laikotarpiu)

SOCIALINĖ APSAUGA (I)

STIPRYBĖS

- ✓ 2021 m. Biržų rajone pradėtos teikti socialinės paslaugos asmenims, esantiems krizinėje situacijoje (laikino apnakvindinimo ir apgyvendinimo paslaugos krizių centre)
- ✓ Plačiausias socialinių paslaugų spektras yra teikiamas senyvo amžiaus asmenims bei suaugusiems asmenims su negalia
- ✓ Vidutinis suaugusių neįgalių asmenų bei mažiausias neįgalių vaikų, tenkančių 10 tūkst. gyv., skaičius, palyginti su kitomis Panevėžio apskrities savivaldybėmis
- ✓ Augantis šeimų, globojančių (rūpinančių) vaikus, skaičius
- ✓ Mažėjantis laukiančiųjų socialinio būsto nuomos skaičius bei trumpėjanti laukimo trukmė socialiniam būstui gauti
- ✓ Nuo 2018 m. sėkmingai teikiamos kompleksinės paslaugos šeimai (projekto apimtyje)
- ✓ Lankomosios priežiūros į namus socialinių paslaugų teikimas
- ✓ Sėkmingai įgyvendinama institucinės globos pertvarka

SILPNYBĖS

- ✓ Nėra patenkinami visų asmenų, besikreipiančių dėl socialinių paslaugų, poreikiai
- ✓ Didesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje socialinę riziką patiriančių šeimų ir jose augančių vaikų, tenkančių 1000 gyv., skaičius
- ✓ Didžiausias skurdo lygis tarp apskrities savivaldybių
- ✓ Didžiausias nukentėjusių nuo smurto artimoje aplinkoje asmenų, tenkančių 100 tūkst. gyv., skaičius (tarp apskrities savivaldybių). Didžioji dalis nukentėjusių asmenų – moterys (atitinka bendrąsias šalies tendencijas).
- ✓ Vienas didžiausias vaikų, atsiduriančių nesaugioje aplinkoje, skaičius tarp apskrities savivaldybių
- ✓ Socialinių paslaugų prieinamumo mažėjimas Biržų rajone dėl informacijos sklaidos trūkumo apie rajone teikiamas socialines paslaugas, asmenų, kuriems būtų reikalingos tokios paslaugos, negebėjimo susirasti, gauti informaciją
- ✓ Kai kurių socialinių paslaugų trūkumas (atokvėpio paslaugos neįgalius asmenis prižiūrintiems asmenims, įvairesnių paslaugų neįgaliesiems ir pan.)
- ✓ Gyventojų nepasitenkinimas lėtais socialinio būsto nuomos ar jo sąlygų pagerinimo paslaugos teikimo terminais

SOCIALINĖ APSAUGA (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Informacijos apie Biržų rajono savivaldybės teikiamas socialines paslaugas sklaidos didinimas, visuomenės švietimas
- ✓ Galimybė teikti savalaikes, efektyvias socialines paslaugas krizę patiriančioms šeimoms ir asmenims, atokvėpio paslaugas neįgalius asmenis prižiūrintiems asmenims ir t. t.
- ✓ Intensyvesnis darbas su ilgalaikiais socialiniais pašalpų gavėjais
- ✓ Galimybė gauti įvairiapuses socialines paslaugas kuo arčiau gyvenamosios vietos
- ✓ Intensyvesnė NVO, BO įtrauktis į socialinių paslaugų teikimą
- ✓ Socialinių paslaugų savanorystės stiprinimas (ypač aktualu pandemijos ir karantino laikotarpiu)
- ✓ Galimybė gerinti socialinę infrastruktūrą, pasinaudojant išoriniais finansavimo šaltiniais (ES ir kitais)
- ✓ Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas
- ✓ Socialinės atskirties mažinimas per savivaldybės įstaigų, bendruomenių ir NVO įgyvendinamas veiklas, skirtas socialinę atskirtį patiriantiems ir nepatiriantiems gyventojams

GRĖSMĖS

- ✓ Socialiai pažeidžiamų grupių atstovų baimė kreiptis pagalbos
- ✓ COVID-19 pandemija dar labiau padidino atskirtį socialinę riziką patiriantiems, vienišiams, neįgaliems asmenims bei jų šeimoms
- ✓ Didėjantis socialinių pašalpų gavėjų skaičius ir finansinė apkrova biudžetui, įtakojama COVID-19 pandemijos

VIEŠASIS SAUGUMAS

STIPRYBĖS

- ✓ Didėjantis, geresnis nei šalyje ir apskrityje nusikalstamų veikų ištyrimo lygis
- ✓ Mažiausias įskaitinių kelių eismo įvykių skaičius apskrityje
- ✓ Gaisrų skaičius – vienas mažiausių tarp lygintų savivaldybių
- ✓ Išplėtota kolektyvinių apsaugos statinių (KAS) infrastruktūra
- ✓ Veikia Ekstremalių situacijų komisija, Ekstremalių situacijų operacijų centras
- ✓ Didžioji dalis gyventojų savo gyvenamojoje vietovėje jaučiasi saugiai

SILPNYBĖS

- ✓ Daugiausiai apskrityje užregistruojamų nusikalstamų veikų, tenkančių 1000 gyv.
- ✓ Mažėjantis ir mažesnis nei vidutiniškai šalyje policijos pareigūnų, tenkančių 100 tūkst. gyv. skaičius
- ✓ Nusikaltimų elektroninėje erdvėje skaičiaus augimas
- ✓ Mažas Biržų r. sav. teritorijos padengimo pavojaus perspėjimo sirenomis lygis

GALIMYBĖS

- ✓ BRSA bendradarbiavimas / finansavimo teikimas, įgyvendinant saugios kaimynystės programas, formuojant saugią aplinką, prevencinį stebėjimą rajono teritorijoje
- ✓ Intensyvesnis prevencinių nusikaltimų ir administracinių nusižengimų mažinimo, viešojo saugumo ir priešgaisrinės saugos didinimo programų vykdymas
- ✓ Jaunimo organizacijų, bendruomeninių ir nevyriausybinų organizacijų, švietimo įstaigų įtraukties didinimas viešojo saugumo srityje, bendruomenės savitarpio saugos ir bendradarbiavimo iniciatyvų skatinimas
- ✓ Informacijos sklaidos didinimas civilinės saugos, priešgaisrinės saugos, turto ir gyvybės apsaugos klausimais, gyventojų švietimas

GRĖSMĖS

- ✓ Policijos paslaugų efektyvumo mažėjimas, policija dėl pertvarkos „nutolinta“ nuo gyventojų
- ✓ Neefektyvus visuomenės švietimas visuomenės saugumo klausimais
- ✓ Dėl COVID-19 pandemijos šalyje paskelbta ekstremali padėtis

JAUNIMAS, BENDRUOMENĖS, NVO

STIPRYBĖS

- ✓ Viena didžiausių jaunų asmenų dalis tarp Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Veikiantis AJC ir AJE, vykdomas mobilus darbas su jaunimu
- ✓ Aktyviai veikiančios bendruomenės ir nevyriausybinės organizacijos
- ✓ Veikia Biržų miesto ir rajono VVG, kurių strategijos prisideda prie NVO stiprinio ir gyventojams reikalingų paslaugų teikimo
- ✓ Augantis finansavimas įgyvendinamiems jaunimo, bendruomeninių, nevyriausybinių organizacijų projektams
- ✓ Jaunimo savanoriškos tarnybos įgyvendinimas

SILPNYBĖS

- ✓ Mažėjantis jaunimo skaičius
- ✓ Pakankamai nedaug jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų
- ✓ Jaunų asmenų išvažiavimas į didžiuosius šalies miestus, užsienį
- ✓ Nepilnamečių, jaunų asmenų užimtumo stoka, sąlygų nesudarymas

GALIMYBĖS

- ✓ Atviro ir mobilaus darbo su jaunimu plėtra
- ✓ Galimybė plėtoti vaikų ir/ar jaunimo laisvalaikio centrus (poreikis tam tikrose seniūnijose)
- ✓ Bendruomenės traukos centrų, susibūrimo vietų plėtra (poreikis tam tikrose seniūnijose)
- ✓ Jaunimo skatinimas atvykti dirbti ir gyventi į Biržų rajoną (skatinimas sugrįžti, pabaigus studijas, grįžti iš užsienio ir pan.)
- ✓ Vietos veiklos grupių veiklos skatinimas, stiprinimas ir plėtra
- ✓ Informacijos sklaidos apie mieste ir rajone veikiančias bendruomenes, nevyriausybes bei jaunimo organizacijas didinimas
- ✓ Bendradarbiavimo tarp BRSA ir nevyriausybinių sektoriaus skatinimas
- ✓ Savanoriškos veiklos plėtra
- ✓ Jaunimo verslumo ir užimtumo skatinimas
- ✓ NVO, BO gali pasinaudoti ES ir kitų išorinių finansavimo šaltinių parama pagal rajone įgyvendinamas vietos veiklos grupių strategijas veiklos (užimtumo), infrastruktūros pagerinimo projektams
- ✓ NVO, BO, JO gali pasinaudoti ES ir kitų išorinių finansavimo šaltinių parama pagal rajone įgyvendinamas vietos veiklos grupių strategijas verslų įkūrimo projektams

GRĖSMĖS

- ✓ Bendruomeniškumo, gyventojų aktyvumo stoka
- ✓ Kvalifikuotų žmogiškųjų išteklių stoka darbe su jaunimu, bendruomenėmis, kitomis NVO
- ✓ Kartų interesų nesuderinamumas
- ✓ Žmogiškųjų išteklių vietos veiklos grupėse trūkumas

APLINKOS APSAUGA (I)

STIPRYBĖS

- ✓ Pakankamai nedidelis taršių įmonių skaičius bei išmetamų teršalų kiekis iš stacionarių taršos šaltinių
- ✓ Biržų rajone vykdomas oro, paviršinio ir požeminio vandens bei triukšmo monitoringas
- ✓ Unikali gamtinė aplinka (karstinė teritorija, Likėnų buvusi kurortinė teritorija, seniausias šalies dirbtinis vandens telkinys – Širvėnos ežeras ir kt.)
- ✓ Pagal BRSTBP, rekreacinės teritorijos sudaro apie 30 proc. BRS teritorijos, o rekreaciniai išteklių susiję su agrarinės-karstinės zonos kraštovaizdžiu, vandens plotais
- ✓ Penktadalis rajono teritorijos – saugomos (valstybiniai draustiniai, parkai ir biosferos poligonai)
- ✓ Gausu gamtos saugomų objektų
- ✓ Mineralinio vandens išteklių
- ✓ Biržai – ekologinis kraštas (didžiausias ekologinių ūkių skaičius Lietuvoje)
- ✓ Veikia žaliųjų atliekų, didžiųjų ir pavojingų atliekų, didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės
- ✓ Visi Biržų r. sav. gyventojai ir ūkio subjektai turi galimybę naudotis komunalinių atliekų tvarkymo paslaugomis
- ✓ Vienas mažiausių apskrityje ir mažėjantis surenkamų mišrių komunalinių atliekų kiekis
- ✓ Intensyvėjantis įvairių rūšiavimo kryptų vykdymas (auga antrinių žaliavų surinkimas, vykdomas maisto, tekstilės atliekų surinkimas)
- ✓ Gražėjanti rajono aplinka (parkai, skverai, gėlynai)

SILPNYBĖS

- ✓ Vienas didžiausių potencialių taršos židinių skaičius tarp apskrities savivaldybių
- ✓ Pagrindinės paviršinio vandens kokybės problemos rajone kyla dėl intensyvios žemės ūkio veiklos pernelyg didelio nuotekų į mažesnius upelius kiekio, taršos iš gyvenamųjų namų ar kitų pastatų, neprijungtų prie centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos
- ✓ Mažesnė nei vidutiniškai šalyje pakartotinai naudojamų ar perdirbtų atliekų dalis (nepasiekia EK normatyvo)
- ✓ Mažesnė nei vidutiniškai šalyje miškų dalis
- ✓ Prasta kai kurių vandens telkinių būklė
- ✓ Širvėnos ežeras - eutrifikuojančios būklės ežeras
- ✓ Didelė tarša kietosiomis dalelėmis šildymo sezono laikotarpiu Biržų mieste
- ✓ Didelis dulketumas sausuoju metų laikotarpiu dėl didelės žvyro kelių dalies
- ✓ Didėjanti aplinkos tarša dėl nepakankamai išvystytos paviršinių ir buitinių nuotekų sistemos
- ✓ Dėl aktyvių karstinių procesų išaugę infrastruktūros kūrimo bei modernizavimo kaštai (privalomi geologiniai tyrimai ir pan.)

APLINKOS APSAUGA (II)

GALIMYBĖS

- ✓ Augantis gyventojų (ypač jaunimo) domėjimasis ekologija, ekologiniu švietimu, gyvenimo būdu, aplinkosauga apskritai. Biržai, kaip ekologija garsėjantis kraštas, turi didelį potencialą šioje srityje.
- ✓ Intensyvesnis prevencijos ir kontrolės taikymas prieš aplinkos teršimą, nelegalią medžioklę, žvejybą ir pan.
- ✓ Gamtos paveldo ir kraštovaizdžio elementų prieinamumo didinimas per aktualizavimą ir įtraukimą į aktyvų rajono gyvenimą
- ✓ Augantis gyventojų (ypač jaunimo) susidomėjimas žiedinės, dalijimosi ekonomikos principais. Žiedinės ekonomikos principų diegimas ir skatinimas visose gyvenimo srityse
- ✓ Įvairių iniciatyvų atliekų tvarkymo, jų kiekio mažinimo bei rūšiavimo srityje palaikymas ir skatinimas
- ✓ Gyventojų ir vaikų aplinkosauginio švietimo vykdymas ir skatinimas
- ✓ Glaudesnis ir aktyvesnis tarimasis su bendruomene įgyvendinant įvairius projektus (pvz., kuriuose reikalinga pakeisti žaliuosius plotus, medžius ir pan.)
- ✓ Beglobių, neprižiūrėtų gyvūnų skaičiaus mažėjimas dėl savanoriškos veiklos (prieglaudų, pan.), privalomo „čipavimo“
- ✓ Didėjantis ES, Lietuvos dėmesys ir finansinė parama „žaliajam kursui“, žiedinei ekonomikai
- ✓ Rekreacinio potencialo ir saugomų teritorijų panaudojimas vandens, pažintiniam turizmui ir pan.

GRĖSMĖS

- ✓ Hidrometeorologinės sąlygos ir klimato kaitos problema
- ✓ Invazinių augalų ir gyvūnų daromos žalos stiprėjimas
- ✓ Gyventojų abejingumas, sąmoningumo stoka tausojant gamtinę aplinką
- ✓ Ekonomikos augimo veikiama gamybos ir logistikos verslų plėtra, kelianti riziką didinti oro taršą, triukšmo lygį, mažinti gyvenamųjų vietų patrauklumą bei gyventojų sveikatos būklę (tiek Biržų r. sav., tiek kaimyninių savivaldybių, šalių)
- ✓ Auganti gyventojų vartotojiška kultūra
- ✓ Intensyvaus ūkininkavimo tendencijos, dėl to ne mažėjanti aplinkos tarša
- ✓ Lėšų trūkumas paviršinių ir buitinių nuotekų sistemų plėtrai bei atnaujinimui didina aplinkos taršos tikimybę

TRANSPORTAS IR SUSISIEKIMAS

STIPRYBĖS

- ✓ Gerai vertinamos pavėžėjimo paslaugos Biržų rajone
- ✓ Augantis dviračių takų ilgis
- ✓ Atnaujinama autobusų parko infrastruktūra

SILPNYBĖS

- ✓ Mažesnė nei vidutiniškai Lietuvoje vietinių kelių ir gatvių su patobulinta danga dalis
- ✓ Valstybinių rajoninių kelių bei vietinių kelių ir gatvių struktūroje vyrauja žvyrkeliai
- ✓ Prastėjanti seniau įrengtų dviračių takų būklė, jų trūkumas, jungčių, bendro tinklo su gretimais rajonais, trūkumas
- ✓ Trūksta elektromobilių įkrovimo stotelių, bėmatorio transporto priemonių dalijimosi punktų
- ✓ Vidutinis ir augantis lengvųjų automobilių, tenkančių 1 gyventojui rodiklis (kai darbingo amžiaus gyventojų skaičius mažėja)
- ✓ Mažėjantis autobusais pervežamų keleivių skaičius (susiję su COVID-19 pandemija ir gyventojų skaičiaus mažėjimu)
- ✓ Nepakankamai išvystyta autobusų parko infrastruktūra
- ✓ Patenkinimai vertinamas viešojo susisiekimo prieinamumas Biržų rajone
- ✓ Blogai vertinama žvyrkelių ir privažiavimo kelių bei kiemų dangos būklė

GALIMYBĖS

- ✓ Intensyvesnis vietinės reikšmės kelių ir gatvių asfaltavimas, ypač labiau apgyvendintose teritorijose
- ✓ Pėsčiųjų, dviračių takų, šaligatvių atnaujinimas ir plėtra. Dviračių takų, tinkamų susisiekimui, plėtra, jų jungčių, rišlumo gerinimas.
- ✓ Bėmatorio transporto naudojimo skatinimas (susisiekimui, pramogoms, laisvalaikio praleidimui), infrastruktūros bėmatoriam transportui plėtra
- ✓ Energiją taupančių transporto priemonių plėtra ir skatinimas jas naudoti
- ✓ Eismo saugumo priemonių, intelektinių transporto sistemų diegimas (pvz., e-bilietas)
- ✓ Viešojo susisiekimo gerinimas, bendradarbiaujant su kaimyninėmis savivaldybėmis, apskrities centru
- ✓ Vandens transporto vystymas susisiekimui

GRĖSMĖS

- ✓ Grėsmė keleivių, klientų saugumui dėl greitai nusidėvinčio transporto parko
- ✓ Viešojo susisiekimo paslaugas teikiančių įmonių nuostolių generavimas dėl gyventojų skaičiaus mažėjimo, jų mobilumo sumažėjimo trumpuoju periodu (dėl karantino)
- ✓ Regioninio parko apribojimai siekiant vystyti vandens transportą
- ✓ Kelių dangos konstrukcijos pažeidimai dėl didesnių nei leistinos transporto priemonių apkrovų, kuriems įtaką daro intensyvios žemės ir miškų ūkio veiklos vykdymas
- ✓ Hidrometeorologinės sąlygos ir klimato kaitos problema prisideda prie kelių infrastruktūros blogėjimo

VANDENS TIEKIMAS IR NUOTEKŲ TVARKYMAS

STIPRYBĖS

- ✓ Vykdomas vandens tiekimo, vandens kokybės gerinimo, buitinių ir paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimas ir plėtra
- ✓ Geriamas vanduo atitinka higienos normos reikalavimus
- ✓ Pakankamai didelė centralizuotomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis besinaudojančių ūkio subjektų dalis, kurie turi galimybę prisijungti
- ✓ BRS priimta skatinimo programa gyventojams jungtis prie centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų (BRS kompensuoja dalį patirtų išlaidų)

SILPNYBĖS

- ✓ Viena didžiausių apskrityje geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kaina
- ✓ Maža centralizuotomis geriamojo vandens tiekimo ir nepakankama nuotekų tvarkymo paslaugomis besinaudojančių gyventojų dalis dėl centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų bei sistemų trūkumo (ypatingai kaimiškose vietovėse)
- ✓ Didelės, bet mažėjančios vandens netektys
- ✓ Didelė, bet mažėjanti nuotekų infiltracija
- ✓ Neišvystyta paviršinio vandens surinkimo infrastruktūra kaimiškose seniūnijose
- ✓ Didelė neinventorizuotų vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų dalis kaimiškose vietovėse
- ✓ Licencijų neturinčių vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikėjų veikla
- ✓ Prasta kaimiškų vietovių nuotekų valymo įrenginių infrastruktūros būklė

GALIMYBĖS

- ✓ Didėjantis poreikis racionaliau naudoti vandens išteklius
- ✓ Paviršinių nuotekų infrastruktūros vystymas atliepiant klimato kaitos iššūkius
- ✓ Gyventojų skatinimas jungtis prie centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų
- ✓ Pasinaudojimas ES ir kitų išorinių šaltinių parama, modernizuojant, atnaujinant ir plečiant vandens tiekimo, vandens kokybės gerinimo, buitinių ir paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūrą
- ✓ Galimybė reglamentuoti nelegaliai prisijungusių prie centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų tinklų subjektų kontrolę

GRĖSMĖS

- ✓ Nepalankios hidrometeorologinės sąlygos ir stiprėjančių bei gausėjančių liūčių, didėjanti klimato kaitos tikimybė
- ✓ Mažas gyventojų suinteresuotumas, atsakomybės stoka jungiantis prie centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų
- ✓ Augantys nuotekų ir vandens tiekimo tinklų eksploatacijos kaštai bei jų atnaujinimo poreikis dėl infrastruktūros nusidėvėjimo
- ✓ Lėtai vykstantis vandens kokybės gerinimo infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra, finansavimo trūkumas
- ✓ Artėjanti Biržų m. nuotekų valymo įrenginių eksploatacijos laiko pabaiga

ENERGETINĖ INFRASTRUKTŪRA

STIPRYBĖS

- ✓ Du iš trijų šilumos tiekėjų Biržų rajone šilumos gamybai naudoja biokurą
- ✓ Pakankami sparčiai vykdoma daugiabučių gyvenamųjų namų renovacija (Biržų r. sav. – 10-ta šalyje)
- ✓ Vykdomas šviestuvų keitimas ir plėtra energiją taupančiais

SILPNYBĖS

- ✓ Didžiausia šilumos kaina tarp Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Mažai daugiabučių gyvenamųjų namų atnaujinama gyventojų iniciatyva
- ✓ Maža energiją taupančių šviestuvų dalis gatvių apšvietimui
- ✓ Dėl susidėvėjusios, neefektyvios infrastruktūros auga energijos išteklių kaštai, nėra taupoma energija
- ✓ Trūksta elektromobilių įkrovimo stotelių, bemotorio transporto priemonių dalijimosi punktų
- ✓ Trūksta (nėra parengta) Biržų r. sav. šilumos ūkio strategijos

GALIMYBĖS

- ✓ ES mastu siekiama, kad visi viešieji pastatai būtų visai energijos nevartojančios arba mažai vartojančios
- ✓ Alternatyvių ir atsinaujinančių energijos šaltinių populiarumo šilumos gamybos ir tiekimo sektoriuje didėjimas bei populiarinimas
- ✓ Valstybės politika yra skatinanti didinti atsinaujinančių ir alternatyvių energijos išteklių naudojimą energijos gamybos srityje. Didėjantis ES, Lietuvos dėmesys ir finansinė parama „žaliajam kursui“ apskritai.
- ✓ Ekologiškų viešojo ir privataus transporto priemonių naudojimo skatinimas, susijusios infrastruktūros plėtra
- ✓ Valstybės mastu didėjantis dėmesys kvartaliniam atnaujinimui (modernizavimui)
- ✓ Apšvietimo infrastruktūros atnaujinimas prisidės prie energijos taupymo
- ✓ Šilumos ūkio pertvarkos poreikis (nacionaliniu mastu)

GRĖSMĖS

- ✓ Nepatogus daugiabučių gyvenamųjų namų atnaujinimo / kompensavimo modelis, ydingas dalinio atnaujinimo (modernizavimo) finansavimas, mažinantis gyventojų susidomėjimą pastatų atnaujinimu (modernizavimu)
- ✓ Augantys energetikos sektoriaus kaštai

TECHNOLOGINĖ APLINKA

STIPRYBĖS

- ✓ Sistemingai atnaujinama BRSA kompiuterinė bazė, programinė įranga bei kiti informaciniai ištekliai (100 proc. kompiuterizuotų darbo vietų)
- ✓ Atnaujinta BRSA interneto svetainė, aktuali informacija čia pateikiama patogiau, aiškiau, suprantamiau
- ✓ Gyventojai apie BRSA naujienas informuojami įvairiais komunikacijos kanalais (Savivaldybės interneto svetainė, paskyra *Facebook*, transliacijos *Youtube* kanalu)
- ✓ Biržų rajono savivaldybė, palyginti su kitomis rajoninėmis Panevėžio apskrities savivaldybėmis, yra pakankamai aktyvi socialinių tinklų vartotoja
- ✓ E. paslaugų plėtra BRSA
- ✓ Ženklaus administracinių paslaugų teikimo elektroniniu būdu padidėjimas (susijęs ir su COVID-19 pandemija)

SILPNYBĖS

- ✓ Namų ūkių, turinčių asmeninį kompiuterį ir interneto prieigą, dalis Panevėžio apskrityje yra mažesnė nei vidutiniškai Lietuvoje
- ✓ IT įrankių, technologijų, skirtų nuotoliniam darbui, trūkumas BRSA ir BRS pavaldžiose įstaigose
- ✓ Panaikinus stacionarius viešosios bibliotekos skyrius, gyventojams sumažėjo galimybė pasinaudoti interneto priegomis (aktuali kaimiškose vietovėse)

GALIMYBĖS

- ✓ Įvairių komunikacijos su gyventojais, verslo atstovais, investuotojais formų, panaudojant šiuolaikines technologijas, vystymasis ir įvairovės didinimas (pvz., mobiliosios programėlės, biržiečio kortelė, konferencinio ryšio naudojimas ir kt.)
- ✓ Prieinamumo naudotis e. paslaugomis nuolatinis gerinimas (ypatingai aktualu karantino laikotarpiu)
- ✓ Gyventojų skatinimas naudotis įdiegtomis e. paslaugomis
- ✓ Savivaldybės ir jos įstaigų bei institucijų valdomos IT infrastruktūros bei sistemų konsolidavimo, jos valdymo optimizavimo plėtra
- ✓ Kitų socialinių tinklų (pvz., *Instagram*, *Twitter*) panaudojimas BRSA veikloje, komunikuojant su gyventojais
- ✓ Viešų interneto prieigos taškų plėtra (ypatingai kaimiškose vietovėse)

GRĖSMĖS

- ✓ Kintantys tam tikros auditorijos (jaunimo, užsienyje gyvenančių asmenų ir kt.) informacijos gavimo poreikiai, didėjantis poreikis gauti informaciją internete, socialiniuose tinkluose

VIEŠASIS VALDYMAS

STIPRYBĖS

- ✓ Optimizuojama BRSA organizacinė struktūra
- ✓ Skiriamas dėmesys BRSA darbuotojų kompetencijų tobulinimui
- ✓ Vienas mažesnių Savivaldybės transporto priemonių skaičius, tekantis 100 užimtų pareigybių, palyginti su kitomis Panevėžio apskrities savivaldybėmis
- ✓ Didesnis nei šalies vidurkis ir vienas didžiausių tarp lygintų savivaldybių rinkėjų aktyvumas
- ✓ Bendrai gyventojų aptarnavimo kokybė BRSA yra vertinama kaip gera. Geriausiai įvertinta darbuotojų bendravimo kultūra.

SILPNYBĖS

- ✓ Vienas didžiausių tarp kaimiškų Panevėžio apskrities savivaldybių užimtų pareigybių skaičius, tenkantis 1000 gyv.
- ✓ Vienas didžiausių Savivaldybės valdomo, bet nenaudojamo turto, tenkančio 100 gyv., rodiklis tarp Panevėžio apskrities savivaldybių
- ✓ Blogai vertinama gyventojų priėmimo trukmė, teikiant administracines paslaugas, ir informacijos stoka
- ✓ IT įrankių, technologijų, skirtų nuotoliniam darbui, trūkumas BRSA ir BRS pavaldžiose įstaigose

GALIMYBĖS

- ✓ Augantis BRSA darbuotojų profesionalumas, dėl konkurencijos darbo rinkoje didėjantis poreikis motyvuoti ir išlaikyti profesionalius darbuotojus, pritraukti naujus, jaunos specialistus
- ✓ Populiarėjančios šiuolaikinės darbo formos ir kūrybiškumo svarbos augimas (mobilios darbo vietos, *team building*, kiti mokymai)
- ✓ Nuolatinis BRSA darbuotojų ir politikų kvalifikacijos kėlimas
- ✓ Dalyvaujamojo biudžeto modelio diegimas BRSA
- ✓ Savivaldybei priklausančio, bet nenaudojamo turto pardavimas ar nuoma
- ✓ BRSA ir BRS įstaigų darbuotojų funkcijų peržiūra, grupavimas, optimizavimas

GRĖSMĖS

- ✓ Mažesnis viešojo sektoriaus patrauklumas (apmokėjimo atžvilgiu), palyginti su galimybėmis privačiame sektoriuje
- ✓ Grėsmė, kad nukentės teikiamų administracinių paslaugų kokybė, apimtis dėl jų teikimo nuotoliniu būdu (susiję su COVID-19 pandemija ir karantino apribojimais)
- ✓ Vyrų ir moterų disbalansas Savivaldybės Taryboje ir Savivaldybės administracijoje (atitinkantis bendrąsias šalies tendencijas)